

सादर समर्पण

परमरूपात् गुरुमहाराज श्रीजमीविजयजी महाराज
 आपना वात्सल्यमयी प्रयत्न ना प्रतापेज महारा जेवो
 धर्मशास्त्रवांचन नो रसिओ आत्मा पण महान्
 ज्ञानाचार्योए वरसाबेल धुतज्ञानरूपी अमृतधार-
 नो यत् किंचित् स्वाद पाखनार बन्यो,
 ते महान् उपेक्षा नो यत्किंचित् सरण
 आपि भी ना ययोर्ष नामधी
 मिश्रित आग्रन्थ सन्दोह आप
 श्रीने सादर अर्पण करी
 कृतार्थती अनुमधुं

५

चरण सेवक,
 पन्पाम क्षमाधिजय गणां

મુકૂત કરનાર સાધર્મિ ભાઈ બહેનોના ગુલ નામો.

૩. ૫૦ શેઠ પુનમચંદ પચાણુ.
- „ ૨૫ „ વીરચંદ દેવસી.
- „ ૨૫ „ ચપકલાલ બાપુલાલની હુંપની.
- „ ૨૦ „ માનમલજી પાદરલીવાળા.
- „ ૨૫ „ મણીયાર જીવરાજ હીરાચંદ.
- „ ૩૧ બહેન બગીભાઈ અમાજી.
- „ ૧૦૦ સોભાગ્યવતી ભુતી હા. રાજમલ ભીમાજી.
- „ ૨૫ શેઠ મણીલાલ ગુણુચંદ
- „ ૨૮ બહેન ચંપાબહેન ત્રીભોવનદાસ હસ્તક
- „ ૧૦૦ અખડ સોભાગ્યવતી હીરાબેન બહા. છોટાલાલ જુમખરામ
- „ ૧૦ „ લાધીબેન નેમચંદ
- „ ૫ „ લક્ષ્મીબેન જોઠાભાઈ
- „ ૧૧ એક સદ્ગૃહસ્થ
- „ ૧૨ પરચુરાણુ

આ પુસ્તકના બાઈડીંગના ખર્ચ પેટે રૂ. ૧૨૫) અધેરી સંઘના જ્ઞાનખાતા તરફથી શેઠ જીવતલાલ પરતાપસી હસ્તક પૂજ્ય મુનિમહારાજ શ્રી મુમતિ-વિજયજી મહારાજના સદુપદેશથી મળ્યા છે.

લી. શ્રી સંઘસેવક,

નાનુભાઈ નગીનચંદ ઝવેરીના

પ્રેમપૂર્વક પ્રણામ વાચ્છશીલ.

સુકૃતના સહભાગીઓનો આભાર.

પ્રથમ પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રીઆચારીવિજયભાઈ મહારાજ સાહેબના સિધ્ધ
 રત્ન પૂજ્ય પંચામૃત શ્રી કૃષ્ણાચાર્યભાઈ ગણીવડ, પંચામૃત શ્રી
 શ્રીતીવિજયભાઈ મહારાજ સાહેબના સિધ્ધ શ્રી મુમુક્ષુ વિજયભાઈ મહારાજ
 તથા પોતાના ગુરુભાઈઓ શ્રી ગુણવિજયભાઈ આદિ સાથે મુંબઈ પંચામૃત ત્યારથી
 તેઓએ વૈરાગ્યમંત્રી દેશના હર્ષમુખર્ષિના જોનોને સારો લાભ આપ્યો છે તેઓ
 જે દીક્ષા તથા અર્ધાઈ મહોત્સવો તથા ભાવનલામાં ૧૦૦ વર્ષ જાદ ખજાંદાની
 ક્રિયા તથા શાન્તિ આપ્યો તથા ઉપધાનની મહાન તપની ક્રિયા કરાવી અપૂર્વ
 જ્ઞાનદ જાપી મહાન ઉપધાર કર્યો છે તે ઉપરાંત તથા વર્ષમાં મહામહોત્સવામાં
 શ્રી વિનયવિજયભાઈ ગણીકૃત દેવલગુપ્તક્રિયાની સ્વોપસ દીક્ષા કરાવી અપૂર્વ
 તથા કલિકાલ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય વિરચિત શબ્દાનુશાસનની મધ્યમ
 વૃત્તિ તથા અવતૂરી તથા દેવલગુપ્તક્રિયા સ્વોપસ વિવરણાદિબુત આદિ મહાન
 આકરણ્ય જંથો સંપાદન કરાવવું કાર્ય આરંભ્યું છે.

જમારી પત્નિ મહોત્સવામાં શ્રી વિનય વિજયભાઈ વિરચિત શાન્ત સુધારક
 ઉપધાનનો વિચાર થયાથી મહારાજ શ્રીને આગ્રહ કર્યો પણ તેઓએ આકરણ્ય આદિ
 મહાન જંથોનું કામ આરંભેલું હોવાથી તથા વર્ષમાં તે જાની શક્યું ન હતું પણ
 આ વરવે જમારા પુત્રુ આચાર્યે શાન્તસુધારકના સંપાદનનું કામ મહારાજ
 શ્રીએ હાથધર્યું અને જમને જણાવતાં હર્ષ થાય છે કે જે જલ પ્રયુક્ત હરમા જેટલો
 ઉપાવધા મારેલો તે મહારાજ શ્રીના તથા સાધર્મી જલુઓની જ્ઞાન હક્તિના
 પ્રતાપે તેની સાથે જીવ પત્નિ જંથો મળતાં ૨૦ ફર્મા જેટલો તૈયાર થયો છે અને
 તે ઉપાવધામાં નીચેના મારા વીધ સાધર્મીભાઈઓએ સાથ આપી જારે પુણ્ય
 ઉર્ણવન કર્યું છે અને હું પણ આ તકે તેઓ જે કામે સહાયક થતા તથા તે
 જાનુસારે તેમનું સ્મરણ કરી આભાર માનું છું (ચિત્રમત ૫૪ ૪ ઉપર જુવો.)

शान्तसुधारसदशमप्रकाशस्याष्टमश्लोके सूचितसुखस्य विवेचनम्.

“दसविहे सोक्खे पणत्ते तं जहा-आरोगं १ दीहमाज २ अट्टेज्जं ३ काम ४ भोग ५ सतोसे ६ । अत्थि ७ सुहभोग ८ निक्खम्ममेव ९ ततो अणावाहे १० ॥ १ ॥
(सू० ७३७ श्रीमत्स्थानाग्रे)

तटीका यथा—

“दसविहेत्यादि, आरोग् गाहा-आरोग्यम्-नीरोगता १. दीर्घमायु.-चिरंजीवितम्, शुभमेतीह विशेषणं दृश्यमिति २. अट्टेज्जति आद्यत्वं धनपतित्वं सुखकारणत्वात्सुखम्, अथवा आद्यैः क्रियमाणा इज्या पूजा आद्येज्या, प्राकृतत्वादट्टेज्जति ३. । कामत्ति कामौ-शब्दरूपे सुखकारणत्वात् सुखम् ४. एवं भोगेति भोगा-गन्धरसस्पर्शाः ५. तथा संतोप-अल्पेच्छता तत्सुखमेव आनन्दरुपत्वात्मन्तोपस्य, उक्तं च-‘आरोग्यसारियं माणुमत्तणं सच्च-सारिओ धम्मो । विज्जा निच्छयसारा सुहाइं संतोससाराइं ॥ १ ॥’ इति ६. अत्थित्ति येन येन यदा यदा प्रयोजनं तत्तत्तदा तदास्ति-भवति जायते इति सुगमानन्दहेतुत्वादिति. ७. सुहभोगत्ति-शुभ. अनिन्दितो-भोगो विषयेषु भोगक्रियेति स सुखमेव सातोदयसम्पाद्यत्वात्तस्येति ८. तथा निक्खम्ममेवत्ति निष्क्रमणं निष्क्रम.-अधिरतिजम्वालादिति गम्यते प्रव्रज्येत्यर्थः, इह च द्विर्भावो नपुंसकता च प्राकृतत्वात्, एवकारोऽवधारणे, अयमर्थः-निष्क्रमणमेव भवस्थानां सुखं निरावाधस्वायत्तानन्दरूपत्वात्, अत एवोच्यते ‘दुवालसमास-परियाए समणे निग्गये अणुत्तराणं देवाणं तेउल्लस वीइवयइत्ति, तथा ‘नैवास्ति राजराजस्य तत्सुखं नैव देवराजस्य । यत्सुखमिहैव साधोर्लोकव्यापाररहितस्य, ॥ १ ॥’ इति, शेष-सुखानि हि दुःखप्रतीकारमात्रत्वात् सुखाभिमानजनकत्वाच्च तत्त्वतो न सुखं भवन्तीति. ९ । ततो अणावाहत्ति, ततो निष्क्रमणसुखानन्तरं अनावाधं न विद्यते आवाधा-जन्मजरामरणक्षुत्पिपासादिका यत्र तदनावाधं मोक्षसुखमित्यर्थः, एतदेव च सर्वोत्तमम्, यत् उक्तम्-‘नवि अत्थि माणुसाणं तं सोक्खं नविय सव्वदेवाणं । जं सिद्धाणं सोक्खं अब्बावाहं उव-गयाणं ॥ १ ॥’ १० ॥”

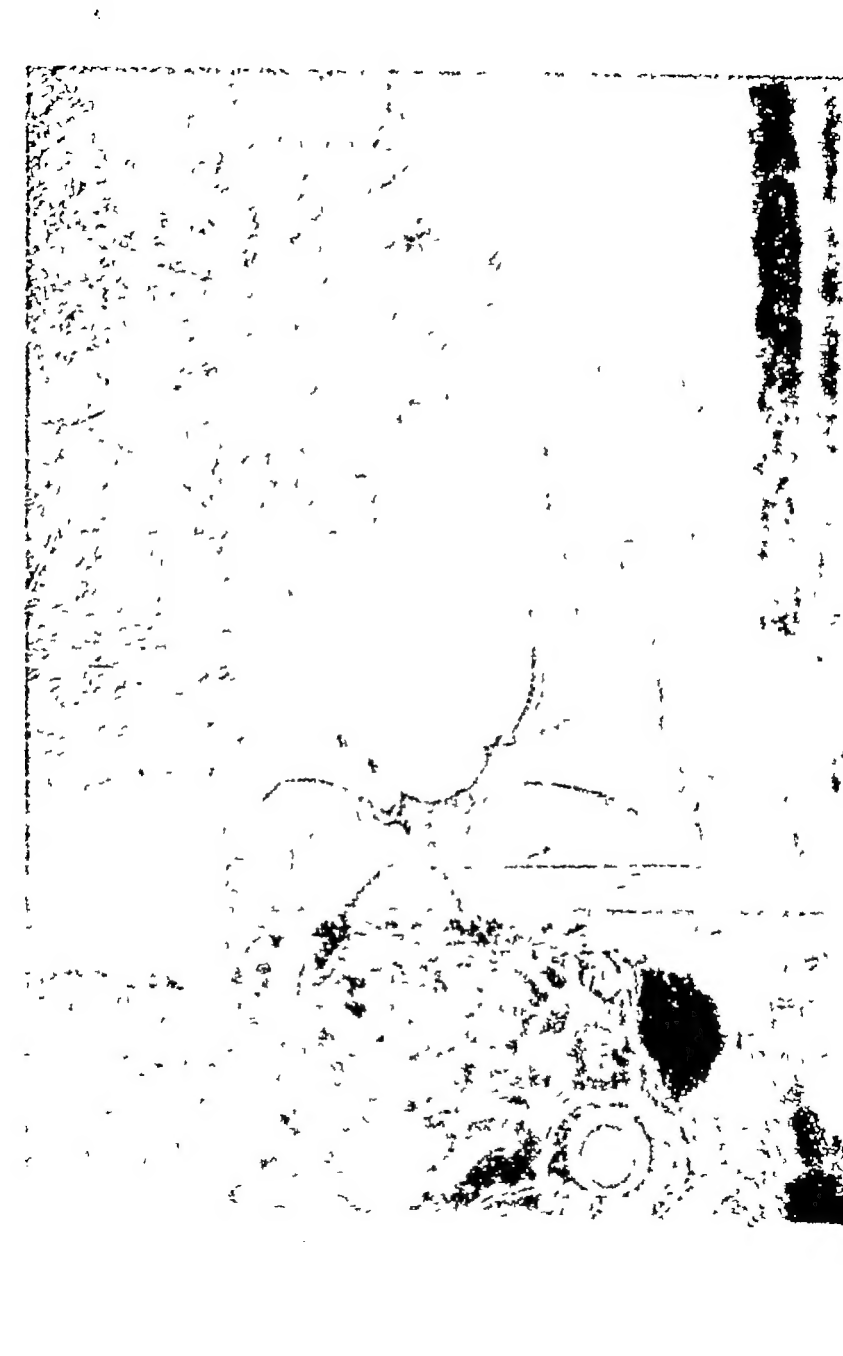
शुद्धिपत्रकम्

पृष्ठे	पङ्क्तौ	अशुद्धम्-	शुद्धम्
१६	२१	भूरिभोगे	भूरिभोगे (१)
२५	२२	-मात्रवत्	मात्रवत्
"	१०	-मात्रापेक्षाम्	मात्रापेक्षम्
"	२३	-मुपचारात्	मुपचारात्
"	२४	मन्वमतीत्यु	मन्वमतीत्यु
"	२६	निगमनम्	निगमनम्
२६	५	उद्गाहम्	उद्गाहम्
"	६	मोद्गाहम्	मोद्गाहम्
"	१३		
"	२२	पक्षार्थाः	पक्षार्थाः ।
२७	३	तत्त्वमात्रम्	तत्त्वमात्रम् ।
२९	२५	-गत्वरः	गत्वरः
३०	१३	क्षिप	क्षीप
३७	२३	समुच्च	सयत्
३९	६	उत्तिवः	उत्तिवः
३९	९	कक्षयः	कक्षयः
४०	६	सम्बन्ध	सम्बन्ध
"	१३	मेदुणः	-मेदुणः
"	१४	पक्षिबन्धितम्	पक्षिबन्धितम्
"	२६	एतिष्ठः	पतिष्ठः
४५	३	पाठ	पाठ-
५९	१३	१३	प १३ ॥
६२	५	शुद्धिः	शुद्धिः
६५	१	सद्यः	सद्यः
६५	१०	-इतिर्मन्त्रि	इतिना मन्त्रि
८०	३०	शक्तिमि-	शक्तिमि-
९०	१०	तद	तद-
९६	९	पोठन	पोठन
११०	२६	-कृषके	-कृषके
११७	२५	कषायाः	कषायाः
१२६	१२	अभि कति-	अभिकति-
१३३	२६	सुत्तम्	सुत्तम्

अनुक्रमणिका.

ग्रन्थनाम.	कर्तृनाम.	पृष्ठं.
१ श्रीशान्तसुधारसः	महामहोपाध्यश्रीविनयविजयाः	१
२ श्रीप्रमाणरहस्यम्	श्रीगुणरत्नसूरयः	२५
३ श्रीवर्द्धमानविद्यास्तवः		२८
४ श्रीगौतमाष्टकम्		२९
५ श्रीशतबलनृपभावना	श्रीहेमचन्द्रसूरयः	२९
६ श्रीजिनवाणीस्तवन	गुर श्रीअमीविजयजी	३०
७ पञ्चमहाव्रतभावनाः	श्रीहेमचन्द्रसूरयः	३१
८ श्रीधर्मरत्नप्रकरणम्	श्रीशान्तिसूरयः	३१
९ श्रीपञ्चसूत्रम्	चिरन्तनसूरयः	३८
१० अध्यात्मोपनिषत्	न्यायविशारदोपाध्याय-	
	श्रीयशोविजयाः	४७
११ श्रीगौतमस्वामिस्तवनम्		५७
१२ श्रीप्रशमरतिप्रकरणम्	वाचकेन्द्रोमास्वातयः	५८
१३ श्रीहृदयप्रदीपपद्मत्रिशिका		७४
१४ साधारणजिनस्तवनम्	गुर्जरेश्वरः श्रीकुमारपालभूपालः	७६
१५ श्रीरत्नाकरपञ्चविंशतिका	श्रीरत्नाकरसूरयः	७८
१६ श्रीतत्त्वार्थाधिगमसूत्रम्	वाचकेन्द्रोमास्वातयः	८०
(कारिकादिसमन्वितम्)		
१७ अध्यात्मकल्पद्रुमः	श्रीमुनिसुन्दरसूरयः	९१
१८ श्रीज्ञानसारसूत्रम्	न्या० वि० महोपाध्याय-	
(अष्टकानि)	श्रीयशोविजयाः	११०
१९ श्रीउपदेशमाला	श्रीधर्मदासगणिनः	१२२
२० श्रीजिनस्तवनम्		१५०
२१ श्रीपञ्चपरमेष्ठिस्तवनम्		१५१
२२ श्रीनार्भयस्तवनम्		१५१
२३ श्रीसिरिवद्धमाणसामिथवो		१५१

ॐ नमः सिद्धम् ।

विद्यद्वितयोधिदायकधीममीविजयगुदम्यो नमः

—o—o—o—

महामहोपाध्यायश्रीविनयविजयगणिविरचितः

श्रीशान्तसुधारसः ।

(शान्तसिद्धिर्लभः इत्यम्)

नीरन्ध्रे भवकानने परिगलत्पञ्चाधवाग्मोधरे १
नानाकर्मलतावितानगहने मोहान्धकारोदुरे ।
आन्तानामिह देहिनां हितकृते फारुण्यपुष्पात्मभि-
स्तीर्थेभ्यः प्रयितास्तुधारसकिरो रम्या गिरः पान्तु वः ॥ १ ॥ २

(हृदयविर्गणितं इत्यम्)

स्फुरति चेतसि मावनया विना, न विदुषामपि शान्तसुधारसः ।
न च सुखं कृशमप्यमुना विना, जगति मोहविपादविपाकुले ॥ २ ॥ २
यदि भवभ्रमसेदपरास्तुखम्, यदि च चित्तमनन्तसुखोन्मुखम् ।
शृणुत तत्सुखियः शुभमावना-ञ्मृ(मृ ?)तरसं मम शान्तसुधारसम् ॥ ३ ॥
सुमनसो मनसि भुतपावना, निदघतां ह्यधिकदशमावनाः । १२
यदिह रोहति मोहतिरोहिता-द्भुतगतिर्विदिता समतालता ॥ ४ ॥

(रघोद्वेगवृत्तम्)

आर्तरीट्परिणामपावकं प्लुष्टमायुकविवेकमौष्ठवे । १५
मानसे विषयलोलुपात्मनाम्, क प्ररोहितमां शमाङ्कुरः ॥ ५ ॥

(वसन्तप्रियङ्गुवृत्तम्)

यस्याश्रयं भुतकृतातिशयं विवेकं पीयूषवर्षरमणीयर(सर्व)मं भयन्ते । १८
सञ्जावनासुरलता नहि तस्य दूरे, लोकोत्तरप्रश्नमसौख्यफलप्रसूतिः ६

(शान्तसिद्धिर्लभः इत्यम्)

अनित्यस्वाश्रयणते, भवमेकस्वमन्यताम् । २१
अश्रीचमाश्रयं चात्मन्, सवर्गं परिभाषय ॥ ७ ॥

कर्मणो निर्जरां धर्म-सूक्ततां लोकपद्धतिम् ।

बोधिदुर्लभतामेता, भावयन् मुच्यसे भवात् ॥ ८ ॥

(पुष्पिताप्राप्तम्)

वपुरि वपुरिदं विदम्भलीला-परिचितमप्यतिभङ्गुरं नराणाम् ।

तदतिभिदुरयौवनाविनीतम्, भवति कथं विदुषां महोदयाय ॥ ९ ॥

(शार्दूलनिक्रीडितं वृत्तद्वयम्)

आयुर्वायुतरत्तरङ्गतरलम्, लग्नापदः सम्पदः

सर्वेऽपीन्द्रियगोचराश्च चटुलाः, सन्ध्याभ्ररागादिवत् ।

मित्रस्त्रीस्वजनादिसङ्गमसुखम्, स्वप्नेन्द्रजालोपमम्,

तत्किं वस्तु भवे भवे-दिह मुदामालम्बनं यत्सताम् ॥ १० ॥

प्रातर्भ्रातरिहावदातरुचयो ये चेतनाचेतना

दृष्टा विश्वमनःप्रमोदविदुरा भावाः स्वतः सुन्दराः ।

तांस्तत्रैव दिने विपाकविरसान् हा नश्यतः पश्यत-

श्चेतः प्रेतहतं जहाति न भवप्रेमानुबन्धं मम ॥ ११ ॥

ॐ प्रथमभावनाष्टकम् । रामगिरिरागेण गीयते ॐ

मूढं मुह्यसि मुधा मूढं मुह्यसि मुधा, विभवमनुचिन्त्य हृदि सपरिवारम् ।

कुशशिरसि नीरमिव गलदनिलकम्पितम्, विनयं जानीहि जीवितमसारम्, मू०

१० पश्य भङ्गुरमिदं विषयसुखसौहृदम्, पश्यतामेव नश्यति सहासम् ।

एतदनुहरति संसाररूपं रयाज्ज्वल-जलदवालि कारुचिविलासम्, मू० ॥ २ ॥

हन्त हतयौवनं पुच्छमिव शौवनम्, कुटिलमति तदपि लघुद्वष्टनष्टम् ।

२१ तेन वत परंवशाः परवशा हतधियः, कटुकमिह किं न कलयन्ति कष्टम्, मू० ३

यदपि पिण्याकतामङ्गमिदमुपगतम्, भुवनदुर्जयजरापीतसारम् ।

तदपि गतलज्जमुञ्जति मनो नाङ्गिनाम्, वितथमति कुथितमन्मथविकारम् मू०

२२ सुखमनुत्तरसुरावधि यदतिमेदुरम्, कालतस्तदपि कलयति विरामम् ।

कतरदितरत्तदा वस्तु सांसारिकम्, स्थिरतरं भवति चिन्तय निकासम्, मू० ५

यैः समं क्रीडिता ये च भृशमीडिताः, यैः सहाकृष्महि प्रीतिवादम् ।

२७ तान् जनान् वीक्ष्य वत भस्मभूयज्ञतान्निर्विशङ्काः स्म इति धिक् प्रमादम्, मू०

अमहदुमिष्य निमिषन्ति मित्पूर्मिषयेतनायेनना सर्पमायाः ।
 इन्द्राणोपमा स्वजनपनमद्रमाणेषु रजन्ति मूढस्यमायाः, मू० ॥ ७ ॥
 फपठयप्रधिरत जहमाजहमम्, जगद्दो नैष कृष्यति कृतान्तः । १
 सुगगताव ग्रादतमस्य करतनगनेनै फयमुपटप्यतेऽस्माभिरन्तः, मू० ॥ ८ ॥
 नित्यमेक विद्वानन्दमयमान्मनो, रूपमभिरूप्य सुगमनुययेयम् ।
 प्रदामरमनयमुपायाननिनयोन्मयो, भयतु मतत मतामिद भयेऽयम्, मू० ॥ ९ ॥
 इति धीमान्तमुधारमगेयधारी अनित्यमनारिमाषनो माम् प्रथम प्रकाशः

(तावमिरीतिम्)

ये पट्गुण्डमहीमहीनतरसा निजित्य पद्माजिरे, ९
 ये च स्वर्गसुत्रो सुत्रोजितमदा मेदुर्मुदा मेदुराः ।
 तेऽपि शूरकृतान्तवशरदर्ननिर्दक्ष्यमाना हठा-
 दयाणाः शरणाय हा दशदिशः प्रैषन्त दीनाननताः ॥ १ ॥ ११
 (शास्त्रान्तर)

सारदेव मदविभ्रममाली, सायदेव गुणगीरपशाली ।
 यावदयमकृतान्तकटाधि-नेधितो विशरणो नरकीटः ॥ २ ॥ १५
 (शिखरीलीलम्)

प्रतापैर्प्यापम गलितमय तेजोमिदितै-
 र्गत धैर्योषोगैः श्रुतिमय पुष्टेन वपुषा । १८
 प्रशुच तद्रूपप्रदणपिपये पान्धवजनै-
 र्वने पीनाशेन प्रसममुपनीते निजवगम् ॥ ३ ॥

५ द्वितीयावतारनाथम् । मादणीगतेज गीयने ५ २१

श्वजनजनो षट्पदा द्विगमम, धीनिगमैर्गमिमम् ।
 मरान्दण्डावामुगगायन्मम, रजनि बोऽवि न मन्म ॥ १ ॥
 नित्य विधीयतां रे धीतिनपनं शम्भम् । २४
 जनुग-धीरतां रे मुदितारणमन्मम, नि- ॥ २ ॥ ध्रुवम् ॥
 गुतागधैभनगावृतिवन्मम, यम यन्ममन्मम, ॥
 रजनि वमो नारतिमवि दीनम्, मेनिक इष त्पुर्धनम्, नि- ॥ ३ ॥ २०

प्रविशति वज्रमेये यदि सद्ने, तृणमथ घटयति वंदने ।

तदपि न मुञ्चति हृतसमवर्ती, निर्दयपौरुषनर्ती, विन० ॥ ४ ॥

३ विद्यामन्त्रमहौपधिसेवाम्, सृजतु वशीकृतदेवाम् ।

रसतु रसायनमुपचयकरणम्, तदपि न मुञ्चति मरणम्, विन० ॥ ५ ॥

वपुषि चिरं निरुणद्धि समीरम्, पतति जलधिपरतीरम् ।

६ शिरसि गिरेरधिरोहति तरसा, तदपि स जीर्यति जरसा, विन० ॥ ६ ॥

सृजतीमसितशिरोरुहललितम्, मनुजगिरः सितपलितम् ।

को विदधानां भूचनमरसम्, प्रभवति रोद्धुं जरसम्, विन० ॥ ७ ॥

७ उ(तु?)द्यत उग्ररुजा जनकायः, कः स्यात्तत्र सहायः ।

एकोऽनुभवति विधुरूपरागम्, विभजति कोऽपि न भागम्, विन० ॥ ८ ॥

शरणमेकमनुसर चतुरङ्गम्, परिहर ममतासङ्गम् ।

१२ विनय रचय शिवसौख्यनिधानम्, शान्तसुधारसपानम्, विन० ॥ ९ ॥

इति श्रीशान्तसुधारसगेयकाव्ये अशरणभावनाविभावनो नाम द्वितीयः प्रकाशः

(शिखरिणीवृत्तत्रयम्)

१५ इतो लोभः क्षोभं जनयति दुरन्तो दव इवो-

ल्लसल्लामाम्भोभिः कथमपि न शक्यः शमयितुम् ।

इतस्तृष्णाऽक्षाणां तुदति मृगतृष्णेव विफला

१८ कथं स्वस्थैः स्थेयं विविधभयभीमे भववने ॥ १ ॥

गलत्येका चिन्ता भवति पुनरन्या तदधिका

मनोवाक्काये हा विकृतिरतिरोपात्तरजसः ।

२१ विपद्गर्तावर्ते झटिति पतयालोः प्रतिपदं

न जन्तोः संसारे भवति कथमप्यर्तिविरतिः ॥ २ ॥

सहित्वा सन्तापानशुचिजननीकुक्षिकुहरे

२४ ततो जन्म प्राप्य प्रचुरतरकष्टक्रमहतः ।

सुखाभासैर्यावत्स्पृशति कथमप्यर्तिविरतिं

जरा तावत्कायं कवलयति मृत्योः सहचरी ॥ ३ ॥

२७ (उपजातिवृत्तम्)

विभ्रान्तचित्तो वत वम्भ्रमीति, पक्षीव रुद्धस्तनुपञ्जरेऽङ्गी ।

२९ नुनो नियत्यास्तनुकर्मवन्तु-सन्दानितः सन्निहितान्तकौतः ॥ ४ ॥

नेत्रपुष्टम्

अनन्तान्पुद्गलान्नानन्तानन्तरूपसूत ।

अनन्तञ्चो अमत्येव जीवोज्जादिमघाण्वे ॥ ५ ॥

तृतीयमायभाषकम् । केदाररागेण गीयते ॥

कलय ससारमतिवादणम्, जन्ममरणादिमयभीत रे ।

मोहरिपुणेह सगलमहम्, प्रतिपद विपदमुपनीत रे, कळ० ॥ १ ॥

स्वजनजनयादिपरिचयगुणे-रिह मुखा वध्यसे मूढ रे ।

प्रतिपद नवनवैरनुमये, परिमवैरसकबुपगूढ रे, कळ० ॥ २ ॥

पटयसि कचन मयमुमतेः, कचिवहो हीनतापीन रे ।

प्रतिमव रूपमपरापरम्, बहसि यत कर्मणावीन रे, कळ० ॥ ३ ॥

जातु ज्ञेयवदज्ञापरवधो, जातु तादण्यमवमत्त रे ।

जातु दुर्जयजराजर्जरो, जातु पिपुपतिफरायत्त रे, कळ० ॥ ४ ॥

प्रजति तनमोऽपि ननु अनकताम्, तनयतां प्रजति पुनरेष रे ।

भावयन्विभक्तिमिति भवगते-स्त्यजतमां नृमयष्टुमशेष रे, कळ० ॥ ५ ॥

यत्र दुःखार्तिगदद्वलवै-रनुदिन वक्षसे वीर रे ।

इन्त सत्रैव रम्यसि चिरम्, मोहमदिरामवक्षीव रे, कळ० ॥ ६ ॥

पश्यन् किमपि सुखवैभवम्, सहरस्तव्य सहसैव रे ।

विप्रलम्भयति शिष्टमिव अनम्, कालवदुक्तोऽयमत्रैव रे, कळ० ॥ ७ ॥

सकलसंसारमयमेवकम्, जिनवचो मनसि निवधान रे ।

वित्तय परिपमय नि भेयसम्, विहितशमरसमुपापान रे, कळ० ॥ ८ ॥

इति श्रीशान्तसंघाररागेण कव्ये संसारमायनाविभावो नाम तृतीयः प्रश्नः २१

(समाप्ताष्टम्)

एकं श्व सगलान्यमात्मा, ज्ञानदर्शनतरङ्गतरङ्गः ।

उर्यमन्यदुपकल्पितमेतद्, व्याकुलीकरणमेव ममत्वम् ॥ १ ॥

(प्रबोधताष्टम्)

अपुधैः परमायलालसा-लसदज्ञानदलावशास्मभिः ।

परवस्तुषु हा स्वकीयता, विषयावेशवशाद् विकल्प्यते ॥ २ ॥

कृतिनां दयितेति चिन्तनम्, परदारेषु यथा विपत्तये ।

विविधार्तिभयावहं तथा, परभावेषु ममत्वभावनम् ॥ ३ ॥

अधुना परभावसंवृतिं हर चेत्तः परितोऽवगुण्ठिताम् ।

क्षणमात्मविचारचन्दन-द्रुमवातोर्मिरसाः स्पृशन्तु माम् ॥ ४ ॥

(अनुष्टुप् वृत्तम्)

एकतां समतोपेता-मेनामात्मन् विभावय ।

लभस्य परमानन्द-सम्पदं नमिराजवत् ॥ ५ ॥

卐 चतुर्थभावनाष्टकम् । परजीयारागेण गीयते 卐

विनय चिन्तय वस्तुतत्त्वम्, जगति निज-मिह कस्य किम् ।

भवति सतिरिति यस्य हृदये, दुरितमुदयति तस्य किम्, विन० ॥ १ ॥

एक उत्पद्यते तनुमा-नेक एव विपद्यते ।

एक एव हि कर्म चिनुते, सैककः फलमश्रुते, विन० ॥ २ ॥

यस्य यावान् परपरिग्रहः, विविधममतावीवधः ।

जलधिविनिहितपोतयुक्त्या, पतति तावदसावधः, विन० ॥ ३ ॥

स्वस्वभावं मद्यमुदितो, भुवि विलुप्य विचेष्टते ।

दृश्यतां परभावघटनात्, पतति विलुठति जृम्भते, विन० ॥ ४ ॥

पश्य काञ्चनमितरपुद्गल-मिलितमञ्चति कां दशाम् ।

केवलस्य तु तस्य रूपम्, विदितमेव भवादृशाम्, विन० ॥ ५ ॥

एवमात्मनि कर्मवशतो, भवति रूपमनेकधा ।

कर्ममलरहिते तु भगवति, भासते काञ्चनविधा, विन० ॥ ६ ॥

ज्ञानदर्शनचरणपर्य-वपरिवृतः परमेश्वरः ।

एक एवानुभवसदने, स रमतामविनश्वरः, विन० ॥ ७ ॥

रुचिरसमतामृतरसं क्षण-मुदितमास्वादय मुदा ।

विनय विपयातीतसुखरस-रतिरुदञ्चतु ते सदा, विन० ॥ ८ ॥

इति श्रीशान्तमुधारसंगेयकाव्ये एकत्वभावनाविभावनो नाम चतुर्थः प्रकाशः

(उपजातिवृत्तम्)

२७ परः प्रविष्टः कुरुते विनाशम्, लोकोक्तिरेषा, न मृपेति मन्ये ।

२८ निर्विषय कर्माणुभिरस्य, किं किम्, ज्ञानात्मनो नो समपादि कष्टम् १

(स्थापनावृत्तम्)

खिद्यसे ननु किमन्यकयार्त्तः, सर्वदैव भमतापरतम् ।
चिन्तयस्वतुपमान्कयमात्मन्मात्मनो गुणमणीम् कदापि ॥ २ ॥ १

(शार्ङ्गसिक्कीकृत इत्यव्यम्)

यस्यै त्वं यद्यसे विभेपि च यतो यत्रानिश्च मोदसे
यद्यच्छोषसि यद्यदिच्छसि हृदा यत्प्राप्य पेप्रीयसे ।
स्निग्धो येषु निजस्वभावममलं निलोठ्य लालप्यसे
तत्सर्वं परकीयमेव भगवन्मात्मन् किञ्चित्च ॥ ३ ॥
दुष्टाः कष्टकर्ष्यनाः कति न ताः सोदास्वया संसृतौ
तिर्यङ्नारकयोनिषु प्रतिहतश्लिष्टो विमिश्रो मृदुः ।
सर्वं तत्परकीयदुर्विलसित विस्सृत्य तेष्वेव हा
रज्यन्मृगसि मृदतानुपचरन्मात्मन् किं लजसे ॥ ४ ॥ १२

(भद्रपूर इत्यम्)

ज्ञानदर्शनचारित्रकेतनां चेतनां विना ।
सर्वमन्यद्विनिधित्य यत्तत्र स्वाहिताप्तये ॥ ५ ॥ १५

ॐ पञ्चमभाषणाष्टकम् । श्रीयोगेण गीयसे ॐ

विनय निभाष्य निजभवनम्, तनुघनसुखसदन-
स्वप्नानिषु, किं निजमिह कुगतेरधनम्, विन० ॥ १ ॥ १६
येन सहाम्रयसेऽविविभोह-दिवमहमिन्यविभेदम् ।
तदपि क्षीरे नियतमधीरम्, त्यजति भवन्त भृतरोदम्, विन० ॥ २ ॥
जम्मनि जम्मनि विविधपरिग्रह-मुपचिनुपे च कुटुम्बम् ।
तेषु भवन्त परभयगमने, नानुसरति क्लृप्तमपि शुभम्, विन० ॥ ३ ॥
त्यज ममतापरिणापनिदानम्, परपरिषयपरिणामम् ।
मज निःसङ्गतया विज्ञर्वाहृत-मनुमयमुग्ररसमभिरामम्, विन० ॥ ४ ॥ १७
पथि पथि विविधपथैः पथिकैः सह, श्रुते कः प्रतिपन्धम् ।
निजनिजकर्मभेदैः स्वजनैः सह, किं श्रुते ममतावन्धम्, विन० ॥ ५ ॥
प्रणवविहाने बध्वमिपङ्गम्, सहते यदुमन्तापम् ।

त्वयि निःप्रणये पुद्गलनिचये, वहसि मुधा ममतातापम्, विन० ॥६॥

त्यज संयोगं नियतवियोगम्, कुरु निर्मलमवधानम् ।

३ न हि विद्वानः कथमपि वृष्यसि, मृगवृष्णावनरसपानम्, विन० ॥७॥

भज जिनपतिमसहायसहायम्, शिवगतिमुगमोपायम् ।

पिब गदशमनं परिहृतवमनम्, शान्तसुधारसमनपायम्, विन० ॥८॥

६ इति श्रीशान्तसुधारसगेयकाव्ये अन्यत्वभावनाविभावनो नाम पञ्चमः प्रकाशः

(शार्दूलविकीर्णितं वृत्तम्)

सच्छिद्रो मदिराघटः परिगलच्छेदशसङ्गाशुचिः

९ शुच्यामृद्य मृदा वहिः स बहुशो धौतोऽपि गङ्गोदकैः ।

नाधत्ते शुचितां यथा तनुभृतां कायो निकायो महा-

वीभत्सास्थिपुरीषमूत्ररजसां नायं तथा शुद्ध्यति ॥ १ ॥

१२ (मन्दाक्रान्तावृत्तम्)

स्नायं स्नायं पुनरपि पुनः स्नान्ति शुद्धाभिरङ्घ्रि-

वारं वारं वत समलतनुं चन्दनैरर्चयन्ते ।

१५ मृदात्मानो वयमपमलाः प्रीतिमित्याश्रयन्ते

नो शु(शुद्ध?)ध्यन्ते कथमवकरः शक्यते शोढुमेवम् ॥ २ ॥

(शार्दूलविकीर्णितं वृत्तम्)

१८ कर्पूरादिभिरर्चितोऽपि लघुनो नो गाहते सौरभं,

नाजन्मोपकृतोऽपि हन्त पिशुनः सौजन्यमालम्बते ।

देहोऽप्येष तथा जहाति न नृणां स्वाभाविकीं विसृतां,

२१ नाभ्यक्तोऽपि विभूषितोऽपि बहुधा पुष्टोऽपि विश्वस्यते ॥ ३ ॥

(उपेन्द्रवज्रावृत्तम्)

यदीयसंसर्गमवाप्य सद्यो भवेच्छुचीनामशुचित्वमुच्चैः ।

२३ अमेध्ययोनेर्वपुषोऽस्य शौचसङ्कल्पमोहोऽयमहो महीयान् ॥ ४ ॥

(स्वागतावृत्तम्)

इत्यवेत्य शुचिवादमत्तध्यम्, पथ्यमेव जगदेकपवित्रम् ।

२७ शोधनं सकलदोषमलानाम्, धर्ममेव हृदये निदधीथाः ॥ ५ ॥

ॐ पटुमावनाष्टकम् । आसाधरीरागेण गीयते ॐ

मावय रे वपुरिदमसिमलिनम्, विनय विवोधय मानसनलिनम् ।
 पावनमनुचिन्तय विमुक्तेकम्, परममहोदयमुदितविवेकम्, भाव० ॥ १ ॥ १
 दम्पतिरेतोदधिरविवर्ते, किं क्षुभमिह मलकदमलगते ।
 मृशमपि पिहितः क्षवति विरूपम्, को बहू मनुतेऽवस्करूपम्, भाव० ॥ २ ॥
 मज्जति सधन्त्र क्षुषिताम्बूलम्, कर्तुं मुक्तमारुतमनुकूलम् ।
 तिष्ठति मुरमि क्यिन्त कालम्, मुसममुगन्धि जुगुप्सितकालम्, भाव० ॥ ३ ॥
 असुरमिगन्धबहोऽन्तरधा(वा)पी, आबरितु शक्यो न विक्रपी ।
 यपुरुषमिप्रसि चारवारम्, हसति बुधस्तप शौचाचारम्, भाव० ॥ ४ ॥ २
 द्वादश नव रन्ध्राणि निकामम्, गलदष्टचीनि न पान्ति विरामम् ।
 यत्र वपुषि तत्कलमसि प्लवम्, मन्थे तव नूतनमाकृतम्, भाव० ॥ ५ ॥
 अक्षितमुपस्करसंस्कृतममम्, जगति जुगुप्सा जनयति ह्वयम् ।
 पुसवन चैनमपि छीडम्, भवति बिगर्हितमऽति जनमीडम्, भाव० ॥ ६ ॥
 केवलमलमप्युल्लसनिषये अश्रुचीकृतक्षुषिमोजनसिषये ।
 वपुषि विचिन्तय परमिह सारम्, शिवसाधनसामर्थ्यमुदारम्, भाव० ॥ ७ ॥ १५
 येन विराजितमिदमसिपुण्यम्, तच्चिन्तय चेतननेपुण्यम् ।
 विशदागममभिगम्य निपानम्, विरचय शान्तसुधारमपानम्, भाव० ॥ ८ ॥

इति श्रीशान्तसुधारगेयसाम्ये अष्टौषमावनाभिन्नवनो नाम पष्ठ प्रश्नः । १८

(मुनश्चप्रमार्त वृत्तम्)

यथा सर्वतो निर्भरैरापसङ्गिः, प्रपूर्येत सद्यः पयोमिस्रटाकः ।
 तथैवाभवैः कर्मभिः सम्मृतोऽङ्गी, भवेत्प्राकुलवञ्चलः पङ्किलम् ॥ १ ॥ ११
 (शार्ङ्गमिश्रीशितं वृत्तम्)

मावस्किञ्चिदिषानुभूय तरसा कर्मेह निर्जीर्यते
 शावन्वाभवद्वन्नोऽनुसमय सिञ्चन्ति भूयोऽपि तत् ।
 हा कष्टं कथमाभवप्रतिभटाः शक्या निरोद्ध मया
 संसारादतिभीषणान्मम इहा मुक्तिः कथं माविनी ॥ २ ॥ २९

॥ (प्रहर्षणीयुक्तम्)

‘मिथ्यात्वाविरतिक्रपाययोगसंज्ञाश्चत्वारः सुकृतिभिराश्रवाः प्रदिष्टाः ।
३ कर्माणि प्रतिसमयं स्फुटैरमीभिर्बध्नन्तो भ्रमवशतो भ्रमन्ति जीवाः ३

(रयोद्धतायुक्तम्)

इन्द्रियाव्रतकपाययोगजाः, पञ्च पञ्च चतुरन्वितास्त्रयः ।

६ पञ्चविंशतिरसत्क्रिया इति, नेत्रवेदपरिसङ्ख्ययाऽप्यमी ॥ ४ ॥

(इन्द्रवज्रायुक्तम्)

इत्याश्रवाणामधिगम्य तत्त्वम्, निश्चित्य सत्त्वं श्रुतिसन्निधानात् ।

७ एषां निरोधे विगलद्विरोधे सर्वात्मना द्वाग् यतितव्यमात्मन् ॥ ५ ॥

॥ सप्तमभावनाष्टकम् । धनाश्रीरामेण गीयते ॥

परिहरणीया रे, सुकृतिभिराश्रवा, हृदि समतामवधाय ।

१२ प्रभवन्त्येते रे, भृशमुच्छृङ्खला, विभुगुणविभववधाय, परि० ॥ १ ॥

कुतुरुनियुक्ता रे, कुमतिपरिप्लुताः, शिवपुरपथमपहाय ।

प्रयतन्तेऽमी रे, क्रियया दुष्टया, प्रत्युत शिवविरहाय, परि० ॥ २ ॥

१५ अविरतचित्ता रे, विषयवशीकृता, विपहन्ते विततानि ।

इह परलोके रे, कर्मविपाकजान्यविरलदुःखशतानि, परि० ॥ ३ ॥

करिङ्गपमधुपा रे, शलभमृगादयो, विषयविनोदरसेन ।

१८ हन्त लभन्ते रे, विविधा वेदना, वत परिणतिविरसेन, परि० ॥ ४ ॥

उदितकपाया रे, विषयवशीकृता, यान्ति महानरकेषु ।

परिवर्तन्ते रे, नियतमनन्तशो, जन्मजरामरणेषु, परि० ॥ ५ ॥

२१ मनसा वाचा रे, वपुषा चञ्चला, दुर्जयदुरितभरेण ।

उपलिप्यन्ते रे, तत आश्रवजये, यततां कृतमपरेण, परि० ॥ ६ ॥

शुद्धा योगा रे, यदपि यतात्मनाम्, स्रवन्ते शुभकर्माणि ।

२४ काञ्चननिगडां-स्तान्यपि जानीयात्, हतनिर्वृतिशर्माणि, परि० ॥ ७ ॥

मोदस्वैवं रे, साश्रवपाप्मनाम्, रोधे धियमाधाय ।

शान्तसुधारसपानमनारतम्, विनय विधाय विधाय, परि० ॥ ८ ॥

(स्थागतावृत्तम्)

येन येन य इहाभवरोधः, सम्भवेभियसमोपपिकेन ।
आद्रियस्व विनयोद्यतचेतास्तत्तदान्तरदृष्टा परिमाभ्य ॥ १ ॥ १

संयमेन विषयाविरतत्वे, दर्शनेन वितयाभिनिवेशम् ।
ध्यानमार्तमय रौद्रमजसम्, चेतसः स्थिरतया च निरुन्ध्याः ॥ २ ॥ १
(शान्तिनीवृत्तम्)

क्रोधं धान्त्या मार्दवेनाभिमानम्, हन्या मायामार्जधेनोऽवलेन ।
लोभं वाराराशि रौद्रं निरुन्ध्याः, सन्धोपेण प्राशुना सेतुनेव ॥ ३ ॥ १
(स्थागतावृत्तम्)

गुप्तिभिल्लिखमिरेषमवध्यान्, श्रीन् विजित्य तरसाधमयोगान् ।
साधुसंवरपथे प्रयतेषा, लप्स्यसे हितमनीहितमिदम् ॥ ४ ॥ १२
(मन्दार्थान्तावृत्तम्)

एवं रुद्धेष्वमलहृदयैरामवेष्वाप्तवाक्य-
श्रद्धाचक्षुस्त्वितपटपदुः सुप्रतिष्ठानशाली ।
शुद्धयोगैर्जवनपर्वनः प्रेरितो जीवपोतः ॥ ५ ॥ १५
स्रोतस्तीर्त्वा मवजलनिधेर्याति निर्वाणपुष्पम् ॥ ५ ॥

ॐ अष्टममायनाष्टकम् । नटरागेण गीयते ॐ

शृणु क्षिप्तसुखसाधनमदुपायम्, सदुपाय दे सदु० ॥ १८
शृणु क्षिप्तसुखसाधनसदुपायम् ।

ज्ञानादिकपायनरत्नत्रय परमाराधनमनपायम्, शृणु० ॥ १ ॥
विषयविम्वारमपाशुर दूरम्, क्रोधं मानं मह मायम् । ११

लोभरिपु य विजित्य सहेसम्, भञ्ज संयमगुणमकषायम्, शृणु० ॥ २ ॥
उपसमरममनुशील्य मनमा, रोपद्हनजलदप्रायम् ।

पश्य विराग घृतपरमाणम्, हृदि धिनय नाय नायम्, शृणु० ॥ ३ ॥ १४
आर्तं रौद्र ध्यान मार्जय, हृदि विरम्यरचनाऽज्ञायम् ।

परियमरुद्धा मानसर्षापी, तत्पविदः पम्या नाऽयम्, शृणु० ॥ ४ ॥
संयमयोगैर्यदिमानम-शुद्धा पगिनार्यय फायम् । १०

नानामनरपिगदने भुषणे, निध्निनु शुद्धपथं नायम्, शृणु० ॥ ५ ॥ १८

- ब्रह्मव्रतमङ्गीकुरु विमलम्, विभ्राणं गुणसमवायम् ।
उदितं गुरुवदनादुपदेशम्, सङ्गृहाण शुचिमिव राघम्, शृणु० ॥ ६ ॥
३ संयमवाङ्मयकुसुमरसैरति-सुरभय निजमध्यवसायम् ।
चेतनमुपलक्ष्य कृतलक्षण-ज्ञानचरणगुणपर्यायम्, शृणु० ॥ ७ ॥
वदनमलङ्कुरु पावनरसनम्, जितचरितं गायं गायम् ।
६ सविनय शान्तिसुधारसमेनम्, चिरं नन्द पायं पायम्, शृणु० ॥ ८ ॥
इति श्रीशान्तसुधारस्मगेयकाव्ये संवरभावनाविभावनो नाम अष्टमः प्रकाशः

(इन्द्रवज्रावृत्तम्)

- ९ यन्निर्जरा द्वादशधा निरुक्ता, तद्द्वादशानां तपसां विभेदात् ।
हेतुप्रभेदादिह कार्यभेदः, स्वातन्त्र्यतस्त्वेकविधैव सा स्यात् ॥ १ ॥
(अनुष्टुप्चतुष्टयम्)

- १२ काष्ठोपलादिरूपाणां निदानानां विभेदतः ।
बहिर्यथैकरूपोऽपि, पृथग्रूपो विवक्ष्यते ॥ २ ॥
निर्जरापि द्वादशधा, तपोभेदैस्तथोदिता ।
१५ कर्मनिर्जरणात्मा तु, सैकरूपैव वस्तुतः ॥ ३ ॥
(उपेन्द्रवज्रावृत्तम्)

- निकाचितानामपि कर्मणां यद्, गरीयसां भूधरदुर्धराणाम् ।
१८ विभेदने वज्रमिवातितीव्रम्, नमोऽस्तु तस्मै तपसेऽद्भुताय ॥ ४ ॥
(उपजातिवृत्तम्)

- किमुच्यते सत्तपसः प्रभावः, कठोरकर्माजितकिल्बिषोऽपि ।
२१ दृढप्रहारीव निहत्य पापम्, यतोऽपवर्गं लभतेऽचिरेण ॥ ५ ॥
यथा सुवर्णस्य शुचिस्वरूपम्, दीप्तः कृशानुः प्रकटीकरोति ।
तथात्मनः कर्मरजो निहत्य, ज्योतिस्तपस्तद्विशदीकरोति ॥ ६ ॥
(समधरावृत्तम्)

- २४ ब्राह्मेनाभ्यन्तरेण प्रथितबहुभिदा जीयते येन शत्रु-
श्रेणी बाह्यान्तरङ्गा भरतनृपतिवद्भावलब्धद्रढिम्ना ।
२७ यस्मात्प्रादुर्भवेद्युः प्रकटितविभवा लब्धयः सिद्ध्यश्च
२८ वन्दे स्वर्गापवर्गार्पणपटुसततं तत्तपो विश्ववन्द्यम् ॥ ७ ॥

ॐ अथ नवममायनाष्टकम् । सारंगरागेण गीयते ॐ

विमाधय विनय तपोमहिमानम्, शुषपवम्,
 यदुभवसखितदुष्कृतममुना, लभते लघु कपिमानम्, विमा० ॥ १ ॥ ३
 याति घनाऽपि घनाघनपटली, खरपवनेन विरामम् ।
 भजति तथा तपसा दुरिताली, क्षणभङ्गुरपरिष्णामम्, विमा० ॥ २ ॥
 नास्मिन्नतमाकर्षति दूरावपि, रिपुमपि प्रजति वधसाम् ।
 तप इवसामय निर्मलमावादागमपरमरहस्यम्, विमा० ॥ ३ ॥
 अनन्यनमूनोदरतां वृत्ति-ह्रासं रसपरिहारम् ।
 भव सांलीन्य कायहेयम्, तप इति पादमुधारम्, विमा० ॥ ४ ॥ ५
 प्रायश्चित्तं वैद्यादुष्यम्, स्वान्धार्य विनय च ।
 कायोत्सर्गं शुभध्यानम्, आश्रयन्तरमिदम् च, विमा० ॥ ५ ॥
 क्षमयति तप्यं गमयति पापम्, रमयति मानसहसम् ।
 हरति विमोह दूरादोहम्, तप इति विगताशसम्, विमा० ॥ ६ ॥
 संयमकमलाकार्मणमुज्ज्वल-श्लिषसुखसदाकारम् ।
 चिन्तितचिन्तामणि-भारायय तप इह चरन्वारम्, विमा० ॥ ७ ॥ १५
 कर्मगदौपयमिदमिदमस्य च, मिलपतिमत्तमनुपानम् ।
 विनय समाचर सौख्यनिधानम्, शान्तसुधारसपानम्, विमा० ॥ ८ ॥

इति श्रीशान्तसुधारसगेयकाम्ये निर्मलमावादाविमलनो ज्ञान नवमः प्रश्नः १६

(रूपवाग्द्वयम्)

दानं च क्षीलं च तपश्च माघो, घर्मचतुर्धा विनयान्भवेन ।
 निरूपितो यो जगतां हिताय, स मानसे मे रमतामन्नसम् ॥ १ ॥ २१

(रत्नवज्रावलयम्)

संत्यक्तमार्दवदौचसंक्लृप्तागाऽऽर्जवर्मैकविधुक्तिपुक्तः ।
 यः संयमः किं च तपोज्वगूढधारिश्रमो दशधाज्यपुक्तः ॥ २ ॥ २४
 यस्य प्रमावादिह पुष्पदन्तौ, मिथोपकाराय सदोदयेते ।
 ग्रीष्मोष्मभीष्माद्दितस्तद्वित्त्वान्, कालेसमाश्वासयति धितिं च ॥ ३ ॥ २५

उल्लोलकल्लोलकलाविलासैर्नष्टावयत्यम्बुनिधिः क्षितिं यत् ।

न घ्नन्ति यद्व्याघ्रमरुद्वाद्या, धर्मस्य सर्वोऽप्यनुभाव एषः ॥ ४ ॥

३

(शार्दूलविक्रीडितं वृत्तम्)

यस्मिन्नैव पिता हिताय यतते, भ्राता च माता सुतः

सैन्यं दैन्यमुपैति चापचपलम्, यत्राऽफलं दोर्वलम् ।

६

तस्मिन् कष्टदशाविपाकसमये, धर्मस्तु संवर्धितः

सज्जः सज्जन एष सर्वजगत-स्त्राणाय बद्धोद्यमः ॥ ५ ॥

त्रैलोक्यं सचराचरं विजयते यस्य प्रसादा(भावा?)दिदम्,

९

योऽत्राऽमुत्र हितावहस्तनुभृतां सर्वार्थसिद्धिप्रदः ।

येनानर्थकदर्थना निजमहःसामर्थ्यतो व्यर्थिता

तस्मै कारुणिकाय धर्मविभवे, भक्तिप्रणामोऽस्तु मे ॥ ६ ॥

१२

(मन्दाक्रान्तावृत्तम्)

प्राज्यं राज्यं सुभगदयिता, नन्दना नन्दनानाम्,

रम्यं रूपं सरसकविता-चातुरी सुस्वरत्वम् ।

नीरोगत्वं गुणपरिचयः, सज्जनत्वं सुबुद्धिम्

किं नु ब्रूमः फलपरिणतिम्, धर्मकल्पद्रुमस्य ॥ ७ ॥

卐 अथ दशमभावनाष्टकम् । वसन्तरागेण गीयते 卐

पालय पालय रे पालय मां जितधर्म ।

मङ्गलकमलाकेलिनिकेतन, करुणाकेतन धीर ।

शिवसुखसाधन भवभयवाधन, जगदाधार गम्भीर, पाल० ॥ १ ॥

सिञ्चति पयसा जलधरपटली, भूतलममृतमयेन ।

सूर्याचन्द्रमसाबुदयेते, तव महिमातिशयेन, पाल० ॥ २ ॥

निरालम्बमियमसदाधारा, तिष्ठति वसुधा येन ।

तं विद्वस्थितिमूलस्तम्भम्, त्वां सेवे विनयेन, पाल० ॥ ३ ॥

दानशीलशुभभावतपोमुख-चरितार्थीकृतलोक ।

शरणस्मरणकृतामिह भविनाम्, दूरीकृतभयशोक, पाल० ॥ ४ ॥

- ॐ एकादशभावनाष्टकम् । काफ़ीरानेण गीयते ॐ
 विनय विभावय शाश्वतम्, हृदि लोकाकाशम् ।
 ३ सकलचराचरधारणे, परिणमदवकाशम्, विन० ॥ १ ॥
 लसदलोकपरिवेष्टितम्, गणनातिगमानम् ।
 पञ्चभिरपि धर्मादिभिः, सुघटितसीमानम्, विन० ॥ २ ॥
 ६ समवघातसमये जिनैः, परिपूरितदेहम् ।
 असुमदणुकविविधक्रिया—गुणगौरवगेहम्, विन० ॥ ३ ॥
 एकरूपमपि पुद्गलैः कृतविविधविवर्तम् ।
 ९ काञ्चनशैलशिखरोन्नतम्, कचिदवनतगर्तम्, विन० ॥ ४ ॥
 कचन तविपमणिमन्दिरै—रुदितोदितरूपम् ।
 घोरतिमिरनरकादिभिः कचनातिविरूपम्, विन० ॥ ५ ॥
 १२ कचिदुत्सवमयमुज्ज्वलम्, जयमङ्गलनादम् ।
 कचिदमन्दहाहारवम्, पृथुशोकविपादम्, विन० ॥ ६ ॥
 बहुपरिचितमनन्तशो, निखिलैरपि सत्त्वैः ।
 १५ जन्ममरणपरिवर्तिभिः, कृतमुक्तममत्त्वैः विन० ॥ ७ ॥
 इह पर्यटनपराङ्मुखाः, प्रणमत भगवन्तम् ।
 शान्तसुधारसपानतो, धृतविनयमवन्तम्, विन० ॥ ८ ॥
 १८ इतिश्रीशान्तसुधारसगेयकाव्ये लोकस्वरूपभावनाविभावनो नाम एकादशः प्रकाशः

(मन्दाक्रान्ताष्टकम्)

- यस्माद्विस्मापयितसुमनःस्वर्गसम्पद्विलासाः
 २१ प्राप्नोच्छासाः पुनरपि जनिः सत्कुले भूरिभागे ।
 ब्रह्माद्वैतप्रगुणपदवीप्रापकं निःसपत्नम्,
 तदुष्प्रापं भृशमुरुधियः सेव्यतां बोधिरत्नम् ॥ १ ॥

(भुजङ्गप्रयातवृत्तत्रयम्)

- अनादौ निगोदान्धकूपे स्थिताना—मजसं जनुर्मृत्युदुःखादितानाम् ।
 २६ परीणामशुद्धिः कुतस्तादृशी स्याद्, यया हन्त तस्माद्विनिर्यान्ति जीवाः

ततो निर्गतानामपि व्यावरत्त्वम्, असत्त्वं पुनर्दुर्लभं देहमात्रम् ।
असत्त्वेऽपि पञ्चाक्षर्याप्तसंक्षिप्त-स्मिरायुष्यवदुर्लभं मानुषत्वम् ॥ ३ ॥
तदेतन्मनुष्यत्वमाप्यापि मूढो महामोहमिध्यात्वमायोपगूढः ।
अमन् दूरमपो भवागाधगतं, पुनः क्व प्रपद्येत सन्नोधिरेतम् ॥ ४ ॥

(विवर्तिणीहृतम्)

विभिन्नाः पन्थानः, प्रतिपदमनन्याश्च मतिनः
कुपुक्तिव्यासङ्गनिजनिजमतोछासरसिकाः ।
न देवाः संनिष्प विदधति, न वा कोऽप्यतिशय
स्तदेवं कालेऽसिन्, य इह दृढधर्मा स सुकृती ॥ ५ ॥

(धार्ष्ट्यमिच्छित्तहृतम्)

यावदेहमिदं गर्दनं मृदितम्, नो वा जराजर्जरम्
यावत्तद्वक्षकदम्बकं स्वविषयज्ञानावगाहधमम् ।
यावथायुरमन्तुर निजहिते तावदुधैर्यस्यताम्
कासारं स्फुटितं जले प्रचलिते, पालिः कथं बध्यते ॥ ६ ॥

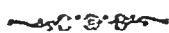
(मनुष्यरत्नम्)

विविधोपद्रव देह-मायुष्य क्षणमन्तुरम् ।
कामालम्भ्य धृतिं मूढः, स्वधेयसि विलम्ब्यते ॥ ७ ॥

ॐ अथ द्वादशमायनाष्टकम् । धर्मधीयनेन गीयते ॥ १८

पुण्यतां पुण्यतां बोधिरसिदुर्लभा, जलधिजलपतितमुररमयुक्ता ।
मन्मगाप्यतां स्थितमिह साध्यताम्, बाध्यतामपरगतिगतमशक्त्या, पुण्यं
पश्चिमोस्यादिरिय नरमघो दुर्लभो, भ्राम्यतां भोरसंमारब्धे ।
पटुनिगोदादिकायस्थितिष्यापते, मोहमिध्यान्वमुग्रभोरलक्ष्णे पुण्यं ॥ २ ॥
एवम् इह नरमपोऽन्नायवेद्येषु यः, स भवति प्रसुतानयकापी ।
जीर्वादिपापाभयव्यमनिनाम्, माययन्त्यादिमार्गानुमारी, पुण्यं ॥ ३ ॥
आयवेदसंज्ञामपि मुमुक्षुमनाम्, दुर्लभा विविदिषा धर्मतत्त्वे ।
रत्नरत्नमहमपादारमंशार्तिभिर्हृन्म मम जगदु स्थितत्वे, पुण्यं ॥ ४ ॥
विविदिषायामपि भयगमतिदुर्लभम्, धर्मशास्त्रस्य गुरुसमिधाने ।

- वितथविकथादितत्तद्रसावेद्यतो, विविधविक्षेपमल्लिनेऽवधाने, बुध्य० ॥५॥
 धर्ममाकर्ण्य सम्युध्य तत्रोद्यमम्, कुर्वतो वैरिवर्गोऽन्तरङ्गः ।
 ३ रागद्वेषश्रमालस्यनिद्रादिको, चाधते निहतमुकृतप्रसङ्गः, बुध्य० ॥ ६ ॥
 चतुरङ्गीतावहो योनिलक्षेष्ण्यम्, क त्वयाकर्णिता धर्मवार्ता ॥
 प्रायशो जगति जनता मिथो चिवदते, ऋद्धिरमशातगुरुगौरवार्ता, बुध्य० ॥७॥
 ६ एवमतिदुर्लभात्प्राप्य दुर्लभतमम्, बोधिरजं सकलगुणनिधानम् ।
 कुरु गुरुप्राज्यविनयप्रसादोदितम्, शान्तरससरसपीयूषपानम्, बुध्य० ॥८॥
 इति श्रीशान्तसुधारसनेयकाव्ये बोधिदुर्लभभावनाविभावो नाम द्वादशः प्रकाशः

९

(अनुष्टुप्शतम्)

सद्धर्मध्यानसंध्यान-हेतवः श्रीजिनेश्वरैः ।

मैत्रीप्रभृतयः प्रोक्ताश्चतस्रो भावनाः पराः ॥ १ ॥

१२ तथाहुः—मैत्रीप्रमोदकारुण्य-माध्यस्थ्यानि नियोजयेत् ।

धर्मध्यानमुपस्कर्तुम्, तद्धि तस्य रसायनम् ॥ २ ॥

(उपजातिशतम्)

१५ मैत्री परेषां हितचिन्तनं यद्-भवेत्प्रमोदो गुणपक्षपातः ।

कारुण्यमार्तागिरुजां जिहीर्षे-त्युपेक्षणं दुष्टधियामुपेक्षा ॥ ३ ॥

सर्वत्र मैत्रीमुपकल्पयात्मन्, चिन्त्यो जगत्यत्र न कोऽपि शत्रुः ।

१८ कियद्दिनस्थायिनि जीवितेऽस्मिन्, किं खिद्यते वैरिधिया परस्मिन् ४

सर्वेऽप्यमी बन्धुतयानुभूताः, सहस्रशोऽस्मिन् भवता भवाब्धौ ।

जीवास्ततो बन्धव एव सर्वे, न कोऽपि ते शत्रुरिति प्रतीहि ॥ ५ ॥

२१ सर्वे पितृभ्रातृपितृव्यमातृ-पुत्राङ्गजास्त्रीभगिनीस्तुपात्वम् ।

जीवाः प्रपन्ना बहुशस्तदेतत्कुटुम्बमेवेति परो न कश्चित् ॥ ६ ॥

(इन्द्रवज्राशतद्वयम्)

२४ एकेन्द्रियाद्या अपि हन्त जीवाः, पञ्चेन्द्रियत्वाद्यधिगत्य सम्यक् ।

बोधिं समाराध्य कदा लभन्ते, भूयो भवभ्रान्तिभिर्यां विरामम् ॥७॥

या रागरोषादिरुजो जनानाम्, शाम्यन्तु वाकायमनोदुहस्ताः ।

२७ सर्वेऽप्युदासीनरसं रसन्तु, सर्वत्र सर्वे सुखिनो भवन्तु ॥ ८ ॥

५ अथ प्रयोक्तव्यमायनाष्टकम् । वेद्याल्लगणेय गीयते ५
 तिनय विचिन्त्य मिश्रताम्, त्रिजगति जनताम् ।
 कर्मविधिप्रवया गतिम्, विविधां गमिताम्, विन० ॥ १ ॥ १
 सर्वे ते प्रिययान्धवाः, न हि रिपुरिह कोऽपि ।
 मा कुरु कलिकल्प मनो, निजमुकृतविशोपि, विन० ॥ २ ॥
 यदि कोप कुरुते परो, निजकर्मबन्धेन ।
 अपि भवता किं भूयते, हवि रोषबन्धेन, विन० ॥ ३ ॥
 अनुचितमिह कष्टं सताम्, त्वज समरसमीन ।
 मज विवेककलहमताम्, गुणपरिषयपीन, विन० ॥ ४ ॥ २
 क्षुब्धताः सुखिनः समे, मत्सरमपहाय ।
 समु गन्तुमनसोऽप्यमी, शिबसौख्यगृहाय, विन० ॥ ५ ॥
 सकृदपि यदि समवान्धम्, हृदयेन छिदन्ति ।
 विवितरसास्तत इह रतिम्, स्वय एव वहन्ति, विन० ॥ ६ ॥ ११
 किमुत कुमवमदमूर्छिताः, दुरितेषु पचन्ति ।
 दिनबचनानि कथं ब्रूया, न रसाद्युपचन्ति, विन० ॥ ७ ॥ १५
 परमात्मनि विमलात्मनाम्, परिषम्य वसन्तु ।
 विनय समामृतपानतो, जनघा विरुसन्तु, विन० ॥ ८ ॥

इति शीघ्रान्तमुधारसंगेयकाव्ये मैत्रीभवनविभाजनो नाम त्रयोदशः प्रकाशः १८

(शम्भुपञ्चतन्त्रम्)

घन्यास्ते वीतरागाः क्षपकपथगतिक्षीणकर्मोपरागा-
 स्त्रैलोक्ये गन्धनागाः सहस्रसमुदितज्ञानजाग्रद्विरागाः । ११
 अध्यात्मसारमञ्जुद्वया सकलशक्तिकलानिर्मल(ः?) ध्यानधारा-
 मारान्मुक्तेः प्रपञ्चा कृतसुकृतश्रवोपाजितार्हन्त्यलक्ष्मीम् ॥ १ ॥
 तेषां कर्मक्षयोत्थैरनुगुणगणैर्निर्मलात्मसमावै- २४
 र्गायं गाय पुनीमः स्तवनपरिणतैरष्ट वर्णास्पदानि ।
 घन्यां मन्ये रसज्ञां जगति भगवतस्तोत्रवाणीरसज्ञा-
 मज्ञां मन्ये तदन्त्यां वितथजनकथाकार्यमौख्यममाम् ॥ २ ॥ २०

निर्ग्रन्थास्तेऽपि धन्या गिरिगहनगुहागङ्गरान्तनिविष्टा
धर्मध्यानावधानाः समरसमुहिताः पक्षमासोपवासाः ।

- ३ येऽन्येऽपि ज्ञानवन्तः श्रुतविततधियो दत्तधर्मोपदेशाः
शान्ता दान्ता जिताक्षा जगति जिनपतेः शासनं भासयन्ति ॥ ३ ॥
दानं शीलं तपो ये विदधति गृहिणो भावनां भावयन्ति
६ धर्मं धन्याश्चतुर्धा श्रुतसमुपचितश्रद्धयाराधयन्ति ।
साध्व्यः श्राद्ध्यश्च धन्याः श्रुतविशदधिया शीलमुद्गावयन्त्य-
स्तान्सर्वान्मुक्तगर्वाः प्रतिदिनमसकृद्भाग्यभाजः स्तुवन्ति ॥ ४ ॥

९ (उपजातिवृत्तम्)

मिथ्यादृशामप्युपकारसारम्, संतोषसत्यादिगुणप्रसारम् ।
वदान्यता-वैनयिकप्रकारम्, मार्गानुसारीत्यनुमोदयामः ॥ ५ ॥

१२ (सगुणवृत्तम्)

जिहे प्रह्वीभव त्वं सुकृतिमुचरितोच्चारणे सुप्रसन्ना
भूयास्तामन्यकीर्तिश्रुतिरसिकतया मेऽद्य कर्णौ सुकर्णौ ।
१५ वीक्ष्यान्यप्रौढलक्ष्मीं द्रुतमुपचिनुतं लोचने रोचनत्वं
संसारेऽसिन्नसारे फलमिति भवतां जन्मनो मुख्यमेव ॥ ६ ॥

(उपजातिवृत्तम्)

- १० प्रमोदमासाद्य गुणैः परेषां येषां मतिर्मज्जति साम्यसिन्धौ ।
देदीप्यते तेषु मनःप्रसादो गुणास्तथैते विशदीभवन्ति ॥ ७ ॥

卐 अथ चतुर्दशभावनाष्टकम् । टोडीरागेण गीयते 卐

- २१ विनय विभावय गुणपरितोषम्, विनय विभावय गुणपरितोषम् ।
परिहर दूरं मत्सरदोषम्, विन० निजसुकृताप्तवरेषु परेषु, विन० ॥ १ ॥
दिष्टाय वितरति बहुदानम्, वरमयमिह लभते बहुमानम् ।
२४ किमिति न विमृशसि परपरभागम्, यद्विभजसि तत्सुकृतविभागम्, विन० २
येषां मन इह विगतविकारम्, ये विदधति भुवि जगदुपकारम् ।
२६ तेषां वयमुचिताचरितानाम्, नाम जपामो वारंवारम्, विन० ॥ ३ ॥

- अहं सिद्धिगुणमसमानम्, पश्यत मगधति मुक्तिनिदानम् ।
 येन रुपा सह लसदमिमानम्, इष्टिति बिघटते कर्मविधानम्, विन० ४
 अपद्युः केचन शीलमुदारम्, गृहिणोऽपि परिहृतपरदारम् । १
 यद्गं ह्यसम्प्रत्यपि ह्युचि तेषाम्, विलसति फलिताफलसहकारम्, विन० ५
 या बलिता अपि यशसा भाकम्, कुलपुगल विवधति सुपताकम् ।
 तासा सुपरितसञ्चितराकम्, दर्शनमपि कृतसुकृतविपाकम्, विन० ॥ ६ ॥ ६
 तास्त्रिकसास्त्रिकसुजनयत्तसाः, केचन युक्तिविषेचनहमाः ।
 अलमकृपत किल सुपनामोगम्, अरणमभीषां कृतशुभयोगम्, विन० ७
 इति परगुणपरिभाषनसारम्, सफल्य सत्तव निजमवतारम् । ९
 इत्थं सुविहितगुणनिधिगुणगानम्, विरचय शान्तसुधारसपानम्, विन० ८
 इति श्रीशान्तसुधारसोदरान्ये प्रमोदभाषाविभाषनो नाम चतुर्थः सर्गः

(माहिनीकृतम्)

११

प्रथममश्नपानप्राप्तिवाञ्छाविहस्ता-
 स्तदनु वसनवेश्मालहृतिष्यग्रचिचाः ।
 परिणयनमपत्यावाप्तिमिष्टेन्द्रियार्थान्
 सततममिलपन्तः स्रस्यतां काभुवीरन् ॥ १ ॥

१५

(धियरीणीकृतम्)

उपायानां लक्ष्मः कथमपि सप्रासाद्य विमर्षं
 भवाम्पासात्तत्र ह्युषमिति निबध्नाति हृदयम् ।
 जयाफसादसिन् विफिरति रजः क्रूरहृदयो
 रिपुर्वा रोगो वा मयमुत जरा मृत्युरथवा ॥ २ ॥

१८

२१

(दाम्भराकृतम्)

स्पर्धन्ते केऽपि केचिद्वधति हृदि मिथो मत्सरं क्रोधदग्धा
 पुध्यन्ते केऽप्यरुद्धा घनपुषतिपशुक्षेत्रपद्मादिदेतोः । २४
 केचिन्नोमाच्छ्रमन्ते विपदमनुपदं दूरदेशानटन्तः
 किं कुर्मः किं वदामो भृशमरतिशतैर्ध्याकुल विश्वमेतत् ॥३॥ २६

२४

(उपजातिवृत्तत्रयम्)

- ३ खयं खनन्तः स्वकरेण गर्तान्, मध्ये खयं तत्र तथा पतन्ति ।
यथा ततो निष्क्रमणं तु दूरेऽधोऽधःप्रपाताद्विरमन्ति नैव ॥४॥
प्रकल्पयन्नास्तिकतादिवाद-मेवं प्रमादं परिशीलयन्तः ।
मग्ना निगोदादिषु दोषदग्धाः, दुरन्तदुःखानि हहा सहन्ते ॥५॥
६ शृण्वन्ति ये नैव हितोपदेशम्, न धर्मलेशं मनसा स्पृशन्ति ।
रुजः कथङ्कारमथापनेयास्तेषामुपायस्त्वयमेक एव ॥ ६ ॥

(अनुष्टुप्वृत्तम्)

- ९ परदुःखप्रतीकारमेवं ध्यायन्ति ये हृदि ।
लभन्ते निर्विकारं ते सुखमायतिसुन्दरम् ॥ ७ ॥

卐 अथ पञ्चदशभावनाष्टकम् । रामकुलीरागेण गीयते 卐

- १२ सुजना भजत मुदा भगवन्तम्, सुजना भजत मुदा भगवन्तम् ।
शरणागतजनमिह निष्कारण-करुणावन्तमवन्तं रे, सुज० ॥ १ ॥
क्षणमुपधाय मनः स्थिरतायाम्, पिवत जिनागमसारम् ।
१५ कापथघटनाविकृतविचारम्, त्यजत कृतान्तमसारं रे, सुज० ॥ २ ॥
परिहरणीयो गुरुरविवेकी, भ्रमयति यो मतिमन्दम् ।
सगुरुवचः सकृदपि परिपीतम्, प्रथयति परमानन्दं रे, सुज० ॥३॥
१८ कुम्मततमोभरमीलितनयनम्, किमु पृच्छत पन्थानम् ।
दधिवुद्ध्या नर जलमन्थन्याम्, किमु निदधत मन्थानं रे, सुज० ॥४॥
अनिरुद्धं मन एव जनानाम्, जनयति विविधातङ्कम् ।
२१ सपदि सुखानि तदेव विधत्ते, आत्माराममशङ्कं रे, सुज० ॥ ५ ॥
परिहरताश्रवविकथागौरव-मदनमनादिवयस्यम् ।
क्रियतां सांवरसाप्तपदीनम्, ध्रुवमिदमेव रहस्यं रे, सुज० ॥ ६ ॥
२४ सह्यत इह किं भवकान्तारे, गदनिकुरन्म्वमपारम् ।
अनुसरताऽऽहितजगदुपकारम्, जिनपतिमगदङ्कारं रे, सुज० ॥ ७ ॥
शृणुतैकं विनयोदितवचनम्, नियतायतिहितरचनम् ।
२७ रचयत कृतसुखशतसन्धानम्, शान्तसुधारसपानं रे, सुज० ॥ ८ ॥
२८ इति श्रीशान्तसुधारसगेयकाव्ये कारुण्यभावनाविभावनो नाम पञ्चदश प्रकाशः

(पञ्चापि धातिनीहृत्पणि)

भ्रान्ता यसिन् विद्यम संशयन्ते, रुग्णाः प्रीतिं यत्समासाद्य सद्यः ।
 लभ्ये रागद्वेषविद्वेषिरोषादौदासीन्य सर्वदा सस्त्रियं नः ॥ १ ॥ १
 लोके लोका मिथमिथस्वरूपाः, मिथमिथैः कर्ममिर्मर्ममिन्निः ।
 रम्यारम्यैभेष्टितैः कस्य कस्य, सद्यिद्विद्विः स्तूपते रूप्यते वा ॥ २ ॥
 मिथ्या शंसन्दीरतीर्थेश्वरेण, रोक्षु श्लेके न स्वशिष्यो ब्रमालिः । १
 अन्यः को वा रोस्थते केन पापापसादौदासीन्यमेवात्मनीनम् ॥ ३ ॥
 अहन्तोऽपि प्राण्यशक्तिस्पृशः किम्, धर्मोद्योगं कारवेद्युः प्रसद्य ।
 दद्युः शुद्धं किन्तु धर्मोपदेशम्, यत्कर्वाणा दुस्तरं निस्तरन्ति ॥ ४ ॥ १
 तसादौदासीन्यपीयूषसारम्, वारं वारं हन्त सन्तो लिहन्तु ।
 आनन्दानामुत्तरङ्गपरङ्गैर्धीवक्तिर्यदुन्यते मुक्तिसौख्यम् ॥ ५ ॥

ॐ षोडशमाधनाष्टकम् । प्रमासिपणेन गीयते ॐ १२

अनुभव विनय सदा मुक्तमनुभव, औदासीन्यमुदारं रे ।
 कुल्लसमागममागमसारम्, कामितफलमन्दारं रे, अनु० ॥ १ ॥
 परिहर परचिन्तापरिवारम्, चिन्तय निजमविकारं रे । १५
 तव किं कोऽपि चिनोति कटीरम्, चिनुतेऽन्यः सहकारं रे, अनु० ॥ २ ॥
 योऽपि न सहते हितमुपदेशम्, तदुपरि वा कुल कोप रे ।
 निष्कलया किं परजनतया, कुलपे निजमुग्रलोप रे, अनु० ॥ ३ ॥ १८
 सूत्रमपाम्य जहा भाषन्ते, केचन भवमुन्मूत्र रे ।
 किं कुर्मन्ते परिहृतपयसो, यत्रि पीयन्ते (पिबन्ति) मूत्र रे, अनु० ॥ ४ ॥
 पश्यसि किं न मनःपरिणामम्, निजनिजगल्यमुमारं रे । २१
 येन जनेन यथा भवितव्यम्, तद्रूपता दुर्वारं रे, अनु० ॥ ५ ॥
 रमय हृदा हृदयङ्गमममताम्, सत्रुण मायाजाल रे ।
 दृष्या यदसि पुट्टलपण्यज्ञता-मायुः परिमितकाल रे, अनु० ॥ ६ ॥ २२
 अनुपमवीर्यमिदं स्मर चेतन-मन्तःस्मितममिराम रे ।
 विरतिभाषविज्ञपरिणामम्, समसे सुग्रमविराम रे, अनु० ॥ ७ ॥ २६

परब्रह्मपरिणामनिदानम्, स्फुटकेवलविज्ञानं रे ।

विरचय विनयविवेचितज्ञा(गा?)नम्, शान्तसुधारसपानं रे, अनु० ॥८॥

३ इति श्रीशान्तसुधारसगेयकाव्ये माध्यस्थ्यभावनाविभावनो नाम षोडशः प्रकाशः

(सप्तधरावृत्तद्वयम्)

एवं सद्भावनाभिः सुरभितहृदयाः संशयातीतगीतो-

६ न्नीतस्फीतात्मतत्त्वास्त्वरितमपसरन्मोहनिद्राममत्वाः ।

गत्वा सत्त्वाममत्वातिशयमनुपमां चक्रिशक्राधिकानां

सौख्यानां मङ्गु लक्ष्मीम्, परिचितविनयाः स्फारकीर्तिं श्रयन्ते १

९ दुर्ध्यानप्रेतपीडा प्रभवति न मनाक्काचिद्वन्द्वसौख्य-

स्फातिः प्रीणाति चित्तं प्रसरति परितः सौख्य(म्य?)सौहित्यसिन्धुः ।

क्षीयन्ते रागरोषप्रभृतिरिपुभटाः, सिद्धिसाम्राज्यलक्ष्मीः

१२ स्याद्वश्या यन्महिम्ना विनयशुचिधियो भावनास्ताः श्रयध्वम् ॥ २ ॥

(पथ्यावृत्तम्)

श्रीहीरविजयसूरीश्वरशिष्यौ सोदरावभूतां द्वौ ।

१५ श्रीसोमविजयवाचक-वाचकवरकीर्तिविजयाख्यौ ॥ ३ ॥

(गीतिद्वयम्)

तत्र च कीर्तिविजयवाचकशिष्योपाध्यायविनयविजयेन ।

१८ शान्तसुधारसनामा संदृष्टो भावनाप्रबन्धो(बोधो?)ज्यम् ॥ ४ ॥

शिखिर्नयनसिन्धुश्शिमितवर्षे हर्षेण गन्धपुरनगरे ।

श्रीविजयप्रभसुरिप्रसादतो यत्न एव सफलोऽभूत् ॥ ५ ॥

२१ (उपजातिवृत्तम्)

यथा विधुः षोडशभिः कलाभिः सम्पूर्णतामेत्य जगत्पुनीते ।

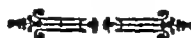
ग्रन्थस्तथा षोडशभिः प्रकाशैरयं समग्रैः शिवमातनोतु ॥ ६ ॥

२४ (इन्द्रवज्रावृत्तम्)

यावज्जगत्पेप सहस्रभानुः पीयूषभानुश्च सदोदयेते ।

तावत्सतामेतदपि प्रमोदम्, ज्योतिः स्फुरद्वाङ्मयमातनोतु ॥७॥

२७ 'इति समाप्तोऽयं गेयकाव्यमयः श्रीशान्तसुधारसः'

श्रीप्रमाणनपतस्वरहस्यम् ।

स्वरूपवसायि ज्ञान प्रमाणम् । हिताहितप्राप्तिपरिहारसमर्थं हि प्रमाण-
मतो ज्ञानमेवेदम् । तदुपवसायस्वभाव समारोपविरुद्धस्यानुमाणपत् । १
अतस्मिन् तदुपवसायः समारोपः । न संशयविपर्ययानप्यवसायमेवावेधा ।
स्यो मुनयस्तथा प्रतिभासतं स्वस्य व्यवसायोऽर्थस्येव तदुन्मुपगतया घटमहमा-
त्मना वेदीति । कर्मवत् कर्तृकरणक्रियाप्रतीतिः । को वा तत्प्रतिभासितमर्थ- १
मप्यहमिच्छत्येव तथा नेच्छेत् प्रदीपवत् । तत्प्रामाण्य स्वतः परतश्च ॥ १ ॥

तत् द्वेषा प्रत्यक्षं च परोक्षं च । स्पष्ट प्रत्यक्षम् । तद्विविधं साध्यम्
हारिक पारमार्थिक च । आद्यमिन्द्रियानिन्द्रियमिन्द्रियम् । पारमार्थिक १
पुनरुक्त्यावात्ममात्रापेक्षामवध्यादि ॥ २ ॥

अस्पष्ट परोक्षम् । स्मरणप्रत्यभिज्ञानतर्कानुमानागममेवम् । संस्कारो-
द्बोधनिषन्धन तद्विज्ञाकारं स्मरणम् स वेवदत्तो यथा । दर्शनस्मरणकारणक ११
संकलन प्रत्यभिज्ञानम्—तदेवेदं तत्त्वतश्च तद्विलक्षणं तत्प्रतियोगीत्यादि—
यथा स एषां वेवदत्तः, गोसदृशो गवयाः, गोविलक्षणो महिषः,
इदमस्मादूरम्, दृष्टोऽयमित्यादि । उपलब्धानुपलम्भसम्भव त्रिकालीकलित १५
साध्यसाधनाघालम्बनमिदमस्मिन् सत्येव भवतीत्याद्याकारं संवेदन तर्कः—
ययामो सत्येव धूमो भवति, तदभावे न भवत्येवेति । अनुमान द्विधा-
न्यायं पराभं च । हेतुग्रहणसम्बन्धस्मरणहेतुक साध्यविज्ञान स्यादर्थम् । १८
निश्चितान्ययानुपपत्त्येवञ्चक्षणो हेतु । इष्टमपाधितमनिष्ट साध्यम् । तदि-
ष्टिष्टः प्रसिद्धो धर्मा पक्षः । धर्मिणः प्रसिद्धिर्यिकन्यप्रमाणोभयैः । यिकन्य-
सिद्धे धर्मिणि सचेतरे साध्ये—अस्ति मर्षस्तो नास्ति तद्विपायम् । प्रमाणो- २१
भवसिद्धे तु साध्यधर्मं विधिष्टता—अभिमानध वेत्त, परिणामी शब्दो यथा ।
पक्षहेतुपक्षनात्मक परार्थमनुमानमुपचारात् । व्युत्पन्न प्रति हेतुप्रयोगा-
द्यधोपपत्त्यान्ययानुपपत्त्येव । मन्दमतीम्नु व्युत्पादयितुं दृष्टान्तोपनयनिग- २४
मनान्यपि प्रयोज्यानि । दृष्टान्तो द्वेषा अन्वयन्यतिरेकमेदान् । साधन-
मत्तायां यथापश्य साध्यमत्ता प्रदर्श्यते सोऽन्यददृष्टान्तः । साध्या-
भावे साधनाभावे यथा कथ्यते न व्यतिरेकदृष्टान्तः । हेतोरुपसंहार २७
दनयः । प्रतिभायास्तु निगमगम् । ण्ये पञ्चाक्षय पञ्चाययया वीर्यन्ते ।
तद् हेतुर्विधा—उपलब्ध्यनुपलब्धिभेदान् । उपलब्धिर्धर्मिप्रतिपेक्षयोरनुप-
लब्धिश्च । अविरुद्धोपलब्धिर्धर्मिणो योदा—न्याय्यकार्यकरणपूर्वोत्तरमहपर- २९

- भेदात् । परिणामी शब्दः कृतकत्वात्, यः कृतकः स परिणामी दृष्टो यथा घटः, कृतकश्चायं तस्मात्परिणामी, यस्तु न परिणामी स न कृतको-दृष्टो ३ यथा वन्ध्यास्तनन्धयः, कृतकश्चायम्, तस्मात्परिणामी । अस्यत्र देहिनि बुद्धिर्व्यवहारादेः । अस्यत्र छाया छत्रात् । उदेष्यति शकटं कृत्तिकोदयात् । उद्गाद्गरणिः प्राक्तत एव । अस्यत्र मातुलिङ्गे रूपं रसात् ॥ विरुद्धतदुप- ६ लब्धिः प्रतिपेधे तथा ६—नास्यत्र शीतस्पर्श औष्ण्यात् । नास्यत्र शीतस्पर्शो धूमात् । नास्मिन् शरीरिणि सुखमस्ति हृदयशल्यात् । नोदेष्यति मुहूर्त्तांते शकटं रेवत्युदयात् । नोद्गाद्गरणिर्मुहूर्त्तात् पूर्वं पुष्योदयात् । नास्यत्र भित्तौ ९ परभागाभावोऽर्वागभागादर्शनात् ॥ अविरुद्धानुपलब्धिः प्रतिपेधे सप्तधा-स्वभावव्यापककार्यकारणपूर्वोत्तरसहचरानुपलब्धिभेदात् । नास्यत्र भूतले घट उपलब्धिलक्षणप्राप्तत्वे सत्यनुपलब्धेः । नास्यत्र शिंशपा वृक्षानुपलब्धेः । १२ नास्यत्राप्रतिबद्धसामर्थ्योऽग्निर्धूमानुपलब्धेः । नास्यत्र धूमोऽन्ग्रेः । नोदेष्यति मुहूर्त्तान्ते शकटं कृत्तिकोदयानुपलब्धेः । नोद्गाद्गरणिर्मुहूर्त्तात्प्राक् तत एव । नास्यत्र समतुलायामुन्नामोऽवनामानुपलब्धेः ॥ विरुद्धकार्यकारणस्वभावा- १५ नुपलब्धिर्विधौ सम्भवति । यथास्मिन् प्राणिनि व्याधिविशेषोऽस्ति निरामय-चेष्टानुपलब्धेः । अस्यत्र देहिनि दुःखमिष्टसंयोगाभावात् । अनेकान्तात्मकं वस्तु एकान्तस्वरूपानुपलब्धेः । परम्परया सम्भवत्साधनमत्रैवान्तर्भावनी- १८ यम्—अभूदत्र चक्रे शिवकः स्थासात्, कार्यकार्यमविरुद्धकार्योपलब्धौ यथा नास्यत्र गुहायां मृगक्रीडनं मृगारिशब्दनात् । कारणविरुद्धकार्यं विरुद्धकार्योपलब्धौ यथा ॥ ३ ॥

- २१ आप्तवचनाज्ञातमर्थज्ञानमागमः । उपचारादाप्तवचनं च । यथास्त्यत्र निधिः, सन्ति मेवादयः पदार्थाः अभिधेयं वस्तु यथावस्थितं यो जानीते यथाज्ञातं चाभिधत्ते स आप्तः, जनकतीर्थकरादिः । सहजसामर्थ्यसङ्केता- २४ भ्यामर्थबोधनिवन्धनं शब्दः ॥ ४ ॥

- सामान्यविशेषाद्यर्थस्तस्य विषयः । अनुवृत्तव्यावृत्तप्रत्ययगोचरत्वात्, पूर्वोत्तराकारपरिहारावाप्तिस्थितिलक्षणपरिणामेणार्थक्रियोपपत्तेश्च । सामान्यं २७ द्विधा-तिर्यग्धूर्ध्वताभेदात् । सदृशपरिणामस्तिर्यक् खण्डमुण्डादिपु गोत्ववत् । परापरविवर्तव्यापि द्रव्यमूर्ध्वता । मृदिव स्थासादिपु ॥ विशेषश्च पर्यायव्यतिरेकभेदात् । एकस्मिन् द्रव्ये क्रमभाविनः (परिणामाः) पर्यायाः—आत्मनि हर्ष- ३० विषादादिवत् । (अर्थान्तरगतो) विसदृशपरिणामो व्यतिरेको गोमहिषादिवत् ५

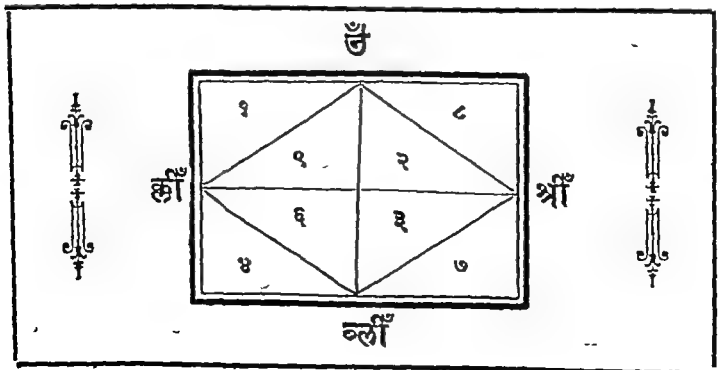
अज्ञाननिवृत्तिर्हानोपायानोपेक्षाश्च फलम् । प्रमात्रिभूमिभिः च । यः
प्रमिमीते स एव निपूचाप्रानो जहात्याददास्युपेक्षते चेति प्रतीतिः । प्रमाण-
स्वरूपादेरन्यत् तदामासम् मन्त्रिकर्पाद्यस्वसिद्धितपरानवभासकज्ञानदर्शन- १
संज्ञयाथाः प्रमाण्यामासाः । द्विचन्द्राविज्ञान विमङ्गल प्रत्यक्षाभामम् ।
अवस्थितविविध स्मरणाभास यद्वाप्ये स देवदत्तो यथा । सदृष्टे तदेवेव
तत्सदृष्टमित्याविज्ञान प्रत्यमिज्ञानाभासं यमलज्ञानवत् । असम्बद्धे तच्छान १
तर्काभासं यायास्त्युत्रः स इयाम इति यथा ॥ अनुमानाभासमिवम्—(तत्र)
अनिष्टादि पक्षाभासः अनिष्टो मीमांसकस्यानित्यं शब्दः, सिद्धः भाषणः
शब्दः, वाचित प्रत्यक्षानुमानागमलोकस्ववचनैरनुणोऽभिरित्यादिबत् । अ- १
सिद्धविद्वद्भनैकान्तिका हेत्वामासा—प्रमाणेनासिद्धान्यमानुपपत्तिरसिद्धः,
परिणामी शब्दश्चाभ्युपत्वात्, विपरीताभ्युपपत्तिर्विद्वद्भनः, अनित्यं पुरुष
प्रत्यमिज्ञानादिमत्वात्, विपक्षेप्यविरुद्धपुत्तिरनैकान्तिकः, अनित्यः शब्दः ११
प्रमेयत्वात् ॥ अन्यथे दृष्टान्तामासा असिद्धसाध्यसाधनोभयाः, अपौरुषेयः
शब्दोऽमूर्त्तत्वादिन्निष्पद्यपरमाणुवदयत्, विपरीतान्वयश्च यदपौरुषेय
तदमूर्त्तं विद्युदादिनाऽतिप्रसङ्गात् । व्यतिरेकेऽसिद्धतत्त्ववतिरेकाः, परमा १५
ण्डिन्निष्पद्युत्पादकज्ञवत् । विपरीतव्यतिरेकश्च यन्नामूर्त्तं यन्नापौरुषमिति ।
अनाप्रवचनज ज्ञानमागमामासं नद्याखीरे मोक्षकृताश्च सन्ति धावणं
धावणं माणवकाः । प्रत्यक्षमेक प्रमाणमित्यादि सङ्ख्यामासम्, विषयामासं १८
सामान्य विज्ञेयो द्वय वा स्वतन्त्रम् । फलाभासं प्रमावमिभ भिन्नमेव वा ॥ ६ ॥

मूलतयौ द्रव्यार्थिकपर्यायार्थिकौ । द्रव्यार्थिकश्रेया, नैगमसङ्गद्वयव-
हारमेवात् । पर्यायार्थिकश्चतुर्धा ऋजुसूत्रसम्प्रसमभिरुजैवम्भूतमेवात् । २१
अन्योऽन्यगुणप्रधानभूतमेवामेवप्रथमो नैगमः । सन्मात्रमाही सङ्गद्वयः ।
मद्विज्ञेयप्रकाशको व्यपहारः । सुखपर्यायमाही ऋजुसूत्रः । कालकृत्क
लिङ्गाना मेवाद्भ्युत्पन्नैरर्थमेवयाही शब्दः । पर्यायव्यभिमेवावर्धनानात्यन्ति २४
रूपकः समभिरुद्धः । क्रियाभयेण मेवप्ररूपणमेवम्भूतः । स एवेतरनिरपे-
क्षान्तामासाः । प्रमाणा प्रत्यक्षादिप्रसिद्ध आत्मा । चैतन्यस्वरूपः परिणामी
कर्ता साक्षाद्गोच्य स्वदेहपरिमाणः प्रतिक्षेत्रं भिन्नः पौट्टिकाऽदृष्ट्यां- २७
मायम् । कृत्स्नकर्मक्षयस्वरूपाऽस्य सिद्धिः ॥ ७ ॥

इति प्रमाणनयतस्वरहस्यं स्वाहादरणाकरप्रमेवरत्नयास्यसुयेऽनुयस्य विद्वितमिदं

श्रीवर्धमानविद्यास्तवः

विलसंत जोइवीए परमिद्वीणं सरेमि पंचन्हं । सुह पुट्टि तुट्टि संतिग
 ३ आरुग एए-पए पयउ ॥ १ ॥ केवलसिरितिलयाणं, अट्टमहापाडिहेर-
 कलियाणं । तिहुयणपणयाण नमो अरिहंताणं, सयाकालं ॥ २ ॥ सिद्धि-
 गइसुवगयाणं, अप्पडिहयनाणदंसणसिरीणं । सासयरूवाण नमो सिद्धा-
 ६ मणंतसोक्खाणं ॥ ३ ॥ जिणपहपइद्वियाणं, पंचविहायारसारचरियाणं ।
 पवयणवसहाण नमो आयरियाणं सुहनिहीणं ॥ ४ ॥ सययं नमो उव-
 ज्जायाणं, अणवरयसुयपयाणेणं । अणुगहियमुणिगणाणं, अहीणवरणाण-
 ९ जलहीणं ॥ ५ ॥ निचंपि नमो लोए सव्वसाहूणमणहवित्तीणं । मुत्तिवहु-
 संगमुत्सुयमणसाणवि निरभिसंगाणं ॥ ६ ॥ तह ओहि परमोहि सव्वोहि
 अणंतओसहीणं च । सज्जोइपयाण नमो जिणाण सव्वेसिमेएसिं ॥ ७ ॥
 १२ तस्सय नमो भगवओ महइ महासिद्धिणो कुणइ विज्जा । वीरे य
 सेणवीरे जयंति अपराजिए जस्स ॥ ८ ॥ जाणेसो पंचनमुक्कारो निवसइ
 मणे महामंतो । ताण न पिसायसाइणिभूयाइ भयाइं पहवंति ॥ ९ ॥
 १५ सुमरियमित्तोवि इमो तिलोअरक्खा-विक्खमणमहणो । रणरायगपासाइसु
 विजयपढायं पयच्छेइ ॥ १० ॥ गुणिओ अ सव्वपावप्पणासणो तहय
 मङ्गलाणं च । सव्वेसिं पढमं, हवइ मङ्गलं, सुमइसूरीहिं ॥ ११ ॥ इय
 १८ वद्धमाणविज्जा चक्केसरपहु पसाय संपत्ता । पंचपरमिद्विणो मह हवंतु
 सुलहा पइभवंसि ॥ १२ ॥ श्रीरस्तु । मङ्गलं भूयात् ॥ ५ ५ ५ ५ ५

श्रीगौतमार्थकामम्

श्रीशत्रुमूर्ति यमुभूतिपुत्रं, पृथ्वीमवं गौतमगोत्ररत्नम् । सुवन्ति देवा-
सुरमानवेन्द्राः, स गौतमो यच्छतु वाञ्छित मे ॥ १ ॥ श्रीवर्धमानात् १
त्रिपर्दामवाप्य, मुदूर्तमात्रेण कृतानि येन । अङ्गानि पूर्वाणि चतुर्विंशतिः,
स गौतमो यच्छतु वाञ्छित मे ॥ २ ॥ श्रीवीरनाथेन पुरा मणीतम्,
मन्त्र महानन्दमुत्पाद्य यम् । ध्यायन्त्यमी सूरिधराः समप्राः, स गौतमो १
यच्छतु वाञ्छित मे ॥ ३ ॥ यस्याभिधानं मुनयोऽपि सर्वे, गृह्णन्ति
मित्राभ्रमणस्य कले । मिष्टान्नपानाम्बरपूर्णकामाः, स गौतमो यच्छतु
वाञ्छित मे ॥ ४ ॥ अष्टापदाङ्गो गगने सशक्त्या, ययौ जिनानां पद- १
न्दनाय । निशम्य तीर्थातिशयं सुरेभ्यः, स गौतमो यच्छतु वाञ्छित
मे ॥ ५ ॥ त्रिपञ्चसङ्ख्याप्तवत्तापसानाम्, तपाःकृशानामपुनर्मवाप । अङ्गी-
णलब्ध्या परमाप्तवाता, स गौतमो यच्छतु वाञ्छित मे ॥ ६ ॥ मद- १२
क्षिण भोजनमेव वै, साधर्मिकं सङ्गसपर्ययम् । कैवल्यवत् प्रदत्तो
मुनीनाम्, स गौतमो यच्छतु वाञ्छित मे ॥ ७ ॥ शिवं गते भर्तारि वीर-
नाथे, युगप्रधानत्वमिदं मत्वा । पट्टामिपेको विद्वे सुरेन्द्रैः, स गौतमो १५
यच्छतु वाञ्छित मे ॥ ८ ॥ श्रीगौतमस्याष्टकमादरेण, प्रबोधकाले मुनि-
पुङ्गवा ये । पठन्ति ते सूरिपर्वं च देवानन्दं छमन्ते मुतरां क्रमेण ॥ ९ ॥

१८

॥ हे० त्रि० पु० अ० गता श्रीदातयलनुपस्य माधना ॥

विषयं सहजाप्तौचमुपस्कारेर्नयनयम् । गोपनीयमिदं हन्त क्रियत्काल
कलेवरम् ॥ १ ॥ सत्कृतोऽनेकतोऽप्येव सत्क्रियेत यदापि न । तदापि विप्रियां ११
वाप्ति कायः सल्लु गच्छोपमः ॥ २ ॥ अहो बह्निर्निणसितैर्विष्णामूत्रकफत्रिभिः ।
दूषीयन्ते प्राणिनोऽमी, कायस्यान्तःस्थितैर्न किम् ॥ ३ ॥ रोगाः समुद्भव-
न्त्यग्निभयन्तातद्दुर्वाधिन । वन्द्यशूरा इव कूरा जरद्विपकोटरे ॥ ४ ॥ २४
निसर्गात्रस्यरश्माय कायोऽप्य इव शरवः । दृष्टनष्टा च तत्रेय यौवनश्रीन्
ह्रिमिमा ॥ ५ ॥ आयुः पताञ्जलपलम्, सरङ्गचपलाः भ्रियः । योगि
योगिना भोगाः, सङ्गमाः स्यात्प्रमत्तिमाः ॥ ६ ॥ कामकोपादिभिन्नापेक्षा- १०
प्यमानो विषादनिशम् । आत्मा शरीरान्तस्थोऽसौ पश्यते पुटपाकवन् ॥ ७ ॥
विषयेष्वतिदुःखेषु सुगमानी, मनातापि । नाहो धिरस्यते जनोऽशुचिस्मिद
इषाद्युधौ ॥ ८ ॥ दुग्धविषयास्यादपराधीनमना जनः । अग्नौऽनुमिय १०

पादाग्रस्थितं मृत्युं न पश्यति ॥ ९ ॥ आपातमात्रमधुरैर्विषयैर्विषसन्निभैः ।
 आत्मा मूर्च्छित एवास्ते स्वहिताय न चेतति ॥ १० ॥ तुल्ये चतुर्णां पौमथ्ये
 ३ पापयोरर्थकामयोः । आत्मा प्रवर्तते हन्त न पुनर्धर्ममोक्षयोः ॥ ११ ॥
 अस्मिन्नपारसंसारपारावारे शरीरिणाम् । महारत्नमिवानर्घ्यं मानुष्यमिह
 दुर्लभम् ॥ १२ ॥ मानुष्यकेऽपि सम्प्राप्ते प्राप्यन्ते पुण्ययोगतः । देवता
 ६ भगवानर्हन्, गुरवश्च सुसाधवः ॥ १३ ॥ मानुष्यकस्य यद्यस्य वयं नादद्महे
 फलम् । मुपितास्मस्तदंधुना चौरैर्वसन्ति पत्तने ॥ १४ ॥

९ ॥ गुरुश्रीअमीविजयजीकृत श्रीजिनवाणीस्तवन ॥

हे जिनवाणी मुझमनपंकजहंसी कदिय न विसरे ॥ हे जिनवाणी० ॥
 जिनवर मुखकमले विकसंती, गणी मुखमंडप नाटक करती
 १२ मुनि मुखकमले नित खेलंती ॥ हे जिनवाणी० ॥ १ ॥
 निज शिष धुणावी दिल चमकुं, रोमांचित अंगे सुणी हरखुं
 विकसित नयनानन नित परखुं, ॥ हे जिनवाणी० ॥ २ ॥
 १५ जनम जनम पालकमाता, नरकादिक दुःखनी तुं त्राता
 समकित संयमनी तुं दाता ॥ हे जिनवाणी० ॥ ३ ॥
 धन्य धन्य जन्म सफल कीना, जे जिनवाणी रसमे भीना
 १८ आनंद महोदय पदलीना ॥ हे जिनवाणी० ॥ ४ ॥
 मिथ्यात्व शल्य दूरे हरणी, रस शांत हृदयमां नित झरणी
 महामोह दुष्टको वैतरणी ॥ हे जिनवाणी० ॥ ५ ॥
 २१ प्राणोंसे प्यारी दीलहारी, अनुभवसे अतिमोहनगारी,
 निजगुणसे मन हरनेवाली ॥ हे जिनवाणी० ॥ ६ ॥
 मुझ उपकार कियो म्होटो, दियो ज्ञान नयन, जे नही छोटो
 २४ तज्यो उनमारग मैं अतिखोटो ॥ हे जिनवाणी० ॥ ७ ॥
 इतनी किरपा मोपर कीजे, परपरिणति सवि दूरे कीजे
 निज आत्मगुणे मुझ मन रीझो ॥ हे जिनवाणी० ॥ ८ ॥
 २७ भव भव सेवा मुझको दीजे, चरणोंका चाकर नित कीजे
 २८ अमीरस मैं मुझ आत्म भीजे ॥ हे जिनवाणी० ॥ ९ ॥

॥ इमीययोगशास्त्रविबुधा पञ्चमहाश्रतभाषनाः ॥

मनोगुत्प्रेषणादेर्धाभिः समितिभिः सदा । दृष्टान्नपानमहणेनाऽहिंसा
भाषयेत्सुधीः ॥ १ ॥ हास्यलोभमयकोपप्रत्यास्थानेर्निरन्तरम् । आलोच्य
भाषणेनापि भाषयेत् सूनुत प्रथम ॥ २ ॥ आलोच्यायग्रह याज्ञाऽमीहणा-
धमहयापनम् । एषायस्मात्रमेवैतदित्यथग्रहधारणम् ॥ ३ ॥ समानधार्मिके-
भ्यश्च तथायग्रहयापनम् । अनुज्ञापितपानाभ्रामनमलेयभाषना ॥ ४ ॥
स्त्रीपण्डपशुमद्देशमासनकुड्यान्तरोक्ष्यनात् । सरसगङ्गीकथात्यागात् प्राप्रव-
स्तृतिवर्जनात् ॥ ५ ॥ स्त्रीरम्याङ्गेक्षणम्याङ्गसंस्कारपरिवर्जनात् । प्रणीतात्य-
ज्ञन्यागाङ्गस्यैव तु भाषयेत् ॥ ६ ॥ स्वर्गे रसे च गन्धे च रूपे शब्दे च
हारिणि । पञ्चसु हीन्त्रियार्थेषु गाढ गार्ह्यस्य वर्जनम् ॥ ७ ॥ एतेष्वेवाऽमनो-
क्षेपु सर्वथा द्वेषवर्जनम् । आकिञ्चन्यप्रतर्क्यैव भाषनाः पञ्च कीर्तिताः ॥ ८ ॥

१२

श्रीशान्तिसूरिविरचितं श्रीधर्मरत्नप्रकरणम्

नमिङ्ग सयल्लगुणरयणकुलहरं विमलदेयल वीरं । धम्मरयणस्त्रिआण
ज्जाणं वियरेमि वयणम् ॥ १ ॥ मयजलहिम्मि अपारे दुल्लह मणुयत्तणपि ॥ २ ॥
अनूर्णं । तत्पवि अणत्थहणं दुल्लहं सद्धम्मवररयण ॥ ३ ॥ जहं वितामणि-
रयणं सुल्लहं ॥ ४ ॥ होइ सुच्छविहवाणं । गुणविमययत्त्रियाणं जियाणं तह
धम्मरयणपि ॥ ५ ॥ इगरीमगुणममेओ जोगो पयस्स जिणमए मणिओ । ॥ ६ ॥
तदुयज्जगमि पठमं ता जइयस्स अओ मणिय ॥ ७ ॥ धम्मरयणम्म
जोगो अक्खुदो कैयवं पैयडमोमो । छोग्गिण्णिओ अक्खुदो भीरु अंसको
सुद्धस्सिगमो ॥ ८ ॥ छज्जालुओ दैयस्स मैअस्थोमोमदिट्ठि गुणरागी ॥ ९ ॥
मैअहं सुंयस्सजुत्तो सुदीददरिमी विमेमम् ॥ १० ॥ बुंहाणुगो विणीओ
दैयस्सओ पैरहियत्थकापि च । तह पेयं छेदल्लसरो इगवीमगुणेहिं
संपमो ॥ ११ ॥ सुदोत्ति अगमीरो उत्तागमहे न साहए धम्म । मपरो- १२
पपारमत्तो अक्खुदो सेण इह जोगो ॥ १३ ॥ मपुअगोपगो पैयिरियसुंदरो
मुमंपयणो । होइ पमायाहेऊ गमो य तह कैयय धम्मे ॥ १४ ॥ पैयई-
मोममहापो न पापयस्से पयत्तई पाय । इयइ सुद्धमेवणिओ पयमनिमित्त ॥ १५ ॥
परोमिपि ॥ १६ ॥ इहपरणोपविस्सु न मेयाणं दागवियमीमदो । छोअ-
णिमो जयाग जणेइ धम्ममि अट्टमाग ॥ १७ ॥ जूरो चिन्टिमायो
मम्म धम्मं न मादिउं मरइ । इय मो न एथ जोगो जोगो पुन होइ ॥ १८ ॥

- अकूरो ॥ १२ ॥ इहपरलोगावाए संभावेतो न वट्ठई पावे । वीहइ अय-
सकलंका तो खलु धम्मारिहो भीरु ॥ १३ ॥ असंढो परं न वंचइ बीस-
३ सणिज्जो पसंसणिज्जो य । उज्जमइ भावसारं उचिओ धम्मस्स तेणेसो ॥ १४ ॥
उवयरइ सुदक्खिन्नो परेसिमुज्झिय सकज्जवावारो । तो होइ गग्नवक्कोणु-
वत्तणीओ य सव्वस्स ॥ १५ ॥ लंजालुओ अकज्जं वज्जइ दूरेण जेण
६ तणुयंपि । आयरइ सयायारं न मुयइ अंगीकयं कहवि ॥ १६ ॥ मूलं
धम्मस्स दया तयणुगयं सव्वमेवणुट्ठाणं । सिद्धं जिणिंदसमए मग्गिज्जइ
तेणिह दंयालू ॥ १७ ॥ मैज्झत्थसोमदिट्ठी धम्मवियारं जहट्ठियं मुणइ ।
९ कुणइ गुणसंपओगं दोसे दूरं परिच्चयइ ॥ १८ ॥ गुंणरागी गुणवंते बहु
मन्नइ निग्गुणे उवेहेइ । गुणसंगहे पवत्तइ संपत्तगुणं न मयलेइ ॥ १९ ॥
नासइ विवेगरयणं असुहकहासंगकलुसियमणस्स । धम्मो विवेगसारोत्ति
१२ सैकहो होज्ज धम्मत्थी ॥ २० ॥ अणुकूल धम्मसीलो सुसमायारो य परियणो
जरस्स । एस सुपक्खो धम्मं निरंतरायं तरइ काउं ॥ २१ ॥ आढवइ
दीहदंसी सयलं परिणामसुंदरं कज्जं । बहुलभमप्पकेसं सलाहणिज्जं बहु-
१५ जणाणं ॥ २२ ॥ वत्थूणं गुणदोसे लक्खेइ अपक्खवायभावेण । पाएण
विसेसन्नू उत्तमधम्मारिहो तेण ॥ २३ ॥ बुद्धो परिणयबुद्धी पावायारे
पवत्तई नेय । बुद्धाणुगोवि एवं संसग्गिकया गुणा जेण ॥ २४ ॥ विणओ
१८ सव्वगुणाणं मूलं सन्नाणदंसणाईणं । मोक्खस्स य ते मूलं तेण विणीओ
इह पसत्थो ॥ २५ ॥ बहुमन्नइ धम्मगुरुं परमुवयारित्ति तत्तबुद्धीए । तत्तो
गुणाण बुद्धी गुणारिहो तेणिह कैयन्नू ॥ २६ ॥ परहियनिरओ धन्नो सम्मं
२१ विन्नायधम्मसव्वभावो । अन्नेवि ठवइ मग्गे निरीहचित्तो महासत्तो ॥ २७ ॥
लक्खेइ लंछलक्खो सुहेण सयलंपि धम्मकरणिज्जं । दक्खो सुसासणिज्जो
तुरियं च सुसिक्खिओ होइ ॥ २८ ॥ *एए इगवीसगुणा सुयाणुसारेण किंचि
२४ वक्खाया । अरिहंति धम्मरयणं घेतुं एएहि संपन्ना ॥ २९ ॥ पायद्धगु-
णविहीणा एएसिं मज्झिमा वरा नेया । एत्तो परेण हीणा दरिदपाया मुणे-
यव्वा ॥ ३० ॥ धम्मरयणत्थिणा तो पढमं एयज्जणंमि जइयव्वं । जं
३० सुद्धभूमिगाए रेहइ चित्तं पवित्तंपि ॥ ३१ ॥ सइ एयंमि गुणोहे संजायइ
भावसावयत्तंपि । तस्स पुण लक्खणाइं एयाइं भणंति सुहगुरुणो ॥ ३२ ॥
कैयवयकम्मो तह सैलवं च गुणवं च उल्लुववहारी । गुरुसुस्सूतो पव-
३० यणकुसलो खलु सावंगो भावे ॥ ३३ ॥ तत्थायन्नणज्जाणणगिण्हणपेहि-

सेवणेसु उज्जुतो । कययकम्सो चट्टा 'भावत्यो तस्सिमो होइ ॥ ६४ ॥
 विण्ययवहुमाणसारं गीयत्थाओ करेइ वयसंभण । भगीयमेयइयारे वयाण
 सम्मं वियाणाइ ॥ ६५ ॥ 'गिण्हइ गुरुण मूछे इत्तरमियरं व कास्मह' १
 ताइ । आसेवइ धिरमाओ आर्यकुवसगसंगेवि ॥ ६६ ॥ *आययण सु
 निसेवइ वैजइ परगेहपविसणमकजे । 'मिचमणुम्मव्वेसो न मणइ सवि-
 चारवयणाइ ॥ ६७ ॥ पेरीहरइ वासकीळ सीहइ कत्ताई मडुरनीईप । इय १
 छठ्ठिइसीसजुओ विमेओ सीसवतोत्थ ॥ ६८ ॥ आययणसेवणाओ
 होसा सिवति वहुइ गुणोहो । पैरगिहगमणपि कळकपकमूळं सुसीछाण १
 ॥ ६९ ॥ सैइह पसंतो धम्मी उम्मव्वेसो न सुंदरो तस्स । सैविचारव- १
 पिवाइ नूनमुईरंवि रागणि ॥ ७० ॥ बोलिसजणसीछावि हु छिगं मोह-
 स्तणत्पव्वाओ । कैहसवयणामिओगो न संगओ सुद्धधम्मार्ण ॥ ७१ ॥
 *जइवि गुणा वहुत्त्वा सहवि हु पचहि गुणेहि गुणवतो । इह सुणिबरेहि १
 मणिओ सरुवमेस्ति निचामेहि ॥ ७२ ॥ सैव्वाए कैरणमि य विपैयम्मि
 य निव्वेव उज्जुतो । सव्वत्थपमिमिव्वेसो वैहइ रुइ सुहु जिणवयणे ॥ ७३ ॥
 पैवणाईसव्वाए वेरगानिवधण कुणइ विहिणा । सैवनियमवव्वाईकरणमि १
 य निचमुज्जमइ ॥ ७४ ॥ अम्मुहाणाईयं विणयं नियमा पव्वइ गुणीण ।
 अणमिनिव्वेसो गीयत्थमासिय नमहा गुणइ ॥ ७५ ॥ सेवणकरणेसु इच्छा
 होइ रुई सदहाणसंजुआ । पईप विणा कत्तो सुखी सम्मचरयणस्स ॥ ७६ ॥ १८
 *उज्जुवव्हारो चट्टा वैहत्थमणणं वैवविगा किरिया । 'हुवावायपगासण
 'नेचीमावोय सम्भाओ ॥ ७७ ॥ अन्नहमणणाईसु अचोहिबीय परस्स निय-
 मेण । तत्तो मवपरिउद्धी सा होजा उज्जुवव्हारी ॥ ७८ ॥ *सेवीए चौर- १
 मेण य 'संपायणमावओ गुरुजणस्स । सुत्सुसण कुणंतो गुरुसुत्सुसो इवइ
 चट्टा ॥ ७९ ॥ 'सेवसि अलमि गुरु अकुणंतो व्हाणजोगवापाय । सैय
 वमवायकरणा अमेवि पचई तस्य ॥ ८० ॥ ओसइमेसत्ताई सओ य १
 परओ य संपणामेइ । सैइ वहुममेइ गुदं माव पणुवत्तए तस्स ॥ ८१ ॥
 *मुत्ते अंत्ये य त्था हैस्तगव्वेवायमोवव्हारे । ओ कुसलत्त पत्तो पवयण-
 कुसलो तओ छत्ता ॥ ८२ ॥ पैपियमहिअइ सुच सुणइ तयत्वं तहा १
 सुत्तित्वंमि । हैसग्गव्वार्थाण विसयविमाग वियाणाइ ॥ ८३ ॥ वैहइ
 सइ पक्खवाय विहिसारे सव्वधम्मणुहाणे । हैसखावणुत्तुर्ब जाणइ गीय-
 त्थवव्हारं ॥ ८४ ॥ पत्तो पवयणकुसलो छम्मेओ सुणिबरेहि निदिहो । १९

- किरियागयाइं छ चिय लिगाइं भावसङ्गुत्स ॥ ५५ ॥ *भावगयाइं सतरसं
मुणिणो एयत्स चित्ति लिगाइं । जाणियजिणमयसारा पुन्वायरिया जओ आहु,
३ ॥ ५६ ॥ ईत्थिंदियत्थैसंसारविसेयआरंभगेहं दंसणओ । गंडुरिगाइपवाहे
पुंरस्सरं आगमपवित्ती ॥ ५७ ॥ दीणाइ जहासत्ती पवत्तणं ^{१२}विहिरंरत्तदुट्ठे
य । मज्झत्यर्मसंवद्धे पुरैत्थकामोवभोगी य ॥ ५८ ॥ वेमं इव गिहवासं
६ पालइ सत्तरसपयनिवद्धं तु । भावगयभावसावगलक्खणमेयं समासेण
॥ ५९ ॥ ईत्थीमणत्थमवणं चलचित्तं नरयवत्तिणीभूयं । जाणंतो हिय-
कामी वसवत्ती होइ न हु तीसे ॥ ६० ॥ ^३इंदियचवळतुरंगे दोग्गइमग्गा-
९ णुधाविरे निब्बं । भावियभवस्सरुवो रंभइ सत्ताणरत्सीहिं ॥ ६१ ॥
सैयलाणत्थनिमित्तं आयासकिलेसकारणममारं । नाऊण धणं धीरो न हु
लुच्चइ तंमि तणुयंपि ॥ ६२ ॥ दुहस्सुवं दुक्खफलं दुहाणुवन्धि विडं-
१२ णारुवं । संसारमसारं जाणिऊण न रइं तहिं कुणइ ॥ ६३ ॥ खणमेत्तसुहे
विसए विसोवमाणे सयावि मन्नंतो । तेसु न करेइ गिद्धि भवभीरु मुणि-
यत्तत्तथो ॥ ६४ ॥ धज्जइ तिप्पारंभं कुणइ अकामो अनिव्वहंतो उ । धुणइ
१५ निरारंभजणं दयालुओ सव्वजीवेसु ॥ ६५ ॥ गिहवासं पासं पिव मन्नंतो
वसइ दुक्खिओ तंमि । चारित्तमोहणिज्जं निज्जिणिउं उज्जमं कुणइ ॥ ६६ ॥
अत्थिकभावकलिओ पभावणा वत्तवायमाईहिं । गुरुभत्तिजुओ धीमं
१८ धरेइ सइ दंसणं विमलं ॥ ६७ ॥ गंडुरिगपवाहेणं गयाणुगइयं जणं वि-
याणंतो । परिहरइ लोगसन्नं सुसमिक्खियकारओ धीरो ॥ ६८ ॥ नत्थि
परलोगमग्गे पमाणमन्नं जिणागमं मोत्तुं । आगमपुरस्सरं चिय करेइ तो
२१ सव्वकिच्चाइं ॥ ६९ ॥ अनिगूहितो सत्ति आयावाहाए जह वहुं कुणइ ।
आयरइ तहा सुमई दाणाइचउव्विहं धम्मं ॥ ७० ॥ हियमणवज्जं किरियं
चित्तामणिरयणदुल्लहं लहिउं । सम्मं समायरंतो न हु लज्जइ सुद्धहसिओवि
२४ ॥ ७१ ॥ देहं^{१३}ट्ठिइनिवंधणधणसयणाहारगेहमाईसु । निवसइ अरत्तदुट्ठो संसा-
रणसु भावेसु ॥ ७२ ॥ उव्वसमसारवियारो वाहिज्जइ नेय रागदोसेहिं ।
मज्झत्यो हियकामी असग्गहं सव्वहा चयइ ॥ ७३ ॥ भवित्तो अणव-
२५ रयं खणभंगुरयं समत्थवत्थूणं । संवद्धोवि घणाइसु वज्जइ पडिवंधसंवंधं
॥ ७४ ॥ ^{१६}संसारविरत्तमणो भोगुवभोगा न तित्तिहेउत्ति । नाउं पराणु-
रोहा पवत्तई कामभोगेसु ॥ ७५ ॥ वेसं व्व निरासंतो अज्जं कइं चयामि
३० चित्तंतो । परकीयं पिव पालइ गेहावासं सिद्धिलभावो ॥ ७६ ॥ *इय

सत्वरसगुणमुचो विनागमे भावसावगो भणिओ । एत ण कुसल्लोका
छद्द छद्द भावसावुत्तं ॥ ७७ ॥ एतस्स व छिगाइ सवळा मग्गणुसा-
रिणी किरिया । सैद्धा पवरण धम्मो पैअणिअत्तमुज्जुभावा ॥ ७८ ॥ १
किरियासु अप्पमाओ औरमो सद्धणिअणुद्वणे । गुरुओ गुणाणुराओ
गुरुभाणाराहण परम ॥ ७९ ॥ *मैगो आगमनीई अहवा सविग्गवहुज-
णाइत्त । उमयाणुसारिणी जा सा मग्गणुसारिणी किरिया ॥ ८० ॥ १
अअह भणियं पि सुए किंभी काळाइकारणावेक्ख । आइममसह विय
वीसइ सविनागीएहिं ॥ ८१ ॥ कप्पाण पावरण अग्गोयरचाय होळिया-
मिक्खा । ओवगद्वियकडाहयसुवयमुदवाणवोराई ॥ ८२ ॥ सिक्खिगानिक्खि- १
वणाई पज्जोसवणाइविहिपरावचो । भोयणविहिअमत्त एमाई विविहम-
भपि ॥ ८३ ॥ जं सज्जइ न मुत्ते पडिसिद्ध नेय जीववइहेऊ । त
सव्यपि पमाण चारित्तपप्पाण भणिय च ॥ ८४ ॥ अयउंविऊण कज्ज ज ॥ ८५ ॥
किं पि समावरंति गीयत्था । वेभावराह यहुगुण सव्वेहिं च पमाणं तु
॥ ८५ ॥ अ पुण पमायरूव गुग्गलापवधित्तविरहिय सवह । मुदसीळ-
सदाइम चरित्तिणो च न सेवति ॥ ८६ ॥ जह सहेसु ममत्त रावाए १५
अमुद्ववहिमत्ताई । मिहेअपसहित्ठीमसूरिगाईण परिमोगो ॥ ८७ ॥
इमाई असमजसमणेगहा सुइविद्धिय छेप । वहुएहिवि आयरिय न
पमाण मुद्वचरणेण ॥ ८८ ॥ गीयत्थपारसत्ता इय दुविह मग्गमणुस्सरं- १८
त्तस । भावजइत्त जुत्त ५ दुप्पमहंत जओ चरण ॥ ८९ ॥ *सैद्धा तिव्व-
मिलासो धम्मो पवरत्तण इमं सीसे । विहिसेव अंतिची सुेद्वेसणा
एलियपरिसुदी ॥ ९० ॥ यिंहिसारं विय सेवइ सद्धाऊ सत्तिम अणुद्वान् । १९
दव्वाइदोसनिहओवि पक्कवाय बहइ तम्मि ॥ ९१ ॥ निरुओ भोजर-
सम्भू कवि अचत्थ गओ अमुहमभ । मुज न तमि रज्जइ मुदमोयणळा-
ससो धणिय ॥ ९२ ॥ इय मुद्वचरणएसिओ सेवतो दव्वओ विरद्वपि । २०
सद्धागुणेण पमो न भावपरण अट्ठमइ ॥ ९३ ॥ *तिंति न वेव विद्वइ
सद्धाजोगेण नाणचरणेसु । वेयायवत्तपाईसु जहविरिय भावओ जयइ
॥ ९४ ॥ ५ सुगुणसमीचे सम्मं सिद्धवत्तपाण मुणियवत्तस्यो । तपणुमाओ २०
पमो मम्मसयो देसण कुणइ ॥ ९५ ॥ अवगयपत्तरूवो तपणुगाहदेवमा-
वपुद्धिपरं । मुत्तमणिय पत्तरइ पत्ततो दूरमुम्मग्ग ॥ ९६ ॥ सव्वपि
जओ दाग रिम पत्तमि दापमाण हिय । इहरा अणत्थजणग पद्दानदाण २०

- च सुयदाणं ॥ ९७ ॥ सुदुचरं च न देयं एयमपत्तंति नायतत्तेहिं । इय
 देत्तणाऽवि सुद्धा इहरा मिच्छत्तगमणाई ॥ ९८ ॥ ५ जं च न सुत्ते विहियं
 १ न य पडिसिद्धं जणंमि चिररूढं । समइविगप्पियदोसा तंपि न दूंसंति
 गीयत्था ॥ ९९ ॥ संविग्गा गीयतमा विहिरसिया पुच्चसूरिणो आसि ।
 तददूसियमायरियं अणइसई को निवारइ ॥ १०० ॥ अइसाइसमेयं जं
 ६ च्चसुत्तपरुवणा कडुविवागा । जाणंतेहिं दिज्जइ निदेसो सुत्तवज्जत्थे
 ॥ १०१ ॥ दीसंति य ढड्डुसिणोणेने नियमइपउत्तजुत्तीहिं । विहिपडि-
 सेइपवत्ता चेइयकिघेमु रुढेसु ॥ १०२ ॥ तं पुण विमुद्धसद्धा सुयसंवायं
 ७ विणा न संसंति । अवहारीउण नवरं सुयाणुरुवं परुविति ॥ १०३ ॥
 ईइचारमलकलंकं पमायमाईहिं कहवि चरणन्त । जणियंपि वियउणाए
 सोहिति मुणी विमलसद्धा ॥ १०४ ॥ एसा पवरा सद्धा अणुवद्धा होइ
 १२ भावसाहुत्त । एईए सन्भावे पन्नवणिज्जो हवइ एसो ॥ १०५ ॥ विहि-
 उज्जमवन्नयंभयउत्सगर्वायतट्टेभयगयाइं । सुत्ताइं बहुविहाइं समए गंभी-
 रभावाइं ॥ १०६ ॥ तेसिं विसयविभागं अमुणंतो नाणवरणकस्मुदया ।
 १५ मुज्जइ जीयो तत्तो सपरेसिमसगाहं जणइ ॥ १०७ ॥ तं पुण संविग्गा-
 गुरु परहियकरणज्जयाणुकंपाए । वोहिति सुत्तविहिणा पन्नवणिज्जं विया-
 णंता ॥ १०८ ॥ सोवि असग्गाहचाया सुविसुद्धं दंसणं चरित्तं च ।
 १८ आराहिउं समत्थो होइ सुहं उज्जुभावाओ ॥ १०९ ॥ * सुंगइनिमित्तं चरणं
 तं पुण छकायसंजमो चेव । सो पालिउं न तीरइ विगहाइपमायजुत्तेहिं
 ॥ ११० ॥ पच्चज्जं विज्जंपिव साहितो होइ जो पमाइहो । तन्स न
 २१ सिज्जइ एसा करेइ गल्यं च अवचारं ॥ १११ ॥ पडिलेहणाइचेट्ठा
 छकायविवाइणी पमत्तस्म । भणिया सुयंमि तम्हा अपमाई सुविहिओ
 होइ ॥ ११२ ॥ रक्खइ वणु खलियं उवउत्तो होइ समिइगुत्तीसु ।
 २४ वज्जइ अवज्जहेउं पमायचरियं सुधिरचित्तो ॥ ११३ ॥ कालंमि अणूण-
 हियं किरियंतरविरहिओ जहासुत्तं । आयरइ सच्चकिरियं अपमाई जो
 इह चरित्ती ॥ ११४ ॥ * संवयणादणुरुवं आरंभइ सक्कमेवणुट्ठाणं । बहु-
 २० लाममप्पच्छेयं सुयसारविसारओ सुजई ॥ ११५ ॥ जह तं बहुं पसाहइ
 निवडइ अत्संजमे दढं न जओ । जणिउज्जमं बहूणं विसेसकिरियं तहा-
 ढवइ ॥ ११६ ॥ गुरुगच्छुन्नइहेउं कयतित्थपभावणं निरासंसो । ५ अज्जमहा-
 ३० गिरिचरियं सुमरंतो कुणइ सकिरियं ॥ ११७ ॥ सक्कंमि नो पमायइ

असक्तक्रे पविष्टिमकुण्ठतो । सत्कारं चरणं विमुक्तमणुपाछप एवं
॥ ११८ ॥ यो गुरुमवमन्नतो आरंभ इति असक्तमपि किञ्चि । ✕ सिप-
भूषण न पक्षो सम्मारंभो महामोहा ॥ ११९ ॥ *जीय इ गुणेषु रगो ३
मुक्तचरितस्त नियमो पथरो । परिहर इ रगो बोसे गुणगणमाडिमसं-
क्षणो ॥ १२० ॥ गुणसेसपि पसंस इ गुरुगुणयुक्ती प परगय पक्षो ।
बोमलवेणवि नियय गुणनिबह निगुणं गण इ ॥ १२१ ॥ पाछ इ संपत्त- ६
गुण गुणयुक्ती पमोयमुक्त इ । छत्रम इ भावसारं गुरुतरगुणरमणल-
भरपी ॥ १२२ ॥ सयणोति च सीसोति च वषगारिचि च गणिष्यमो
वति । पडिचयस्त न हेऊ नियमा एयस्त गुणहीणो ॥ १२३ ॥ कर- ९
णावसेण नवरं अनुमास इ तपि मुक्तमगमि । अर्चतामोमा पुण अर-
दुद्धो उवेहे इ ॥ १२४ ॥ वत्तमगुणाणुराया काळादोसमो अपत्तावि ।
गुणसपया परत्यवि न दुद्धा हो इ मन्वार्ण ॥ १२५ ॥ गुरुपयसेवानिरमो १३
गुरुआणाराहर्णमि तल्लिच्छो । चरणभरयरणसत्तो हो इ अर्ह नमहा
नियमा ॥ १२६ ॥ सम्बगुणमूळमूखो भणिमो ऋ आचारपदममुत्ते अ ।
गुरुकुलवासोवस्तं बसेत्र तो सत्य चरणस्यी ॥ १२७ ॥ एयस्त परि- १५
वाया मुदुंछा इवि न मुदरं भणियं । कम्मा इवि परिसुखं गुरुआणाव-
चिणो विंति ॥ १२८ ॥ ता धमो गुरुआणं न मुय इ नाणागुणगणनियाम ।
मुपसन्नममो सयय कयमुयं मणसि भावितो ॥ १२९ ॥ १ गुणय च इमो १८
मुत्ते अहत्पगुरुसदमायणं इद्धो । गुणसंपयावरिदो अहुत्तच्छदस्यगो न
ममो ॥ १३० ॥ मूळगुणसंपत्तो न बोसल्लवबोगमो इमो हेओ ।
मदुरोवद्धमो पुण पपत्तियव्वो अहुत्तमि ॥ १३१ ॥ पक्षो मुसीस- २१
सहो एव कुणवेण पथगेणावि । गाढप्पमाहणोवि इ सेल्लगसुरिस्त सीसेय
॥ १३२ ॥ ऋ एव गुरुवहुमागो कयमुया सभुसगच्छगुणयुक्ती । अणवत्या-
परिहारो इति गुणा एवमाइया ॥ १३३ ॥ इहरा पुत्तगुणाय विवञ्चओ ३७
वह य अत्तउहरिसो । अप्पचओ जणाय बोहिदिपायाइणो बोसा ॥ १३४ ॥
बिहुमकुमीळा तिर्यं बोसल्लवा तेषु नियमसंभविणो । अइ तेहि पञ्च-
मिओ अपञ्चमिओ रओ नरिय ॥ १३५ ॥ इय भावियपरमत्पा २०
मग्गरमा नियगुरु न मुंयति । सव्यगुणसंपजोग अप्पाणमिवि अपे-
च्छता ॥ १३६ ॥ एयं अयमन्नतो पुत्तो मुत्तमि पावसमणोति । महमो-
दवपणोवि य म्मिसंतो अपडितप्पतो ॥ १३७ ॥ सविसेसपि जयतो ३०

तेसिमवन्नं विवज्जए सम्मं । तो दंसणसोर्हाओ सुद्धं चरणं लहइ साहू
 ॥१३८॥ ५ इय सत्तलक्खणधरो होइ चरिती तओ य नियमेण । कल्ल-
 ३ णपरंपरलाभजोगओ लहइ सिवसोक्खं ५ ॥१३९॥ ५ दुविहंपि धम्मरयणं
 तरइ नरो धेत्तुमविगलं सो उ । जस्सेगवीसगुणरयणसंपया सुत्थिया
 अत्थि ॥ १४० ॥ ता सुट्टु इमं भणियं ५ पुब्बायरिण्हिं परहियरएहिं ।
 ६ इगवीसगुणोवेओ जोगो सइ धम्मरयणस्स ॥१४१॥ ५ धम्मरयणोच्चि-
 चाणं देसचरितीण तह चरितीणं । लिंगाइं जाइं समए भणियाइं मुणिय-
 तत्तेहिं ॥ १४२ ॥ तेसि इमो भावत्थो नियमइविमवाणुसारओ भणिओ ।
 ७ सपराणुगहहेउं समासओ संतिसूरीहिं ॥ १४३ ॥ जो परिभावइ एयं
 सम्मं सिद्धंतगवभजुत्तीहिं । सो मुत्तिमगलगो कुग्गहगत्तेसु न हु पडइ
 ॥ १४४ ॥ इय धम्मरयणपगरणमणुदियहं जे मणंमि भावेंति । ते गलि-
 १२ यकलिलपंका नेव्वाणसुहाइं पावेति ॥ १४५ ॥ ५ ५ ५ ५ ५

चिरन्तनाचार्यविरचितं श्रीपञ्चसूत्रम्

१५ णमो वीअरागाणं सव्वण्णूणं देविंदपूडआणं जहट्टिअवत्थुवाईणं तेलुक-
 गुरुणं अरुहंताणं भगवंताणं, जे एवमाइक्खंति-इह खलु अणाइ जीवे,
 अणाइ जीवस्स भवे अणाइ कम्मसंजोगनिव्वत्तिए, दुक्खरूवे, दुक्खफले,
 १८ दुक्खाणुवंवे; एअस्सणं वुच्चिती सुद्धधम्माओ, सुद्धम्मसंपत्ती पावकम्म-
 विगमाओ, पावकम्मविगमो तहाभव्वत्ताइभावओ, तस्स पुण विवागसा-
 हणाणि चउसरणगमणं दुक्कडगरिहा सुकडाण सेवणं; अओ कायव्वमिणं
 २१ होउकामेणं सया सुप्पणिहाणं भुज्जो भुज्जो संकिलेसे, तिकालमसंकिलेसे;
 जावज्जीवं मे भगवंतो परमतिलोगनाहा अणुत्तरपुन्नसंभारा खीणराग-
 दोसमोहा अचिंतचित्तामणी भवजलहिपोआ एगंतसरणा अरहंता सरणं;
 २४ तहा पहीणजरामरणा अवैअकम्मकलंका पणट्टवावाहा केवलनाणदंसणा
 सिद्धिपुरनिवासी निरुवमसुहसंगया, सव्वहा कयकिच्चा सिद्धा सरणं;
 तहा पसंतगंभीरासया सावज्जजोगविरया पंचविहायारजाणगा परोवयार-
 २७ निरया पउमाइनिदंसणा झाणज्झयणसंगया विसुज्झमाणभावा साहू सरणं;
 तहा सुरासुरमणुअपूडओ मोहतिमिरंसुमाली रागदोसविसपरममंतो, हेउ
 सयलकल्लाणणं, कम्मवणविहावसू, साहगो सिद्धभावस्स, केवलिपण्णत्तो
 ३० धम्मो जावज्जीवं मे भगवं सरणं; सरणमुवगओ अ एएसिं गरहामि

दुक्कड-अण्णं अरहत्तेसु वा, सिद्धेसु वा, आयरिएसु वा, उवक्खाएसु वा,
 साहसु वा, साहुणीसु वा, अमेसु वा धम्महाणेसु भाणणिजेसु पूज-
 णिजेसु, तथा माईसु वा, पिईसु वा, चंपुसुवा, मिसेसुवा, उवयारीसु वा, १
 ओहेण वा जीवेसु मग्गहिणसु अमग्गहिणसु मग्गसाहणेसु अमग्गसाह-
 णेसु, अ किंचि वितहमायरिय अणायरिअत्थ अणिच्छिअत्थ पाव
 पावाणुवधि, सुहुम वा वायरं वा, मणेण वा, वायाप वा, काएण वा, २
 कय वा, काएविअं वा, अणुमोइअं वा, रागेण वा, वोसेण वा, मोहेण
 वा, इत्थ वा जम्मे, जम्मत्तरेसु वा, गरहिअमेअं दुक्कडमेअं उस्सियव्वमेअं,
 विआमिअं मए कट्थमिच्छगुरुमग्गवत्थवयणाओ, एवमेअंति रोइअं सद्धाप, ३
 अमिहत्तसिद्धसमक्ख गरहामि अहमिअं, दुक्कडमेअं उस्सियव्वमेअं इत्थ
 मिच्छामिदुक्कड मिच्छामिदुक्कड मिच्छामिदुक्कड, होउ मे एसा सम्म
 गरिहा, होउ मे अकरणनिअमो, वहुमय ममेअंति, इच्छामि अणुसाद्धिं १२
 अरहत्ताण मगवताण, गुरुण कट्ठाणमिच्छापति, होउ मे पण्हिं संजोगो,
 होउ मे एसा सुपत्थणा, होउ मे इत्थ यहुमाणो, होउ मे इओ मुक्खवीअंसि,
 पत्तेसु एएसु अह सेवारिहे सिआ, आणारिहे सिआ, पडिपत्तिजुचे सिआ, १५
 निरुआरपारगे सिआ, संविग्गो अहासत्तीए सेवेमि सुक्कड, अणुमोअमि
 सव्वेसिं अरहत्ताण अणुहाण, सव्वेसिं सिद्धाण सिद्धमाव, सव्वेसिं
 आयरिआण आयारं, सव्वेसिं उवक्खायाण सुत्तप्पयाण, सव्वेसिं साहूण १८
 साहुकिरिअं, सव्वेसिं सावगाण मुक्खसहणमोगे, सव्वेसिं देयाण
 सव्वेसिं जीवाण होउकमाण कट्ठाणासयाण मग्गसाहणओगे, होउ मे
 एसा अणुमोअणा-सम्म विहिपुअ्विआ, सम्म सुद्धासया, सम्म पडिप २१
 चिरुवा, सम्म निरुआरा, परमगुणजुत्तअरहत्ताइसामत्थओ, अर्धित-
 तत्तिजुत्ता हि ते मग्गवतो बीअरागा सद्धणू परमकट्ठाणा, परमकट्ठाण-
 हेउ सत्ताण, मूडे अमिह पावे अणाइमोहवासिए, अणमिअे भावओ हिआ- २४
 हिआण, अभिअे सिआ, अहिअमिषिचे सिआ, हिअपविचे सिआ, आरा-
 हगे सिआ, उअिमपडिपत्तीए सव्वमत्ताण सहिअंति, इच्छामि सुक्कड
 इच्छमि सुक्कड इच्छामि सुक्कड, एयमेअं सम्म पडमाणस्स सुणमाणस्स २७
 अणुपेहमाणस्स सिद्धिहीअवति परिहायति रिअति अमुहकम्माणुवधा,
 निरणुवधे याऽमुहकम्मे मग्गसामध्ये सुहपरिणामेण, कडगवद्धे विअ विसे-
 वप्पफळे सिआ, सुहावणिजे सिआ, अणुणभावे सिआ, तथा आस- ३०

गलिज्जन्ति परिपोसिज्जन्ति निम्मविज्जन्ति सुहकम्माणुबंधा; साणुबंधं च
 सुहकम्मं परिट्ठं परिट्ठभावज्जिअं नियमफल्यं; सुपउत्ते विअ महागए-
 ३ सुहफले सिआ, सुहपवत्तगे सिआ, परमसुहसाहगे सिआ; अपडिबंध-
 मेअं असुहभावनिरोहेणं सुहभाववीअन्ति, सुप्पणिहाणं सम्मं पडिअब्बं,
 सम्मं सोअब्बं, अणुप्पेहिअब्बन्ति; नमो नमिअनमिआणं परमगुरुवीअ-
 ६ रागाणं, नमो सेसन्नमुक्करारिहाणं, जयउ सव्वणुसासणं; परमसंबोहीए
 सुहिणो भवंतु जीवा, सुहिणो भवंतु जीवा ॥

इति पावपडिग्घाय-गुणत्रीजाहाणसुत्तं समत्तं ॥ १ ॥

- ५ जायाए धम्मगुणपडिवत्तिसद्दाए भाविज्जा एएसिं सरूवं पयइसुंदरत्तं
 अणुगामित्तं परोवयारित्तं परमत्थहेउत्तं; तहा दुरणुचरत्तं, भंगे दारुणत्तं,
 महामोहजणगतं, भूओ दुहहत्तन्ति; एवं जहासत्तीए उचिअविहाणेणं
 १२ अच्चंतभावसारं पडिवज्जिज्जा; तंजहा-थूलगपाणाइवायविरमणं १ थूल-
 गमुसावायविरमणं २ थूलगअदत्तादाणविरमणं ३ थूलगमेहूणविरमणं ४
 थूलगपरिगहविरमण ५ मिच्चाइ; पडिवज्जिउण पालणे जइज्जा, सयाणा-
 १५ गाहगे सिआ, सयाणाभावगे सिआ, सयाणापरतंते सिआ-आणा हि मोह-
 विसपरममंतो, जलं रोसाइजलणत्स, कम्मवाहितिगिच्छासत्थं, कप्पपा-
 यवो सिवफलरस; वज्जिज्जा अधम्ममित्तजोगं चिंतिज्जाभिणवपाविए गुणे,
 १८ अणाइभवसंगए अ अगुणे, उदग्गसहकारित्तं अधम्ममित्ताणं, उभयलो-
 गगरिहिअत्तं, असुहजोगपरंपरंच; परिहरिज्जा सम्मं लोणविरुद्धे, करुणापरे
 जणाणं, न खिसाविज्ज धम्मं, संकिलेसो खु एसा, परमवोहिवीअमवोहिफ-
 २१ लमप्पणोत्ति; एवमालोएज्जा-न खलु इत्तो परो अणत्थो, अंधत्तमेअं संसा-
 राडवीए, जणगमणिट्ठावायाणं, अइदारुणं सरूवेणं, असुहाणुबंधमच्चत्थं;
 सेविज्ज धम्ममित्ते विहाणेणं, अंधो विवाणुकट्टए, वाहिए विव विज्जे,
 २३ दरिदो विव ईसरे, मीओ विव महानायगे; न इओ सुंदरतरमन्नंति
 बहुमाणजुत्ते सिआ, आणाकंखी, आणापडिच्छगे, आणाअविराहगे,
 आणानिप्फायगेति; पडिवन्नधम्मगुणारिहं च वट्ठिज्जा गिहिसमुचिएसु
 २७ गिहिसमायारेसु, परिसुद्धाणुट्ठाणे, परिसुद्धमणकिरिए, परिसुद्धवइकिरिए,
 एरिसुद्धकायकिरिए; वज्जिज्जाऽणेगोवघायकारणं गरहणिज्जं बहुकिलेसं
 आयइविराहगं समारंभं; न चिंतिज्जा परपीडं, न भाविज्जा दीणयं, न
 ३० गच्छिज्जा हरिसं, न सेविज्जा वितहाभिनिवेसं, उचिअमणपवत्तगे सिआ;

न मासिञ्चा अलिभं, न फरुसं, न पेसुभ, नाणिषय, हिअमिअभासगे
 सिआ, एव न हिंसिञ्चा मूखाणि, न गिण्हिअ अबत्त, न गिरिन्तिअ पर-
 दारं, न कुञ्जा अणत्थयद, सुहकायजोगे सिआ, तद्वा छाहोविअवाणे १
 छाहोविअमोगे छाहोविअपरिवारे छाहोविअनिहिक्के सिआ, असंतावगे
 परिवारस्स, गुणकरे जहासर्त्ति, अणुक्कापरे, निम्ममे भावेण, एषं सु
 तप्पाळणेवि धम्मो, अह अन्नपालणेत्ति, सखे जीवा पुढो पुढो, ममत्त १
 बधकरण, तद्वा वेसु वेसु समायारेसु सइसमण्णागए सिआ, अमुगेहं
 अमुगाकुळे अमुगासिस्से अमुगधम्मट्ठाणट्ठिए, न मे तम्बिराहणा, न मे
 तदारंभो, बुद्धी ममेअस्स, एअमित्थ सारं, एअमायमूर्धं, एअं हिअं, १
 असारमण्य सख्यं, विसेसओ अविहिगहणेण, एवमाह तिलोगबधू परम
 फारुणिगे सम्मसंपुद्धे भगव अरहत्ति, एव समालोचिअ तद्विहरेसु
 समायारेसु सम्म यट्ठिआ, मावमगल्लमेअं तमिप्फत्तीए, तद्वा जागरिअ १२
 धम्मजागरिआए, को मम कालो, किमेअस्स उचिअं, असार विसया,
 निअमगामिओ, विरसावसाणा, भीसणो मधू, सखाभावकारी अविभा-
 यागमणो अपिचारणिओ, पुणो पुणोणुवधी, धम्मो एअस्स ओसइ, एगत- १५
 विमुद्धो, महापुरिससेविओ सख्वहिअकारी निरइआरो परमाण्वद्देअ,
 नमो इमत्स धम्मस्स, नमो एअधम्मपगासगाण, नमो एअधम्मपाळगाण,
 नमो एअधम्मपरुवगाण, नमो एअधम्मपवअगाण, इच्छामि अहमिण १६
 धम्म पडिबत्तिअए, सम्म मणवयणअयजोगेहिं, होअ ममेअं कट्ठाण,
 परमकट्ठाणणि निण्णमणुभावओ, सुप्पणिहाणमेवं चित्तिआ पुणो पुणो,
 एअधम्मजुत्ताणमववावकारी सिआ, पहाण मोहच्छेअणमेअं, एव विमु- २१
 ष्ममाणे भावणाए कम्मापगमेण उवेइ एअस्स पुग्गय, तद्वा संसारविरत्ते
 संविमो भवइ अममे अपरोवसावी विमुद्धे विमुद्धमाणभावे ॥

इति साहुधम्मपरिभाषणसुत्तं सम्मतं ॥ ३ ॥

२४

परिभाषिए साहुधम्मो जहोविअगुणे जइआ सम्ममेय पडिबत्तिअए,
 अपरोवसाव परोवसाओ हि तप्पडिवत्तिविग्घ, अणुपाओ सु एसो, न २०
 कल्ल अकुमछारंभओ हिअं, अप्पडिमुद्धे कहिंवि पडिबोद्धिआ अम्मापिअरे,
 उमयसोगसफळ जीविअं, समुदायकडा कम्मा समुदायफळत्ति, एव सुदीहो
 अ विओगो, अण्णहा एगइस्सनिवासिसठणुद्धमेअं, उद्दामो मधू, पचास- २०

- ण्णो अ, दुल्लहं मणुअत्तं समुहपडिअरयणलाभतुल्लं; अइप्पभूआ अण्णे भवा
 दुक्खवहुला मोहंधयारा अकुसलाणुबंधिणो, अजुग्गा सुद्धधम्मस्स; जुगं च
 ३ एअं पोअभूअं भवसमुदे, जुत्तं सकज्जे निजंजिउं, संवरट्टइअच्छिइं नाण-
 कण्णधारं तवपवणजवणं, खणे दुल्लहे सव्वकज्जोवमाईए सिद्धिसाहगधम्म-
 साहगत्तेण, उवादेआ य एसा जीवाणं-जं न इमीए जम्मो, न जरा, न मरणं,
 ६ न इट्ठविओगो, नाणिट्ठसंपओगो, न खुहा, न पिवासा, न अण्णो कोइ
 दोसो, सव्वहा अपरतंतं जीवावत्थाणं, असुभरागाइरहिअं संतं सिवं
 अवावाहंति, विवरीओ अ संसारो इमीए-अणवट्ठिअसहावो, इत्थ खलु
 ९ सुहीवि असुही, संतमसंतं, सुविणुव्व सव्वमालमालंति; ता अलमित्थ
 पडिवंधेणं, करेह मे अणुग्गहं, उज्जमह एअं वुळ्ळिदित्तए, अहंपि तुम्हा-
 णुमईए साहेमि एअं, निबिन्नो जम्ममरणेहिं; समिज्झई अ मे समीहिअं
 १२ गुरुपभावेणं; एवं सेसेवि वोहिज्जा; तओ सममेएहिं सेविज्ज धम्मं,
 करिज्जोचिअकरणिज्जं, निरासंसो उ सव्वदा; एअं परममुणिसासणं; अदु-
 ज्जमाणेसु अ कम्मपरिणईए विहिज्जा जहासत्तिं तदुवकरणं आओवायसुद्धं
 १५ समईए, कयण्णुआ खु एसा, करुणा य धम्मप्पहाण जणणी जणम्मि;
 तओ अणुण्णाए पडिवज्जिज्ज धम्मं, अण्णहा अणुवहे चैव उवहिजुत्ते
 सिआ, धम्माराहणं खु हिअं सव्वसत्ताणं, तहा तहेअं संपाडिज्जा; सव्वहा
 १८ अपडिवज्जमाणे चइज्जा ते अट्ठाणगिलाणोसहत्थचागनाएणं-से जहा
 नामए केइ पुरिसे कहंचि कंतारगए अम्मापिइसमेए तप्पडिवद्धे वड्ढिज्जा,
 तेसिं तत्थ नियमघाई पुरिसमित्तासज्जे संभवओसहे महायंके सिआ;
 २१ तत्थ से पुरिसे तप्पडिवंधाओ एवमालोचिअ-न भवंति एए निअमओ
 ओसहमंतरेण, ओसहभावे अ संसओ, कालसहाणि अ एआणि, तहा
 संठविअ संठविअ तदोसहनिमित्तं सवित्तिनिमित्तं च चयमाणे साहू; एस
 २४ चाए अचाए, अचाए चैव चाए, फलमित्थ पहाणं बुहाणं, धीरा एअ-
 दंसिणो, स ते ओसहसंपायणेण जीवाविज्जा, संभवाओ पुरिसोचिअ-
 मेअं, एवं सुक्कपक्खिए महापुरिसे संसारकंतारपडिए अम्मापिइसंगए
 २७ धम्मपडिवद्धे विहरिज्जा; तेसिं तत्थ निअमविणासगे अपत्तवीजाइपुरिसमि-
 त्तासज्जे संभवंतसम्मत्ताइओसहे मरणाइविवागे कम्मायंके सिआ, तत्थ से
 सुक्कपक्खिए पुरिसे धम्मपडिवंधाओ एवं समालोचिअ-विणस्संति एए
 ३० अवस्सं सम्मत्ताइओसहविरहेण, तस्स संपाडणे विभासा, कालसहाणि अ

एमाणि षड्विंशत्यो, सहा सद्बुद्धिं सद्बुद्धिं इहलोकविताप्य तेषां सम्म-
त्तादभ्युदयनिमित्तं विविद्वद्गुरुमाह्मणेन, सविधिनिमित्तं च चिन्तन-
णेन, अथमाणे संजमपद्धिर्वाचीय साधुसिद्धीय, एतच्च चाप्य अथाप्य, एतच्च ३
भाषणाभ्यो, अथाप्य वेद्य चाप्य, मिच्छाभावणाभ्यो, एतच्च फलमित्य पदार्थं
परमत्वभ्यो, धीरा एतद्वसिणो आसन्नमभ्या, स ते सम्मत्तादभ्युदयसहा-
यणेन जीवाविद्या, अथतिष्ठं अमरणाप्यव्ययीक्ययोगेन संभवाभ्यो, सुपुरि १
सोविध्यमेव, दुष्पद्धिभारानि च अस्मापिर्दृष्टि, एतच्च धम्मो सयाण, मगधं
इत्य नाव परिहरमाणे अद्भुतसाधुवधि अस्मापिर्दृष्टो गति, एवमपरोक्षताव
सम्बन्धा सुगुरुसमीचे, पूरुता मगधते बीजरागे साह्य अ, सोसिद्धिं विद्व- २
योविधं विद्ययाई, सुपुण्ड्रतावस्तप्य सुविमुक्तमिति चे समहिंवासिण विमु-
क्तमाणां महत्या पमोएण सम्म पद्विज्ञा, छोअधम्मैहिंतो छोगुत्तरधम्मग-
मणेन, एता जिणायमाणा महाकृष्णपति न विराहिमन्वा पुद्गेण, महा- १२
गाव्यमयाओ सिद्धिकरिणा ॥

इति पद्मजयगह्वरविद्विमुक्तं सम्मत्त ॥ ३ ॥

१५

न एवमभिपद्यन् सभाणे सुविधिभावभ्यो किरियाफलेन जुञ्जह
विमुक्तचरणे महासत्ते, न विवज्जयमेव-एव अभावेऽमिष्येवसिद्धी एवा-
पपद्धिर्वाची, नाविज्जयत्येवमुवाप्य पयद्वह, एवभाभ्यो अ साहगो निजमेण, १८
एतच्च एतच्चभ्यो, अण्णहा अद्भुतसंगाभ्यो, निच्छयमयमेव, से समलिङ्ग-
धने ममसमुत्तिष्ठे निजत्तगाहदुक्खे पसममुद्गममेव सम्म सिक्कत्तामाह्व-
गुणकुलवासी गुणपद्धिद्वये विणीय भूयत्यहरिणी, न इभ्यो द्विजं एतत्ति १९
ममह, सुस्मत्तादगुणमुत्ते एताभिनिवेसा विहिपरे परममत्तोति अहिज्जह
मुत्त, वद्वत्तत्ते आसंसाधिप्पमुक्ते आययद्दी, स एवमेव सम्बन्धा, एतो
सम्म निज्जह, एव धीराणा सासण, अण्णहा अणिओगो अविहिगहि- २०
अमवनाण्य अणाराहणाप्य न किंचि, एवगारंभाभ्यो पुर्व, इत्य ममादेस-
णाप्य दुक्कं अथपीरणा अथपद्धिर्वाची, नेषमहीअमहीअ अयगमविरहेण,
न एता मगगाभिणो, विराहणा अणत्यमुद्गा, अथदेव, एतत्तारंभाभ्यो २०
पुर्व, इत्य ममादेसणाप्य अणभिनिवेसो पद्धिपत्तिमित्तं किरिआरंभो,
एवपि अहीअ अहीअ अयगममेवयोगभ्यो, अय सवीभ्यो नियमेण, ममा-
गामिणो मु एता अयायधदुक्खस्म, निरयाप्य एतोविप्य सुमुत्तमरी एव २१

- पद्ययणमाइसंगाए पंचसमिण तिगुत्ते, अणत्थपरे णअच्चाए अविअत्तस्स
सिसुजणणिचायनाएण; विअत्ते इत्थ केवली णअफलभूए, सम्ममेअं
३ विआणइ दुविहाए परिण्णाए, तहा आसासपयासदीवं संदीणाऽधिराइभेअं,
असंदीणथिरत्थमुज्जमइ जहासत्तिमसंभंते अणूसगे असंसत्तजोगाराहए
भवइ, उत्तरुत्तरजोगसिद्धीए मुचइ पावकम्मुणत्ति, विमुज्जमाणे आभवं
६ भावकिरिअमाराहेइ, पसमसुहमणुहवइ-अपीडिण संजमतवकिरिआए
अव्वहिए परीसहोवसग्गेहिं, वाहिअसुकिरिआनाएणं; से जहा नामए
केइ महावाहिगहिण अणुहूअतव्वेअणे विण्णाया सरूवेण निव्विण्णे
९ तत्तओ सुविज्जवयणेण सम्मं तमवगच्छिअ जहाविहाणओ पवण्णे सुकि-
रिअं; निरुद्धजहिच्छाचारे, तुच्छपत्थभोई, मुचमाणे वाहिणा, निअत्तमा-
णवेअणे समुवल्लभारोगं पवहुमाणतच्भावे तल्लभनिव्वुईए तप्पडिवंधाओ
१२ सिराखाराइजोगेवि वाहिसमारुगविण्णाणेण इट्ठनिप्फत्तीओ अणाकुल-
भावयाए किरिओवओगेण अपीडिण अव्वहिण सुहलेसाए वहुइ, विज्जं
च धहु मण्णइ; एवं कम्मवाहिगहिण अणुभूअजम्माइवेअणे, विण्णाया
१५ दुक्खरूवेणं, निव्विण्णे तत्तओ, तओ सुगुरुवयणेण अणुट्ठाणाइणा तमव-
गच्छिअ पुव्वुत्तविहाणओ पवन्ने सुकिरिअं पव्वज्जं; निरुद्धपमायायारे
असारसुद्धभोई, मुचमाणे कम्मवाहिणा, निअत्तमाणिट्ठविओगाइवेअणे,
१८ समुवल्लभ चरणारुगं, पवहुमाणसुहभावे, तल्लभनिव्वुईए तप्पडिवंध-
विसेसओ परीसहोवसग्गभावेवि तत्तसंवेअणाओ कुसलासयवुद्धीथिरास-
यत्तेण धम्मोवओगाओ, सया थिमिए तेउल्लेसाए पवहुइ, गुरुं च वहु मन्नइ
२१ जहोचिअं असंगपडिवत्तीए, निसग्गपवित्तिभावेण, एसा गुरुई विआ-
हिआ भावसारा, विसेसओ भगवंतवहुमाणेणं, 'जो मं पडिमन्नइ से गुरुंति'
तदाणा; अन्नहा किरिआ अकरिआ, कुलडानारीकिरिआसमा, गरहिआ
२४ तत्तवेईणं, अफलजोगओ; विसण्णतत्तीफलमित्थ नायं, आवट्टे खु तप्फलं
असुहाणुवंधे, आयओ गुरुवहुमाणो अवंज्जकारणत्तेण, अओ परमगुरु-
संजोगो, तओ सिद्धी असंसयं, एसेह सुहोदए पगिट्ठतयणुवंधे भववाहिते-
२७ गिच्छी, न इओ सुंदरं परं, उवमा इत्थ न विज्जई, स एवं पण्णे, एवं भावे,
एवं परिणामे, अप्पडिवडिण, वहुमाणे तेउल्लेसाए, दुवालसमासिएणं
परिआएणं अइकमइ सव्वदेवतेउल्लेसं; एवमाह महामुणी; तओ सुक्के
३० सुक्काभिजाई भवइ, पायं छिण्णकम्माणुवंधे, खवइ लोगसण्णं, पडिसो-

अगामी, अणुसोअनिविसे, सया सुहजोगे एस जोगी विआहिण, एव
 आराहणे सामणस, जहा गहिअपइण्णे सम्बोवहासुहे संघइ सुदरा भव
 सम्म भभवसाहग-भोगकिरिआ मुरूयाइकण, तओ सा संपुण्णा पाठ १
 णइ अविगलहेउभावओ असंकिलिहसुहसुहआओ अपरोवताविणो मुदरा
 अणुमधेण, न य अण्णा संपुण्णा, तत्तत्तअइण्णेण एअं माणति बुद्धइ,
 एअंमि सुहजोगसिद्धी चविअपडिवत्तिपहाणा, इत्थ मायो पयत्तगो, पार्य २
 दिग्घो न विअइ मिरणुयंघासुहफम्मसावेण, अविसत्ताओ इमे जोगा
 मायाराहणाओ, तहा तओ सम्म पयत्तइ निष्कायइ अणाठ्ठे, एव
 किरिआ मुकिरिआ, पगतनिष्कलंका निहळकत्थसाहिआ, तहा सुहाणु- ३
 बभा उत्तरत्तरजोगसिद्धीण, तओ से साहइ परं परत्थ सम्म वसुसले,
 सया, वेहिं वेहिं पगारेहिं साणुबध महोइए बीजवीजाविट्ठावणेण,
 फत्तिविरिआइसुचे अवससुहविट्ठे समवमहे मुप्पणिहाणाइहेऊ मोहसि- ४
 मिरदीवे रागामयविअे दोमानलजजनिही सवेगसिद्धिकरे हवइ अविठ-
 चित्तामणिकप्पे, स एव परंपरत्थसाहण तहा कृत्ताइमायओ, अणेगेहिं
 मवेहिं विमुक्कमाणे पाबकम्मुणा, पबइमाणे अ सुहसावेहिं अणेगमविआए ५
 आराहणाए पाउणइ सम्बुत्तमं मय चरमं अचरममयहेउ अविगलपरंपर-
 त्यनिमित्त, तत्थ काळण निरपसेसं निअ विहूअरयमले सिक्खाइ पुत्ताइ
 मुक्क परिनिब्बाइ सम्बदुक्कनाणमत फरेइ ॥ १८

इति पञ्चजापरिपाल्माहुतं नम्मत्तं ॥ ४ ॥

स पथमभिसिद्धे परमयमे मगाल्लए अम्मज्जामरणरहिण पटीणामुहे ११
 अणुवधमत्तिपत्रिण संपत्तनिअसरुवे अकिरिण सहायसंहिए अणत्तनाणे
 अणत्तवमणे, से न सहे, न ऋवे, न गधे, न रसे, न फससे, अत्थी सत्ता
 अनित्यंस्थसंहाणा, अणत्तविरिआ, फयत्तिआ, मग्घायाहवियत्रिआ, १२
 सव्यहा निरयिक्कया, धिमिआ, पसंसा, असंजोगिण एमाणवे, अओ प्वेव
 परे मण, अविक्कया अणार्णवे, संजोगो विओगकारण, अफत्तं फलमे
 आओ, विणिपायपरं नु त, बहुमय मोहाओ अणुहाण, जमिचो विव- २०
 जओ, तओ अणत्था अपजयसिआ, एस मायरिक परे, अओ पुत्ते उ
 मगपया, नागामेण जोगो एअस्म, से सत्थसंहिए, नागाममणत्थ, न
 सत्ता सइतरमुपेइ अविठममं केवलिगम्म तत्त, निच्छयमयमेअं विजो- २१

- गवं च जोगोत्ति न एस जोगो, भिण्णं लक्खणमेअस्स, न इत्थाविक्खा,
 सहावो खु एसो अणंतसुहसहावकप्पो, उवमा इत्थ न विज्झइ, तन्भावे
 ३ अणुभावो परं तस्सेव, आणा एसा जिणाणं सव्वण्णूणं अवितहा एगं-
 तओ, न वित्तहत्ते निमित्तं, न चानिमित्तं कज्जांति, निदंसणमित्तं तु नवरं;
 सव्वसत्तुक्खाए सव्ववाहिबिगमे सव्वसंजोगेणं सव्विच्छासंपत्तीए
 ६ जारिसमेयं, इत्तोणंतगुणं तं तु भावसत्तुक्खयादितो, रागादओ भावसत्तू,
 कम्मोदया वाहिणो, परमलद्धीओ उ अट्ठा, अणिच्छेच्छा इच्छा, एवं
 सुहुममेअं न तत्तओ इयरेण गम्मइ, जइसुहं व अजइणा, आरुग्गसुहं
 ९ व रोगिणत्ति विभासा, अचित्तमेअं सरूवेणं; साइअपज्जवसिअं एगसिद्धा-
 विक्खाए, पवाहओ अणाई, ते वि भगवंतो एवं, तद्वाभवत्ताइभावओ,
 विचित्तमेअं तद्वाफलभेएण, नाविचित्ते सहकारिभेओ, तद्विक्खो तओत्ति,
 १२ अणेगंतवाओ तत्तवाओ, स खलु एवं, इहरहेगंतो, मिच्छत्तमेसो, न इत्तो
 ववत्था, अणारिहमेअं; संसारिणो उ सिद्धत्तं. नावद्धत्स मुत्ती, सदत्थर-
 हिआ, अणाइमं वंधो पवाहेणं अईअकालतुल्लो, अवद्धवंधणे वा मुत्ती
 १५ पुणो वंधपसंगओ, अविसेसो अवद्धमुक्काणं, अणाइजोगे वि विओगो
 कंचणोवलनाएणं, न दिदिक्खा अकरणत्स, नयादिट्ठंमि एसा, न सहजाए
 निवित्ती, न निवित्तीए आयट्ठाणं, नयण्णहा तस्सेसा, न भवत्ततुल्ल
 १८ नाएणं, न केवलजीवरूवमेअं, न भाविजोगाविक्खाए तुल्लत्तं, तया केव-
 लत्तेण सयाविसेसओ, तद्वा सहावकप्पणमप्पमाणमेव; एसेव दोसो परि-
 कप्पिआए, परिणामभेआ वंधाइभेउत्ति साहू; सव्वनयविसुद्धिए निरु-
 २१ वचरिओभयभावेणं, न अप्पभूअं कम्मं, न परिकप्पिअमेअं, न एवं
 भवादिभेओ, न भवाभावो उ सिद्धी, न तदुच्छेदेणुप्पाओ, न एवं
 समंजसत्तं, नाणाइमंतभवो, न हेउफलभावो, तस्स तद्वा सहावकपणम-
 २४ जुत्तं निराहारत्रयकओ निओगेणं; तस्सेव तद्वाभावे जुत्तमेअं सुहुममट्ठ-
 पयमेअं विचिन्तिअव्वं महापण्णाएत्ति; अपज्जवसिअमेव सिद्धसुक्खं,
 इत्तो चेवुत्तमं इमं, सव्वहा अणुसुगत्तेणंतभावाओ, लोगतंसिद्धिवासिणो
 २७ एए, जत्थय एगो तत्थ निअमा अणंता; अकम्मुणो गई पुव्वपओगेण
 अलाउप्पभिइनायओ; निअमो अओ चेव अफुसमानगईए गमणं, उक्करि-
 सविसेसओ इअं, अबुच्छेओ भव्वाण अणंत भावेण, एअमणंतानंतयं,
 ३० समया इत्थ नायं, भवत्तं जोगयामित्तमेव केसिंचि पडिमाजुगदारुनिदं-

सणेण, बवहारमयमेवं, एसोऽवि सत्तग, पविचित्तिसोहणेण अणेगत-
सिद्धीओ निच्छयगभावेण, परिमुद्धो उ केवळ, एसा आणा इह भग-
वओ समतमहा तिकोविपरिसुद्धीए अपुणवधगाइगम्मा, एअप्पिमत्त १
कल्लु इत्य छिंग, ओचित्तपवित्तिविमेवं संवेगसाहग निभमा, न एसा
अमेसि देमा, छिंगविबज्जयाओ सप्परिण्णा, तयणुग्गाइहमाए आमकुमो-
वगनासनाएण, एसा करुणत्ति पुचइ, एगतपरिसुद्धा अबिराइणाफळा १
विछोगनाइवहुमाणेण निस्सेअससाहिराणि ॥

पञ्चआफळमुत्त ॥५॥ समाप्तमिदं पञ्चसूत्र चिरन्तनाचार्यैर्विरचितम् ।

न्यायवि० महो० श्रीपद्मोबिजयविरचिताऽध्यात्मोपनिषत्

॥ ऐन्द्रहृन्दनतं मत्वा वीतराग स्वप्नुषुषम् । अध्यात्मोपनिषत्तमा
प्रमथोऽस्माभिर्विधीयते ॥१॥ आत्मानमचिहृत्य स्वाद्यः पञ्चाचारचारिमा । ११
शब्दयोगार्थनिपुणास्तदध्यात्म प्रवक्षते ॥ २ ॥ रुच्यर्थनिपुणास्त्याहुश्चित्तं
मैध्याविवासितम् । अध्यात्म निर्मल बाह्यम्यवहारोपकृतम् ॥ ३ ॥ एव-
म्भूतनये ह्येयः प्रथमोऽर्थोऽत्र कोविदैः । यथायथ द्वितीयोऽर्थो व्यवहारार्जु- १५
सूत्रयोः ॥४॥ गलभयकृतप्रान्तिर्यः स्वादिभान्तिसम्मुखः । स्वाद्यदविशदा-
छोकः स एषाध्यात्ममाजनम् ॥ ५ ॥ मनोवत्सो युक्तिगवी मध्यस्वत्सा-
नुषावति । वामाकर्षति पुच्छेन तुच्छाग्रहमनःकपिः ॥ ६ ॥ अनर्थायैव १८
मार्गाय जातिप्रायाश्च युक्तयः । हस्ती हस्तीति बचने प्राप्ताप्राप्तविकल्प-
वत् ॥ ७ ॥ ज्ञायेरन् हेतुवादेन पदार्था यद्यतीन्द्रियाः । कालेनैवायता
प्राज्ञैः कृत स्यात्तेषु निश्चयः ॥ ८ ॥ आगमत्रोपपत्तिश्च सम्पूर्ण इष्टिछ- १९
क्षणम् । अतीन्द्रियाणामर्थानां समुद्रप्रतिपत्तये ॥ ९ ॥ अन्तरा केवल-
ज्ञानं छद्मत्वाः कत्वचक्षुषः । ह्यस्पर्शसम आकाशज्ञानं तद्व्यवहारकृतम्
॥ १० ॥ ह्युद्योच्छाद्यपि ज्ञाज्ञाज्ञानिरपेक्षस्य नो हितम् । मौतहन्तुर्यथा २०
तस्य पदस्पर्शनिषेधनम् ॥ ११ ॥ शासनात्राणशक्तेश्च पुद्गैः शास्त्रं निद-
ध्यते । बचन वीतरागस्य तच्च नान्यस्य कस्यचित् ॥ १२ ॥ वीतरागो-
ऽनृत नैव ब्रूयात्तदेवभावतः ॥ यस्तद्वचनोप्यनायासस्तन्महामोहजुम्भि- २०
तम् ॥ १३ ॥ शास्त्रे पुरस्कृते तस्माद्वीतरागः पुरस्कृतः । पुरस्कृते पुन
स्तस्मिन्नियमात् सर्वसिद्धयः ॥ १४ ॥ एन केचित् समापत्तिं यदन्त्यन्ये
धुव पदम् । प्रज्ञान्तवादितामन्ये विसमागम्य परे ॥ १५ ॥ चर्मचक्षु २०

- भृतः सर्वे देवाश्चावधिचक्षुषः । सर्वतश्चक्षुषः सिद्धा योगिनः शास्त्रच-
क्षुषः ॥ १६ ॥ परीक्षन्ते कपच्छेदतापैः स्वर्णं यथा जनाः । शास्त्रेऽपि
३ वर्णिकाशुद्धिं परीक्षन्तां तथा बुधाः ॥ १७ ॥ विषयः प्रतिपेधाश्च भूयांसो
यत्र वर्णिताः । एकाधिकारा दृश्यन्ते कपशुद्धिं वदन्ति ताम् ॥ १८ ॥
सिद्धान्तेषु यथा ध्यानाध्ययनादिविधित्रजाः । हिंसादीनां निपेधाश्च
६ भूयांसो मोक्षगोचराः ॥ १९ ॥ अर्थकामविमिश्रं यद्यत्र क्लृप्तकथाविलम् ।
आनुपङ्गिकमोक्षार्थं यत्र तत् कपशुद्धिमन् ॥ २० ॥ विधीनां च निपेधानां
योगक्षेमकरी क्रिया । वर्ण्यते यत्र सर्वत्र तच्छास्त्रं छेदशुद्धिमन् ॥ २१ ॥
९ कायिकाद्यपि कुर्वीत शुभश्च समितो मुनिः । कृत्ये ज्यायसि किं वाच्य-
मित्युक्तं समये यथा ॥ २२ ॥ अन्यार्थं किञ्चिदुत्सृष्टं यत्रान्यार्थमपोहते ।
दुर्विधिप्रतिपेधं तत्र शास्त्रं छेदशुद्धिमन् ॥ २३ ॥ निपिद्धस्य विधानेऽपि
१२ हिंसादेर्भूतिकामिभिः ॥ दाहस्येव न सदैर्धैर्याति प्रकृतिदुष्टता ॥ २४ ॥
हिंसा भावकृतो दोषो दाहस्तु न तथेति चेत् । भूत्यर्थं तद्विधानेऽपि
भावदोषः कथं गतः ॥ २५ ॥ वेदोक्तत्वान्मनःशुद्ध्या कर्मयज्ञोऽपि
१५ योगिनः । ब्रह्मयज्ञ इतीच्छन्तः श्येनयागं त्यजन्ति किम् ॥ २६ ॥ वेदा-
न्तविधिशेषत्वमतः कर्मविवेर्हितम् । भिन्नात्मदर्शकाः शेषा वेदान्ता एव
कर्मणः ॥ २७ ॥ कर्मणां निरवद्यानां चित्तशोधकतां परम् । साह्य्या-
१८ चार्या अपीच्छन्तीत्यास्तामेपोऽत्र विस्तरः ॥ २८ ॥ यत्र सर्वनयालम्बि-
विचारप्रवलाग्निना । तात्पर्यश्यामिका न स्यात्तच्छास्त्रं तापशुद्धिमन् ॥ २९ ॥
यथाह सोमिलप्रश्ने जिनः स्याद्वादसिद्धये । द्रव्यार्थादहमेकोऽस्मि दृग्ज्ञा-
२९ नार्थादुभावपि ॥ ३० ॥ अक्षयश्चाव्ययश्चास्मि प्रदेशार्थविचारतः । अने-
कभूतभावात्मा पर्यायार्थपरिग्रहात् ॥ ३१ ॥ द्वयोरेकत्वबुद्ध्यापि यथा
द्वित्वं न गच्छति । नयैकान्तधियाप्येवमनेकान्तो न गच्छति ॥ ३२ ॥
२४ सामर्थ्येण न मानं स्याद्वयोरेकत्वधीर्यथा । तथा वस्तुनि वस्त्वंशबुद्धिर्ज्ञेया
नयात्मिका ॥ ३३ ॥ एकदेशेन चैकत्वधीर्द्वयोः स्याद्यथा प्रमा । तथा
वस्तुनि वस्त्वंशबुद्धिर्ज्ञेया नयात्मिका ॥ ३४ ॥ इत्थं च संशयत्वं यत्रयानां
२७ भापते परः । तदपास्तं विलंबानां प्रत्येकं न नयेषु यत् ॥ ३५ ॥ सामर्थ्येण
द्वयालंबेऽप्यविरोधे समुच्चयः । विरोधे दुर्नयत्राताः स्वशस्त्रेण स्वयं हताः
॥ ३६ ॥ कथं विप्रतिपिद्धानां न विरोधः समुच्चये । अपेक्षामेदतो हन्त
३० कैव विप्रतिपिद्धता ॥ ३७ ॥ भिन्नापेक्षा यथैकत्र पितृपुत्रादिकल्पना ।

नित्यामित्याद्यनेकान्तस्तथैव न विरोक्ष्यते ॥ ३८ ॥ व्यापके सत्यनेकान्ते
स्वरूपपरम्परोः । आनेकान्तात्तु कृत्रापि निर्णीतिरिति चेन्मतिः ॥ ३९ ॥
अध्यात्म्यवृत्तिधर्माणां यथावच्छेदकामया । नापि ततः परावृत्तिस्तत् किं १
नात्र तथेक्ष्यते ॥ ४० ॥ आनेकमान्त्यमेव तत्परावृत्तावपि स्फुटम् । अभि-
प्रेतामयेणैव निर्णयो व्यवहारकः ॥ ४१ ॥ अनेकान्तेऽप्यनेकान्तावमिष्टैव
मपाकृता । नयसूक्ष्मेक्षिकाप्राप्ते विभ्रान्तेः सुष्ठमस्वतः ॥ ४२ ॥ आत्मा- ३
भयादयोऽप्यत्र सावकाशा न कर्हिषिन् । ते हि प्रमाणसिद्धार्थान् प्रकृत्यैव
परावृत्त्याः ॥ ४३ ॥ उत्तम वृत्तिभावेन नष्ट दुग्धवशा यथा । गोरस-
त्वात् स्थिरं जानन् स्वाद्यादद्विष्टं जनोऽपि कः ॥ ४४ ॥ इच्छन् प्रधान ९
सरवाद्यैर्विच्छेदगुम्फितं गुणैः । साध्यः सङ्ख्यावतां मुख्यो नानेकान्तं प्रति-
क्षिपेत् ॥ ४५ ॥ विज्ञानसौक्यमाकारं मानाकारकरम्वितम् । इच्छन्साधा-
गतः प्राज्ञो नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ४६ ॥ चित्रमेकमनेकं च रूपं प्रामा- ११
निकं वदन् । योगो वेदेषिको वापि नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ४७ ॥
प्रत्यक्षं मित्रिमात्रे मेयांशे तद्विच्छिन्नम् । गुणैर्ज्ञानं वदमेकं नानेकान्तं ४४
प्रतिक्षिपेत् ॥ ४८ ॥ वासिष्ठ्यस्यात्मकं वस्तु वदन्नुभयोचितम् । भट्टो १५
वापि गुरारिषां नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ४९ ॥ अथवा परमार्थेन यत्
च व्यवहारतः । कृपाणो ब्रह्मवेदान्ती नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् ॥ ५० ॥
कृपाणां मित्रमिभार्थाभयमेवमपेक्षया । प्रतिक्षिपेयुर्नो वेदाः स्वाद्याद १८
सार्वताभिष्टम् ॥ ५१ ॥ विमतिः सम्मतिर्वापि चार्थाभ्य न दुग्धते ।
परलोकात्मनोक्षेपु यस्य मुञ्चति क्षेमपी ॥ ५२ ॥ तेनानेकान्तसूत्रं यद्यद्या
सूत्रं नयात्मकम् । तदेव तापशुद्धं स्वात्तु तु दुर्नयसंक्षितम् ॥ ५३ ॥ नित्यै- २१
कान्ते न हिंसापि तत्पर्यायापरिरुपात् । मनःसंयोगनाशायै व्यापाद्यनुप-
सम्भवः ॥ ५४ ॥ मुद्विलेपोऽपि को नित्यनिर्लेपात्मव्यवस्थितो । सामा-
नाधिकरण्येन बन्धमोक्षो हि सङ्गतो ॥ ५५ ॥ अनित्यैकान्तपक्षेऽपि हिंसा- २३
निकमसङ्गतम् । स्वतो विनाशानीछानां क्षणानां माशकोऽस्तु कः ॥ ५६ ॥
ज्ञानमर्त्यं क्षणानां तु न हिंसानिनिधामकम् । विदोपादर्शनात्तस्य मुद्वलु-
प्यकयोर्मिषः ॥ ५७ ॥ मधुक्षेत्रेन विदोपश्चेद्वानमर्त्यमपार्थक्यम् । न हि तेनापि २०
सङ्कटमभ्ये मेदो विधीयते ॥ ५८ ॥ मनोयात्राययोगानां मेदादेव क्रिया-
मिदा । सममैव विदीर्षितेतेतदव्ययं चरितम् ॥ ५९ ॥ नित्यानित्याद्यने-
कान्तमात्रं तस्माद्विशिष्यते । तद्वैतैव हि माध्यस्थ्यं गरिष्ठमुपपद्यते ॥ ६० ॥ ३०

यस्य सर्वत्र समता नयेषु तनयेष्विव । तस्यानेकान्तवादस्य क न्यूनाधिक-
 शेषमुपी ॥ ६१ ॥ स्वतन्त्रास्तु नयास्तस्य नांशाः किं तु प्रकल्पिताः । राग-
 ३ द्वेषौ कथं तस्य दूषणेऽपि च भूषणे ॥ ६२ ॥ अर्थे महेन्द्रजालस्य दूषि-
 तेऽपि च भूषिते । यथा जनानां माध्यस्थ्यं दुर्नयार्थे तथा मुनेः ॥ ६३ ॥
 दूषयेदज्ञ एवोच्चैः स्याद्वादं न तु पण्डितः । अज्ञप्रलापे सुज्ञानां न द्वेषः
 ६ करुणैव तु ॥ ६४ ॥ त्रिविधं ज्ञानमाख्यातं श्रुतं चिन्ता च भावना । आद्यं
 कोष्ठगवीजामं वाक्यार्थविषयं मतम् ॥ ६५ ॥ महावाक्यार्थजं यत्तु सूक्ष्म-
 युक्तिशतान्वितम् । तद्वितीयं जले तैलविन्दुरीत्या प्रसृत्तरम् ॥ ६६ ॥
 ९ ऐदम्पर्यगतं यच्च विध्यादौ यन्नवच्च यत् । तृतीयं तद्विशुद्धोच्चजात्यरत्नविभा-
 निभम् ॥ ६७ ॥ आद्ये ज्ञाने मनाक् पुंसस्तद्रागाद्वर्जनग्रहः । द्वितीये न
 भवत्येष चिन्तायोगात्कदाचन ॥ ६८ ॥ चारिसञ्जीविनीचारकारकज्ञात-
 १२ तोऽन्तिमे । सर्वत्रैव हिता वृत्तिर्गाम्भीर्यात्तत्त्वदर्शिनः ॥ ६९ ॥ तेन स्या-
 द्वादमालम्ब्य सर्वदर्शनतुल्यताम् । मोक्षोद्देशावि(द्वि^१)शेषेण यः पश्यति स
 शास्त्रवित् ॥ ७० ॥ माध्यस्थ्यमेव शास्त्रार्थो येन तच्चारु सिध्यति । स एव
 १५ धर्मवादः स्यादन्यद्वाल्लिशवल्लानम् ॥ ७१ ॥ पुत्रदारादिसंसारो धनिनां
 मूढचेतसाम् । पण्डितानां तु संसारः शास्त्रमध्यात्मवर्जितम् ॥ ७२ ॥
 माध्यस्थ्यसहितं ह्येकपदज्ञानमपि प्रमा । शास्त्रकोटिर्वैध्वान्या तथा चोक्तं
 १८ महात्मना ॥ ७३ ॥ † वादांश्च प्रतिवादांश्च वदन्तोऽनिश्चितांस्तथा । तत्त्वान्तं
 नैव गच्छन्ति तिलपीलकवद्गतौ ॥ ७४ ॥

इति यतिवदनात्यदानि बुद्ध्या प्रशमविवेचनसंवराभिधानि । प्रदलित-
 २१ दुरितः क्षणाच्चिलातितनय इह त्रिदशालयं जगाम ॥ ७५ ॥ नचाने-
 कान्तार्थावगमरहितस्यास्य फलितम्, कथं माध्यस्थ्येन स्फुटमिति विधेयं
 भ्रमपदम् । समावेरव्यक्ताद्यदभिदधति व्यक्तसदृशम्, फलं योगाचार्या
 २४ ध्रुवमभिविवेशे विगलिते ॥ ७६ ॥ विशेषादोघाद्वा सपदि तदनेकान्त-
 समये, समुन्मीलद्भक्तिर्भवति य इहाध्यात्मविशदः । भृशं धीरोदात्तप्रिय-
 तमगुणोज्जागररुचिर्यशःश्रीस्तस्याङ्गं त्यजति न कदापि प्रणयिनी ॥ ७७ ॥

२७ इति श्रीपण्डितनयविजयगणिशिष्यपण्डितश्रीपद्मविजयगणिसहोदरोपाध्यायश्रीयशोविजय-
 गणिविरचितेऽध्यात्मोपनिषत्प्रकरणे शास्त्रयोगशुद्धिनामा प्रथमोऽधिकारः समाप्तः ॥ १ ॥

॥ विद्या दर्शितया शास्त्रैर्गच्छन्नच्छमसिः पयि । ज्ञानयोग प्रयुञ्जीत
 तद्विद्येपोपलभ्यते ॥ १ ॥ योगजादृष्टजनितः स तु प्राप्तिमसंश्रितः ।
 सम्येय दिनरात्रिम्या केवलमुत्तयोः पूयन् ॥ २ ॥ पदमात्रं हि नाम्येति ३
 शास्त्र दिग्दर्शनोत्तरम् । ज्ञानयोगो मुनेः पार्थमाकैवल्य न मुञ्चति ॥ ३ ॥
 तत्त्वतो ब्रह्मणः शास्त्र लक्षक न तु वर्णकम् । न चादृष्टात्मतत्त्वस्य दृष्ट-
 भ्रान्तिर्निवर्तते ॥ ४ ॥ तेनात्मवर्धनाकाङ्क्षी ज्ञानेनामृतमुत्सो मवेत् । ब्रह्म- ६
 र्दगात्मता मुक्तिर्दृश्यैकात्म्य भयभ्रमाः ॥ ५ ॥ आत्मज्ञाने मुनिर्मग्नः सर्वं
 पुद्गलविभ्रमम् । महेन्द्रबालबद्धेति नैव तत्रामुरग्यते ॥ ६ ॥ आस्त्राविता
 मुमधुरा येन ज्ञानरतिः सुधा । न क्वालोऽव त्वेवो विपयेषु विपेक्षिव ॥ ७ ॥ ९
 सत्त्वस्वबिन्द्या बस्यामिसमन्वागता इमे । आत्मवान् ज्ञानवान् वैवर्धर्म-
 वान् ब्रह्मवांसः सः ॥ ८ ॥ विषयान् सावकः पूर्वमनिष्टत्वविषया त्यजेत् ।
 न त्यजेन्न च शुद्धीयात् सिद्धो विन्द्यात् स तत्त्वतः ॥ ९ ॥ योगारम्भवृत्ता- ११
 कस्य दुःखमन्तर्बहिः सुखम् । सुखमन्तर्बहिर्दुःखं सिद्धयोगस्य तु दुःखम्
 ॥ १० ॥ मकाक्षयस्य यद्रूपमात्मनो ज्ञानमुच्यते । सुख स्वरूपविभा-
 न्तिज्ञस्य बाध्य तदेव तु ॥ ११ ॥ सर्वं परब्रह्म दुःख सर्वमात्मब्रह्म १५
 सुखम् । परदुःख समासेन लक्षणं सुखदुःखयोः ॥ १२ ॥ ज्ञानममल
 मच्छर्म तद्वस्तु नैव पार्यते । नोपमेय प्रियास्पैर्नोपि तद्वन्मन्त्रवैः ॥ १३ ॥
 तेमोक्षेश्याविपुद्धिर्वा पर्यायक्रमवृद्धितः । भाषिता भगवत्यादौ सेत्यन्मृतस्य १८
 मुच्यते ॥ १४ ॥ चिन्मात्रलक्षणेनाम्यव्यतिरिक्तस्वमात्मनः । प्रतीयते
 यद्वान्तं तदेव ज्ञानमुत्तमम् ॥ १५ ॥ ह्युपोपयोगरूपोऽयं समाधिः
 सविस्तृतः । ह्युपोपयोगरूपस्तु निर्बिस्तृतस्तदेकदृष्ट ॥ १६ ॥ आद्यः २१
 सात्त्विकमनो नाम योगोऽनात्मबन्धनः परः । छायाया वपण्याभावे मुखविभ्रान्ति-
 संनिमः ॥ १७ ॥ यद्दृश्यं यच्च निर्बोध्य मननीय च यदुच्यते । तद्रूप
 परसंश्लिष्ट न ह्यदृश्यलक्षणम् ॥ १८ ॥ अपवस्य पद् नास्तीत्युपक्रम्या २४
 गमे ततः । त्वाधिमात्रव्यावृत्त्या प्रोक्त शुद्धात्मलक्षणम् ॥ १९ ॥ यतो
 यापो निवर्तस्ते अप्राप्य मनसा सह । इति सुतिरपि व्यक्तमेतदर्थानुमा-
 यिणी ॥ २० ॥ अतीन्द्रिय परं ब्रह्म विशुद्धानुभव विना । शास्त्रयुक्ति- २७
 क्षतेनापि नैव गम्य कदापन ॥ २१ ॥ केपां न कल्पना वर्ण्यं शास्त्रादी-
 यमगाहिनी । विरहास्तत्रसाक्षाद्विदोऽनुभवजिह्वया ॥ २२ ॥ पश्यतु
 ब्रह्मनिर्वाह निर्वादानुभव विना । कथं लिपिमयी दृष्टिः वाक्ययी वा मनो- ३४

- मयी ॥ २३ ॥ न सुषुप्तिरमोहत्वाप्रापि च स्वापजागरौ । कल्पनाशित्य-
विश्रान्तेस्तुर्यैवानुभवो दशा ॥ २४ ॥ अधिगत्याखिलं शब्दब्रह्म शास्त्रदृशा
१ मुनिः । स्वसंवेद्यपरं ब्रह्मानुभवैरधिगच्छति ॥ २५ ॥ ये पर्यायेषु निर-
तास्ते ह्यन्यसमयस्थिताः । आत्मस्वभावनिष्ठानां ध्रुवा स्वसमयस्थितिः
॥ २६ ॥ आवापोद्वापविश्रान्तिर्यत्राशुद्धनयस्य तत् । शुद्धानुभवसंवेद्यं स्व-
२ रूपं परमात्मनः ॥ २७ ॥ गुणस्थानानि यावन्ति यावन्त्यश्चापि मार्गणाः ।
तदन्यतरसंश्लेषो नैवातः परमात्मनः ॥ २८ ॥ कर्मोपाधिकृतान् भावान्
य आत्मन्यध्यवस्यति । तेन स्वाभाविकं रूपं न युद्धं परमात्मनः ॥ २९ ॥
३ यथा भूतैः कृतं युद्धं स्वामिन्येवोपचर्यते । शुद्धात्मन्यविवेकेन कर्मस्कन्धो-
र्जितं तथा ॥ ३० ॥ मुपितत्वं यथा पान्थगतं पथ्युपचर्यते । तथा व्यव-
हरत्यज्ञश्चिद्रूपे कर्मविक्रियाम् ॥ ३१ ॥ स्वत एव समायान्ति कर्माण्यार-
१२ वधशक्तितः । एकक्षेत्रावगाहेन ज्ञानी तत्र न दोषमाक् ॥ ३२ ॥ दाहयन्न-
स्थपाञ्चालीनृत्यतुल्याः प्रवृत्तयः । योगिनो नैव बाधायै ज्ञानिनो लोकव-
र्तिनः ॥ ३३ ॥ प्रारब्धादष्टजनितात् सामायिकविवेकतः । क्रियापि
१५ ज्ञानिनो व्यक्तामौचित्ती नातिवर्तते ॥ ३४ ॥ संसारे निवसन् स्वार्थसज्जः
कज्जलवेदमनि । लिप्यते निखिलो लोको ज्ञानसिद्धो न लिप्यते ॥ ३५ ॥
नाहं पुद्गलभावानां कर्ता कारयिता च न । नानुमन्तापि चेत्यात्मज्ञानवान्
१८ लिप्यते कथम् ॥ ३६ ॥ लिप्यते पुद्गलस्कन्धो न लिप्ये पुद्गलैरहम् । चित्र-
व्योमाञ्जनेनेव ध्यायन्निति न लिप्यते ॥ ३७ ॥ लिप्तता ज्ञानसम्पातप्रति-
घाताय केवलम् । निर्लेपज्ञानमग्नस्य क्रिया सर्वोपयुज्यते ॥ ३८ ॥ तपः-
२१ श्रुतादिना मत्तः क्रियावानपि लिप्यते । भावनाज्ञानसम्पन्नो निष्क्रियोऽपि
न लिप्यते ॥ ३९ ॥ समलं निर्मलं चेदमिति द्वैतं यदागतम् । अद्वैतं
निर्मलं ब्रह्म तदैकमवशिष्यते ॥ ४० ॥ महासामान्यरूपेऽस्मिन्मज्जन्ति
२४ नयजा भिदाः । समुद्र इव कल्लोलाः पवनोन्माथनिर्मिताः ॥ ४१ ॥
पद्द्रव्यैकाल्प्यसंस्पर्शि सत्सामान्यं हि यद्यपि । परस्यानुपयोगित्वात् स्ववि-
श्रान्तं तथापि तत् ॥ ४२ ॥ नयेन सद्ब्रहेणैवमृजुसूत्रोपजीविना । सन्नि-
२७ दानन्दरूपत्वं ब्रह्मणो व्यवतिष्ठते ॥ ४३ ॥ सत्त्वचित्त्वादिधर्माणां भेदा-
भेदविचारणे । न चार्थोऽयं विशीर्येत निर्विकल्पप्रसिद्धितः ॥ ४४ ॥
योगजानुभवारूढे सन्मात्रे निर्विकल्पके । विकल्पौवासहिष्णुत्वं भूषणं न
३० तु दूषणम् ॥ ४५ ॥ यो ह्याख्यातुमशक्योऽपि प्रत्याख्यातुं न शक्यते ।

प्राज्ञैर्न वृषणीयोऽर्थः स माधुर्यविशेषवत् ॥ ४६ ॥ इमां न यथा वेत्ति
 सुखं दयितमोग्रजम् । न जानाति तथा कोको योगिनां ज्ञानं सुखम्
 ॥ ४७ ॥ अत्यन्तपक्वबोधाय ममाभिर्निर्विकल्पकः । बाध्योऽयं नार्थविह्वलः २
 तथा चोक्तं परैरपि ॥ ४८ ॥ । आबो ज्ञमयमप्रायेर्गुणैः शिष्य प्रबोधयेत् ।
 पद्मान् सर्वमिदं ब्रह्म ह्युदस्तमिति बोधयेत् ॥ ४९ ॥ अहस्वार्थमबुदस्त
 सर्वं ब्रह्मेति यो वदेत् । महानरकजालेषु स तेन विनिबोजितः ॥ ५० ॥ १
 तेनादौ दोषयेचित्तं सद्धिक्लेशैर्ग्रतादिभिः । यत्कामादिविक्रयणो प्रतिसं-
 ख्याननाशयता ॥ ५१ ॥ विकल्पस्या मायेय विकल्पेनैव नाशयते । अत्र-
 स्वात्मरमेवेन तथा चोक्तं परैरपि ॥ ५२ ॥ । अविषयैर्बोधमया स्वात्मना- १
 दोषयोत्थया । विद्या सम्प्राप्यते राम सर्वबोधापहारिणी ॥ ५३ ॥ ज्ञान्यसि
 ह्यसमन्वेन मत्तेन क्षात्यते मलः । सम विप विपेति रिपुणा हन्यते रिपुः
 ॥ ५४ ॥ ईदृशी भूतमायेय या स्वनाशेन हर्षता । न क्षन्यते स्वमा- १२
 बोऽस्याः प्रेक्ष्यमायेव नश्यति ॥ ५५ ॥ प्रताप्तिः शुभसङ्कल्पो निर्नाश्या-
 शुभवासनाम् । दार्ढ्यं विनेव बह्वनः स्वयमेव विनश्यति ॥ ५६ ॥ इय
 नैवेयिकी शक्तिर्न प्रवृत्तिर्न वा क्रिया । शुभसङ्कल्पनाशाय योगिनामुप- १५
 युज्यते ॥ ५७ ॥ द्वितीयापूर्वकरणे आयोपसमिका गुणाः । समाप्ता अपि
 यास्तन्ति स्यास्तन्ति आयिकाः परम् ॥ ५८ ॥

इत्थं यथावज्जममुपममुपम च कुर्वन् इशानुगुणमुत्तममान्तरार्ये । १८
 चिन्मात्रनिर्मरनिवेशितपक्षपातः प्रातर्गुरुजनिव दीप्तिमुपैति योगी ॥ ५९ ॥
 अव्यक्तं तु प्रवित्तं व्यवहारमार्गं प्रज्ञापनीय इह सद्गुरुवाक्यनिष्ठः ।
 विदर्पणप्रतिफलप्रियगद्विवर्ते वर्तेत किं पुनरसौ सहजात्मरूपे ॥ ६० ॥ १४
 मयतु किमपि तत्त्वं बाह्यमाभ्यन्तरं वा इति चित्तरति साम्यं निर्मलवि-
 द्विबाध । तदिह निषिद्धपञ्चाचारसञ्चारचारुत्युरितपरमभावे पञ्चपातोऽ-
 धिको नः ॥ ६१ ॥ स्फुटमपरमभावे जैगमस्वारतम्यम् प्रवदतु न तु १७
 इत्येतावता ज्ञानयोगी । कलितपरमभाव विषमत्कारसारम् सच्छन्नय-
 विमुक्त चित्तमेक प्रमाणम् ॥ ६२ ॥ हरिरपरनयानां गर्जितः कुञ्जराणाम्
 सहजविपिनमुपो निश्चयो नो विमैति । अपि तु भवति लीलोद्भृमिज्जम्भो- २०
 मुल्लेऽस्मिन् गलितमवमरगले नोच्छ्वसन्नेव भीताः ॥ ६३ ॥ कलित-
 विविधबाह्यव्यापकोछाहलौघभ्युपरमपरमार्ये मापनापावनानाम् । कश्चन
 किमपि शोच्य नास्ति नैवास्ति योग्यं न च किमपि विषेय मेव गेय १०

न देयम् ॥ ६४ ॥ इति सुपरिणतात्म-ख्यातिचातुर्यकेलिर्भवति यति-
पतिर्यश्चिद्भूरोद्भासिवीर्यः । हरहिमकरहारस्फारमन्दारगङ्गारजतकलशशुभ्रा
स्यात्तदीया यशःश्रीः ॥ ६५ ॥

इति श्रीपण्डितनयविजयगणशिष्यपण्डितश्रीपद्मविजयगणिसहोदरोपाध्यायश्रीयशोविजय-
गणिविरचितेऽध्यात्मोपनिषत्प्रकरणे ज्ञानयोगशुद्धिनामा द्वितीयोऽधिकारः समाप्तः ॥२॥

६

॥ यान्येव साधनान्यादौ गृहीयाज्ज्ञानसाधकः । सिद्धयोगस्य तान्येव
लक्षणानि स्वभावतः ॥ १ ॥ अत एव जगौ यात्रां सत्तपोनियमादिषु ।
१ यतनां सोमिलप्रश्ने भगवान् स्वस्य निश्चितम् ॥ २ ॥ अतश्चैव स्थितप्रज्ञ-
भावसाधनलक्षणे । अन्यूनाभ्यधिके प्रोक्ते योगदृष्ट्या परैरपि ॥ ३ ॥
नाज्ञानिनो विशेष्येत यथेच्छाचरणे पुनः । ज्ञानी स्वलक्षणाभावात्तथा
२ चोक्तं परैरपि ॥ ४ ॥ † बुद्धाऽद्वैतसतत्त्वस्य यथेच्छाचरणं यदि । शुनां
तत्त्वदृशां चैव को भेदोऽशुचिभक्षणे ॥ ५ ॥ अबुद्धिपूर्विका वृत्तिर्न दुष्टा
तत्र यद्यपि । तथापि योगजादृष्टमहिम्ना सा न सम्भवेत् ॥ ६ ॥ निवृत्त-
१५ मशुभाचारच्छुभाचारप्रवृत्तिमत् । स्याद्वा चित्तमुदासीनं सामायिकंवतो
मुनेः ॥ ७ ॥ विधयश्च निषेधाश्च नत्वज्ञाननियन्त्रिताः । वालस्यैवागमे
प्रोक्तो नोद्देशः पश्यकस्य यत् ॥ ८ ॥ न च सामर्थ्ययोगस्य युक्तं शास्त्रं
१८ नियामकम् । कल्पातीतस्य मर्यादाप्यस्ति न ज्ञानिनः कचिन् ॥ ९ ॥ भावस्य
सिद्धसिद्धिभ्यां यच्चाकिञ्चित्करी क्रिया । ज्ञानमेव क्रियामुक्तं राजयोगस्त-
दिष्यताम् ॥ १० ॥ मैवं नाकेवली पश्यो नापूर्वकरणं विना । धर्मसंन्या-
२१ सयोगी चेत्यन्यस्य नियता क्रिया ॥ ११ ॥ स्थैर्याधानाय सिद्धस्यासिद्ध-
स्यानयनाय च । भावस्यैव क्रिया ज्ञान्तचित्तानामुपयुज्यते ॥ १२ ॥ क्रिया-
विरहितं हन्त ज्ञानमात्रमनर्थकम् । गतिं विना पथज्ञोऽपि नाप्नोति पुरमी-
२३ प्सितम् ॥ १३ ॥ स्वानुकूलां क्रियां काले ज्ञानपूर्णाऽप्यपेक्षते । प्रदीपः
स्व(स^१)प्रकाशो(शे^१)ऽपि तैलपूर्त्यादिकं यथा ॥ १४ ॥ बाह्यभावं पुरस्कृत्य ये
क्रियाव्यवहारतः । वदने कवलक्षेपं विना ते तृप्तिकाङ्क्षिणः ॥ १५ ॥ गुणव-
२७ द्बहुमानादेर्नित्यस्मृत्या च सत्क्रिया । जातं न पातयेद्भावमजातं जनयेदपि
॥ १६ ॥ क्षायोपशमिके भावे या क्रिया क्रियते तथा । पतितस्यापि तद्भाव-
प्रवृद्धिर्जायते पुनः ॥ १७ ॥ गुणवृद्धयै ततः कुर्यात् क्रियामखलनाय
३० वा । एकं तु संयमस्थानं जिनानामवतिष्ठते ॥ १८ ॥ अज्ञाननाशकत्वेन

ननु ज्ञानं विक्षिप्यते । न हि रज्जावद्विभ्रान्तिर्गमने न निवर्तते ॥ १९ ॥
 सर्वं क्रियागमप्रोक्ता ज्ञानिनोऽप्युपयुज्यते । सञ्चितादृष्टनासार्यं नासूरोऽपि
 यदभ्यधात् ॥ २० ॥ तच्छुद्धस्य यथा धर्मं यथा ताम्रस्य कालिका । नश्यति ३
 क्रियाया पुत्र पुरुषस्य तथा मलम् ॥ २१ ॥ जीवस्य तच्छुद्धस्येव मलं
 सहजमप्यलम् । नश्यतोऽपि न सन्वेहस्तस्मात्तुष्टमवान् भव ॥ २२ ॥
 अविद्या च दिदृक्षा च भवभीजं च भासना । सहजं च मलं चेति ६
 पर्यायाः कर्मणः स्मृताः ॥ २३ ॥ ज्ञानिनो नास्त्यदृष्टं चेद्भूतसातृत्वं
 कर्मणः । शरीरपातः किं न स्याज्जीवनादृष्टनाशतः ॥ २४ ॥ शरीर-
 मीश्वरत्वेव विदुषोऽप्यवतिष्ठते । अम्यादृष्टवदेनेति कश्चिद्वाहं तद्वद्वदम् ९
 ॥ २५ ॥ शरीरं विदुषः शिष्यादृष्टवदपि तिष्ठति । तथाऽमुद्वदृष्टेन न
 नश्येदिति का प्रमा ॥ २६ ॥ न चोपादाननाशेऽपि क्षणं कार्यं
 यथेय्यते । तार्किकैः स्थितिमत्तद्विचरं विद्वत्तुस्मितिः ॥ २७ ॥ मिदपा- १३
 दानकार्यस्य क्षणं यत्तार्किकैः स्थितिः । नास्ति त्वन्तराभावाविष्टा न
 च स दुर्बलः ॥ २८ ॥ अम्यादृष्टस्य तत्पातप्रतिषेधकत्वां नयेत् । त्रिव-
 माणोऽपि जीव्येत शिष्यादृष्टवद्वद्वदः ॥ २९ ॥ स्वभावाभिरुपादानं १५
 यति विद्वत्तुस्मितिः । तथापि कालनियमे तत्र युक्तिर्न विद्यते ॥ ३० ॥
 तच्छुद्धस्य तच्चिन्त्यं न तद्वेदाश्रितिनो ह्यः । प्रारब्धादृष्टवः किं नु ज्ञेया
 विद्वत्तुस्मितिः ॥ ३१ ॥ तत्प्रारब्धवैरादृष्टं ज्ञाननाशयं यदीष्यते । छाद्य- १८
 वेन विजातीयं समाश्रयं तत्प्रकल्प्यताम् ॥ ३२ ॥ इत्येव ज्ञानिनो ज्ञान-
 नाशवर्त्मक्षये सति । क्रियैकनाशकमौभक्षयार्थं सापि युज्यते ॥ ३३ ॥
 सर्वकर्मक्षये ज्ञानकर्मणोस्तत्समुच्चयः । ज्ञानोऽन्यप्रतिषेधेन तथा चोक्तं २१
 परैरपि ॥ ३४ ॥ नि यावत्सममभ्यस्तौ ज्ञानसत्पुरुषकर्मौ । एकोऽपि नैत-
 दोस्तावत्पुरुषस्त्वेह सिद्ध्यति ॥ ३५ ॥ यथा छायास्थिके ज्ञानकर्मणी सङ्क-
 (र्गा)स्वरे । क्षायिके अपि विज्ञेये तथैव भवितास्मिभिः ॥ ३६ ॥ सम्प्राप्त- १३
 केवलज्ञाना अपि यद्विनपुङ्गवाः । क्रियां योगनिरोधार्थं कृत्वा सिध्यन्ति
 मान्यया ॥ ३७ ॥ तेन ये क्रियया मुख्यं ज्ञानमात्राभिमानिनः । ते भ्रष्टा
 ज्ञानकर्मभ्यां नास्तिका नात्र संशयः ॥ ३८ ॥ ज्ञानोत्पत्तिं समुद्राभ्य २०
 कामादीनम्यदृष्टतः । अपङ्गुधानैर्लोकेभ्यो नास्तिकैर्बद्धित जगत् ॥ ३९ ॥
 ज्ञानस्य परिपाध्यद्वि क्रियाऽसङ्गस्यमङ्गति । न तु प्रयाति पार्थक्य
 पन्दनादिब सौरमम् ॥ ४० ॥ प्रीतिमत्तिवचोऽसंगैरनुष्ठानं चतुर्विधम् ॥ ४०

एव ॥ सूर्यनुचिन्तामणिकामकुम्भाम् करोत्यसौ काणक्षपर्वमूस्थान् ॥ १३ ॥
 हान्ती क्रियावाम् विरवस्वपत्नी ध्यानी च मौनी स्थिरवर्धनश्च । साधुगुणं
 त लभते न जातु, प्राप्नोति य साम्यसमाधिनिष्ठ ॥ १४ ॥ दुर्योधनेना- १
 मिहवशुकोप न पाण्डवैर्यो न जुतो जहर्ष । सुमो भवन्त धूमवृक्षमन्तः-
 समत्ववत्त मुनिसत्तम तम् ॥ १५ ॥ यो वृक्षमन्तां मिथिलां निरीक्ष्य
 द्दग्धेण मुनोऽपि नमिः पुरीं स्ताम् । न मेऽत्र किञ्चिज्प्रलतीति मेने साम्येन १
 तेतोदयनो वितेने ॥ १६ ॥ साम्यप्रमादास्तवपुर्ममत्वाः सत्त्वाधिकाः
 स्य ध्रुवमेव मत्वा । न सेहिरेऽपि किमु तीव्रयज्ञनिष्पीडिताः स्कम्बक-
 क्षुरिदिध्याः ॥ १७ ॥ लोकोत्तरं चारुचरित्रमेतन्मेवार्थसाधोः समता- १
 समावे । ईशान्यकुप्यन्न यदार्जुनर्मषदेऽपि मूर्धन्ययमाप तापम् ॥ १८ ॥
 जम्वाल नास्त्यश्च सुराधमेन प्रोज्ज्वालिसेऽपि ज्वलनेन मौलौ । मौलिमुनीनां
 स न कैर्निपेभ्यः कृष्णानुजन्मा समताऽमुतामिः ॥ १९ ॥ गङ्गाजले यो ११
 न जहौ सुरेण विद्वोऽपि क्षुणे समतानुबेधम् । प्रयागतीर्थोदयकृन्मुनीनां
 माम्यः स सूरिस्तनुजोऽभिकायाः ॥ २० ॥ श्रीभूणगोत्राक्षणपातजातपा-
 पाश्चःपातकृतामिमुर्या । हृदप्रहारिममुग्गः क्षणेन साम्यावलम्बापद- १५
 मुषमापुः ॥ २१ ॥ अप्राप्तधर्मोऽपि पुराऽऽविमार्हन्माता त्रिषं यद्गगदत्व-
 थाप । नाप्नोति पारं यच्चमोऽनुपाधिसमाधिसाम्यस्य विद्वन्मिहं तत् ॥ २२ ॥
 इति धूममतिर्मत्वा साम्यप्रमावमनुत्तरं य इह निरतो नित्यानन्दः १८
 कदापि न रिचते । विगलद्रगिलाविद्यः पूर्णस्वभापसमृद्धिमान्, स गलु
 लभते मावारीणां जयेन यदाऽभियम् ॥ २३ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥ ॐ ॥
 इति पण्डितभीतयमिदयगर्निधिप्यपण्डितभीतयमिदयहोदरोपाभ्यामभीयसोविजय- १९
 गनिमिरविरेऽध्यात्मोपनिषत्प्रकरणे साम्ययोगमुदिनामा चतुर्षोऽपिहारः समाप्तः ॥ ४० ॥

॥ समाप्तमिदं यशस्वद्वयमस्याध्यात्मोपनिषत्प्रकरणम् ॥

२४

॥ श्रीमन्मथिराजगर्भितधीगौतमस्यासिखवनम् ॥

नमोऽस्तु श्रीहीपृथिवीर्षिपुष्टिलक्ष्मीयिष्ठार्मकनिम्ननाय । श्रीवीरपट्टा
 म्परभारकटाप लोफोत्तमाय प्रमुगौतमाय ॥ १ ॥ अकारमक्षीणमहान- १०
 सानो श्रीमन्तमुद्गुम्भतपःप्रभावेः । हीमन्तमात्मानुगबन्धनेनाऽर्हन्तं नम
 म्यामि तमिग्रमूर्तिम् ॥ २ ॥ अभिजमीर्षासहस्रपत्रगमैय-मिहासत
 संनिपण्मयः । दिव्यालपत्र परीक्ष्यमान सशामरम्भाऽमहरजसेभ्यसा ॥ ३ ॥ २०

कल्पद्रुचिन्तामणिकामधेनुसमाननामानममानशक्तिम् । अनेकलोकोत्तर-
 लब्धिसिद्धं श्रीगौतमं धन्यतमाः स्मरन्ति ॥ ४ ॥ एकैव पद्दर्शनदृक्कनी-
 ३ निका पुराणवेदागमजन्मभूमिका । आनन्दचिद्रहमयी सरस्वती सदेन्द्र-
 भूतेश्वरणोपसेविनी ॥ ५ ॥ सदा चतुष्पष्टिसुरेन्द्रमानसव्यामोहिनी पद्म-
 हृदाधिवासिनी । सर्वाङ्गशृङ्गारतरङ्गितद्युतिः श्रीगौतमं श्रीरपि वन्दते
 ६ त्रिधा ॥ ६ ॥ जयाजयन्तीविजयापराजितानन्दासुभद्राप्रमुखः सुरीजनः ।
 प्रतिक्ष्णोज्जागरभूरिविभ्रमः श्रीगौतमं गायति गाढगौरवः ॥ ७ ॥ मानुषो-
 त्तरगिरेः शिरःस्थिता, दोःसहस्रसुभगा महाप्रभा । गीतगौतमगुणा त्रि-
 ९ विष्टपस्वामिनी शिवशतं दधातु मे ॥ ८ ॥ यक्षपोडशसहस्रनायको दिव्य-
 विंशतिभुजो महाबलः । द्वादशाङ्गसमयाधिदेवता गौतमस्मृतिजुपां शिव-
 ङ्करः ॥ ९ ॥ ईशाननाथेन समं शतक्रतुः सनत्कुमाराधिपतिः सुरान्वितः ।
 १२ श्रीत्रहल्लोकाधिपतिश्च सेवते सगौतमं मन्त्रवरं पदे पदे ॥ १० ॥ अष्टनाग-
 कुलनायको मणिप्रोहसत्फणसहस्रभासुरः । गौतमाय धरणः कृताञ्जलि-
 र्मन्त्रराजसहिताय चन्दते ॥ ११ ॥ रोहिणीप्रभृतयः सुराङ्गना वासवा
 १५ अपि परे सदाश्रवाः । गौतमं मनसि यक्षयक्षिणीश्रेणयोऽपि दधती मुनी-
 श्वरम् ॥ १२ ॥ सज्जलान्नधनभोगधृतीनां लब्धिरद्भुततमेहभवे स्यात् ।
 गौतमस्मरणतः परलोके भूर्भुवःस्वरपवर्गसुखानि ॥ १३ ॥ ओंक्रौं श्रीं ह्रीं मन्त्रतो
 १८ ध्यानकाले पार्श्वे कृत्वा प्राञ्जलिः सर्वदेवान् । कायोत्सर्गेर्धूपकर्पूरवासैः
 पूजां कुर्यात् सर्वदा ब्रह्मचारी ॥ १४ ॥ जितेन्द्रियः स्वल्पजलाभिपेकवान्
 शुद्धान्वरो गुप्तिसमित्यलङ्कृतः । श्रीइन्द्रभूतेरुपवैणवं गुणान् स्मरन्नरः स्या-
 २१ ष्टुतसिन्धुपारगः ॥ १५ ॥ तं श्रयन्ति पुरुषार्थसिद्धयो भूज्यते विशदसाहसेन,
 सः । गौतमः प्रणयिभुक्तिमुक्तिदो यस्य भाविविभवस्य नाथते ॥ १६ ॥

२४ वाचकेन्द्रोमास्वातिविरचितं श्रीप्रशमरतिप्रकरणम् ।

नाभेयाद्याः सिद्धार्थराजसूनुचरमाश्वरमदेहाः । पञ्च नव दश च, दश-
 विधधर्मविधिविदो जयन्ति जिनाः ॥ १ ॥ जिनसिद्धाचार्योपाध्यायान्
 २७ प्रणिपत्य सर्वसाधूँश्च । प्रशमरतिस्थैर्यार्थं वक्ष्ये जिनशासनात्किञ्चित् ॥ २ ॥
 यद्यप्यनन्तगमपर्ययाथहेतुनयशब्दरत्नाढ्यम् । सर्वज्ञशासनपुरं प्रवेष्टुमवहु-
 श्रुतैर्दुःखम् ॥ ३ ॥ श्रुतवृद्धिविभवपरिहीणकस्तथाप्यहमशक्तिमविचिन्त्य ।
 ३० द्रमक इवावयवोच्छ्रमन्वेष्टुं तत्प्रवेशेषुः ॥ ४ ॥ बहुभिर्जिनवचनार्णव-

- सर्वस्योद्वेगकारकः क्रोधः । वैरानुपद्भजनकः क्रोधः क्रोधः सुगतिहन्ता
 ॥ २६ ॥ श्रुतशीलविनयसंदूषणस्य धर्मार्थकामविघ्नस्य । मानस्य कोऽव-
 ३ काशं मुहूर्तमपि पण्डितो दद्यात् ॥ २७ ॥ मायाशीलः पुरुषो यद्यपि न
 करोति किञ्चिदपराधम् । सर्प इवाविश्वास्यो भवति तथाप्यात्मदोषहृतः
 ॥ २८ ॥ सर्वविनाशाश्रयिणः सर्वव्यसनैकराजमार्गस्य । लोभस्य को
 ६ मुखगतः क्षणमपि दुःखान्तरमुपेयात् ॥ २९ ॥ एवं क्रोधो मानो माया
 लोभश्च दुःखहेतुत्वान् । सत्त्वानां भवसंसारदुर्गमार्गप्रणेतारः ॥ ३० ॥
 ममकाराहङ्कारावेपां मूलं पदद्वयं भवति । रागद्वेषावित्यपि तस्यैवान्यस्तु
 ९ पर्यायः ॥ ३१ ॥ मायालोभकपायश्चेत्येतद्भागसंज्ञितं द्वन्द्वम् । क्रोधो मा-
 नश्च पुनर्द्वेष इति समासनिर्दिष्टः ॥ ३२ ॥ मिथ्यादृष्ट्यविरमणप्रमादयोगा-
 स्तयोर्वलं दृष्टम् । तदुपगृहीतावष्टविधकर्मबन्धस्य हेतू तौ ॥ ३३ ॥ स
 १२ ज्ञानदर्शनावरणवेद्यमोहायुषां तथा नाम्नः । गोत्रान्तराययोश्चेति कर्मव-
 न्धोऽष्टधा मौलः ॥ ३४ ॥ पञ्चनवद्व्यष्टाविंशतिकश्चतुः पट्टसप्तगुणभेदः ।
 द्विपञ्चभेद इति सप्तनवतिभेदास्तथोत्तरतः ॥ ३५ ॥ प्रकृतिरियमनेकविधा
 १५ स्थित्यनुभावप्रदेशतस्तस्याः । तीव्रो मन्दो मध्य इति भवति बन्धोदयवि-
 शेषः ॥ ३६ ॥ तत्र प्रदेशबन्धो योगात्तदनुभवनं कपायवशात् । स्थिति-
 पाकविशेषस्तस्य भवति लेइयाविशेषेण ॥ ३७ ॥ ताः कृष्णनीलकापोत-
 १८ तैजसीपद्मशुक्लनामानः । श्लेष इव वर्णबन्धस्य कर्मबन्धस्थितिविधान्यः
 ॥ ३८ ॥ कर्मोदयाद् भवगतिर्भवगतिमूला शरीरनिर्वृत्तिः । देहादिन्द्रिय-
 विषया विषयनिमित्ते च सुखदुःखे ॥ ३९ ॥ दुःखद्विद् सुखलिप्सुर्मोहा-
 २१ न्यत्वाददृष्टगुणदोषः । यां यां करोति चेष्टां तथा तथा दुःखमादत्ते ॥ ४० ॥
 कलरिभितमधुरगान्धर्वतूर्ययोपिद्विभूषणरवाद्यैः । श्रोत्रावबद्धहृदयो हरिण
 इव विनाशमुपयाति ॥ ४१ ॥ गतिविभ्रमेङ्गिताकारहास्यलीलाकटाक्ष-
 २४ विक्षिप्तः । रूपावेशितचक्षुः शलभ इव विपद्यते विवशः ॥ ४२ ॥ स्ना-
 नाङ्गरागवर्तिकवर्णकधूपाधिवासपटवासैः । गन्धभ्रमितमनस्को मधुकर इव
 नाशमुपयाति ॥ ४३ ॥ मिष्टान्नपानमांसौदनादिमधुररसविषयगृद्धात्मा ।
 २७ गलयन्त्रपाशबद्धो मीन इव विनाशमुपयाति ॥ ४४ ॥ शयनासनसम्वाध-
 नसुरतस्नानानुलेपनासक्तः । स्पर्शव्याकुलितमतिर्गजेन्द्र इव बध्यते मूढः
 ॥ ४५ ॥ एवमनेके दोषाः प्रणष्टशिष्टेष्टदृष्टिचेष्टानाम् । दुर्नियमितेन्द्रियाणां
 ३० भवन्ति बाधाकरा बहुशः ॥ ४६ ॥ एकैकविषयसङ्गाद्रागद्वेषातुरा विनष्टास्ते ।

किं पुनरनियमितास्मा जीवः पञ्चेन्द्रियषडार्थः ॥४७॥ नहि सोऽस्त्रीन्द्रिय-
विषयो येनाध्यसेन निवृत्तपित्तानि । वृत्तिं प्राप्नुयुरन्नाप्यनेकमार्गप्रलीनानि
॥४८॥ पश्चिन्मृगोऽपि विषयः परिणामयदात्तुनर्मयत्पशुमः । कश्चिद- १
शुभोऽपि मूत्वा कालेन पुनः शुभीभवति ॥४९॥ कारणघटनेन यथात् प्र-
योजनं जायते यथा यत्र । तेन तथा त विषयं शुभमशुभं वा प्रकल्पयति
॥५०॥ अन्येषां यो विषयः स्वाभिप्रायेण भवति क्षुष्टिकरः । स्वमतिविक- २
ल्पाभिरतान्मेव भूयो द्विपन्थ्ये ॥ ५१ ॥ सानेवार्थान्द्विपत्तस्तानेवार्थ-
भ्रमीयमानस्य । निश्चयतोऽस्यानिष्टं न विद्यते किञ्चिद्विष्टं वा ॥ ५२ ॥
रागद्वेषोपहतस्य केवलं कर्मबन्धं पथास्य । नान्यः स्वस्वोऽपि गुणोऽस्मि ३
यः परब्रह्मैव भवान् ॥ ५३ ॥ यस्मिन्निन्द्रियविषये शुभमशुभं वा नि-
वेद्यते मायम् । रक्तो वा द्विष्टो वा स बन्धहेतुर्मवति तस्य ॥ ५४ ॥
क्षेहाम्यक्ष्मादीरस्य रेणुना क्षिप्यते यथा गात्रम् । रागद्वेषद्विष्टस्य कर्मबन्धो ४
भवत्येवम् ॥ ५५ ॥ एष रागद्वेषो मोहो मिथ्यात्वमभिरसिञ्च्य । एभिः
प्रमादयोगानुगैः समादीयते कर्म ॥ ५६ ॥ कर्ममयः संसारः संसारनि-
मित्तकं पुनर्दुःखम् । तस्मात्प्रागद्वेषादयस्तु भवन्ततेर्मूढम् ॥ ५७ ॥ ५ एव- ५
दोपमहासञ्चयश्चात्र दक्षयमप्रमत्तेन । प्रज्ञमस्थितेन यनमप्युद्बेष्टयितुं निर-
यद्येषम् ॥ ५८ ॥ अस्य तु मूलनियमं ज्ञात्वा तच्छेदनोद्यमपरस्य ।
दर्शनचरित्रस्य स्वाध्यायध्यानयुक्तस्य ॥ ५९ ॥ प्राणवचानृतमापणपरधन- ६
मैयुनममस्यविरतस्य । भवकोट्युत्तमशुद्धोद्भवाप्रयाश्रयिकारस्य ॥ ६० ॥
जिनमापितार्थसङ्काशमादिनो विहितलोकात्म्यस्य । अष्टादशशीलसङ्क-
धारणवृत्तप्रतिष्ठस्य ॥ ६१ ॥ परिणाममपूर्वमुपागतस्य शुभमावनाध्यय- ७
सितस्य । अन्योऽन्यमुत्तरोत्तरविशेषमभिपश्यत समये ॥ ६२ ॥ वैरा-
ग्यमार्गसम्प्रस्थितस्य संसाध्यासचक्रितस्य । व्यदितायांभिरतमतेः शुभेय-
मुत्पद्यते चित्ता- ५ ॥ ६३ ॥ भवकोटीभिरमुल्लभं मानुष्यं प्राप्य कः प्रमादो ८
मे । न च गतमाप्नुर्मूयः प्रसेत्यपि वैश्वराम्य ॥ ६४ ॥ आरोग्यायुष्यं
समुदयाभ्युदयार्थमनियतं धर्मं । तद्वत्त्वा हितकार्यं मयोद्यमः सर्वेषां
कार्यः ॥ ६५ ॥ शास्त्रागमादृतेन हितमस्ति न च शास्त्रमस्ति विनयमृते । ९
तस्माच्छास्त्रागमन्विष्टुना विर्मतेन भवितव्यम् ॥ ६६ ॥ कुत्स्यपययन
योगनयनमित्रैश्चर्यमप्यपि पुमान् । विनयप्रधमविहीना न शोभते मिर्जलेय
नदी ॥ ६७ ॥ न तथा सुप्रहास्यैरपि यन्नाभरणैरुद्धृतो भासि । भुत १०

- शीलमूलनिकपो विनीतविनयो यथा भाति ॥ ६८ ॥ गुर्वायत्ता यस्मा-
च्छ्रारम्भा भवन्ति सर्वेऽपि । तस्माद्गुर्वाराधनपरेण हितकाङ्क्षिणा भाव्यम्
३ ॥ ६९ ॥ धन्यस्योपरि निपतत्यहितसमाचरणधर्मनिर्वापी । गुरुवदनमल-
यनिसूतो वचनसरसचन्दनस्पर्शः ॥ ७० ॥ दुष्प्रतिकारौ मातापितरौ
स्वामी गुरुश्च लोके ऽस्मिन् । तत्र गुरुहिरामुत्र च सुदुष्करतरप्रतीकारः
६ ॥ ७१ ॥ *विनयफलं शुश्रूषा गुरुशुश्रूषाफलं श्रुतज्ञानम् । ज्ञानस्य फलं
विरतिर्विरतिफलं चाश्रवनिरोधः ॥ ७२ ॥ संवरफलं तपोबलमथ तपसो
निर्जरा फलं दृष्टम् । तस्मात्क्रियानिवृत्तिः क्रियानिवृत्तेरयोगित्वम् ॥ ७३ ॥
९ योगनिरोधाद्भवसन्ततिक्षयः सन्ततिक्षयान्मोक्षः । तस्मात्कल्याणानां सर्वेषां
भाजनं विनयः* ॥ ७४ ॥ विनयव्यपेतमनसो गुरुविद्वत्साधुपरिभवनशीलाः ।
त्रुटिमात्रविषयसङ्गादजरामरवन्निरुद्धिन्नाः ॥ ७५ ॥ केचित्सातद्विरसाति-
१२ गौरवात्साम्प्रतेक्षिणः पुरुषाः । मोहात्समुद्रवायसवदामिपपरा विनश्यन्ति
॥ ७६ ॥ ते जात्यहेतुदृष्टान्तसिद्धमविरुद्धमजरमभयकरम् । सर्वज्ञवाग्र-
सायनमुपनीतं नाभिनन्दन्ति ॥ ७७ ॥ यद्वत्कश्चित् क्षीरं मधुगर्करया
१५ सुसंस्कृतं हृद्यम् । पित्तार्दितेन्द्रियत्वाद्वितथमतिर्मन्यते कटुकम् ॥ ७८ ॥
तद्वन्नश्चयमधुरमनुकम्पया सद्भिरभिहितं पथ्यम् । तथ्यमवमन्यमाना
रागद्वेषोदयोद्भृताः ॥ ७९ ॥ जातिकुलरूपवैल्लभर्बुद्धिर्वाङ्मयैकधुतम-
१८ दान्धाः । झीवाः परत्र चेह च हितमप्यर्थं न पश्यन्ति ॥ ८० ॥ ज्ञात्वा
भवपरिवर्ते जातीनां कोटिशतसहस्रेषु । हीनोत्तममध्यत्वं को जातिमदं
बुधः कुर्यात् ॥ ८१ ॥ नैकाज्जातिविशेषानिन्द्रियनिर्वृत्तिपूर्वकान्सत्त्वाः ।
२१ कर्मवशाद्गच्छन्त्यत्र कस्य का शाश्वती जातिः ॥ ८२ ॥ रूपवलश्रुतमति-
शीलविभवपरिवर्जितास्तथा दृष्टा । विपुलकुलोत्पन्नानपि ननु कुलमानः
परित्याज्यः ॥ ८३ ॥ यस्याशुद्धं शीलं प्रयोजनं तस्य किं कुलमदेन ।
२४ स्वगुणाभ्यलङ्घ्यतस्य हि किं शीलवतः कुलमदेन ॥ ८४ ॥ कैः शुक्रशोणित-
समुद्भवस्य सत्ततं चयापचयिकस्य । रोगजरापाश्रयिणो मदावकाशोऽस्ति
रूपस्य ॥ ८५ ॥ नित्यं परिशीलनीये त्वङ्मांसाच्छादिते कलुषपूर्णे । निश्च-
२७ यविनाशधर्मिणि रूपे मदकारणं किं स्यात् ॥ ८६ ॥ वैलसमुदितोऽपि
यस्मान्नरः क्षणेन विवलत्वमुपयाति । वलहीनोऽपि च वलवान् संस्कार-
वशात्पुनर्भवति ॥ ८७ ॥ तस्मादनियतभावं वलस्य सम्यग्विभाव्य
३० बुद्धिवलात् । मृत्युवले चावलतां मदं न कुर्याद्वलेनापि ॥ ८८ ॥ उदयोप-

क्षमनिमित्तौ छायाछायावनिवर्तौ मत्वा । नास्मि वैश्वर्यं न च
 छाये विस्मयः कार्यः ॥ ८९ ॥ परस्मत्त्वमिप्रसादात्मकेन किञ्चिदुप-
 भोगयोगेन । विपुलेनापि यत्तिष्ठता छायेन मय न गच्छन्ति ॥ ९० ॥ १
 मृहणोद्ग्राहणनयकृतिविचारणार्थावधारणाद्येषु । युक्त्यङ्गविधिविकल्पेष्व-
 नन्तर्पराययुक्तेषु ॥ ९१ ॥ पूर्वपुरुषसिद्धानां विज्ञानातिशयसागरानन्त्यम् ।
 भुत्वा साम्प्रतपुरुषाः कथं स्वयुक्ता मयं यान्ति ॥ ९२ ॥ त्रैमकैरिव च- १
 द्दुर्लभकमुपकारनिमित्तकं परजनस्य । कृत्वा यथास्तभ्यक्रमवाप्यते को मय-
 स्तेन ॥ ९३ ॥ गर्व परप्रसादात्मकेन बाह्यभ्यक्तेन यः कुर्यात् । त बाह्य-
 भ्यकविगमे शोकसमुद्ययः पराभूयति ॥ ९४ ॥ मीपेतुपोपाख्यात भुतप- १
 र्यायप्ररूपणां चैव । भुत्वातिविस्मयकरं च विकरणं स्थूलमद्रुतेनः ॥ ९५ ॥
 सम्पत्कोपमसुखम चरणकरणसाधक भुतज्ञानम् । लब्ध्वा सर्वमवहरंतेनैव १
 मयः कथं कार्यः ॥ ९६ ॥ पतेषु मयस्थानेषु निश्चये न च गुणोऽस्ति ११
 कश्चिदपि । केवलमुन्मादः स्वहृदयस्य संसारवृद्धिश्च ॥ ९७ ॥ जात्या-
 विमदोन्मत्ताः पिशाचकङ्कषति दुःखितव्येह । जात्याविहीनतां परमये च १
 निःसंशय छमते ॥ ९८ ॥ सर्वमवस्थानानां मूलोष्पावार्चिना सदा ११
 यतिना । आत्मगुणैदत्कर्षः परपरिवादश्च सन्त्याग्यः ॥ ९९ ॥ परपरिम-
 तपरिवादादात्मोत्कर्षाच्च बध्यते कर्म । क्षीयैर्गोत्रं प्रतिभवमनेकमवकोटि-
 हुर्मोचम् ॥ १०० ॥ कर्मोदयनिर्वृत हीनोत्तममध्यम मनुष्याणाम् । तद्वि- १८
 धमेव तिरस्त्रां योनिविशेषान्तरविमर्शम् ॥ १०१ ॥ वैदाकुल्येहविज्ञाना-
 युर्वलभोगमूतिवैषम्यम् । दृष्ट्वा कथमिह विदुषां मयसंसारे रतिर्मवति १८
 ॥ १०२ ॥ अपरिगणितगुणत्रयोः स्वपरोमयबाधको भवति यस्मात् ॥ ११
 पञ्चेन्द्रियबलविषयो यागद्वेषोदयनिषिद्धः ॥ १०३ ॥ तस्माद्ग्राह्येपत्यागे
 पञ्चेन्द्रियप्रदमने च । शुभपरिणामावस्थितिहेतोर्विज्ञेन यद्विचर्यम् ॥ १०४ ॥
 तत्कथमनिष्टविषयामिकाङ्क्षिणा भोगिना वियोगो वै । सुध्याकुलहृदयेनापि १७
 निश्चयेनागमः कार्यः ॥ १०५ ॥ आवायलभ्युदया मध्ये शृङ्गारहास-
 दीप्तरसाः । निकृते विषया भीमस्फुरणतन्त्राभयप्रायाः ॥ १०६ ॥ यद्यपि
 निषेध्यमाणा मनसः परितुष्टिकारका विषयाः । किंपाकफलावनवद् भवन्ति १७
 पश्चादतिदुरन्ताः ॥ १०७ ॥ यद्वृष्टाकाशवृक्षमम वहुमध्यपेययत्नात् ॥
 विषसंयुक्तं मुक्तं विपाककाले विनाशयति ॥ १०८ ॥ तद्वदुपचारसम्पृक्त-
 रम्यकलागरससेविता विषयाः । भवज्ञतपरम्परास्वपि शुभराविपाकमुदय- १७

- कराः ॥ १०९ ॥ अपि पश्यतां समक्षं विषयपरिणामनियतं पदे पदे
मरणम् । चेपां विषयेषु रतिर्भवति न तान्मानुषान् गणयेत् ॥ ११० ॥
- ३ विषयपरिणामनियमो मनोऽनुकूलविषयेष्वनुप्रेक्ष्य । द्विगुणोऽपि च नि-
त्यमनुग्रहोऽनवद्यश्च सञ्चिन्त्यः ॥ १११ ॥ इति गुणदोषविपर्यासदर्शनाद्वि-
षयमूर्च्छितो ह्यात्मा । भवपरिवर्तनभीरुभिराचारमवेक्ष्य परिरक्ष्यः ॥ ११२ ॥
- ४ सम्यक्त्वज्ञानचारित्र्यतपोवीर्यात्मको जिनैः प्रोक्तः । पञ्चविधोऽयं विधिवत्सा-
ध्वाचारः समनुगम्यः ॥ ११३ ॥ ५ पैद्दजीवकाययतना लौकिकसन्तानगौ-
रवत्यागः । श्रौतोष्णादिपरीपहविजयः सम्यक्त्वमविक्रम्यम् ॥ ११४ ॥ सं-
- ६ सारादुद्वेगः क्षैपणोपायश्च कर्मणां निपुणः । वैयौघृत्योद्योगः तपोविधिर्यो-
पितां त्यागः ॥ ११५ ॥ विधिना भैक्ष्यग्रहणं स्त्रीपशुपण्डकविवर्जिता शय्या ।
ईर्याभापाश्चरभोजनपंणावग्रहाः शुद्धाः ॥ ११६ ॥ स्थाननिर्पद्याव्युत्स-
- ७ र्गेशैवद्वैतप्रक्रियाः परान्योऽन्या । पञ्चमहाव्रतद्वैतं विमुक्तता सर्वसङ्गेभ्यः
५ ॥ ११७ ॥ साध्वाचारः खल्वयमष्टादशपदसहस्रपरिपठितः । सम्यगनुपा-
त्यमानो रागादीन्मूलतो हन्ति ॥ ११८ ॥ आचाराध्ययनोक्तार्थभावनाचरण-
- ८ गुप्तहृदयस्य । न तदस्ति कालविवरं यत्र कचनाभिभवनं स्यात् ॥ ११९ ॥
पैशात्रिकमाख्यानं श्रुत्वा गोपायनं च कुलवध्वाः । संयमयोगैरात्मा निर-
न्तरं व्यावृत्तः कार्यः ॥ १२० ॥ क्षणविपरिणामधर्मा मर्त्यानामृद्विसमुदयाः
- ९ सर्वे । सर्वे च शोकजनकाः संयोगा विप्रयोगान्ताः ॥ १२१ ॥ भोगसुखैः
किमनित्यैर्भयबहुलैः काङ्क्षितैः परायतैः । नित्यमभयमात्मस्थं प्रशमसुखं
तत्र यतितव्यम् ॥ १२२ ॥ यावत्स्वविषयलिप्सोऽक्षसमूहस्य चेष्ट्यते तुष्टौ ।
- १० तावत्तस्यैव जये वरतरमशठं कृतो यत्नः ॥ १२३ ॥ यत्सर्वविषयकाङ्क्षो-
द्धवं सुखं प्राप्यते सरागेण । तदनन्तकोटिगुणितं मुधैव लभते विगतरागः
॥ १२४ ॥ इष्टवियोगाप्रियसम्प्रयोगकाङ्क्षासमुद्धवं दुःखम् । प्राप्नोति
- ११ यत्सरागो न संस्पृशति तद्विगतरागः ॥ १२५ ॥ प्रशमितवेदकपायस्य
हास्यरत्यरतिशोकनिभृतस्य । भयकुत्सानिरभिभवस्य यत्सुखं तत्कुतोऽन्ये-
षाम् ॥ १२६ ॥ सम्यग्दृष्टिर्ज्ञानी ध्यानतपोबलयुतोऽयनुपशान्तः । तं
- १२ लभते न गुणं यं प्रशमगुणमुपासितो लभते ॥ १२७ ॥ नैवास्ति राजरा-
जस्य तत्सुखं नैव देवराजस्य । यत्सुखमिहैव साधोर्लोकव्यापाररहितस्य
॥ १२८ ॥ सन्त्यज्य लोकचिन्तामात्मपरिज्ञानचिन्तनेऽभिरतः । जितलो-
- १३ भरोपमदनः सुखमास्ते निर्जरः साधुः ॥ १२९ ॥ या चेह लोकवार्ता-

- सुदुर्लभत्वं च भावना द्वादश विशुद्धाः ॥ १५० ॥ ईष्टजनसंप्रयोगद्विवि-
पयसुखसंपदस्तथारोग्यम् । देहश्च यौवनं जीवितं च सर्वाण्यनित्यानि
३॥ १५१ ॥ जन्मजंरामरणभयैरभिद्रुते व्याधिचेदनाग्रस्ते । जिनवरवच-
नार्दन्यत्र नास्ति शरणं कचिल्लोके ॥ १५२ ॥ एकस्य जन्ममरणे गतयश्च
शुभाशुभा भवावर्ते । तस्माद्राकालिकहितमेकैर्नैवात्मनः कार्यम् ॥ १५३ ॥
६ अन्योऽहं स्वजनात्परिजनाच्च विभवाच्छरीरकाशेति । यस्य नियता मति-
रियं न वाधते तं हि शोककलिः ॥ १५४ ॥ अंशुचिकरणसामर्थ्यादाद्युत्त-
रकारणाशुचित्वाच्च । देहस्याशुचिभावः स्थाने स्थाने भवति चिन्त्यः ॥ १५५ ॥
९ माता भूत्वा दुहिता भगिनी भार्या च भवति संसारे । व्रजति सुतः
पितृतां भ्रातृतां पुनः शत्रुतां चैव ॥ १५६ ॥ मिथ्यादृष्टिरविरतः प्रमाद-
वान् यः कपायदण्डरुचिः । तस्य तथाश्रवकर्मणि यतेत तन्निग्रहे तस्मात्
१२ ॥ १५७ ॥ ध्या पुण्यपापयोरग्रहणे वाकायमानसी वृत्तिः । सुसमाहितो
हितः संवरो वरददेशितश्चिन्त्यः ॥ १५७ ॥ यद्वद्विशेषणादुपचितोऽपि
यत्नेन जीर्यते दोषः । तद्वत्कर्मोपचितं निर्जरयति संवृतस्तपसा ॥ १५९ ॥
१५ लोकस्याधस्तिर्यग्विचिन्तयेदूर्ध्वमपि च बाहल्यम् । सर्वत्र जन्ममरणे रूपि-
द्रव्योपयोगाश्च ॥ १६० ॥ धर्मोऽयं स्वाख्यातो जगद्धितार्थं जिनैर्जिता-
रिगणैः । येऽत्र रतास्ते संसारसागरं लीलयोत्तीर्णाः ॥ १६१ ॥ मानुष्य-
१८ कर्मभूम्यार्यदेशकुलकल्पतायुरुपलब्धौ । श्रद्धाकथकश्रवणेपु सत्त्वपि सुदु-
र्लभा बोधिः ॥ १६२ ॥ तां दुर्लभां भवशतैर्लब्ध्वाप्यतिदुर्लभा पुनर्वि-
रतिः । मोहाद्रागात्कापथविलोकनाद्वैरववशाच्च ॥ १६३ ॥ तत्प्राप्य विर-
२१ तिरत्नं विरागमार्गविजयो दुरधिगम्यः । इन्द्रियकपायगौरवपरीपहसपन्न-
विधुरेण ॥ १६४ ॥ तस्मात्परीपहेन्द्रियगौरवगणनायकान्कपायरिपून् ।
क्षान्तिबलमार्दवार्जवसन्तोषैः साधयेद्वीरः ॥ १६५ ॥ सच्चिन्त्य कपाया-
२४ णामुदयनिमित्तमुपशान्तिहेतुं च । त्रिकरणशुद्धमपि तयोः परिहारासेवने
कार्ये ॥ १६६ ॥ ५ सेव्यः क्षान्तिर्मार्दवमार्जवशौचे च संयमत्यागौ । संत्य-
र्तपो ब्रह्माकिञ्चन्यानीत्येष धर्मविधिः ॥ १६७ ॥ धर्मस्य दया मूलं न
२७ चाक्षमावान् दयां समादत्ते । तस्माच्चक्षान्तिपरः स साधयत्युत्तमं धर्मम्
॥ १६८ ॥ विनयायत्ताश्च गुणाः सर्वे विनयश्च मार्दवायत्तः । यस्मि-
न्मार्दवमखिलं स सर्वगुणभाक्त्वमाप्नोति ॥ १६९ ॥ नैऽनार्जवो विशु-
३० ध्यति न धर्ममाराधयत्यशुद्धात्मा । धर्मादृते न मोक्षो , मोक्षात्परमं सुखं

नान्यत् ॥ १७० ॥ धैर्यव्योपकरणमक्त्यानवेहाधिकारकं क्षौनम् । तद्भू-
 षति भावसौषानुपरोधाद्यतः कार्यम् ॥ १७१ ॥ पेश्वास्त्रादिरमण
 पक्षेत्रियनिग्रहः कपायजयः । वृण्वयविरतिमेति संयमः सप्तदशमेवः १
 ॥ १७२ ॥ धाम्पवचनेन्द्रियसुप्रत्यागात्पक्षमयविग्रह साधुः । त्यक्तात्मा
 निग्रयस्त्यक्ताह्वारममकार ॥ १७३ ॥ धैर्यसंवादनमोगः कायमनोवा-
 गमिहता वैष । सत्य चतुर्विधं तच्च मिनवरमतेऽस्ति माम्यग्र ॥ १७४ ॥ ६
 अनशनमूनोदरसा मृतेः संक्षेपण रसत्यागः । कायहेतुः संलीनतेति पाद्य
 तपः प्रोक्तम् ॥ १७५ ॥ प्रायश्चित्तप्याने वैद्यापुस्त्यधिनयाययोत्तमः ।
 स्वाध्याय इति तपः पदप्रकारमाम्यन्तरं भवति ॥ १७६ ॥ विठ्यात्काम- ९
 रतिमुत्पादिविच विविधेन विरतिरिति नयक । औदारिकाद्यपि तथा तद्
 ब्रह्माष्टादशविकल्पम् ॥ १७७ ॥ धैर्यात्मविद्यो मूर्च्छा परिग्रह वर्णयन्ति
 निश्चयतः । तस्माद्देवग्येप्तोरुकिञ्चन्य परो धर्मः ॥ १७८ ॥ दशविध- ११
 धर्मानुष्ठापिनः सदा रागद्वेषमोहानाम् । दृढरूपनानामपि भवत्युपक्रमो
 ऽन्यकालेन ॥ १७९ ॥ ममकाराह्वारत्यागादतिदुर्जयोदतप्रबलान् । इन्ति
 परीपहगौरवकपायवृण्वेन्द्रियव्यूहान् ॥ १८० ॥ प्रवचनमक्तिः सुतसम्पदु- १५
 धर्मो व्यतिकरश्च संविमैः । वैराग्यमार्गसङ्गाधमाधधीक्षैर्यजनकानि ॥ १८१ ॥
 आक्षेपणी विक्षेपणी विमार्गपाधनसमर्पविन्यासा । श्रोत्रजनश्रोत्रमनःप्र-
 सादजननी यथा जननी ॥ १८२ ॥ संवेदनी च निर्वेदनी च धर्म्या कथां १८
 सदा कुर्यात् । क्षीमकषीरजनपदकथाश्च दूरत्वरित्याग्याः ॥ १८३ ॥
 पावत्तराणदोपपरिशीर्तने व्यापृतं मनो भवति । तावद्दूरं विदुद्वे ध्याने
 व्यम मनः कर्तुम् ॥ १८४ ॥ शान्ताध्ययने आध्यापने च सन्निवृत्ते तथा- १९
 स्मनि च । धर्मरूपने च सतत धर्मः सर्वार्थना कार्यः ॥ १८५ ॥ शा-
 स्त्रिणि धाम्निधिविनिर्घातुः पापवृत्तेऽनुशिष्टधर्मः । त्रेविधि च पास्तन्मार्गे
 विमिश्रितः सर्वशब्दविदाम् ॥ १८६ ॥ यथाशागद्वेपोद्वतनिष्ठान् समनु- २३
 शास्त्रि सद्धर्म । सधायते च दुःश्रान्दष्टासमिति निरुच्यते सद्भिः ॥ १८७ ॥
 शासनसामर्थ्येन तु सधायतेन धानवधेन । युक्त यत्तच्छास्त्रं तथैतत्सर्व-
 विद्वचनम् ॥ १८८ ॥ □ जीवाडेजीयाः पुण्य पापासर्वसवरतः सनिर्जरणाः २७
 धन्यो मोक्षयते सम्यक् चित्त्वा नम पदार्थाः ॥ १८९ ॥ जीया मुक्ताः
 संसारिणश्च संसारिणमयनेकविधाः । लक्षणतो विज्ञेया द्वित्रिपदुःपत्रपद्
 भेदाः ॥ १९० ॥ द्विविधाश्चतसराद्यास्त्रिविधा क्षीपुनपुमका ज्ञेयाः २७

- नारकतिर्यग्मानुपदेवाश्चतुर्विधाः प्रोक्ताः ॥ १९१ ॥ पञ्चविधास्त्वेकद्वि-
त्रिचतुःपञ्चेन्द्रियास्तु निर्दिष्टाः । क्षित्यम्बुचद्विपवनतरवस्त्रसाश्चेति पञ्चभेदाः
१॥ १९२ ॥ एवमनेकविधानामेकैको विधिरनन्तपर्यायः । प्रोक्तः स्थित्यव-
गाहज्ञानदर्शनादिपर्यायैः ॥ १९३ ॥ सामान्यं खलु लक्षणमुपयोगो भवति
सर्वजीवानाम् । साकारोऽनाकारश्च सोऽष्टभेदश्चतुर्धा च ॥ १९४ ॥
६ ज्ञानाज्ञाने पञ्चत्रिविकल्पे सोऽष्टधा तु साकारः । चक्षुरचक्षुरवधिकेवल-
द्विपयस्त्वनाकारः ॥ १९५ ॥ भावा भवन्ति जीवस्योदयिकः पारिणा-
मिकश्चैव । औपशमिकः क्षयोत्थः क्षयोपशमजश्च पञ्चैते ॥ १९६ ॥ ते
१९ चैकविंशतित्रिद्विनवाष्टादशविधाश्च विज्ञेयाः । पष्ठश्च सान्निपातिक इत्यन्यः
पञ्चदशभेदः ॥ १९७ ॥ एभिर्भावैः स्थानं गतिमिन्द्रियसंपदः सुखं दुःखम् ।
सम्प्राप्नोतीत्यात्मा सोऽष्टविकल्पः समासेन ॥ १९८ ॥ द्रव्यं कपाययो-
१२ गावुपयोगो ज्ञानदर्शने चेति । चारित्रं वीर्यं चेत्यष्टविधा मार्गणा तस्य
॥ १९९ ॥ जीवाजीवानां द्रव्यात्मा सैकपायिणां कपायात्मा । योगः
सयोगिनां पुनरुपयोगः सर्वजीवानाम् ॥ २०० ॥ ज्ञानं सम्यग्दृष्टिर्दर्शनमथ
१५ भवति सर्वजीवानाम् । चारित्रं विरतानां तु सर्वसंसारिणां वीर्यम् *
॥ २०१ ॥ द्रव्यात्मेत्युपचारः सर्वद्रव्येषु नयविशेषेण । आत्मादेशादात्मा भव-
त्यनात्मा परादेशात् ॥ २०२ ॥ एवं संयोगाल्पबहुत्वाद्यैर्नैकशः स परिमृग्यः ।
१८ जीवस्यैतत्सर्वं स्वतत्त्वमिह लक्षणैर्दृष्टम् ॥ २०३ ॥ उत्पादविगमनित्यत्व-
लक्षणं यत्तदस्ति सर्वमपि । सदसद्वा भवतीत्यन्यथार्पितानर्पितविशेषात्
॥ २०४ ॥ योऽर्थो यस्मिन्नाभूत् साम्प्रतकाले च दृश्यते तत्र । तेनोत्पा-
१९ दस्तस्य विगमस्तु तस्माद्विपर्यासः ॥ २०५ ॥ साम्प्रतकाले चानागते च
यो यस्य भवति सम्यग्धी । तेनाविगमस्तस्येति स नित्यत्वेन भावेन
॥ २०६ ॥ धर्माधर्माकाशानि पुद्गलाः काल एव चाऽजीवाः । पुद्गलवर्जमरूपं तु
२४ रूपिणः पुद्गलाः प्रोक्ताः ॥ २०७ ॥ व्यादिप्रदेशवन्तो यावदनन्तप्रदेशिकाः
स्कन्धाः । परमाणुरप्रदेशो वर्णादिगुणेषु भजनीयः ॥ २०८ ॥ भावे धर्माध-
र्माभ्यन्तरकालाः पारिणामिके ज्ञेयाः । उदयपरिणामि रूपं तु सर्वभावानुगा
२७ जीवाः ॥ २०९ ॥ जीवाजीवा द्रव्यमिति पड्विधं भवति लोकपुरुषोऽयम् ।
वैशाखस्थानस्थः पुरुष इव कटिस्थकरयुग्मः ॥ २१० ॥ तत्राधोमुखमह-
कसंस्थानं वर्णयन्त्यधोलोकम् । स्थालमिव च तिर्यग्लोकमूर्ध्वमथ महकस-
३० मुद्रम् ॥ २११ ॥ सप्तविधोऽधोलोकस्तिर्यग्लोको भवत्यनेकविधः । पञ्च-

इत्यभिधान पुनरुर्ध्वलोका समासेन ॥ २१२ ॥ लोकालोकाप्यपञ्चमा-
 द्वासा मर्त्यलोकाः कालः । लोकाप्यपि चतुष्टयमप्यक्षेप स्वेकजीवो वा
 ॥ २१३ ॥ धर्माधर्माज्ञान्येकैकमतः परं त्रिकमनन्तम् । काल विनाशि- १
 काया जीवमृते चाप्यकर्तुमि ॥ २१४ ॥ धर्मो गतिस्थितिमर्ता द्रव्याणां
 गत्युपग्रहनिपाता । स्थित्युपकर्ताऽधर्मोऽप्यकाशदानोपकृष्टगनम् ॥ २१५ ॥
 स्वप्नरसगन्धवर्णाः शब्दो यथञ्च सूक्ष्मता स्यात्प्यम् । संस्थान मेवतमश्छा- १
 योघोदातपश्चेति ॥ २१६ ॥ कर्मक्षरीरमनोवाग्विषेष्टितोऽङ्गुलसदुःखमु-
 त्पन्नाः स्युः । जीवितमरणोपग्रहकराश्च संसारिणः रज्ज्वाः ॥ २१७ ॥ परि-
 णामवर्तनाविधिपरापरस्वगुणलक्षणः कालः । सम्यक्त्वज्ञानचारित्र्यवीर्यदि- १
 क्षागुणा जीवाः • ॥ २१८ ॥ पुद्गलकर्म शुभं यत्तत्पुण्यमिति जिनज्ञासने
 दृष्टम् । यदशुभमय तत्पापमिति भवति सर्वज्ञनिर्दिष्टम् ॥ २१९ ॥ योगैः
 शुद्धः पुण्यापयस्तु पापस्य तद्विपर्यासः । धर्मायमनोगुप्तिर्निराययः संघ- १२
 रन्मूढः ॥ २२० ॥ संप्रवृत्ततत्पञ्चपानाहु निर्जरा कर्ममन्ततिर्बन्धः । वैश्व-
 विद्योगो मोक्षस्तिष्ठति स्रष्टेपात्रपदार्थाः ॥ २२१ ॥ ज्ञेय्यम्यवसायो यो
 ऽप्येषु विनिश्चयेन तत्पथमिति । ॥ सम्यग्दर्शनमेतत्तु तन्मिसर्गादधिगमाद्वा १५
 ॥ २२२ ॥ शिक्षागमोपदेशप्रपणान्येकार्थिकान्यधिगमस्य । ण्कार्यः परि-
 णामो भवति निसर्गः स्वभावाच्च ॥ २२३ ॥ एतत्सम्यग्दर्शनमज्ञधिगम-
 विपर्ययोऽपि मिथ्यात्वम् । ॥ २२४ ॥ १८
 तत्र परोक्ष द्विविधं भुक्तमाभिनिबोधिकं च विज्ञेयम् । प्रत्यक्षं स्ववधिमतः
 पर्यायौ केचन चेति ॥ २२५ ॥ ण्यामुत्तरमेवविषयादिभिर्मवति विस्तरा-
 धिगमः । ॥ एतादीन्वेकमिह भाष्यानि त्यागनुस्ये इति ॥ २२६ ॥ १९
 गृहेष्टानं सम्यग्ज्ञानमिति नियमतः मिदम् । ॥ २२७ ॥ २०
 मिथ्यात्वसंयुक्तम् ॥ २२८ ॥ २१
 मामाधिकमित्याद्य उद्बोधस्यापन द्वितीय
 तु । परिहारविगुहः सूक्ष्ममम्पराय यथाप्यातम् ॥ २२९ ॥ इत्येतत्संघ- २०
 विषय चारित्र्य मोक्षमापन प्रवरम् । नैकेरनुयोगनयप्रमाणमार्गैः समनुग-
 म्यम् ॥ २३० ॥ २१
 सम्यक्त्वज्ञानचारित्र्यमप्यदः भाषनानि मोक्षस्य । तास्ये-
 वतराभावेऽपि मोक्षमार्गोऽप्यमिद्विधः ॥ २३१ ॥ २२
 पूर्वाद्यसम्पत्ति २०
 तेषां मज्जनविमुक्तं भवति । पूर्वाद्यसम्पत्ति पुनरुत्तरतामे भवति मिदः
 ॥ २३२ ॥ २३
 धर्मावश्यवयवयोगेषु भावितात्मा प्रमादपरिषर्जी । मन्व्यस्त्याता-
 मपारित्रात्मावश्यवयो भवति ॥ २३३ ॥ २४
 आगमनानु तेषां निश्चयम् अ- २०

- वन्यमध्यमोत्कृष्टाः । जन्मभिरष्टत्र्यैकैः सिध्यन्त्याराधकास्तासाम् ॥ २३३ ॥
 तासामाराधनतत्परेण तेष्वेव भवति यतितव्यम् । यतिना तत्परजिनम-
 ३ त्त्युपग्रहसमाधिकरणेन ॥ २३४ ॥ स्वगुणाभ्यासरतमतेः परवृत्तान्तान्व-
 भूकवधिरस्य । मदमदनमोहमत्सररोषविपादैरधृष्यस्य ॥ २३५ ॥ प्रश-
 मान्यावाधसुखाभिकाङ्क्षिणः सुस्थितस्य सद्धर्मे । तस्य किमौपम्यं स्यात् सदे-
 ६ वमनुजेऽपि लोकेऽस्मिन् ॥ २३६ ॥ स्वर्गसुखानि परोक्षान्यत्यन्तपरो-
 क्षमेव मोक्षसुखम् । प्रत्यक्षं प्रशमसुखं न परवशं च न व्ययप्राप्तम् ॥ २३७ ॥
 निर्जितमदमदनानां वाकायमनोविकाररहितानाम् । विनिवृत्तपरागानामि-
 ९ हैव मोक्षः सुविहितानाम् ॥ २३८ ॥ शब्दादिविषयपरिणाममनित्यं दुःख-
 मेव च ज्ञात्वा । ज्ञात्वा च रागद्वेषात्मकानि दुःखानि संसारे ॥ २३९ ॥
 स्वशरीरेऽपि न रज्यति शत्रावपि न प्रदोषमुपयाति । रोगजरामरणभयै-
 १२ रव्यथितो यः स नित्यसुखी ॥ २४० ॥ धर्मध्यानाभिरतस्त्रिदण्डविरत-
 क्षिगुप्तिगुप्तात्मा । सुखमास्ते निर्द्वन्द्वो जितेन्द्रियपरीपहकपायः ॥ २४१ ॥
 विषयसुखनिरभिलाषः प्रशमगुणगणाभ्यलङ्कृतः साधुः । द्योतयति यथा न
 १५ तथा सर्वाण्यादित्यतेजांसि ॥ २४२ ॥ (सम्यग्दृष्टिर्ज्ञानी विरतितपोबल-
 युतोऽप्यनुपशान्तः । तं न लभते गुणं यं प्रशमगुणमुपाश्रितो लभते) ॥
 सम्यग्दृष्टिर्ज्ञानी विरतितपोध्यानभावनायोगैः । शीलाङ्गसहस्राष्टादशकम-
 १८ यन्नेन साधयति ॥ २४३ ॥ *धर्माद्भूम्यादीन्द्रियसंज्ञाभ्यः करणतश्च यो-
 गाच्च । शीलाङ्गसहस्राणामष्टादशकस्य निष्पत्तिः ॥ २४४ ॥ शीलार्णवस्य
 पारं गत्वा संविन्नसुगममार्गस्य । धर्मध्यानमुपगतो वैराग्यं प्राप्नुयाद्योग्यम्
 २१ ॥ २४५ ॥ आज्ञाविचयमपायविचयं च सद्ध्यानयोगमुपसृत्य । तस्माद्वि-
 पाकविचयमुपयाति संस्थानविचयं च ॥ २४६ ॥ आप्तवचनं प्रवचनं
 चाज्ञाविचयस्तदर्धनिर्णयनम् । आश्रवविकथागौरवपरीपहाधैरपायस्तु
 २४ ॥ २४७ ॥ अशुभशुभकर्मपाकानुचिन्तनार्थो विपाकविचयः स्यात् । द्रव्य-
 क्षेत्राकृत्यनुगमनं संस्थानविचयस्तु ॥ २४८ ॥ जिनवरवचनगुणगणं स-
 च्छिन्तयतो वधाद्यपायांश्च । कर्मविपाकान् विविधान् संस्थानविधीनने-
 २७ कांश्च ॥ २४९ ॥ नित्योद्विग्नस्यैवं क्षमाप्रधानस्य निरभिमानस्य । धुतमा-
 याकल(लि?)मलनिर्मलस्य जितसर्ववृणस्य ॥ २५० ॥ तुल्यारण्यकुलाकुलवि-
 चित्तवन्धुजनशत्रुवर्गस्य । समवासीचन्दनकल्पनप्रदेहादिदेहस्य ॥ २५१ ॥
 ३० आत्मारामस्य सतः समवृणमणिमुक्तलेष्टुकनकस्य । स्वाध्यायध्यानपराय-

जस्य हृदयममृतस्य ॥ २५२ ॥ अथ्यवसायविद्युदोः प्रशस्तयोगैर्विशुद्ध-
 मानस्य । चारित्र्यशुद्धिमध्यामवाप्य लेङ्ग्याविद्युर्हि च ॥ २५३ ॥ तस्या-
 पूर्वकल्पमय पातिकर्मक्षयैकवेशोत्थम् । ऋद्धिप्रवेकविभववदुपजात जात- ३
 मश्रुस्य ॥ २५४ ॥ सातर्क्षिरसेष्वगुरुः प्राप्यर्द्धिषिभूषिमसुखमामग्नैः ।
 सक्तः प्रज्ञमरतिसुखे न मज्जति तस्या मुनिः सङ्गम् ॥ २५५ ॥ या सर्व-
 सुरयर्द्धिर्विस्मयनीयापि साऽनगारर्द्धेः । नार्पति सहस्रभाग कोटिशतसह- ३
 स्रगुणितापि ॥ २५६ ॥ तज्जयमवाप्य नितविभ्रतिपुर्मवशतसहस्रदुष्प्रापम् ।
 चारित्र्यमवाप्याव संप्राप्तस्त्रीर्यङ्गुत्तमम् ॥ २५७ ॥ ह्युक्त्यानाद्यव्ययम-
 वाप्य, कर्माष्टकप्रणेतारम् । संसारमूखवीजं मूलादुन्मूलयति मोहम् ॥ २५८ ॥ ३
 पूर्वं करोत्यनन्तानुबन्धिनान्नां क्षयं कथावाण्याम् । मिथ्यात्वमोहगहन क्षप-
 यति सम्यक्त्वमिथ्यात्वम् ॥ २५९ ॥ सम्यक्त्वमोहनीय क्षपयत्यष्टावतः
 कथायांश्च । क्षपयति ततो नपुंसकवैदं क्षीयेवमथ तस्मात् ॥ २६० ॥ १२
 ह्यस्वाति ततः पटू क्षपयति तस्माच्च पुरुषवैदमपि । संख्यलनानपि हत्वा
 प्राप्नोत्यथ बीजरागत्वम् ॥ २६१ ॥ सद्योद्भासितमोहो निहतङ्गो यथा हि
 सर्वज्ञः । भावनुपलब्ध्यराज्ञोऽप्युक्तः पुर्णचन्द्र इव ॥ २६२ ॥ सर्वेयने- १५
 कपक्षीकृतसर्वीप्तो ज्ञानन्तगुणवेद्याः । ध्यानानलक्षपः प्रज्ञमसंघर्षविर्विद्व-
 दः ॥ २६३ ॥ क्षपकमेष्मिमुपगतः स समर्थः सर्वकर्मिणां कर्म । क्षप-
 यितुमेको यति कर्मसङ्क्रमः स्वात्परकृतम् ॥ २६४ ॥ परकृतकर्मणि यस्या- १६
 भ्रात्रमति संक्रमो विभागो वा । तस्मात्स्वस्थानां कर्म यस्त्य वत्तेन तद्वे-
 दम् ॥ २६५ ॥ मस्तकसूत्रिबिनाशात्तालस्य यथा ह्युक्तो भवति नाशः ।
 तद्वत्कर्मविनाशो हि मोहनीयक्षये नित्यम् ॥ २६६ ॥ क्षपस्वबीजरागः २१
 कालं सोऽन्वर्तुर्हर्तमथ भूत्वा । युगपद्विविधावरणात्स्वरायकर्मक्षयमवाप्य
 ॥ २६७ ॥ शाश्वतमनश्चमनविशयमनुपममनुचरं निरवशेषम् । संपूर्णम-
 प्रतिहत सम्प्राप्तः केवलं ज्ञानम् ॥ २६८ ॥ कृत्स्ने लोकालोके व्यतीत- २३
 साम्प्रतमविष्यतः कालाम् । ब्रह्मगुणपर्याभाणां शाता दृष्टा च सर्वायैः
 ॥ २६९ ॥ क्षीणचतुष्कर्माक्षो वेद्यायुर्नामगोत्रपेक्षयिता । विहरति मुहूर्त-
 कालं वेष्टोर्ना पूर्वकोटिं वा ॥ २७० ॥ तेनाभिर्भं चरममवायुर्बुद्धेर्दमन- २७
 पर्वतित्वात् । तदुपग्रहं च वेद्यं तत्तुल्ये नामगोत्रे च ॥ २७१ ॥ □ यस्य
 पुनः केवलिनः कर्म मबलायुपोऽतिरिक्ततरम् । स समुद्रात् भगवानय
 गच्छति तत्समीकृतम् ॥ २७२ ॥ दण्डं प्रथमे समये कपाटमय भोचरे ३६

- तथा समये । मन्थानमथ तृतीये लोकव्यापि चतुर्थे तु ॥ २७३ ॥ संह-
रति पञ्चमे त्वन्तराणि मन्थानमथ पुनः षष्ठे । सप्तमके तु कषाटं संहरति
३ ततोऽष्टमे दण्डम् ॥ २७४ ॥ औदारिकप्रयोक्ता प्रथमाष्टमसमययोरसा-
विष्टः । मिश्रौदारिकयोक्ता सप्तमषष्ठद्वितीयेषु ॥ २७५ ॥ कर्मणशरीर-
योगी चतुर्थके पञ्चके तृतीये च । समयत्रयेऽपि तस्मिन् भवत्यनाहारको
६ नियमात् ॥ २७६ ॥ ५ स समुद्धातनिवृत्तोऽथ मनोवाकाययोगवान् भग-
वान् । यतियोग्ययोगयोक्ता योगनिरोधं मुनिरूपैति ॥ २७७ ॥ पञ्चेन्द्रि-
योऽथ संज्ञी यः पर्याप्तो जघन्ययोगी स्यात् । निरुणद्धि मनोयोगं ततो-
९ ऽप्यसंख्येयगुणंहीनम् ॥ २७८ ॥ द्वीन्द्रियसाधारणयोर्वागुच्छ्वासावधो जयति
तद्वत् । पनकस्य काययोगं जघन्यपर्याप्तकस्याधः ॥ २७९ ॥ सूक्ष्मक्रियमप्रति-
पाति काययोगोप-योगतो(गस्ततो?) ध्यात्वा । विगतक्रियमनिवर्तित्वमुत्तरं
१२ ध्यायति परेण ॥ २८० ॥ चरमभवे संस्थानं यादृग्यस्योच्छ्रयप्रमाणं च ।
तस्मात्रिभागहीनावगाहसंस्थानपरिणाहः ॥ २८१ ॥ सोऽथ मनोवागुच्छ्वा-
सकाययोगक्रियार्थविनिवृत्तः । अपरिमितनिर्जरात्मा संसारमहार्णवोत्तीर्णः
१५ ॥ २८२ ॥ ईपद्दृष्ट्वाक्षरपञ्चकोद्विरणमात्रतुल्यकालीयाम् । संयमवीर्या-
प्तबलः शैलेशीमेति गतलेश्यः ॥ २८३ ॥ पूर्वरचितं च तस्यां समयश्रेण्या-
मथ प्रकृतिशेषम् । समये समये क्षपयत्यसंख्यगुणमुत्तरोत्तरतः ॥ २८४ ॥
१८ चरमे समये संख्यातीतान्विनिहत्य चरमकर्माणान् । क्षपयति युगपत्
कृत्स्नं वेदायुर्नामगोत्रगणम् ॥ २८५ ॥ सर्वगतियोग्यसंसारमूलकरणानि
सर्वभावीनि । औदारिकतैजसकर्मणानि सर्वात्मना त्यक्त्वा ॥ २८६ ॥
२१ देहत्रयनिर्मुक्तः प्राप्यर्जुश्रेणिवीतिमस्पर्शम् । समयेनैकेनाविग्रहेण गत्वोर्ध्व-
गतिसमप्रतिष्ठः ॥ २८७ ॥ सिद्धिक्षेत्रे विमले जन्मजरामरणरोगनिर्मुक्तः ।
लोकाग्रगतः सिध्यति साकारेणोपयोगेन ५ ॥ २८८ ॥ सादिकमनन्तमनुप-
२४ ममन्यावाधसुखमुत्तमं प्राप्तः । केवलसम्यक्तवज्ञानदर्शनात्मा भवति मुक्तः
॥ २८९ ॥ मुक्तः सन्नाऽभावः स्वालक्षण्यात्स्वतोऽर्थसिद्धेश्च । भावान्तर-
संक्रान्तेः सर्वज्ञाज्ञोपदेशाच्च ॥ २९० ॥ त्यक्त्वा शरीरबन्धनमिहैव कर्मा-
२७ ष्टकक्षयं कृत्वा । न स तिष्ठत्यनिबन्धादनाश्रयादप्रयोगाच्च ॥ २९१ ॥
नाधो गौरवविगमादशक्यभावाच्च गच्छति विमुक्तः । लोकान्तादपि न परं
प्लवक इवोपग्रहाभावात् ॥ २९२ ॥ योगप्रयोगयोश्चाभावात्तिर्यग् न तस्य
३० गतिरस्ति । सिद्धस्योर्ध्वं मुक्तस्यालोकांताद्गतिर्भवति ॥ २९३ ॥ पूर्वप्र-

योगसिद्धेर्बन्धच्छेदादसङ्गमावाच । गतिपरिणामाच्च तथा सिद्धस्योर्ध्वं गतिः
 सिद्धा ॥ २९४ ॥ देहमनोवृत्तिभ्यां भयतः शरीरमानसे दुःखे । तदमा-
 वाचदमावे सिद्ध सिद्धस्य सिद्धिसुरात् ॥ २९५ ॥ यस्तु यतिर्घटमानः १
 सम्पत्तयज्ञानधीलसंपन्नः । वीर्यमनिगूहमानः शक्त्यनुरूप प्रयत्नेन ॥ २९६ ॥
 संहननायुर्बलकालवीर्यसंपत्समाधिवैकल्यात् । कर्मासिगौरवाद्वा स्वार्थमक-
 ल्मोपरममेति ॥ २९७ ॥ सौधर्माविष्ण्वन्यतमकेषु सर्वार्थसिद्धिपरमेषु । १
 स भयति देशो वैमानिको महर्द्धिद्युतिवपुष्कः ॥ २९८ ॥ तत्र सुरलोका-
 सौख्यं चिरमनुभूय स्थितिश्चयाचस्मात् । पुनरपि मनुष्यलोके गुणवत्सु म-
 नुष्यसंघेषु ॥ २९९ ॥ जन्म समवाप्य कुलवधुविम्वरूपषड्युद्धिसंपन्नः । १
 भद्रासन्धक्यज्ञानसंवरत्नपोषलसमप्रः ॥ ३०० ॥ पुर्वोक्तमावनाभाविता-
 न्तरात्मा विपूतसंसारः । सेत्स्यति ततः परं वा स्वर्गास्तरितस्त्रिमयभावात्
 ॥ ३०१ ॥ यच्चेह जिनवरमते गृहभ्रमी निश्चितः सुविदितार्थः । दर्श- १३
 नशीलव्रतमावनाभिरभिरक्षितमनस्कः ॥ ३०२ ॥ स्थूलवधानृतचौर्यपर-
 श्रीत्यरतिवर्जितः सततम् । विग्रवमूर्ध्वं(-मिह ?) देशावकाशिकमनर्थवि-
 रतिं च ॥ ३०३ ॥ सामायिकं च कृत्वा पीपघमुपभोगपारिमाण्यं च । १५
 न्यायागतं च कृत्य विधिषत्यात्रेषु विनियोग्यम् ॥ ३०४ ॥ चैव्यायतनप्र-
 स्थापनानि च कृत्वा शक्तितः प्रयतः । पूजाञ्च गन्धमाल्याभिषासधूपप्र-
 दीपाद्याः ॥ ३०५ ॥ प्रशमरतिनित्यवृत्तिषो जिनगुरुसाधुजनवन्दनाभि- १८
 रतः । संलेखनां च काले योगेनाराध्यं मुविशुद्धाम् ॥ ३०६ ॥ प्रायःकल्मे-
 ष्विन्द्रत्व वा सामानिकत्वमन्यद्वा । स्थानमुदारं तत्रानुभूय च सुर तद-
 नुरूपम् ॥ ३०७ ॥ नरलोकास्तेषु सर्वगुणसंपन्नं दुर्धर्मां पुनर्लब्ध्वा । शुद्धः २१
 स सिद्धिमेप्स्यति भवाष्टकाभ्यन्तरे नियमात् ॥ ३०८ ॥ इत्येव प्रशमरतेः
 षष्ठमिह स्वर्गापवर्गयोश्च शुभम् । संप्राप्यतेऽनगारैरगारिभिश्चोत्तरगुणाद्यैः
 ॥ ३०९ ॥ जिनज्ञासनाणवादादृष्टा धर्मकधिकामिमां यूत्वा । रक्षाकारदिव २२
 जरत्क्षपिर्दिकामुद्धृतां मत्स्या ॥ ३१० ॥ सद्भिर्गुणदोषोपायानुत्सृज्य गुण-
 लया प्राज्ञाः । सर्वार्थमना च सततं प्रशममुपायैव यतितव्यम् ॥ ३११ ॥
 यथासममसमिह एव्यः शब्दसमयार्थतो(मया ?)ऽभिहितम् । पुत्रापराधपन्मम २७
 मर्षयितव्यं पुद्गैः सर्वम् ॥ ३१२ ॥ सर्वमुत्थमूलजीज सर्वार्थविनिश्चयप्र-
 काशकरम् । सर्वगुणसिद्धिमाधनधनमर्हच्छासनं जयति ॥ ३१३ ॥

॥ समाप्तमिह र्थापायकेन्द्रोमास्वामिविरचित श्रीप्रशमरतिप्रकरणम् ॥ ३०

श्रीहृदयप्रदीपपट्टत्रिशिका ।

- शब्दादिपञ्चविषयेषु विचेतनेषु, योऽन्तर्गतो हृदि विवेककलां व्यनक्ति ।
 ३ यस्माद् भवान्तरगतान्यपि चेष्टितानि प्रादुर्भवन्त्यनुभवं तमिमं भजेथाः
 ॥ १ ॥ जानन्ति केचिन्नतु कर्तुमीशाः, कर्तुं क्षमा ये न च ते विदन्ति ।
 जानन्ति तत्त्वं प्रभवन्ति कर्तुं ते केऽपि लोके विरला भवन्ति ॥ २ ॥
 ४ सम्यग् विरक्तिर्ननु यस्य चित्ते, सम्यग् गुरुर्यस्य च तत्त्ववेत्ता । सदानु-
 भूत्या दृढनिश्चयो यस्तस्यैव सिद्धिर्न हि चापरस्य ॥ ३ ॥ विग्रहं कृमि-
 निकायसङ्कुलं दुःखदं हृदि विवेचयन्ति ये । गुप्तिबन्धमिव चेतनं हि ते,
 ५ मोचयन्ति तनुयन्नयन्नितम् ॥ ४ ॥ भोगार्थमेतद् भविनां शरीरम्, ज्ञानार्थमेतत्
 किल योगिनां वै । जाता विपं चेद्विषया हि सम्यग्-ज्ञानात्ततः किं कुण-
 पस्य पुष्ट्या ॥ ५ ॥ त्वङ्मांसमेदोऽस्थिपुटीपमूत्रपूर्णंऽनुरागः कुणपे कथं
 १२ ते । दृष्टा च वक्ता च विवेकरूपस्त्वमेव साक्षात् किमु मुखसीत्थम् ॥ ६ ॥
 धनं न केषां निधनं गतं वै, दरिद्रिणः के धनिनो न दृष्टाः । दुःखैकहेत्वत्र
 धनेऽतितृष्णां त्यक्त्वा सुखी स्यादिति मे विचारः ॥ ७ ॥ संसारदुःखान्न
 १५ परोऽस्ति रोगः, सम्यग्विचारात् परमौषधं न । तद्रोगदुःखस्य विनाश-
 नाय, सच्छास्त्रतोयं क्रियते विचारः ॥ ८ ॥ अनित्यताया यदि चेत् प्रतीति-
 स्तत्त्वस्य निष्ठा च गुरुप्रसादात् । सुखी हि सर्वत्र जने बने च, नो चेद्व-
 १८ ने चाथ जनेषु दुःखी ॥ ९ ॥ मोहान्धकारे भ्रमतीह तावत्, संसारदुः-
 खैश्च कदर्थ्यमानः । यावद्विवेकार्कमहोदयेन, यथास्थितं पश्यति नात्म-
 रूपम् ॥ १० ॥ अर्थो ह्यनर्थो बहुधा मतोऽयम्, स्त्रीणां चरित्राणि शवो-
 २१ पमानि । विषेण तुल्या विषयाश्च तेषां, येषां हृदि स्वात्मलयानुभूतिः
 ॥ ११ ॥ कार्यं च किं ते परदोषदृष्ट्या, कार्यं च किं ते परचिन्तया च ।
 वृथा कथं खिद्यसि बालबुद्धे, कुरु स्वकार्यं त्यज सर्वमन्यत् ॥ १२ ॥ यस्मिन्
 २४ कृते कर्मणि सौख्यलेशो दुःखानुबन्धस्य तथास्ति नान्तः । मनोऽभितापो म-
 रणं हि यावत्, मूर्खोऽपि कुर्यात् खलु तन्न कर्म ॥ १३ ॥ यदर्जितं वै
 वयसाऽखिलेन, ध्यानं तपो ज्ञानमुखं च सत्यम् । क्षणेन सर्वं प्रदहत्यहो
 २७ तत्, कामो बली प्राप्य बलं(छलं ?) यतीनाम् ॥ १४ ॥ बलादसौ मोहरि-
 पुर्जनानां ज्ञानं विवेकं च निराकरोति । मोहाभिभूतं हि जगद्विनष्टं तत्त्वा-
 चबोधादपयाति मोहः ॥ १५ ॥ सर्वत्र सर्वस्य सदा प्रवृत्तिर्दुःखस्य
 ३० नाशाय सुखस्य हेतोः । तथापि दुःखं न विनाशमेति सुखं न कस्यापि

ममेत् स्मिरत्वम् ॥ १६ ॥ यत् कृत्रिम वैपयिकादि सौख्यम्, भ्रमम्, मवे
को न लभेत् मर्त्यः । सर्वेषु तत्पापममप्यमेपु यद् दृश्यते तत्र किमेतत्
च ॥ १७ ॥ सुधातृपाकामविकाररोपहेतुश्च यद् भेषजवद्भवति । तदस्व ॥ १८ ॥ गृहीतलि-
ङ्गस्य च वेदनादा, गृहीतलिङ्गो विषयामिच्छापी । गृहीतलिङ्गो रसबोद्ध
पद्मेद्, विह्वलन नास्ति ततोऽपि हि ॥ १९ ॥ ये लुब्धचित्ता विषया- १
र्थमोगे बहिर्विरागा इति बद्धरागाः । ते दाम्मिका वैपधराश्च घूर्ताः मनांसि
लोकस्य तु रक्षयन्ति ॥ २० ॥ मुग्धश्च लोकोऽपि हि यत्र मार्गे निवेशि-
तस्तत्र रतिं करोति । भूर्तस्य चाक्षयैः परिमोहितानां केषां न चित्त भ्रम- २
तीह लोके ॥ २१ ॥ ये निःसुहास्ताकसमस्तरागास्तत्त्वैकनिष्ठा गतिता-
मिमानाः । सन्तोषपोषैकविहीनवाङ्मनो रक्षयन्ति स्वमनो न लोकम्
॥ २२ ॥ तावद्विधादी जनरक्षकश्च, यावन्न वैवात्मरसे सुखदः । चिन्ता ॥ ३
मणिं प्राप्य वरं हि लोके, जने जने कः कथयन् प्रयासि ॥ २३ ॥ पण्यां
विरोधोऽपि च दर्शनानाम्, तथैव तेषां शतशश्च भेदाः । मानापये सर्व-
जनः प्रवृत्तः, को लोकमाराधयितु समर्थः ॥ २४ ॥ तदेव राज्यं हि धनं १५
तदेव, तपस्तदेवेह कला च सैव । स्वस्य भवेच्छीतलताशये चेन्नो वेद् युया
सर्वमिदं हि मन्ये ॥ २५ ॥ रुद्रैर्जनेः किं यदि चित्तशान्तिस्तुष्टैर्जने किं
यति चित्तवापः । प्रीणाति नो नैव दुनोति चान्द्यान्, स्वस्थः सदोदासपरो १६
हि योगी ॥ २६ ॥ पुरुः पापात् पतति नरके, याति पुण्यात् स्वरेक,
पुण्यापुण्यप्रचयविगमात् मोक्षमेकः प्रयाति । संग्राह्युन न भवति सुगम्, न
द्वितीयेन कार्यम्, तस्मादेको विचरति सदानन्दसौख्येन पूर्णः ॥ २७ ॥ १७
त्रैलोक्यमेतद् बहुभिर्जितं येर्मनोजये तेऽपि यतो न दास्ताः । मनोजयस्यात्र
पुरो हि तस्मात्, तृण त्रिलोकीविजय यद्वन्ति ॥ २८ ॥ मनोदयाभ्रास्ति
परो हि योगो ज्ञानं तु तत्स्वार्थविधारणाच्च । समाधिसौन्दर्याच्च परं च १८
सौम्यम्, संसारसारं त्रयमेतदेव ॥ २९ ॥ या मिद्वयोऽष्टावपि दुर्नमा ये,
रसायन पाञ्चनधातुवादाः । श्वानानि मघ्राश्च ममाधियोगाक्षिते प्रममे
यिषयद् भवन्ति ॥ ३० ॥ विन्दन्ति तस्य न यथास्मिन् ये, सद्गुणचिन्ता- १९
विषयाबुद्धा ये । संसारदुःखैश्च कथ्यितानाम्, स्वप्नेऽपि तेषां न समाधि-
सौन्दर्यम् ॥ ३१ ॥ लोको वरं परमसत्यपथप्रकाशी, न धन्यकोटिपठन ज-
नरक्षनाय । मञ्जीवनीति धरमौपधमेऽमेव, ध्ययः धमप्रजननो न तु मूढ- २०

भारः ॥३२॥ तावत् सुखेच्छा विषयादिभोगे, यावन् मनः स्वास्थ्यसुखं न वेत्ति । लब्धे मनःस्वास्थ्यसुखैकलेशे, त्रैलोक्यराज्येऽपि न तस्य वाञ्छा ॥ ३३ ॥ न देवराजस्य न चक्रवर्तिनस्तद्वै सुखं रागयुतस्य मन्ये । यद्वीतरागस्य मुनेः सदात्मनिष्ठस्य चित्ते स्थिरतां प्रयाति ॥ ३४ ॥ यथा यथा कार्यशताकुलं वै, कुत्रापि नो विश्रमतीह चित्तम् । तथा तथा तत्त्वमिदं दुःखरापं हृदिस्थितं सारविचारहीनैः ॥ ३५ ॥ शमसुखरसलेशात् द्वेष्यतां संप्रयाता विविधविषयभोगालयन्तवाञ्छाविशेषाः । परमसुखमिदं यद् भुज्यतेऽन्तः समाधौ, मनसि यदि तदा ते शिष्यते किं वदान्यत् ॥ ३६ ॥

१

कलिकालसर्वेशश्रीहेमचन्द्राचार्यचरणकजचञ्चरीक-
गुर्जरसम्राट्श्रीकुमारपालविरचितं साधारणजिनस्तवनम् ॥

१२ नम्राखिलाखण्डलमौलिरत्नरश्मिच्छटापल्लवितां द्विपीठ । विध्वस्तविश्व-
व्यसनप्रबन्ध, त्रिलोकबन्धो जयताज्जिनेन्द्र ॥१॥ मूढोऽस्म्यहं विज्ञपयामि
यत्त्वामपेतरागं भगवन् कृतार्थम् । नहि प्रभूणामुचितस्वरूपनिरूपणाय
१५ क्षमतेऽर्थिवर्गः ॥ २ ॥ मुक्तिं गतोऽपीश विशुद्धचित्ते गुणाधिरोपेण म-
मासि साक्षात् । भानुर्दवीयानपि दर्पणंऽशुसङ्गात्र किं द्योतयते गृहान्तः
॥ ३ ॥ तव स्तवेन क्षयमङ्गभाजां भजन्ति जन्मार्जितपातकानि । कि-
१८ यच्चरं चण्डहचेर्मरीचिस्तोमे तमांसि स्थितिमुद्वहन्ति ॥ ४ ॥ शरण्य काह-
ण्यपरः परेषां निहंसि मोहञ्चरमाश्रितानाम् । मम त्वदाज्ञां बहतोपि
मूर्ध्ना शान्तिं न यात्येष कुतोऽपि हेतोः ॥ ५ ॥ भवादवीलङ्घनसार्थवाहं
२३ त्वामाश्रितो मुक्तिमहं यियासुः । कषायचौरैर्जिन लुप्यमानं रत्नत्रयं मे
तदुपेक्षसे किम् ॥६॥ लब्धोऽसि स त्वं मयका महात्मा भवाम्बुधौ बन्ध-
मता कथंचित् । आः पापपिण्डेन नतो न भक्त्या, न पूजितो नाथ नतु
२४ स्तुतोऽसि ॥ ७ ॥ संसारचक्रे भ्रमयन् कुवोषदण्डेन मां कर्ममहाकु-
लालः । करोति दुःखप्रचयस्थभाण्डम्, ततः प्रभो रक्ष जगच्छरण्य
॥ ८ ॥ कदा त्वदाज्ञाकरणात्तत्त्वस्त्यक्त्वा ममत्वादि भवैककन्दम् । आ-
२७ त्मैकसारो निरपेक्षवृत्तिर्मोक्षेऽप्यनिच्छो भवितास्मि नाथ ॥ ९ ॥ तव
त्रियामापतिकान्तिकान्तैर्गुणैर्नियम्यात्ममनःप्लवङ्गम् । कदा त्वदाज्ञाऽमृत-
पानलोः, स्वामिन् परत्रह्वरतिं करिष्ये ॥ १० ॥ एतावतीं भूमिमहं
३० त्वदं द्विपद्मप्रसादाद्गतवानधीश । हृदेन पापास्तदपि स्मराद्या ही मामका-

येषु निबोधयन्ति ॥ ११ ॥ अत्र न किं स्वय्यपि नावनामे, सम्माव्यते
मे यद्यपि स्वराधाः । अपाक्रियस्ते शुभभाषनाभिः, पूर्णि न मुञ्चति तथापि
पापाः ॥ १२ ॥ मयान्पुराणौ भ्रमतः कदापि, मन्ये न मे लोचनगोच- १
रोऽभूः । निस्सीमसीमस्तकनारकाभिदुःखातिवित्तं कथमन्यथेश ॥ १३ ॥
चक्रसिन्धुपापाङ्गशयनमुच्यते, सहस्रशैलक्षितमङ्घ्रियुग्मम् । नाथ स्वर्गीय
शरण्य गतोऽस्मि, सुषारमोहाविषिपक्षमीतः ॥ १४ ॥ अगण्यकारुण्य १
शरण्य पुण्य, सर्वज्ञ निष्कण्टक विश्वनाथ । दीन हठाश शरणागत च,
मौ रक्ष रक्ष स्मरमित्तमहेः ॥ १५ ॥ त्वया विना दुष्कृतचक्राक
नाम्यः क्षय नेतुमद्य मयेश । किंवा विपक्षप्रतिचक्रमुल्लम्, चक्र विना १
च्येतुमद्यन्मविष्णुः ॥ १६ ॥ यदेवदेवोऽसि महेश्वरोऽसि, हृदोऽसि
विश्वत्रयनाथकोऽसि । तेनान्तरङ्गारिगणाभिभूतस्वभाप्रतो रोदिमि हा
स्रसेवम् ॥ १७ ॥ स्वामिभक्त्यर्म्मस्यसनानि ह्रित्वा, मनः समाधौ निव- ११
शामि यावत् । तावत्कुषेवाश्वरैरिणो मामनल्पमोहाभ्युपशययन्ति ॥ १८ ॥
स्वयन्ममादेवि सर्वेश देव, मोहावयो धम्मम वैरिणोऽमी । तयापि मूढस्य
परातपुद्गला वत्सलितौ ही न किमप्यकृत्यम् ॥ १९ ॥ म्लेच्छैर्नृशसैरसि- १५
क्षसैश्च, विहन्वितोऽमीभिरनेकतोऽहम् । प्राप्तस्त्विवानी मुवनैकवीर,
त्रायस्व मां यत्तव पावलीनम् ॥ २० ॥ ह्रित्वा स्वदेहेऽपि ममत्वमुद्धि
मद्यापवित्रीकृतसद्विवेकः । मुक्ताभ्यसङ्गाः समस्तभुमित्राः, स्वामिन् कदा १८
संयममावनिष्ये ॥ २१ ॥ त्वमेव देवो मम वीतराग, धर्मो भवदर्शित-
धर्म एव । इति स्वरूप परिमाज्य तस्माभ्योपेक्षणीयो भवति स्वसृत्यः ॥ २२ ॥
जिता जिताश्चेपसुरासुराद्याः, कामाद्याः कामममी त्वयेष्ट । त्वां प्रत्यक्ष्वा २१
स्वयं सेवक तु, निमग्नं हि मां परुष रूपैव ॥ २३ ॥ सामर्थ्यमेतद्व्य-
तोऽसि सिद्धिं सत्त्वानक्षेपानपि नेतुमीश । किंवाविहीन भवद्विहीनम्,
हीन न किं रक्षसि मां शरण्य ॥ २४ ॥ स्वस्वावपन्नद्विषय निनेन्द्र, स्फुट- २७
त्यजस्रं हृदि यस्य पुता । विश्वत्रयीभीरुपि नूनमेति, सत्राभयार्थं सहसा-
रिणीव ॥ २५ ॥ अहमो निर्गुणचक्रवर्ती, क्रूरो हुरास्मा इत्यहं सपाप्मा ।
ही हुराश्वरौ भवचारिराशौ, यस्माभिममोऽसि भवप्रिमुक्तः ॥ २६ ॥ २०
स्वामिभिममोऽसि सुभासमुद्रे, यत्तेत्रपात्रातिचिरय मेऽभूः । विन्तामणौ
स्फूर्ध्वेति पानिपद्ये, पुतामसाभ्यो नहि कश्चिदर्थः ॥ २७ ॥ त्वमेव संसा-
रमहान्युराशौ, निमज्जतो मे जिन पानपात्रम् । त्वमेव मे भेषसुरैकधाम, २०

विमुक्तिरामाघटनाभिरामः ॥ २८ ॥ चिन्तामणिस्तस्य जिनेश पाणौ,
 कल्पद्रुमस्तस्य गृहाङ्गणस्थः । नमस्कृतो येन सदापि भक्त्या, स्तोत्रैः स्तुतो
 ३ दामभिरर्चितोऽसि ॥ २९ ॥ निमील्य नेत्रे मनसः स्थिरत्वं विधाय याव-
 ज्जिन चिन्तयामि । त्वमेव तावन्न परोऽस्ति देवो निःशेषकर्मक्षयहेतुरत्र
 ॥ ३० ॥ भक्त्या स्तुता अपि परे परया, परेभ्यो मुक्तिं जिनेन्द्र ददते न
 ६ कथञ्चनापि । सिक्ताः सुधारसघटैरपि निम्बवृक्षा विश्राणयन्ति नहि चूत-
 फलं कदाचित् ॥ ३१ ॥ भवजलनदिमध्यान्नाथ निस्तार्य कार्यः, शिव-
 नगरकुटुम्बी निर्गुणोऽपि त्वयाऽहम् । नहि गुणमगुणं वा संश्रितानां महान्तो
 ९ निरुपमकरुणाद्राः सर्वथा चिन्तयन्ति ॥ ३२ ॥ प्राप्तस्त्वं बहुभिः शुभै-
 क्त्रिजगतश्चूडामणिर्देवता, निर्वाणप्रतिभूरसावपि गुरुः श्रीहेमचन्द्रप्रभुः ।
 तन्नातः परमस्ति वस्तु किमपि स्वामिन् यदभ्यर्थये, किन्तु त्वद्वचनादरः
 १२ प्रतिभवम्, स्ताद्वर्द्धमानो मम ॥ ३३ ॥ इति साधारणजिनस्तवनम् ॥

श्रीरत्नाकरपञ्चविंशतिका

१५ श्रेयः श्रियां मङ्गलकेलिसङ्ग ! नरेन्द्रदेवेन्द्रनतांघ्रिपद्म ! । सर्वज्ञ ! सर्वा-
 तिशयप्रधान ! चिरं जय ज्ञानकलानिधान ! ॥ १ ॥ जगन्नयाधार ! कृपा-
 वतार ! दुर्वारसंसारविकारवैद्य ! । श्रीवीतराग ! त्वयि सुगन्धमावाद्विज्ञ-
 १० प्रभो ! विघ्नपयामि किञ्चित् ॥ २ ॥ किं बाललीलाकलितो न बालः,
 पित्रोः पुरो जल्पति निर्विकल्पः । तथा यथार्थं कथयामि नाथ ! निजाशयं
 सानुशयस्तवाग्रे ॥ ३ दत्तं न दानं परिशीलितं च न शालि शीलं न तपो-
 २१ ऽभितमम् । शुभो न भावोऽप्यभवद्भवेऽस्मिन् विभो ! मया भ्रान्तमहो
 सुधैव ॥ ४ ॥ दग्धोऽग्निना क्रोधमयेन दष्टो, दुष्टेन लोभाख्यमहोरगेण ।
 ग्रस्तोऽभिमानाजगरेण, माया-जालेन बद्धोऽस्मि कथं भजे त्वाम् ॥ ५ ॥
 २४ कृतं मयाऽमुत्र हितं न चेहलोकेऽपि लोकेश ! सुखं न मेऽभूत् । अस्मा-
 दृशां केवलमेव जन्म, जिनेश ! जज्ञे भवपूरणाय ॥ ६ ॥ मन्ये मनो यन्न
 मनोज्ञवृत्तं, त्वदास्यपीयूषमयूखलाभात् । द्रुतं महानंदरसं कठोरमस्मादृशां
 २७ देव तदश्मतोऽपि ॥ ७ ॥ त्वत्तः सुदुःप्राप्यमिदं मयाप्तं रत्नत्रयं भूरिभव-
 भ्रमेण । प्रमादनिद्रावशतो गतं तत्, कस्याग्रतो नायक ! पृत्करोमि ॥ ८ ॥
 वैराग्यरङ्गोऽपरवञ्चनाय, धर्मोपदेशो जनरञ्जनाय । बाढाय विद्याऽध्ययनं
 ३० च मेऽभूत्, कियद् त्रुवे हास्यकरं स्वमीश ! ॥ ९ ॥ परापवादेन सुखं सदोपम्,

नेत्रं परस्त्रीजननीक्षणेन । चेतः पराऽप्रायविचिन्तनेन कृतं भविष्यामि कथं
विमोऽहम् ॥ १० ॥ विहम्बित यस्मरपस्मरार्तिवशावशात्सर्वं विषयान्ध-
लेन । प्रकाशितं सद्गुणयो द्वियेष, सर्वज्ञ ! सर्वं स्वयमेव वेत्सि ॥ ११ ॥
प्यसोऽन्यमनैः परमेष्ठिमात्राः, कुशाखवाभ्यैर्निहतागमोक्तिः । कर्तुं कृपा
कर्म कुत्रेवसद्भाष्याच्छि ही नाथ भविभ्रमो मे ॥ १२ ॥ विमुच्य हृत्
लक्ष्यगत भवन्तम्, ध्याता मया मूलधिया हृदन्तः । कटाक्षवक्षोऽगमीर-
नामिकटीतटीयाः मुहृता विहासाः ॥ १३ ॥ छोलेक्षणावकमिरीक्षणेन,
यो मानसे रागलभो विह्वलः । न ह्यसिद्धान्तपयोधिमध्ये, दौतोऽप्यगा
चारक ! कारण किम् ॥ १४ ॥ अङ्गं न चङ्गं न गणो गुणानां, न निर्मलः
कोऽपि कलाविहासः । स्फुरत्प्रभा न प्रमुता च कापि, तवाप्यहङ्कारकद्वि-
तोऽहम् ॥ १५ ॥ आयुर्गच्छत्याद्यु न पापयुद्धिर्गत वयो नो विषयामिहापः ।
यत्नश्च मैपम्यविधौ न धर्मे, स्वामिन्महामोहविह्वलना मे ॥ १६ ॥
नास्मा न पुण्यं न भवो न पाप, मया विटानां कटुगीरपीचम् । अचारि
कर्मै त्वयि केवलार्कै, पुरः स्फुटे सतापि देव ! विह्वलाम् ॥ १७ ॥ न
देवपूजा न च पादपूजा, न भ्रातृधर्मश्च न साधुधर्मः । लक्ष्म्यापि मानुष्य-
निर्वं समस्तं, कृतं मयाऽरण्यविहापतुल्यम् ॥ १८ ॥ चक्रे मयाऽसत्त्वपि
कामधेनुकल्पदुचिन्तामणिषु स्पृहार्तिः । न जैनधर्मे स्फुटसमदेऽपि,
जिनेश ! मे पश्य विमूढभावम् ॥ १९ ॥ सङ्गो गच्छीता न च रोगस्त्रीला,
घनागमो नो निघनागमश्च । वारा न कारा नरकस्य चित्ते, व्यचिन्ति
निद्रा मयकाऽभमेन ॥ २० ॥ स्थित न साधोर्हृदि साधुपृच्छात्, परो-
पकारात्त यतोऽर्जित च । कृतं न तीर्थोद्धरणानि कृत्य, मया मुषा हारि-
तमेव जन्म ॥ २१ ॥ बैराग्यरजो न गुरुचित्तेषु, न दुर्जनानां वचनेषु
ज्ञान्तिः । नाऽप्यात्मलेप्सो मम कोऽपि देव, तार्यं कथङ्कारमय मयादिष
॥ २२ ॥ पूर्वं भवेऽकारि मया न पुण्यमागामिजन्मन्यपि नो करिष्ये ।
यपीदृशोऽहं मम तेन गप्ता, भूतोद्भवद्वाभिमवत्रपीड । ॥ २३ ॥ किं वा
मुषाऽहं बहुषा मुषामुरुपूष्य स्ववमे चरित स्वकीयम् । अस्यामि यस्मात्
त्रिजगत्स्वरूपनिरूपयस्व किम्वेत्तवत्र ॥ २४ ॥ धीनोद्धारपुरन्धरस्त्यक्परो
नास्ते मयन्यः कृपापात्र नात्र जने जिनेश्वर ! तयाऽप्येतां न पाप्मे मियम् ।
किं बह्मिदमेव केवलमहो सद्गोचिरज्ञं शिवं, भीरजाकर ! मङ्गलैकनिद्रय !
मेयस्फुटं प्रापये ॥ २५ ॥ इति भीरजाकरपञ्चविंशतिका

वाचकेन्द्रोमास्वातिविरचितं स्वोपक्षभाष्यगतसम्बन्धकारिकादियुतं
श्रीतत्त्वार्थाधिगमसूत्रम् ।

- ३ सम्यग्दर्शनशुद्धं यो ज्ञानं विरतिमेव चाप्नोति । दुःखनिमित्तमपीदं
तेन सुलब्धं भवति जन्म ॥ १ ॥ जन्मनि कर्मक्षेत्रैरनुबद्धेऽस्मिन्स्थायी
प्रयतितव्यम् । कर्मक्षेत्राभावो यथा भवत्येव परमार्थः ॥ २ ॥ परमा-
४ र्थाभावे वा दोषेष्वारम्भकस्वभावेषु । कुशलानुबन्धमेव स्यादनवद्यं यथा
कर्म ॥ ३ ॥ कर्माहितमिह चामुत्र चाधमतमो नरः समारभते । इहफल-
मेव त्वधमो विमध्यमस्तूभयफलार्थम् ॥ ४ ॥ परलोकहितायैव प्रवर्तते
५ मध्यमः क्रियासु सदा । मोक्षायैव तु घटते विशिष्टमतिरुत्तमः पुरुषः ॥ ५ ॥
यस्तु कृतार्थोऽप्युत्तमसऽवाप्य धर्मं परेभ्य उपदिशति । नित्यं स उत्तमेभ्यो-
ऽप्युत्तम इति पूज्यतम एव ॥ ६ ॥ तस्मादर्हति पूजामर्हन्नेवोत्तमोत्तमो
१२ लोके । देवर्षिन्तरेन्द्रेभ्यः पूज्येभ्योऽप्यन्यसत्त्वानाम् ॥ ७ ॥ अभ्यर्चना-
दर्हतां मनःप्रसादस्ततः समाधिश्च । तस्मादपि निःश्रेयसमतो हि तत्पू-
जनं न्याय्यम् ॥ ८ ॥ तीर्थप्रवर्तनफलं यत्प्रोक्तं कर्म तीर्थकरनाम ।
१५ तस्योदयात्कृतार्थोऽप्यर्हस्तीर्थं प्रवर्तयति ॥ ९ ॥ तत्त्वाभाव्यादेव प्रकाशयति
भास्करो यथा लोकम् । तीर्थप्रवर्तनाय प्रवर्तते तीर्थकर एवम् ॥ १० ॥
यः शुभकर्मासेवनभावितभावो भवेष्वावनेकेषु । जज्ञे ज्ञातेक्ष्वाकुषु सिद्धा-
१८ र्थन्तरेन्द्रकुलदीपः ॥ ११ ॥ ज्ञानैः पूर्वाधिगतैरप्रतिपतितैर्मतिश्रुताव-
धिभिः । त्रिभिरपि शुद्धैर्युक्तः शैत्यद्युक्तिकान्तिभिरिवेन्दुः ॥ १२ ॥ शुभ-
सारसत्त्वसंहननवीर्यमाहात्म्यरूपगुणयुक्तः । जगति महावीर इति त्रिदशै-
२१ र्गुणतः कृताभिख्यः ॥ १३ ॥ स्वयमेव बुद्धतत्त्वः सत्त्वहिताभ्युद्यता-
चलितसत्त्वः । अभिनन्दितशुभसत्त्वः सेन्द्रैर्लोकान्तिकैर्देवैः ॥ १४ ॥ जन्म-
जरामरणार्तं जगदशरणमभिसमीक्ष्य निःसारम् । स्फीतमपहाय राज्यं
२४ शमाय धीमान् प्रवव्राज ॥ १५ ॥ प्रतिपद्याशुभशमनं निःश्रेयससाधकं
श्रमणलिङ्गम् । कृतसामायिककर्मा व्रतानि विधिवत्समारोप्य ॥ १६ ॥
सम्यक्त्वज्ञानचारित्रसंवरतपःसमाधिवलयुक्तः । मोहादीनि निहत्याशुभानि
२७ चत्वारि कर्माणि ॥ १७ ॥ केवलमधिगम्य विभुः स्वयमेव ज्ञानदर्शन-
मनन्तम् । लोकहिताय कृतार्थोऽपि देशयामास तीर्थमिदम् ॥ १८ ॥
द्विविधमनेकद्वादशविधं महाविषयममितगमयुक्तम् । संसारार्णवपारगमनाय
३० दुःखक्षयायालम् ॥ १९ ॥ ग्रन्थार्थवचनपटुभिः प्रयत्नवद्भिरपि वादिभि-

निपुणैः । अनभिभवनीयमन्यैर्भास्कर इव सर्वज्ञोमिः ॥ २० ॥ कृत्वा
त्रिकरणशुद्ध तस्मै परमर्पये नमस्कारम् । पूज्यतमाय भगवते वीराय वि-
हीनमोहाय ॥ २१ ॥ तत्त्वार्थाधिगमाख्य बह्वर्थं संग्रहं लघुमन्यम् । व-
क्ष्यामि शिष्यक्षितमिममर्हद्वचनैकदेशस्य ॥ २२ ॥ महत्तोऽविमहाधि-
पयस्य दुर्गमप्रन्यमाप्यपारम् । कः क्षकः प्रत्यासं जिनवचनमहोदधेः क-
र्तुम् ॥ २३ ॥ शिरसा गिरिं विमित्तेषु विक्षिप्तेषु च क्षितिं वोढ्याम् ।
प्रतितीर्थे च समुद्रं मिस्तेषु पुनः कृत्वापेण ॥ २४ ॥ व्योम्नीन्तुं विष्णुमिपेन्ने-
रुगिरिं पाणिना विष्णुमधिपेत् । गत्यानिर्ले मीगीपेचरमसमुद्रं पिपासे च
॥ २५ ॥ तद्योतकप्रभाभिः सोऽमिषुमूपे च भास्करं मोहात् । योऽस्ति महाप्रन्यार्थं
जिनवचनं संजिघृक्षेत् ॥ २६ ॥ एकमपि तु जिनवचनाद्यस्माभिर्वाहकं पदं
भवति । श्रूयन्ते चानन्ताः सामायिकमात्रपदसिद्धाः ॥ २७ ॥ तस्मात्तत्त्वार्था-
प्यात् समासतो व्यासतश्च जिनवचनम् । भेद इति निर्निचारं प्राञ्च धार्यं
च याव्य च ॥ २८ ॥ न भवति धर्मः मोक्षे सर्वस्यैकान्ततो द्वित्वमवणात् ।
ब्रुवतोऽनुग्रहशुद्ध्या वक्तुस्त्येकान्ततो भवति ॥ २९ ॥ भवमपि विन्द्या-
त्मगतं तस्माच्छ्रेयः सर्वोपदेष्टव्यम् । आत्मानं च परं च हि द्वितोपदेष्टानुगु-
ह्यति ॥ ३० ॥ न त्वे च मोक्षमार्गाद्वितोपदेशोऽस्ति जगति कृत्स्नेऽस्मिन् ।
तस्मात्परमिममेवेति मोक्षमार्गं प्रवक्ष्यामि ॥ ३१ ॥ इति सम्बन्धकारिणः ।

१८

श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हद्वचनसंग्रहः

सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राणि मोक्षमार्गं ॥ १ ॥ तत्त्वार्थमद्वयं सम्य-
ग्दर्शनम् ॥ २ ॥ तन्निर्गोपधिगमाद्वा ॥ ३ ॥ जीवादीवासवपम्यसंव-
रनिर्हरामोक्षास्तत्त्वम् ॥ ४ ॥ नामस्थापनाद्रूपभाववस्तुभ्यासः ॥ ५ ॥
प्रमाणनयैरधिगमाः ॥ ६ ॥ निर्देशस्यामित्यसाधनाधिकरणस्थितिविधानतः
॥ ७ ॥ सत्संख्याज्ञेयसंज्ञनफाटान्तरमाषास्त्वबहुत्वैश्च ॥ ८ ॥ सविमुक्ता-
वधिमताः पर्यायकेष्वस्त्रिंशानि ज्ञानम् ॥ ९ ॥ तत्प्रमाणे ॥ १० ॥ आद्ये परो-
क्षम् ॥ ११ ॥ प्रत्यक्षमन्यम् ॥ १२ ॥ मतिः स्मृतिः संज्ञा चिन्ताभि-
निषोष इत्यनर्थान्तरम् ॥ १३ ॥ तद्विनिश्चयानिन्द्रियनिमित्तम् ॥ १४ ॥ १०
जबमहेदापायपारणाः ॥ १५ ॥ बहुपदुविषयिप्रानिभित्तानुक्तपुषाणां से-
तराणाम् ॥ १६ ॥ अर्थस्य ॥ १७ ॥ व्यञ्जनस्यायमहः ॥ १८ ॥ न
चक्षुरनिन्द्रियाभ्याम् ॥ १९ ॥ सुखं मतिपूर्वं ज्ञानेकद्रव्यज्ञमेवम् ॥ २० ॥ ३

द्विविधोऽवधिः ॥ २१ ॥ भवप्रत्ययो नारकदेवानाम् ॥ २२ ॥ यथोक्त-
 निमित्तः पद्मविकल्पः शेषाणाम् ॥ २३ ॥ ऋजुविपुलमती मनःपर्यायः
 ३ ॥ २४ ॥ विशुद्धप्रतिपाताभ्यां तद्विशेषः ॥ २५ ॥ विशुद्धिक्षेत्रस्वामि-
 विषयेभ्योऽवधिमनःपर्याययोः ॥ २६ ॥ मतिश्रुतयोर्निबन्धः सर्वद्रव्येष्व-
 सर्वपर्यायेषु ॥ २७ ॥ रूपिष्ववधेः ॥ २८ ॥ तदनन्तभागे मनःपर्या-
 यस्य ॥ २९ ॥ सर्वद्रव्यपर्यायेषु केवलस्य ॥ ३० ॥ एकादीनि भाज्यानि
 युगपदेकस्मिन्ना चतुर्भ्यः ॥ ३१ ॥ मतिश्रुतावधयो विपर्ययश्च ॥ ३२ ॥
 सदसतोरविशेषाद्यदृच्छोपलब्धेरुन्मत्तवत् ॥ ३३ ॥ नैगमसंग्रहव्यवहार-
 ९ र्जुसूत्रशब्दा नयाः ॥ ३४ ॥ आद्यशब्दौ द्वित्रिभेदौ ॥ ३५ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसङ्ग्रहे प्रथमोऽध्यायः

१२ औपशमिकक्षायिकौ भावौ मिश्रश्च जीवस्य स्वतत्त्वमौदयिकपारिणा-
 मिकौ च ॥ १ ॥ द्विनवाष्टादशैकविंशतित्रिभेदा यथाक्रमम् ॥ २ ॥ सम्य-
 कत्वचारित्रे ॥ ३ ॥ ज्ञानदर्शनदानलाभभोगोपभोगवीर्याणि च ॥ ४ ॥ ज्ञा-
 १५ नान्नानदर्शनदानादिलब्धयश्चतुस्त्रिपञ्चभेदाः सम्यक्त्वचारित्रसंयमासं-
 यमाश्च ॥ ५ ॥ गतिकपायलिंगमिथ्यादर्शनासंयतासिद्धत्वलेश्याश्चतुश्चतु-
 र्व्येकैकैकैकपञ्चभेदाः ॥ ६ ॥ जीवभव्याभव्यत्वादीनि च ॥ ७ ॥ उपयोगो
 १८ लक्षणम् ॥ ८ ॥ स द्विविधोऽष्टचतुर्भेदः ॥ ९ ॥ संसारिणो मुक्ताश्च
 ॥ १० ॥ समनस्कामनस्काः ॥ ११ ॥ संसारिणस्त्रसस्थावराः ॥ १२ ॥
 पृथिव्यन्वनस्पतयः स्थावराः ॥ १३ ॥ तेजोवायू द्वीन्द्रियादयश्च त्रसाः
 २१ ॥ १४ ॥ पञ्चेन्द्रियाणि ॥ १५ ॥ द्विविधानि ॥ १६ ॥ निर्वृत्त्युपकरणे
 द्रव्येन्द्रियम् ॥ १७ ॥ लब्ध्युपयोगौ भावेन्द्रियम् ॥ १८ ॥ उपयोगः स्पर्-
 शादिषु ॥ १९ ॥ स्पर्शनरसनघ्राणचक्षुःश्रोत्राणि ॥ २० ॥ स्पर्शरसगन्ध-
 २४ वर्णशब्दास्तेषामर्थाः ॥ २१ ॥ श्रुतमनिन्द्रियस्य ॥ २२ ॥ वाग्यन्ताना-
 मेकम् ॥ २३ ॥ कृमिपिपीलिकाभ्रमरमनुष्यादीनामेकैकवृद्धानि ॥ २४ ॥
 संहिनः समनस्काः ॥ २५ ॥ विग्रहगतौ कर्मयोगः ॥ २६ ॥ अनुश्रेणि
 २७ गतिः ॥ २७ ॥ अविग्रहा जीवस्य ॥ २८ ॥ विग्रहवती च संसारिणः
 प्राक् चतुर्भ्यः ॥ २९ ॥ एकसमयोऽविग्रहः ॥ ३० ॥ एकं द्वौ वानाहा-
 रकः ॥ ३१ ॥ सम्मूर्च्छनगर्भोपपाता जन्म ॥ ३२ ॥ सचित्तशीतसंवृत्ताः
 ३० सेतरा मिश्राश्चैकशस्तद्योनयः ॥ ३३ ॥ जराखण्डपोतजानां गर्भः ॥ ३४ ॥

नारकधैषानामुपपात ॥ ३५ ॥ दोषाणां समूर्धनम् ॥ ३६ ॥ औदारिक-
वैक्रियाहारकवैजसकर्मणानि शरीराणि ॥ ३७ ॥ तेषां परं परं सूक्ष्मम्
॥ ३८ ॥ प्रवेक्षतोऽसंख्येयगुणं प्राक्तेजसात् ॥ ३९ ॥ अनन्तगुणे परे ३
॥ ४० ॥ अप्रतिघाते ॥ ४१ ॥ अनानिषदेषे च ॥ ४२ ॥ सर्वस्य ॥ ४३ ॥
तदादीनि माम्यानि युगपदेकस्या चतुर्थ्यै ॥ ४४ ॥ निरुपभोगमन्त्यम्
॥ ४५ ॥ गर्भसंमूर्द्धनजमाद्यम् ॥ ४६ ॥ वैक्रियमौपपातिकम् ॥ ४७ ॥ १
छद्विप्रप्रत्यय च ॥ ४८ ॥ द्युम विशुद्धमव्यापाति चाहारक चतुर्दशपूर्व-
धरश्चैव ॥ ४९ ॥ नारकसंमूर्द्धिनो नपुंसकानि ॥ ५० ॥ न दृष्टाः ॥ ५१ ॥
औपपातिकधरमवेक्षोत्तमपुरुषासंख्येयवर्षासुपोऽनपयर्षासुपः ॥ ५२ ॥ १

इति भीतस्वार्थाधिगमेऽर्हत्त्वचनसंग्रहे द्वितीयोऽध्यायः

रजसर्कराबालुकापकभूमतमोमहात्मः प्रभा भूमयो घनामुवाताकाक्षप्रसिद्धाः १२
सप्ताधोऽधः पृथुतराः ॥ १ ॥ ताम्र नरका ॥ २ ॥ नित्याशुमत्तरलेज्या-
परिणामदेहवेदनाविक्रियाः ॥ ३ ॥ परस्परोद्दीरितदुःखा ॥ ४ ॥ सङ्घि-
ष्टासुरोद्दीरितदुःखाश्च प्राज्ञ चतुर्थ्याः ॥ ५ ॥ तेष्वेकत्रिसप्तदशसप्तदश- १५
द्वाविंशतित्रयस्त्रिंशत्सागरोपमा सत्त्वानां परा स्थितिः ॥ ६ ॥ जम्बूद्वीपस-
वणादयः द्युमनामानो द्वीपसमुद्राः ॥ ७ ॥ द्विर्विचिच्छ्रमाः पूर्वपूर्वपरिक्षे-
पिनो यल्लयारुतयः ॥ ८ ॥ तन्मध्ये मेरुनामिर्भूतो योजनत्रयतमद्वयवि- १८
ष्कमो जम्बूद्वीपः ॥ ९ ॥ तत्र भरवर्हमवतहरिविदेहरम्यरुहैरण्यवनेराय-
वर्षाः क्षेत्राणि ॥ १० ॥ तद्विभाजिन पूर्वापरयवता द्विमवम्माहाहिमव-
न्निपघनीछद्विभक्षिग्ररिणो वर्षधरपर्यव्याः ॥ ११ ॥ द्विर्षातस्त्रिगुण्डे ॥ १२ ॥ २१
पुष्करार्धे च ॥ १३ ॥ प्राग्मानुषोत्तरान्मनुष्या ॥ १४ ॥ आर्या न्दि-
शश्च ॥ १५ ॥ मरुत्तरावतविदेहाः कर्मभूमयोऽन्यत्र देयकुलत्तरकुलस्य
॥ १६ ॥ नृसिंही पयपरे त्रिपत्योपमान्तर्मुद्गर्धे ॥ १७ ॥ तिर्यग्यो- २४
नीना च ॥ १८ ॥

इति भीतस्वार्थाधिगमेऽर्हत्त्वचनसंग्रहे तृतीयोऽध्यायः

देवाश्चतुर्निकायाः ॥ ११ ॥ तृतीय पीतलेश्यः ॥ २॥ वज्राष्टपञ्चद्व्यद्वयवि-
ष्कम्पाः चन्सोपपन्नपर्यन्ताः ॥ ३ ॥ इन्द्रमामानिषत्रायस्त्रिंशत्पारिषदात्मरक्ष-
टोऽप्यालानीन्द्रकीर्णनाभियोग्यकित्तिपिकाश्चकसः ॥ ४ ॥ त्रायस्त्रिंशलोरुपा- ३०

- लवज्या व्यन्तरज्योतिष्काः ॥ ५ ॥ पूर्वयोर्द्वीन्द्राः ॥ ६ ॥ पीतान्तलेश्याः ॥ ७ ॥ कायप्रवीचारा आ ऐशानात् ॥ ८ ॥ शेषाः स्पर्शरूपशब्दमनः-
 ३ प्रवीचारा द्वयोर्द्वयोः ॥ ९ ॥ परेऽप्रवीचाराः ॥ १० ॥ भवनवासिनोऽसु-
 रनागविद्युत्सुपर्णाभिवातस्तनितोदधिद्वीपदिकुमाराः ॥ ११ ॥ व्यन्तराः
 किन्नरकिंपुरुषमहोरगगान्धर्वयक्षराक्षसभूतपिशाचाः ॥ १२ ॥ ज्योतिष्काः
 ६ सूर्याश्चन्द्रमसो ग्रहनक्षत्रप्रकीर्णतारकाश्च ॥ १३ ॥ मेरुप्रदक्षिणानित्यगतयो
 नृलोके ॥ १४ ॥ तत्कृतः कालविभागः ॥ १५ ॥ वहिरवस्थिताः ॥ १६ ॥
 वैमानिकाः ॥ १७ ॥ कल्पोपपन्नाः कल्पातीताश्च ॥ १८ ॥ उपर्युपरि
 ९ ॥ १९ ॥ सौधमैशानसानत्कुमारमहेन्द्रब्रह्मलोकलान्तकमहाशुकसहस्रारे-
 ष्वानतप्राणतयोरारणाच्युतयोर्नवसु ग्रैवेयेषु विजयवैजयन्तजयन्तापराजि-
 तेषु सर्वार्थसिद्धे च ॥ २० ॥ स्थितिप्रभावसुखद्युतिलेश्याविशुद्धीन्द्रिया-
 १२ वधिविषयतोऽधिकाः ॥ २१ ॥ गतिशरीरपरिग्रहाभिमानतो हीनाः ॥ २२ ॥
 पीतपद्मशुक्लेश्या द्वित्रिशेषेषु ॥ २३ ॥ प्राग्ग्रैवेयकेभ्यः कल्पाः ॥ २४ ॥
 ब्रह्मलोकालया लोकान्तिकाः ॥ २५ ॥ सारस्वतादित्यबह्व्यरुणगर्दतोयतु-
 १५ पिताव्यावाधमरुतः (अरिष्टाश्च) ॥ २६ ॥ विजयादिषु द्विचरमाः ॥ २७ ॥
 औपपातिकमनुष्येभ्यः शेषास्तिर्यग्योनयः ॥ २८ ॥ स्थितिः ॥ २९ ॥
 भवनेषु दक्षिणार्धाधिपतीनां पत्योपममध्यर्धम् ॥ ३० ॥ शेषाणां पादोने
 १८ ॥ ३१ ॥ असुरेन्द्रयोः सागरोपममधिकं च ॥ ३२ ॥ सौधर्मादिषु
 यथाक्रमम् ॥ ३३ ॥ सागरोपमे ॥ ३४ ॥ अधिके च ॥ ३५ ॥ सप्त
 सानत्कुमारे ॥ ३६ ॥ विशेषत्रिसप्तदशैकादशत्रयोदशपञ्चदशभिरधिकानि
 २१ च ॥ ३७ ॥ आरणाच्युतादूर्ध्वमैकैकेन नवसु ग्रैवेयकेषु विजयादिषु सर्वा-
 र्थसिद्धे च ॥ ३८ ॥ अपरा पत्योपममधिकं च ॥ ३९ ॥ सागरोपमे
 ॥ ४० ॥ अधिके च ॥ ४१ ॥ परतः परतः पूर्वा पूर्वानन्तरा ॥ ४२ ॥
 २४ नारकाणां च द्वितीयादिषु ॥ ४३ ॥ दशवर्षसहस्राणि ग्रथमायाम् ॥ ४४ ॥
 भवनेषु च ॥ ४५ ॥ व्यन्तराणां च ॥ ४६ ॥ परा पत्योपमम् ॥ ४७ ॥
 ज्योतिष्काणां अधिकम् ॥ ४८ ॥ ग्रहाणामेकम् ॥ ४९ ॥ नक्षत्राणामर्धम्
 ०३० ॥ ५० ॥ तारकाणां चतुर्भागाः ॥ ५१ ॥ जघन्या त्वष्ट्रभागः ॥ ५२ ॥
 चतुर्भागाः शेषाणाम् ॥ ५३ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसङ्ग्रहे चतुर्थोऽध्यायः

अजीवकाया धर्माधर्माकाशपुद्गलाः ॥ १ ॥ द्रव्याणि जीवाश्च ॥ २ ॥
 नित्यावस्थितान्तरूपाणि ॥ ३ ॥ रूपिणः पुद्गलाः ॥ ४ ॥ आऽऽकाशावेक-
 द्रव्याणि ॥ ५ ॥ निष्क्रियाणि च ॥ ६ ॥ असंख्येयाः प्रवेष्टा धर्माधर्मयोः ॥ ७ ॥
 जीवस्य च ॥ ८ ॥ आकाशस्थानस्थाः ॥ ९ ॥ संख्येयासंख्येयाश्च
 पुद्गलानाम् ॥ १० ॥ नाणोः ॥ ११ ॥ लोकाकाशेऽवगाहः ॥ १२ ॥
 धर्माधर्मयोः कृत्स्ने ॥ १३ ॥ एकप्रवेष्टाविषु भाव्यः पुद्गलानाम् ॥ १४ ॥
 असंख्येयभागाविषु जीवानाम् ॥ १५ ॥ प्रवेष्टसहस्रविस्तराधर्मा प्रदीपवत्
 ॥ १६ ॥ गतिस्थित्युपमहो धर्माधर्मयोरुपकारः ॥ १७ ॥ आकाशस्था-
 वगाहः ॥ १८ ॥ शरीरबाह्यनःप्राणापानाः पुद्गलानाम् ॥ १९ ॥ सुखदुःख-
 जीवितमरणोपमहाश्च ॥ २० ॥ परस्परौपमहो जीवानाम् ॥ २१ ॥ वर्तना
 परिणामः क्रिया परत्वापरत्वे च फलस्य ॥ २२ ॥ स्वस्वैरसगम्भजनवन्तः
 पुद्गलाः ॥ २३ ॥ शब्दवचसौख्यस्योत्थसंस्थानमेव तमश्छायातपोघोषव-
 न्तश्च ॥ २४ ॥ अणवः रज्ज्वाश्च ॥ २५ ॥ संभावमेवेभ्य उत्पद्यन्ते ॥ २६ ॥
 मेवाद्वयः ॥ २७ ॥ मेवसंघाताभ्यां चाक्षुषाः ॥ २८ ॥ उत्पादय्ययमौ-
 ध्ययुक्त सत् ॥ २९ ॥ तद्भावाभ्यय नित्यम् ॥ ३० ॥ अपिदानपित्तसिद्धेः ॥ ३१ ॥
 सिद्धिरुत्पत्त्याद्वयः ॥ ३२ ॥ न अपन्यगुणानाम् ॥ ३३ ॥
 गुणसान्धे सट्टानाम् ॥ ३४ ॥ अप्रधिकाविगुणानां तु ॥ ३५ ॥ धन्वे
 समाधिकौ पारिणामिकौ ॥ ३६ ॥ गुणपर्यायवद् द्रव्यम् ॥ ३७ ॥ फलश्रे-
 ण्येके ॥ ३८ ॥ सोऽनन्तसमयः ॥ ३९ ॥ द्रव्याभ्यां निर्गुणा गुणाः
 ॥ ४० ॥ तद्भावाः परिणामाः ॥ ४१ ॥ अनाविरादिमांश्च ॥ ४२ ॥ रूपि-
 ष्वादिमांश्च ॥ ४३ ॥ योगोपयोगौ जीवेषु ॥ ४४ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थप्रियमोर्द्ध्ववचनसंग्रहे पञ्चमोऽध्यायः

कायबाह्यनःकर्म योगः ॥ १ ॥ स आस्तव ॥ २ ॥ धृमः पुण्यस्य ॥ ३ ॥
 अहमः पापस्य ॥ ४ ॥ सकपायाकपाययोः सांपराधिकेयापययोः
 ॥ ५ ॥ अमृतकपायेन्द्रियक्रियाः पञ्चभूतपञ्चपञ्चपित्तसिद्ध्याः पूर्वस्य
 मेदाः ॥ ६ ॥ तीव्रमन्दशावाहावमावबीर्याधिकरणविशेषेभ्यस्तद्विशेषः ॥ ७ ॥
 अधिकरण जीवाजीवाः ॥ ८ ॥ आर्षं सर्वमसमार्भारभयोत्त-
 मवकारिदानुमतकपायविशेषेभ्यः सिद्धिसिद्धिस्तुभ्योऽप्य ॥ ९ ॥ निर्बर्तनानिश्च-
 रायोगनिसर्गा द्विचतुर्विंशतिमेदाः परम् ॥ १० ॥ तत्त्वदोषनिष्ठपनारसर्वाः ॥ ११ ॥

यस्य ॥ १९ ॥ नामगोत्रयोरष्टौ ॥ २० ॥ शेषाणामन्तर्मुहूर्तम् ॥ २१ ॥
 विपाकोऽनुभावः ॥ २२ ॥ स यथानाम ॥ २३ ॥ ततश्च निर्जरा ॥ २४ ॥
 ३ नामप्रत्ययाः सर्वतो योगविशेषात्सूक्ष्मैकक्षेत्रावगाढस्थिताः सर्वात्मप्रदेशे-
 ष्वनन्तानन्तप्रदेशाः ॥ २५ ॥ सत्वेद्यसम्यक्त्वहास्यरतिपुरुषवेदशुभायुर्ना-
 मगोत्राणि पुण्यम् ॥ २६ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थाधिगमेऽर्हत्प्रवचनसङ्ग्रहे अष्टमोऽध्यायः

आस्रवनिरोधः संवरः ॥ १ ॥ स गुप्तिसमितिधर्मानुप्रेक्षापरीपंहजयचा-
 ५ रित्रैः ॥ २ ॥ तपसा निर्जरा च ॥ ३ ॥ सम्यग्योगनिग्रहो गुप्तिः ॥ ४ ॥ ईर्या-
 भापैषणादाननिक्षेपोत्सर्गाः समितयः ॥ ५ ॥ उत्तमः क्षमामार्दवार्जवशौचस-
 त्यसंयमतपस्त्यागाकिंचन्यब्रह्मचर्याणि धर्मः ॥ ६ ॥ अनित्याशरणसंसारैकत्वा-
 १२ न्यत्वाशुचित्वास्त्रवसंवरनिर्जरालोकबोधिदुर्लभधर्मस्वाख्याततत्त्वानुचिन्त-
 नमनुप्रेक्षाः ॥ ७ ॥ मार्गाच्यवननिर्जरार्थं परिपोढव्याः परीषदाः ॥ ८ ॥ क्षु-
 न्पिपासाशीतोष्णदंशमशकनाग्रयारतिस्त्रीचर्यानिपद्याशय्याक्रोशवधयाचना-
 १५ लाभरोगतृणस्पर्शमलसत्कारपुरस्कारप्रज्ञाज्ञानादर्शनानि ॥ ९ ॥ सूक्ष्मसंपरा-
 यच्छद्मस्थवीतरागयोश्चतुर्दश ॥ १० ॥ एकादश जिने ॥ ११ ॥ वादरसंपराये
 सर्वे ॥ १२ ॥ ज्ञानावरणे प्रज्ञाज्ञाने ॥ १३ ॥ दर्शनमोहान्तराययोरदर्शना-
 १८ लाभौ ॥ १४ ॥ चारित्रमोहे नाग्रयारतिस्त्रीनिपद्याक्रोशयाचनासत्कारपुरस्काराः
 ॥ १५ ॥ वेदनीये शेषाः ॥ १६ ॥ एकादयो भाज्या युगपदेकोनविंशतेः ॥ १७ ॥
 सामायिकच्छेदोपस्थाप्यपरिहारविशुद्धिसूक्ष्मसंपराययथाख्यातानि चारित्रम्
 २१ ॥ १८ ॥ अनशनावमौदर्यवृत्तिपरिसंख्यानरसपरित्यागविविक्तशय्यासन-
 कायक्लेशा बाह्यं तपः ॥ १९ ॥ प्रायश्चित्तविनयवैयावृत्त्यस्वाध्यायव्यु-
 त्सर्गध्यानान्युत्तरम् ॥ २० ॥ नवचतुर्दर्शपञ्चद्विभेदं यथाक्रमं प्राग्ध्यानात्
 २४ ॥ २१ ॥ आलोचनप्रतिक्रमणतदुभयविवेकव्युत्सर्गतपश्छेदपरिहारोपस्था-
 पनानि ॥ २२ ॥ ज्ञानदर्शनचारित्रोपचाराः ॥ २३ ॥ आचार्योपाध्याय-
 तपस्विशैक्षकगलनगणकुलसंघसाधुसमनोज्ञानाम् ॥ २४ ॥ वाचनापृच्छ-
 २७ नानुप्रेक्षाम्नायधर्मोपदेशाः ॥ २५ ॥ बाह्याभ्यन्तरोपध्योः ॥ २६ ॥ उत्त-
 मसंहननस्यैकाग्रचिन्तानिरोधो ध्यानम् ॥ २७ ॥ आ मुहूर्तात् ॥ २८ ॥
 आर्तरौद्रधर्मशुक्लानि ॥ २९ ॥ परे मोक्षहेतू ॥ ३० ॥ आर्तममनोज्ञानां
 ३० संप्रयोगे तद्विप्रयोगाय स्मृतिसमन्वाहारः ॥ ३१ ॥ वेदनायाश्च ॥ ३२ ॥

विपरीत मनोज्ञानाम् ॥ ३३ ॥ निवान च ॥ ३४ ॥ तद्विरतवेदविरत-
प्रमत्तसंयतानाम् ॥ ३५ ॥ हिंसानृतलोयविषयसरञ्जणेभ्यो रौद्रमधिरतवे-
दविरतयोः ॥ ३६ ॥ आशापायविपाकसंस्थानविषयाय धर्ममप्रमत्तसंयतस्य १
॥ ३७ ॥ उपशान्तक्षीणकृपाययोश्च ॥ ३८ ॥ शुद्धे चाद्ये ॥ ३९ ॥ परे
केवलिन ॥ ४० ॥ पृथक्त्वैकत्ववितर्कसूक्ष्मक्रियाप्रतिपातिव्युपगतक्रिया-
निवृत्तानि ॥ ४१ ॥ तत् त्र्येककाययोगायोगानाम् ॥ ४२ ॥ एकाग्रये सवि- ९
तर्कं पूर्वं ॥ ४३ ॥ अविचारं द्वितीयम् ॥ ४४ ॥ वितर्कः सुखम् ॥ ४५ ॥
विचारोऽर्थव्यञ्जनयोगसंज्ञान्तिः ॥ ४६ ॥ सम्यग्दृष्टिभावकविरतानन्त-
वियोजकदर्शनमोहक्षपकोपशान्तमोहक्षपक्षक्षीणमोहजिनाः क्रमशोऽसंख्ये- ९
यगुणनिर्जरा ॥ ४७ ॥ पुलाकबहुलकुलीलनिर्मन्यकातका निर्मन्याः ॥ ४८ ॥
संयममुत्तमतिसेवनातीर्थछिगलेक्ष्योपपातविकल्पतः साध्या ॥ ४९ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थसिद्धिप्रकाशसंग्रहे नवमोऽध्यायः

१२

मोहक्षयात्मानदर्शनावरणान्तरायसंयाध केवलम् ॥ १ ॥ बन्धहेत्वभाव
निर्जराभ्याम् ॥ २ ॥ कृत्स्नकर्मक्षयो योक्तः ॥ ३ ॥ औपद्रमिकादि मध्य- १५
त्वाभावाच्चान्यत्र केवलसम्यक्त्वज्ञानवर्धनसिद्धयेभ्यः ॥ ४ ॥ तदनन्तर-
मूर्द्धं गच्छत्यालोकास्तात् ॥ ५ ॥ पूर्वप्रयोगावसङ्गत्वाद्बन्धविच्छेदाद्यथागति
परिणामाच्च तद्वृत्तिः ॥ ६ ॥ क्षेत्रकालगतिविविक्तसीर्यचारित्रप्रत्येकमुद्बोधित- १८
ज्ञानावगाहनान्तरसंख्याल्पवहुत्वतः साध्याः ॥ ७ ॥

इति श्रीतत्त्वार्थसिद्धिप्रकाशसंग्रहे दशमोऽध्यायः

१३

एव तस्यपरिज्ञानाद्विरक्तस्यात्मनो भूतम् । निरासवत्वाच्छिन्नायां नवायां
कर्मसन्ततो ॥ १ ॥ पूर्वार्जित क्षपयतो ययोक्तः क्षयहेतुभिः । ससारबीज
काल्येन मोहनीय प्रहीयते ॥ २ ॥ ततोऽन्तरायज्ञानप्रदर्शनप्रान्यनन्तरम् । ॥
प्रहीयन्तेऽस्य मुगपत् त्रीणि कर्माण्यस्येततः ॥ ३ ॥ गर्भसूत्र्यां विनष्टाया
यया बालो विनश्यति । तथा कर्म क्षय याति मोहनीये क्षय गते ॥ ४ ॥
ततः क्षीणवसु कर्मा प्राप्नोऽप्याकमावसयमम् । बीजवन्धननिर्मुक्तः स्नातकः २०
परमेश्वरः ॥ ५ ॥ क्षेपकर्मफलापेक्षः ह्युक्तो मुक्तो निरामयः । सर्वज्ञः स-
र्वदर्शी च जिनो भवति केवली ॥ ६ ॥ कृत्स्नकर्मक्षयादूर्ध्वं निर्याणमधिग
च्छति । यथा दग्धेन्धनो बह्निर्निरुपादानसन्ततिः ॥ ७ ॥ दग्धे बीजे यथा २०

- दशाधिपानाम् । तद्विन्दवत्येव पुरो हि साम्य—सुधांतुधेस्तेन तमाद्रियस्व
॥ ६ ॥ अदृष्टवैचित्र्यवशाज्जगज्जने, विचित्रकर्माशयवाग्विसंस्थुले । उदा-
३ सवृत्तिस्थितचित्तवृत्तयः, सुखं श्रयंतं यतयः क्षतार्तयः ॥ ७ ॥ विश्वजं-
तुषु यदि क्षणमेकं, साम्यतो भजसि मानस मैत्रीम् । तत्सुखं परममत्र
परत्राप्यश्रुपे न यदभूत्तव जातु ॥ ८ ॥ न यस्य मित्रं न च कोऽपि शत्रु-
६ र्निजः परो वापि न कश्चनास्ते । न चेंद्रियार्थेषु रमेत चेत्तः, कषायमुक्तः
परमः स योगी ॥ ९ ॥ भजस्व मैत्रीं जगदङ्गिराशिषु, प्रमोदमात्मन् गु-
णिषु त्वशेषतः । भवार्तिदीनेषु कृपारसं सदाप्युदासवृत्तिं खलु निर्गुणेष्वपि
९ ॥ १० ॥ मैत्री परस्मिन् हितधीः समग्रे, भवेत्प्रमोदो गुणपक्षपातः । कृपा
भवार्ते प्रतिवर्तुमीहोपेक्षैव माध्यस्थ्यमवार्यदोषे ॥ ११ ॥ परहितचिन्ता
मैत्री । परदुःखविनाशिनी तथा करुणा । परसुखतुष्टिर्मुदिता, परदोषोपेक्ष-
१२ णमुपेक्षा ॥ १२ ॥ मा कार्पीत्कोऽपि पापानि, मा चाभूत्कोऽपि दुःखितः ।
मुच्यतां जगद् येया, मतिर्मैत्री निगद्यते ॥ १३ ॥ अपास्ताशेषदोषाणां,
वस्तुतत्त्वावलोकितानाम् । गुणेषु पक्षपातो यः, स प्रमोदः प्रकीर्तितः ॥ १४ ॥
१५ दीनेष्वार्तेषु भीतेषु, याचमानेषु जीवितम् । प्रतीकारपरा बुद्धिः, कारुण्य-
मभिधीयते ॥ १५ ॥ क्रूरकर्मसु निःशंकं, देवतागुरुर्निदिषु । आत्मशंसिषु
योपेक्षा, तन्माध्यस्थ्यमुदीरितम् ॥ १६ ॥ चेतनेतरगतेष्वखिलेषु, स्पर्शरूप-
१८ रवगंधरसेषु । साम्यमेष्यति यदा तव चेतः, पाणिगं शिवसुखं हि तदा-
त्मन् ॥ १७ ॥ के गुणास्तव यतः स्तुतिमिच्छस्यद्भुतं किमकृथा मद-
वान् यत् । कैर्गता नरकभीः सुकृतैस्ते, किं जितः पितृपतिर्यदचिन्तः ॥ १८ ॥
२१ गुणस्तवैर्यो गुणिनां परेषामाक्रोशनिंदादिभिरात्मनश्च । मनः समं शीलति
मोदते वा, खिद्येत च व्यत्ययतः स वेत्ता ॥ १९ ॥ न वेत्ति शत्रून् सु-
हृदश्च नैव, हिताहिते स्वं न परं च जंतोः । दुःखं द्विषन् वाञ्छसि शर्म
२४ चैतन्निदानमूढः कथमाप्स्यसीष्टम् ॥ २० ॥ कृती हि सर्वं परिणामरम्यं,
विचार्य गृह्णाति चिरस्थितीह । भवान्तरेऽनन्तसुखाप्तये तद् आत्मन् किमाचा-
रमिमं जहासि ॥ २१ ॥ निजः परो वेति कृतो विभागो, रागादिभिस्ते
२७ त्वरयस्तवात्मन् । चतुर्गतिक्लेशविधानतस्तत् प्रमाणयन्नस्यरिनिर्मितं किम्
॥ २२ ॥ अनादिरात्मा न निजः परो वा, कस्यापि कश्चिन्न रिपुः सुहृद्वा ।
स्थिरा न देहाकृतयोऽणवश्च, तथापि साम्यं किमुपैषि नैषु ॥ २३ ॥ यथा
३० विदां लेप्यमया न तत्त्वात्, सुखाय मातापितृपुत्रदाराः । तथा परेऽपीह

विशीर्णवत्तदाकारमेतद्धि सम समग्रम् ॥ २४ ॥ आनन्ति कामाभिलिख-
संज्ञा, अर्थ नराः केऽपि च केऽपि धर्मम् । जैन च केचित् गुरुदेव-
शुद्ध, केचित् दिव केऽपि च केऽपि साम्यम् ॥ २५ ॥ लिखन्ति तावद्धि १
निष्ठा निनेषु, पश्यन्ति यावन्निजमर्थमेव्यः । इमां भवेऽत्रापि समीक्ष्य
रीतिं, स्वार्थे न कः प्रेत्य हिते यतेव ॥ २६ ॥ सप्रैत्रवालाविषु यद्वदातै
रोपश्च तोपश्च मुखा पदार्थैः । तथा भवेऽस्मिन् विषयैः समस्तैरेव विमा- १
ध्यात्मस्येऽजचेहि ॥ २७ ॥ एष मे जनयिता जननीय, वधवाः पुनरिमे
स्वजनाश्च । द्रव्यमेतदिति जातममत्त्वो नैव पश्यसि कृतावयवत्वम् ॥ २८ ॥
नो धनैः परिधनैः स्वजनैर्या वैभवैः परिचितैरपि मत्रैः । रक्ष्यतेऽत्र खलु १
कोऽपि कृतांतामो विभावयसि मूढ किमेवम् ॥ २९ ॥ तैर्मवेऽपि यवहो सुख-
निच्छलस्य साधनतया प्रतिभाते । मुञ्चसि प्रतिकुल विषयेषु, प्रीतिमेपि
न तु साम्यसत्तत्त्वे ॥ ३० ॥ अर्थतोषुगमम् ॥ किं कृपायकुरुषुं कुरुषे स्त्र, ११
केषु चिन्तनु मनोऽरिधियात्मन् । तेऽपि ते हि जनकादिकरूपैरिष्टतां वधु-
रनवमयेषु ॥ ३१ ॥ यांश्च शोचसि गताः किमिमे मे, शोदका इति धिया
विभुरात्मा । तैर्मनेषु निहवस्तत्रमनतेऽप्येव, तेऽपि निहता भवता च ॥ ३२ ॥ १५
प्रातु न दक्ष्या भवतु सतो ये, स्वया न ये स्वामपि पातुमीशा । मम-
त्यमेतेषु वधगुणात्मन्, पदे पदे किं शुचमेपि मूढ ॥ ३३ ॥ सचेतनाः
पुद्गलपिण्डजीवा, अर्था परे चाणुमया द्वयेऽपि । वधत्यनवान् परिभासमा- १८
वाल्लेषेषु कस्तवईति रागरोषी ॥ ३४ ॥

अथ द्वितीयः स्त्रीममत्वमोघमाधिकारः

२१

मुञ्चसि प्रणयचारुगिरासु प्रीतितः प्रणयिनीषु कृत्तिसवम् । किं न वेत्ति
पतता भववाद्यौ, ता तृणां खलु शिला गलबद्धाः ॥ १ ॥ चर्मोत्थिमञ्चा-
अवसास्त्रमांसामेष्वाणसु व्यक्षिरपुद्गलानाम् । स्त्रीदेहर्षिबाहुतिसंस्थितेषु, १८-२३
षेषु किं पश्यसि रम्यमाश्रयन् ॥ २ ॥ विछोक्य वूरस्यममेध्यमत्पं, क्षुगु-
प्ससे मोटितनासिकम्यम् । भूतेषु तेनैव विमूढ योपायषु पु तर्किक कुरुषे-
ऽमिठापम् ॥ ३ ॥ अमेध्यमासास्रवसात्मकानि, नादीक्षरीराणि निषेय- २०
माणा । इहाप्यपत्यप्रविष्ठाद्विचितातापान् परत्र प्रति दुर्गतीश्व ॥ ४ ॥ अ-
ज्ञेषु येषु परिमुञ्चसि कामिनीनां, येषां प्रसीद विश च भणमतरेषाम् । स-
म्यक् समीक्ष्य विरमाशुचिपिण्डकेम्यमेव्यश्च शुच्यशुचिबस्तुविचारमिच्छन् ३०

॥ ५ ॥ विमुह्यसि स्मेरदृशः सुमुख्या, मुखेक्षणादीन्यभिवीक्षमाणः । स-
मीक्षसे नो नरकेषु तेषु मोहोद्भवा भाविकदर्थनास्ताः ॥ ६ ॥ अमेध्यमन्त्रा
वहुरंघ्रनिर्यन्मलाविलोद्यत्कृमिजालकीर्णा । चापल्यमायानृतवंचिका स्त्री,
संस्कारमोहान्नरकाय भुक्ता ॥ ७ ॥ निर्भूमिर्विषकंदली गतदरी व्याघ्री
निराहो महान्याधिर्मृत्युरकारणश्च ललनाऽनन्ना च वज्राशनिः । वंधुस्नेह-
विघातसाहसमृपावादादिसंतापभूः, प्रत्यक्षापि च राक्षसीति विरुदैः ख्या-
ताऽऽगमे त्यज्यताम् ॥ ८ ॥

अथ तृतीयोऽपत्यममत्वमोचनाधिकारः

मा भूरपत्यान्यवलोकमानो, मुदाकुलो मोहनृपारिणा यत् । चिक्षिप्सया
नारकचारकेऽसि, दृढं निबद्धो निगडैरमीभिः ॥ १ ॥ आजीवितं जीव
भवान्तरेऽपि वा, शल्यान्यपत्यानि न वेत्सि किं हृदि । चलाचलैर्यैर्विवि-
धार्तिदानतोऽनिशं निहन्येत समाधिरात्मनः ॥ २ ॥ कुक्षौ युवत्याः कृ-
मयो विचित्रा, अप्यस्त्रशुक्रप्रभवा भवन्ति । न तेषु तस्या नहि तत्पतेश्च,
रागस्ततोऽयं किमपत्यकेषु ॥ ३ ॥ त्राणाशकेरापदि संवंधानंत्यतो मिथो-
ऽगवताम् । संदेहाच्चोपकृतेर्मापत्येषु स्निहो जीव ॥ ४ ॥

अथ चतुर्थो धनममत्वमोचनाधिकारः

याः सुखोपकृतिकृत्वधिया त्वं, मेलयन्नसि रमा ममताभाक् । पाप्मनो-
ऽधिकरणत्वत एता, हेतवो ददति संसृतिपातम् ॥ १ ॥ यानि द्विपाम-
प्युपकारकाणि, सर्पोन्दुरादिष्वपि यैर्गतिश्च । शक्या च नापन्मरणामयाद्या,
हन्तुं धनेष्वेषु क एव मोहः ॥ २ ॥ ममत्वमात्रेण मनःप्रसादमुखं धनै-
रल्पकमल्पकालम् । आरंभपापैः सुचिरं तु दुःखं, स्यादुर्गतौ दारुणमित्यवेहि
॥ ३ ॥ द्रव्यस्तवात्मा धनसाधनो न धर्मोऽपि सारंभतयातिशुद्धः ।
निःसंगतात्मा त्वतिशुद्धयोगात्, मुक्तिश्रियं यच्छति तद्भवेऽपि ॥ ४ ॥
क्षेत्रवास्तुधनधान्यगवाश्वैर्मेलितैः सनिधिभिस्तनुभाजाम् । क्लेशपापनरका-
भ्यधिकः स्यात्को गुणो न यदि धर्मनियोगः ॥ ५ ॥ आरंभैर्भरितो नि-
मज्जति यतः प्राणी भवांभोनिधावीहंते कुनृपादयश्च पुरुषा येन च्छलाद्वा-
धितुम् । चिंताव्याकुलताकृतेश्च हरते यो धर्मकर्मसृतिं, विज्ञा ! भूरिपरि-
ग्रहं त्यजत तं मोक्षं परैः प्रायशः ॥ ६ ॥ क्षेत्रेषु नो वपसि यत्सदपि

स्वमेतथातासि तत्परमवे किमिव गृहीत्वा । तस्माज्जनाद्विजमितामचया-
वितासे, मावी कथं नरकदुःखमराध मोक्षः ॥ ७ ॥

अथ पञ्चमो वेदमयत्वमोचनाधिकारः

पुण्यासि य वेदमपाम्यर्चितयस्त्रयोपकारं कथय विधास्यति । कर्माणि
कुर्वन्मिति चितयायति, जगत्त्रयं वक्ष्यते हि चूर्त्तयद् ॥ १ ॥ कारागृहा- १
द्ब्रह्मविद्याशुचितादिदुराराभिर्गोमुमिच्छति जडोऽपि हि तद्विमिष । क्षिप्तस्त-
तोऽधिकवरे वपुषि स्वकर्मश्रातेन तद्द्रष्टव्यितु यतसे किमात्मन् ॥ २ ॥
वेदांछसीदमवितु परलोकादुत्तमीत्या ततो न कुदये किमु पुण्यमेव । शक्य ९
न रक्षिमुमिदं हि न दुःखमीति पुण्यं विना क्षयमुपैति च वस्त्रिणोऽपि
॥ ३ ॥ देहे विमुक्तं कुरुपे किमपि न वेत्ति, देहस्य एव मजसे मवदुः-
खब्राह्मन् । ओहामितो हि सहसे घनघातमभिर्बाधा न तेऽस्य च नमोव- १२
दनामयत्वे ॥ ४ ॥ दुष्टः कर्मविपाकमूपतिबन्धः कायाद्वयं कर्मकृत्,
बद्धा कर्मगुणैर्हृषीकचपके पीतप्रमादासवम् । कृत्वा नारकचारकापदुचित
त्वां प्राप्य चाशु च्छन्न, गन्तेति स्वहिताय समयममरं त वाहयास्य वदत् १५
॥ ५ ॥ यतः क्षुचीम्यप्यक्षुचीमवन्ति । कुम्भाकुलात्काकशुनादिभक्ष्यात् ।
द्रागुमाषिनो भम्मवया ततोऽज्ञात्, मांसादिर्विहान् स्वहितं गृहाण ॥ ६ ॥
परोपकारोति तपो जपो वा, विनश्यद्यस्य फलं न वेदात् । समाटका- १८
वस्मदिनामगेहमूर्त्तिदम्बं फलमभुते किम् ॥ ७ ॥ शूर्पिहृरूपेण विन
श्वरेण, जुगुप्सनीयेन गन्धालयेन । देहेन चेदात्महितं सुसाध, धर्मात् किं
तपतसेऽत्र मूढ ॥ ८ ॥

२१

अथ षष्ठो विषयप्रमादत्यागाधिकारः

अत्यल्पकल्पिष्ठमुरागं किर्मित्रियार्थैस्त्व मुञ्चसि प्रतिपद् प्रधुरप्रमादः । २४
प्ते क्षिपन्ति गदने मधमीमक्ये, अतूष्णं यत्र सुखमा निषमार्गेदृष्टि ॥ १ ॥
आपातरम्ये परिणामदु ते, मुखे कथं वेपथिके रतोऽसि । जडोऽपि कथं
रथयन् हितार्थी, करोति विद्वन् यदुद्वर्तकम् ॥ २ ॥ यार्द्रियार्थैरिह २०
समं बिदुषपदण्यत्स शिष्यं परत्र च । तयोर्मिणोऽस्ति प्रतिपन्नता क-
तिम्, बिशेषदृष्टवान्यतरद् गृहाण तन् ॥ ३ ॥ मुक्ते कथं नारकस्तिर्यगा-
दिदुःखानि दृष्टीन्यवपेहि ज्ञात्रैः । निवर्तते ते विषयेषु कृप्या, विमेपि २०

पापप्रचयाच्च येन ॥ ४ ॥ गर्भवासनरकादिवेदनाः, पश्यतोऽनवरतं श्रुते-
 क्षणैः । नो कपायविषयेषु मानसं श्लिष्यते बुध विचिंतयेति ताः ॥५॥
 ३ वध्यस्य चौरस्य यथा पशोर्वा, संप्राप्यमाणस्य पदं वधस्य । शनैः शनैरेति
 मृतिः समीपं, तथाखिलस्येति कथं प्रमादः ॥ ६ ॥ विभेपि जंतो ! यदि
 दुःखराशेस्तदिन्द्रियार्थेषु रतिं कृथा मा । तदुद्धवं नश्यति शर्म यद्वाक्,
 ६ नाशे च तस्य ध्रुवमेव दुःखम् ॥ ७ ॥ मृतः किमु प्रेतपतिर्दुरामया, गताः
 क्षयं किं नरकाश्च मुद्रिताः । ध्रुवाः किमायुर्वनदेहबंधवः, सकौतुको यद्वि-
 पयैर्विमुह्यसि ॥ ८ ॥ विमोह्यसे किं विषयप्रमादैर्भ्रमात्सुखस्यायतिदुःख-
 ९ राशेः । तद्गर्धमुक्तस्य हि यत्सुखं ते गतोपमं चायतिमुक्तिदं तत् ॥ ९ ॥

अथ सप्तमः कपायत्यागाधिकारः

३२ रे जीव सेहित्य सहिष्यसि च व्यथास्तास्त्वं नारकादिषु पराभवभूः
 कपायैः । मुग्धोदितैः कुवचनादिभिरप्यतः किं, क्रोधान्निहंसि निजपुण्य-
 धनं दुरापम् ॥ १ ॥ पराभिभूतौ यदि मानमुक्तिस्ततस्तपोऽखंडमतः शिवं
 ३५ वा । मानादतिर्दुर्वचनादिभिश्चेत्पक्षयस्तन्नरकादि दुःखम् ॥ २ ॥ वै-
 रादि चात्रेति विचार्य लाभालाभौ कृतिन्नाभवसंभविन्याम् । तपोऽथवा
 मानमवा(या?)भिभूताविहास्ति नूनं हि गतिर्द्विधैव ॥३॥ श्रुत्वाक्रोशान् यो
 ३८ मुदा पूरितः स्यात्, लोष्टाद्यैर्यश्चाहतो रोमहर्षी । यः प्राणान्तेऽप्यन्यदोष
 न पश्यत्येव श्रेयो द्राग् लभेतैव योगी ॥ ४ ॥ को गुणस्तव कदा च
 कपायैर्निर्ममे भजसि नित्यमिमान् यत् । किं न पश्यसि दोषममीषां, ता-
 ३९ पमत्र नरकं च परत्र ॥ ५ ॥ यत्कपायजनितं तव सौख्यं, यत्कपायपरि-
 हानिभवं च । तद्विशेषमथवैतदुदकं, संविभाव्य भज धीर विशिष्टम् ॥६॥
 सुखेन साध्या तपसां प्रवृत्तिर्यथा तथा नैव तु मानमुक्तिः । आद्या न दत्ते-
 ४० ऽपि शिवं परा तु, निदर्शनाद्वाहुबलेः प्रदत्ते ॥ ७ ॥ सम्यग्विचार्येति वि-
 हाय मानं, रक्षन् दुरापाणि तपांसि यन्नात् । मुदा मनीषी सहतेऽभिभूतीः,
 शूरः क्षमायामपि नीचजाताः ॥८॥ पराभिभूत्याल्पिकयापि कुयस्यधैरपीमां
 ४१ प्रतिकर्तुमिच्छन् । न वेत्ति तिर्यङ्नरकादिकेषु, तास्तैरनंतास्त्वतुला भवित्रीः
 ॥९॥ यत्से कृतिन् ! यद्यपकारकेषु, क्रोधं ततो धेह्यरिपट्क एव । अथोप-
 कारिष्वपि तद्भवार्तिकृत्कर्महन्मित्रवहिर्द्विपत्सु ॥१०॥ अधीत्यनुष्ठानतपःश-
 ४२ माद्यान्, धर्मान् त्रिचित्रान् विदधत्समायान् । न लप्स्यसे तत्फलमात्म-

देहहेताधिकं ताम्रं मयांतरेषु ॥ ११ ॥ मुद्राय यस्ते यदि लोभमात्मनो,
ज्ञानाविरजप्रिये विवेदि सत् । दुःखाय चेतत्र परत्र वा कृतिम्, परि-
प्रेहं च्छहिरांतरेऽपि च ॥ १० ॥ करोपि यथेत्यद्विषाय किञ्चित्, कदा- १
पितृत्वं मुहूर्तं कथयित् । माऽजीहरस्त्वग्मदमत्सराद्यैर्विना च तन्मा नर-
कातिथिर्मुः ॥ १३ ॥ पुरापि पापे पतितोऽसि संसृजो, वधासि रे किं
गुणमत्सरं पुनः । न येस्ति किं चोरखले निपात्यसे, नियज्यसे शूलजया १
च सर्वत ॥ १४ ॥ कटेन धर्मो लवणो मिषल्यय, क्षय कपायैर्मुंगपत्
प्रयासि च । अतिप्रयत्नार्जितममुं न सतः, किमहं । इी हारयसे नमस्वता
॥ १५ ॥ झश्रुमबन्ति मुहूर्तः कलुषीमबन्ति धर्मा यज्ञासि निषिवायज्ञ- १
सीमबन्ति । क्षिप्रं नैव पितरोऽपि च बांधवाश्च, लोकद्वयेऽपि विपदो
भवितां कपायैः ॥ १६ ॥ रूपसामकुलविक्रमविद्याभीतपोवितरणप्रमुताद्यै ।
किं मद वहासि वेत्ति न, मूढाऽनतः । स्वसृष्टाभवदुःखम् ॥ १७ ॥ १३
विना कपायाश्च भवार्चिराशिर्मवेद्भवेदेव च तेषु सरसु । मूढ हि संसार-
तरोः कपायाश्चान् विहायैव सुखी भवात्मन् ॥ १८ ॥ ॥ समीक्ष्य स्ति-
र्यङ्मनकाविवेदनाः, भुवेक्ष्यैर्धमदुरापता तथा । प्रमोदसे यद्विषयैः सकौ- १५
मुकैश्चतस्तवात्मन् । विफलैव चेतना ॥ १९ ॥ चौरैश्च पा कर्मकरैर्गृहीते,
दुष्टैः स्वमात्रेऽप्युपतप्यसे त्वम् । पुष्टे प्रमादेऽनुमिष्य पुण्यघन न किं
वेत्स्यपि छुद्रपमानम् ॥ २० ॥ मूढो कोऽपि न रक्षितो न अगतो वा- १८
रिष्यमुक्तासिच, रोगस्तेन नृपादिना न च मियो निणासिताः पोद्भ्य ।
विष्वक्त्वा नरका न नापि मुद्रिता धर्मैस्त्रिलोफी सदा, तत्को नाम गुणो
मदम् विमुक्ता का ते श्रुतीच्छा च का ॥ २१ ॥ २१

अथाष्टमः शास्त्रगुणाधिकारः

शिलातल्लामे इति ते वदति, विदति सिद्धान्तरसा न चान्तः । यदत्र १४
ज्ञो जीवदयार्द्रता ते, न भावनाङ्कुरततिश्च छज्या ॥ १ ॥ यस्यागमांभो-
वरसेर्न घोटः, प्रमादपकः स कथं प्रियेच्छुः । रसायनैर्यस्य गदाः कृता
नो, मुदुर्लभं जीवितमस्य नूनम् ॥ २ ॥ अधीतिनोऽर्थाविरुद्धे जिनागमः, २०
प्रमादिनो दुर्गतिपापतेमुंघा । ज्योतिर्भिर्मूढस्य हि दीपपातिनो, गुणाय
कल्ले शलमस्य चक्षुषी ॥ ३ ॥ मोदन्ते बहुवर्कतर्कणचणाः केचिन्नयाद्यादिनाम्,
काम्यैः केचन कल्पितार्पणतनैलुष्टाः कविरुपासितः । ज्योतिर्नाटकनीति- २०

- लक्षणधनुर्वेदादिशास्त्रैः परे, ब्रूमः प्रेत्यहिते तु कर्मणि जडान् कुक्षिभरी-
नेव तान् ॥ ४ ॥ किं मोदसे पंडितनाममात्रात्, शास्त्रेष्वधीती जनरंज-
केषु । तत्किंचनाधीष्व कुरुष्व चाशु, न ते भवेद्येन भवाच्चिपातः ॥ ५ ॥
धिगागमैर्माद्यसि रंजयन् जनान्, नोद्यच्छसि प्रेत्यहिताय संयमे । दधासि कुं-
क्षिभरिमात्रतां मुने, क ते क तत् कैष च ते भवांतरे ॥ ६ ॥ धन्याः के-
ऽप्यनधीतिनोऽपि सदनुष्ठानेषु वद्धादरा, दुःसाध्येषु परोपदेगलवतः श्रद्धा-
नशुद्धाशयाः । केचित्त्वागमपाठिनोऽपि दधतस्तत्पुस्तकान् येऽलसाः अत्रा-
मुत्रहितेषु कर्मसु कथं ते भाविन प्रेत्यहाः ॥ ७ ॥ धन्यः स मुग्धमति-
रप्युदितार्हदाञ्जारागेण यः सृजति पुण्यमदुर्विकल्पः । पोठन किं व्यसन-
तोऽस्य तु दुर्विकल्पैर्यो दुःस्थितोऽत्र सदनुष्ठितिषु प्रमादी ॥ ८ ॥ अधी-
तिमात्रेण फलंति नागमाः, समीहितैर्जाव सुखैर्भवान्तरे । स्वनुष्ठितैः किंतु
तदीरितैः खरो, न यत्सिताया वहनश्रमात्सुखी ॥ ९ ॥ दुर्गंधतो यदणु-
तोऽपि पुरस्य मृत्युरायूंषि सागरमितान्यनुपक्रमाणि । स्वर्शः खरः क्रकचतो-
ऽतितमामितश्च, दुःखावनंतगुणितौ भृगुशैत्यतापौ ॥ १० ॥ तीव्रा व्यथाः
सुरकृता विविधाश्च यत्राक्रंदारवैः सततमभ्रमृतोऽप्यमुष्मात् । किं भाविनो
न नरकात्कुमते विभेपि, यन्मोदसे क्षणसुखैर्विषयैः कपायी ॥ ११ ॥
युग्मम् ॥ वंधोऽनिशं बाहनताडनानि, क्षुत्तृड्दुरामातपशीतवाताः । निजान्य-
जातीयभयापमृत्युदुःखानि तिर्यद्विवति दुस्सहानि ॥ १२ ॥ सुधान्यदा-
स्याभिमवाभ्यसूया भियोऽन्तगर्भस्थितिदुर्गतीनाम् । एवं सुरेष्वप्यसु-
खानि नित्यं, किं तत्सुखैर्वा परिणामदुःखैः ॥ १३ ॥ सप्तमीत्यभिभवेष्ट-
विप्लवानिष्टयोगददुःसुतादिभिः । स्याच्चिरं विरसता नृजन्मनः, पुण्यतः
सरसतां तदानय ॥ १४ ॥ इति चतुर्गतिदुःखततीः कृतित्रतिभयास्त्वम-
न्तमनेहसम् । हृदि विभाव्य जिनोक्तकृतांततः, कुरु तथा न यथा स्युरि-
मास्तव ॥ १५ ॥ आत्मन् परस्त्वमसि साहसिकः श्रुताक्षैर्यद्वाविनं चिर-
चतुर्गतिदुःखराशिम् । पश्यन्नपीह न विभेपि ततो न तस्य, विच्छित्तये च
यतसे विपरीतकारी ॥ १६ ॥

अथ नवमश्चित्तदमनाधिकारः.

कुर्मज्जालैः कुविकल्पसूत्रजैर्निवध्य गाढं नरकाग्निभिश्चिरम् । विसा-
रवत् पश्यति जीव ! हे मनःकैवर्तकस्त्वामिति मास्य विश्वसीः ॥ १ ॥

चेतोऽप्ये मयि चिरञ्जसरा । प्रसीद, किं दुर्विकल्पनिकरैः क्षिपसे भवे
 माम् । बहोऽधलिः कुरु कृपा भव सद्रिकल्पान्, मैत्री कृतार्थय यतो नर-
 कादिमेति ॥ ७ ॥ स्वर्गापवर्गौ नरक तथास्तर्मुहूर्तमात्रेण वशावप्तं पत् । ३
 ददाति संतोः सतत प्रयत्नात्, वस्तु वस्तुकरण कुरुष्व ॥ ३ ॥ सुखाय
 दुःखाय च नैव देवा, न पापि कालः सुहृदोऽप्यो वा । भवेत्परं मानस-
 मेव जतो, संसारकर्ममणैकहेतुः ॥ ४ ॥ वस्तु मनो यस्य समाहितं
 स्यात्, किं तस्य कार्यं नियमैर्यमेव ? । इत मनो यस्य च दुर्विकल्पैः,
 किं तस्य कार्यं नियमैर्यमेव ? ॥ ५ ॥ दानमुत्तम्यान्तपोऽर्चनादि, वृथा
 मनोनिमग्नतरेण । कषायविताकुञ्जतोक्षितस्य, परो हि योगो मनसो व- ९
 द्भवम् ॥ ६ ॥ जपो न मुक्त्यै न तपो द्विमेव, न सयमो नापि वमो न
 मौनम् । न साधनाय पवनादिकस्य, किंत्वेकमतकरणं सुवाम्भम् H ७ ॥
 कृष्णाय चर्मं सफळं जिनोविठ, मुमुर्क्षेभ पोतनिर्म विहाय च । मनःपि- ११
 क्षाचमहिठीकृत पठन्, मवांशुधौ नायसिहृग् बहो जनः ॥ ८ ॥ सुदु-
 र्जय ही रिपवस्यदो मनो, रिपूचरोत्येव च बाहूतन् अपि । त्रिभिर्हृत-
 त्रिभुभिः करोतु किं, पदीमवन् दुर्विपशं पदे पदे ॥ ९ ॥ रे चित्तं । यैरि । १५
 तव किं नु मयापराध, बहुर्गतौ क्षिपसि मा कुविकल्पबाढैः । जानासि
 मामयमपास्य द्विषेऽस्मि गता, तर्हि न संसि तव वासपदं वसंस्याः ॥ १० ॥
 प्रतिमुक्तिं श्रेय रतेर्बिदूरे, कुप्रीय सपत्नुदृष्टामनर्हः । अपाकवस्तुस्त्रिभुवि- १८
 रेणु, नाहं प्रवेशं कुमनोहरोऽग्नी ॥ ११ ॥ तपोऽपाद्याः स्वफलाय धर्मा,
 न दुर्विकल्पैर्हृतचेदसः स्युः । तत्प्राप्तयेः सुसुतेऽपि गोहे, सुपातृपाम्यां
 क्षियते स्वशोपात् ॥ १२ ॥ अकृष्णसाध्य मनसो वशीकृत्वात्, परं च पुण्य, २१
 न तु यस्य तद्वत् । स वञ्चितः पुण्यचयैस्तदुद्गरेः, फलेऽयं ही । ही ।
 इतः करोतु किम् ? ॥ १३ ॥ अकारण यस्य च दुर्विकल्पैर्हृत मनः क्षा-
 विदोऽपि नित्यम् । चोरेरपेर्निश्चितनारकायुर्व्यस्यौ प्रयाता नरके स मूनम् २४
 ॥ १४ ॥ योगस्य हेतुर्मनसः समाधिः, परं निदानं तपसश्च योगः । त-
 पश्च मूलं शिवदर्शनमव्या, मनःसमाधिं भव सत्कथयित् ॥ १५ ॥ व्या-
 ध्याययोगैश्चरणक्रियासु, ध्यापारणैर्वाद्भवावनामि । सुधीक्षियोगीसद- २७
 सधृष्टिफलोपयोगैश्च मनो निरुध्यात् ॥ १६ ॥ भाषणापरिणामेषु, सि-
 हेत्येव मनोवने । सदा ज्ञाप्यसु दुर्भ्यानिस्फुरा न विशदयति ॥ १७ ॥

अथ दशमो वैराग्योपदेशाधिकारः.

- किं जीव माद्यसि हसस्ययमीहसेऽर्थान्, कामांश्च खेलसि तथा कुतु-
 ३ कैरशंकः । चिक्षिप्सुः घोरनरकावटकोटरे त्वामभ्यापतद्बु विभावय मृत्यु-
 रक्षः ॥ १ ॥ आलंबनं तव लवादिकुठारघाताः, छिंदंति जीविततरुं न
 हि यावदात्मन् । तावद्यतस्व परिणामहिताय तस्मिन्, छिन्ने हि कः क
 ६ च कथं भविता स्वतंत्रः ॥ २ ॥ त्वमेव मोग्धा मतिमान् त्वमात्मन्, ने-
 ष्टाप्यनेष्टा सुखदुःखयोस्त्वम् । दाता च भोक्ता च तयोस्त्वमेव, तच्चेष्टसे
 किं ? न यथा हिताग्निः ॥ ३ ॥ कस्ते निरंजन ! चिरं जनरंजनेन, धीमन् !
 ९ गुणोऽस्ति परमार्थदशेति पश्य । तं रंजयाशु विशदैश्चरितैर्भवाच्चौ, यस्त्वां
 पतंतमवलं परिपातुमीष्टे ॥ ४ ॥ विद्वानहं सकललब्धिरहं नृपोऽहं, दाता-
 ह्मद्भुतगुणोऽहमहं गरीयान् । इत्याद्यहंकृतिवशात्परितोपमेपि, नो वेत्सि
 १२ किं परमवे लघुतां भवित्रीम् ॥ ५ ॥ वेत्सि स्वरूपफलसाधनबाधनानि,
 धर्मस्य, तं प्रभवसि स्ववशश्च कर्तुम् । तस्मिन् यतस्व मतिमन्नधुनेत्यमुत्र,
 किंचित्त्वया हि नहि सेत्स्यति भोत्स्यते वा ॥ ६ ॥ धर्मस्याऽवसरोऽस्ति पुद्-
 १५ गलपरावतैरनंतैस्तवाऽऽयातः संप्रति जीव हे प्रसहतो दुःखान्यनंतान्य-
 यम् । स्वल्पाहः पुनरेप दुर्लभतमश्चास्मिन् यतस्वार्हतो, धर्मं कर्तुमिमं विना
 हि नहि ते दुःखक्षयः कर्हिचित् ॥ ७ ॥ गुणस्तुतीर्वाछसि निर्गुणोऽपि,
 १८ सुखप्रतिष्ठादि विनापि पुण्यम् । अष्टांगयोगं च विनापि सिद्धीर्वातूलता
 कापि नवा तवात्मन् ॥ ८ ॥ पदे पदे जीव ! पराभिभूतीः, पश्यन् कि-
 मीर्ष्यस्यधमः परेभ्यः । अपुण्यमात्मानमवैपि किं न, तनोपि किं वा नहि
 २१ पुण्यमेव ॥ ९ ॥ किमर्दयन्निर्देयमंगिनो लघून्, विचेष्टसे कर्मसु ही प्रमा-
 दतः । यदेकशोऽप्यन्यकृतार्दनः सहत्यनंतशोऽप्यंगयमर्दनं भवे ॥ १० ॥ यथा
 सर्पमुखस्थोऽपि, भेको जंतूनि भक्षयेत् । तथा मृत्युमुखस्थोऽपि, किमात्म-
 २४ न्नेर्देसेऽंगिनः ॥ ११ ॥ आत्मानमल्पैरिह वंचयित्वा, प्रकल्पितैर्वा तनु-
 चित्तसौख्यैः । भवाधमे किं जन ! सागराणि, सोढासि ही नारकदुःख-
 राशीन् ॥ १२ ॥ उरभ्रकाकिण्युदविंदुकाभ्रवणिक्त्रयीशाकटभिक्षुकाद्यैः ।
 २७ निदर्शनैर्हारितमर्त्यजन्मा, दुःखी प्रमादैर्वहु शोचितासि ॥ १३ ॥ पतंग-
 भृंगैणखगाहिमीनद्विपद्विपारिप्रमुखाः प्रमादैः । शोच्या यथा स्युर्मृतिवंध-
 दुःखैश्चिराय भावी त्वमपीति जंतो ! ॥ १४ ॥ पुरापि पापैः पतितोऽसि
 ३० दुःखराशौ पुनर्मूढ ! करोषि तानि । मज्जन्महापंकिलवारिपूरे, शिला निजे

मूर्तिं गले च धत्ते ॥ १५ ॥ पुनः पुनर्जीव । तत्रोपविश्यते, विमेपि
 दुःखात्सुखमीदृशे च भवेत् । कुरुष्व तत्किञ्चन येन बाधित, भवेत्तवास्तेऽव-
 सरोऽप्यमेव यत् ॥ १६ ॥ धर्मागसौख्यस्तज्जनानसूनपि, तत्र त्यजेत् न
 च धर्ममार्हतम् । भवन्ति धर्मास्ति भवे भवेऽर्थिताम्भूम्यमीमिः पुन-
 रेव दुर्लभः ॥ १७ ॥ दुःखं यथा बहुविधं सइसेऽप्यकामः, कामं यथा
 सहसि चेतकदणादिभावैः । अस्तीयसापि तत्र तेन भवाधरे स्वावात्यतिकी १
 सकलदुःखनिवृत्तिरेव ॥ १८ ॥ प्रगल्भसे कर्मसु पापकेचरे, यदाज्ञया
 शर्म न तद्विनानितम् । विभावयस्तत्र विनश्रं हुत, विमेपि किं दुर्गति-
 दुःखतो नहि ? ॥ १९ ॥ कर्माणि रे जीव । करोपि तानि, यैस्ते भवि- २
 श्यो विपदो ह्यनताः । ताम्बो मिया तद्वचसेऽधुना किं ?, समाविताभ्यो-
 ऽपि भृशकृत्स्नम् ॥ २० ॥ ये पाठिता वृद्धिमिताः सदैव, शिखा वृक्ष
 स्नेहपद च ये ते । यमेन तानप्यवय गृहीतान्, ज्ञात्वापि किं न त्वरसे ३
 हिताय ? ॥ २१ ॥ यैः किदयसे त्वं धनवण्णपत्नयशःप्रमुखाविभिराश-
 वस्यैः । क्रियानिह मेत्य च तैर्गुण्यसे, साध्यः क्रियायुक्त विचारयैवम् ॥ २२ ॥
 किमु सुखसि गत्वरे । पुनरु, कृपयैर्बहुषपु-परिमर्दे । विसृजस्व द्वितीय- ४
 योगिनोऽवसरेऽस्मिन् परलोकाय । रे ॥ २३ ॥ सुखमास्ते सुखं श्रेये,
 मुञ्चे पिबसि खेद्यसि । न जाने त्वमवः पुण्यैर्विना ते किं भविष्यति ?
 ॥ २४ ॥ शीतात्पापाम्भिकाकृष्णविस्वर्गोत्पात्कष्टतोऽप्याद्विमेपि । ५
 तात्ताम्यैमिः कर्ममिः स्वीकरोपि, श्रम्रावीनां वेचना धिग् धिय ते ॥ २५ ॥
 कचित्कपायैः कचन प्रमादैः, कदाग्रहैः अपि च मत्सरपदैः । आत्मान-
 मात्मन् कष्टपीकरोपि, विमेपि विह नो नरकादधर्मा ॥ २६ ॥ २४

अथैकादशो धर्मशुद्धयुपदेशाधिकारः

भवेद्भूषापापविनाशनाय च, तमह । धर्मं कष्टपीकरोपि किम् ? ११
 प्रमादमानोपधिमत्तराविभिर्न मिमित शौपथमामयापहम् ॥ १ ॥ दैयि-
 त्यमात्सर्यकदामहृद्बुधोऽनुतापदभावविधिगौरवाणि च । प्रमादमानो कुरुतः
 कुसगतिः, श्रमार्थिता वा सुकृते मला इमे ॥ २ ॥ यथा तवेष्टा स्वगुण- २०
 प्रशस्ता, तथा परेयामिति मत्सरोग्गी । तेषामिमां संतनु यत्तमेयासां नेष्ट-
 दानादि(दि?) विनेष्टलामः ॥ ३ ॥ जनेषु गृहसु गुणान् प्रयोदसे, ततो
 यवित्री गुणरिक्ता तत्र । गृहसु दोषान् परित्यजे च चेद्, मयन्तु २०

- दोषास्त्वयि सुखिरास्ततः ॥ ४ ॥ प्रमोदसे स्वस्य यथान्यनिर्मितैः, स्तवै-
 स्तथा चेत्प्रतिपंथिनामपि । विगर्हणैः स्वस्य यथोपतप्यसे, तथा रिपूणा-
 ३ मपि चेत्ततोऽसि वित् ॥ ५ ॥ स्तवैर्यथा स्वस्य विगर्हणैश्च, प्रमोदतापो
 भजसे तथा चेत् । इमौ परेषामपि तैश्चतुर्ष्वप्युदासतां वासि ततोऽर्थवेदी
 ॥ ६ ॥ भवेन्न कोऽपि स्तुतिमात्रतो गुणी, ख्यात्या न बह्व्यापि हितं प-
 ६ रत्र च । तदिच्छुरीर्ष्यादिभिरायति ततो, मुधाभिमानग्रहिलो निहंसि किम्
 ॥ ७ ॥ सृजन्ति के के न बहिर्मुखा जनाः प्रमादमात्सर्यकुबोधविप्लुताः ।
 दानादिधर्माणि मलीमसान्ममून्पुपेभ्यः शुद्धं सुकृतं चराऽण्वपि ॥ ८ ॥
 ९ आच्छादितानि सुकृतानि यथा दधन्ते, सौभाग्यमत्र न तथा प्रकटीकृतानि ।
 ब्रीडानताननसरोजसरोजनेत्रावक्षःस्थलानि कलितानि यथा दुकूलैः ॥ ९ ॥
 स्तुतैः श्रुतैर्वाप्यपरैर्निरीक्षितैर्गुणस्तवात्मन् ! सुकृतैर्न कश्चन । फलन्ति नैव
 १२ प्रकटीकृतैर्भुवो, द्रुमा हि मूलैर्निपतत्यपि त्वघः ॥ १० ॥ तपःक्रियाव-
 श्यकदानपूजनैः, शिवं न गन्ता गुणमत्सरी जनः । अपथ्यभोजी न निरा-
 मयो भवेद्रसायनैरप्यतुल्यैर्यदातुरः ॥ ११ ॥ मन्त्रप्रभारत्नरसायनादिनिद-
 १५ र्शनादल्पमपीह शुद्धम् । दानार्चनावश्यकपौषधादि, महाफलं पुण्यमितो-
 ऽन्यथान्यत् ॥ १२ ॥ दीपो यथाल्पोऽपि तमांसि हन्ति, लवोऽपि रोगान्
 हरते सुधायाः । तृण्यां दहत्याशु कणोऽपि चाग्नेर्धर्मस्य लेशोऽप्यमलस्त-
 १८ योहः ॥ १३ ॥ भावोपयोगशून्याः, कुर्वन्नावश्यकीः क्रियाः सर्वाः । देह-
 क्लेशं लभसे, फलमाप्स्यसि नैव पुनरासाम् ॥ १४ ॥

२१ अथ द्वादशो देवगुरुधर्मशुद्ध्यधिकारः.

- तत्त्वेषु सर्वेषु गुरुः प्रधानं, हितार्थधर्मा हि तदुक्तिसाध्याः । श्रयंस्त-
 मेवेत्य परीक्ष्य मूढ !, धर्मप्रयासान् कुरुपे वृथैव ॥ १ ॥ भवी न धर्मैर-
 २४ विधिप्रयुक्तैर्गमी शिवं येषु गुरुर्न शुद्धः । रोगी हि कल्यो न रसायनैस्तैर्येषां
 प्रयोक्ता भिषगेव मूढः ॥ २ ॥ समाश्रितस्तारकबुद्धितो यो, यस्यास्त्यहो
 मज्जयिता स एव । ओषं तरीता विषमं कथं स, तवैव जंतुः कुगुरोर्भ-
 २७ वाब्धिम् ॥ ३ ॥ गजाश्वपोतोक्षरथान् यथेष्टपदाप्तये भद्र ! निजान् परान्
 वा । भजन्ति विज्ञाः सुगुणान् भजैवं, शिवाय शुद्धान् गुरुदेवधर्मान् ॥ ४ ॥
 फलाद् वृथा स्युः कुगुरूपदेशतः, कृता हि धर्मार्थमपीह सूक्ष्माः । तद्-
 ३० दृष्टिरागं परिमुच्य भद्र ! हे, गुरुं विशुद्धं भज चेद्विद्वत्पर्यसि ॥ ५ ॥

न्यस्या मुक्तिपथस्य बाहकतया श्रीवीर । ये प्राक् स्वया, छुटाकास्त्वद्वदे-
 ऽम्बन् बहुतरास्त्वच्छासने ते कष्टौ । विभ्राणा यतिनाम वत्तनुधियां मु-
 ष्णन्ति पुण्यत्रियाः, पूजुर्मैः किमराभ्यके ह्यपि सत्तारक्षा न किं वक्ष्यः ? ॥ ६ ॥ माद्यस्यमुदैर्गुरुदेवधर्मैर्भिग् दक्षिरागेण गुणानपेक्ष । अमुत्र शो-
 विष्यसि तत्कले तु, शुभध्यभोजीव महामयार्तः ॥ ७ ॥ नाम्न मुनिछो-
 ऽपि वदति निवक्, पुष्टा रसैर्यथागम्भी पयो न च । दुःस्थो नृपो नैव ॥
 मुसेवितः मिय, धर्मं शिब वा कुरुनं समितः ॥ ८ ॥ कुलं न जाति-
 पितरौ गणो वा, विद्या च बहुः स्वगुरुर्धन वा । द्विताय सत्तोर्न परं च
 किञ्चित्, कित्वाहवाः सवगुरुदेवधर्मा ॥ ९ ॥ माता पिता स्य सुगु- ९
 रुश्च वत्तवात्, प्रबोध्य यो योजति मुदधर्मे । न तस्समोऽरिः क्षिपते म-
 वाग्म्यो, यो धर्मविभ्रादिहृतेष्व जीवम् ॥ १० ॥ दाक्षिण्यलब्धे गुरुदेव-
 पूजा, पित्रादिमक्ति मुकृताभिजापः । परोपकारव्यवहारमुद्धी, नृणामिहा- ११
 मुत्र च सपदे स्युः ॥ ११ ॥ जिनेष्वमर्त्यमिनामवज्ञा, कर्मस्वनौचित्य-
 मभर्मसगाः । पित्राद्युपेक्षा परवचनञ्च, सृजन्ति पुतां विपदः समन्तात्
 ॥ १२ ॥ भक्त्यैव नार्हसि जिन सुगुरोश्च धर्मं, नाकर्णयस्यविरत विर- १५
 दीर्न धत्से । सार्थं निरर्पमपि च प्रचिनोप्यपानि, मूल्येन केन सवमुत्र
 समीह्यसे क्षम् ? ॥ १३ ॥ चतुष्पदे सिंह इव स्ववालेर्मिच्छमिमास्तार-
 यतीह कश्चित् । सदैव तेर्मज्जति कोऽपि दुर्गे, शृगालवचेत्यमिच्छन् वरं सः १८
 ॥ १४ ॥ पूर्वे वटाके वृषितः सदैव, मृतेऽपि रोहे क्षुधित स मूढः ।
 कल्पद्रुमे सत्यपि ही दमित्रो, गुवादियोगेऽपि हि यः प्रमादी ॥ १५ ॥ न य-
 मंविता गुरुदेवमर्त्येपां न वैराग्यलब्धोऽपि विचे । तेषां प्रसूतेऽप्यल १९
 पशूनामिषोद्भवः स्वादुर्दमरीणाम् ॥ १६ ॥ न देवकार्ये न च संयकार्ये,
 येषां धन नञ्चरमाद्यु तेषाम् । सवर्जनापैर्भृजिनैर्मबांधौ, पतिष्यतां किं त्व-
 वटवन स्मात् ? ॥ १७ ॥

१४

अथ धयोदशो यतिश्लोपदेसाधिकारः.

ते तीर्णा भवचारिणि मुनिवरास्तेभ्यो नमस्तुर्महे, येषां नो विषयेषु गृ- २०
 ष्यति मनो नो वा कपायै हुतम् । रागद्वेषविमुक् प्रज्ञावक्त्रुप साम्यात्त-
 र्माद्वय, नित्य गेहति आत्मसंयमगुणानीडे भजद्वायना ॥ १ ॥ स्वा-
 म्याममाधित्ससि नो प्रमादै, शुद्धा न गुपीः समितीश्च धत्से । तपो द्विधा २०

- नार्जसि देहमोहादल्पेऽपि हेतौ दधसे कपायान् ॥ २ ॥ परीपहान्नो सहसे
 न चोपसर्गान्न शीलांगधरोऽपि चासि । तन्मोक्ष्यमाणोऽपि भवाब्धिपारं,
 ३ मुने ! कथं यास्यसि वेपमात्रात् ॥ ३ ॥ युग्मम् ॥ आजीविकार्थमिह यद्य-
 तिवेपमेप, धत्से चरित्रममलं न तु कष्टमीरुः । तद्वेत्सि किन्न ? न विभेति
 जगज्जिघृक्षुर्मृत्युः कुतोऽपि नरकश्च न वेपमात्रात् ॥ ४ ॥ वेपेण माद्यसि
 ६ यतेश्चरणं विनात्मन् !, पूजां च बांछसि जनाद्बहुधोषधिं च । मुग्धप्रतार-
 णभवे नरकेऽसि गता, न्यायं विभर्षि तदजागलकर्तरीयम् ॥ ५ ॥ जा-
 नेऽस्ति संयमतपोभिरमीभिरात्मन्नस्य प्रतिग्रहभरस्य न निष्करोऽपि । किं
 ९ दुर्गतौ निपततः शरणं तवास्ते ?, सौख्यं च दास्यति परत्र किमित्यवेहि
 ॥ ६ ॥ किं लोकसत्कृतिनमस्करणार्चनाद्यै, रे मुग्ध तुष्यसि विनापि वि-
 शुद्धयोगान् । कृतम् भवांबुपतने तव यत्प्रमादो, बोधिद्रुमाश्रयमिमानि क-
 १२ रोति पशून् ॥ ७ ॥ गुणांस्तवाश्रित्य नमंत्यमी जना, ददत्युपध्यालयभै-
 क्ष्यशिष्यकान् । विना गुणान् वेपमृपेर्विभर्षि चेत्, ततष्टकानां तव भा-
 विनी गतिः ॥ ८ ॥ नाजीविकाप्रणयिनीतनयादिचिन्ता, नो राजभीश्च
 १५ भगवत्समयं च वेत्सि । शुद्धे तथापि चरणे यतसे न मिक्षो ?, तत्ते परि-
 ग्रहभरो नरकार्थमेव ॥ ९ ॥ शास्त्रज्ञोऽपि धृतव्रतोऽपि गृहिणीपुत्रादिवंधो-
 ज्ज्ञितोऽप्यंगी यद्यतते प्रमादवशगो न प्रेत्यसौख्यश्रित्ये । तन्मोहद्विपतस्त्रि-
 १८ लोकजयिनः काचित्परा दुष्टता, वद्धायुष्कतया स वा नरपशुर्ननं गमी
 दुर्गतौ ॥ १० ॥ उच्चारयस्यनुदिनं न करोमि सर्वं, सावद्यमित्यसकृदे-
 तद्यो करोपि । नित्यं मृपोक्तिजिनवंचनभारितात्तत्, सावद्यतो नरक-
 २१ मेव विभावये ते ॥ ११ ॥ वेपोपदेशाद्युपधिप्रतारिता ददत्यभीष्टानृज-
 वोऽधुना जनाः । भुंक्षे च शेषे च सुखं विचेष्टसे, भवांतरे ज्ञास्यसि
 तत्फलं पुनः ॥ १२ ॥ आजीविकादिविविधार्त्तिभृशानिशार्त्ताः, कृच्छ्रेण
 २४ केऽपि महतैव सृजन्ति धर्मान् । तेभ्योऽपि निर्देय ! जिघृक्षसि-सर्वमिष्टं,
 नो संयमे च यतसे भविता कथं ही ॥ १३ ॥ आराधितो वा गुणवान्
 स्वयं तरन्, भवाब्धिमस्मानपि तारयिष्यति । श्रयन्ति ये त्वामिति भूरि-
 २७ भक्तिभिः, फलं तवैषां च किमस्ति निर्गुण ! ॥ १४ ॥ स्वयं प्रमादैर्निप-
 तन् भवांबुधौ, कथं स्वभक्तानपि तारयिष्यसि ? । प्रतारयन् स्वार्थमृजून्
 शिवार्थिनः, स्वतोऽन्यतश्चैव विलुप्यसेऽहसा ॥ १५ ॥ गृह्णासि शय्याह-
 ३० तिपुस्तकोपधीन्, सदा परेभ्यस्तपसस्त्वियं स्थितिः । तत्ते प्रमादाद्भरिता-

अतिप्रहृष्टं नार्जमप्रसन्न परत्र का गतिः । ॥ १६ ॥ न कापि सिद्धिर्न च
 सेऽविशायि, मुने । क्रियायोगतपःश्रुतादि । तथाप्यहकारकवर्धितस्त्व, अमा-
 तीच्छया तान्यसि पिबु मुभा किम् । ॥ १७ ॥ हीनोऽप्यरे माग्यगुणैर्मुधात्मनः, ३
 पाण्डसबाचापनवाप्रुवम् । ईर्ष्यन् परेभ्यो लभसेऽतितापमिहापि पाता कु-
 गतिं परत्र ॥ १८ ॥ गुणैर्बिहीनोऽपि जनानसिस्तुतिप्रतिप्रहाम् यस्मुदितः
 प्रतीच्छसि । छुट्ठापगोऽधोदूररुदिरन्मभिर्विना, ततस्ते भविता न नि- ६
 च्छयः ॥ १९ ॥ गुणेषु नोपच्छसि चेन्मुने । ततः, प्रगीयसे यैरपि यथा-
 सेऽर्च्यसे । अगुप्सिता प्रेत्य गतिं गतोऽपि तैर्हसिष्यसे चामिमविष्यसेऽपि
 वा ॥ २० ॥ दानमानलुविषदनापरैर्मोदसे, निरुतिरिति तैर्जनैः । न त्व- ६
 वैपि सुष्ठस्त्व वेदवा, कोऽपि सोऽपि तव लुप्यते हि तैः ॥ २१ ॥ भवेद्-
 गुणी मुग्धकृतेन हि स्वयेन स्यात्तिवानार्जनवदनामिभिः । विना गुणाभो
 भवदुःखसंज्ञयस्ततो गुणानर्जय किं स्वानिमिः ॥ २२ ॥ अप्येपि क्षात्र १३
 सदसद्विचित्राकापादिमिन्नाम्यसि वा समार्यैः । येषां जनानामिह रजनाय,
 भवांतरे ते क मुने । क च त्वम् ॥ २३ ॥ परिमहं वेदप्रजहा गृहावेलात्किं
 नु धर्मोपकृतिच्छात्तम् । करोपि क्षाप्योपधिपुलकावेगंरोऽपि नामांतरतो- १५
 ऽपि ह्वा ॥ २४ ॥ परिमहात्मीदृत्वधर्मसाधनामिधानमात्रात्किमु मूढ ।
 मुप्यसि । न वेत्ति हेत्ताप्यसिमारिता वरी, निमज्जयत्यगिनमधुधौ द्रुतम्
 ॥ २५ ॥ येंऽहःकपायकृतिर्धर्मनिर्धयभाजन, त्सुः पुलकादिमिरपीहितधर्म- १६
 साधनैः । तेषां रसायनवरेरपि सर्वशमयेरात्मानां गदहतेः सुखकृत्तु किं
 भवेत् ॥ २६ ॥ रक्षार्थं गालु संयमस्य गतिता येऽर्था यतीनां जिनैर्वास -
 पुलकपात्रकप्रसूतयो धर्मोपकृत्यात्मकाः । मूर्च्छन्मोहवशात्त एव कुधियां २६
 संसारपाताय पिबु, स्व स्वस्वैय बधाय शस्त्रमधियां यदुप्ययुक्त भवेत् ॥ २७ ॥
 संयमोपकरणच्छात्तराग्मारयम् यदसि पुलकादिमिः । गोरारोष्ट्रमहि-
 पादिरूपभृत्तर्बिर त्वमपि भारयिष्यसे ॥ २८ ॥ वस्त्रपात्रतनुपुलकादिनः, १७
 शोभया न गालु संयमस्य सा । आदिमा च पवते मय परा, मुक्तिमाश्रय
 तदिच्छयेकिहम् ॥ २९ ॥ दीतातपाचाभ मनागपीह, परीपद्मात्मेत्त्वमसे
 विसोदुम् । कथं ततो मारकगर्मपासदुःखानि, सोन्नासि मर्षांतरे त्वम् । ३०
 ॥ ३० ॥ मुने । न किं नष्टरमसदेहमूर्तिभमेन सुवपोप्रतापैः । निरीदय
 मीतिर्मयदुःखरापोर्हि स्वात्मसाज्जेषुग्य करोपि । ॥ ३१ ॥ यदत्र कष्ट चर-
 जस्य पालने, परत्र तिर्यङ्नरकेषु यत्पुनः । तयोर्मिथः सप्रतिपञ्चता स्थिता, ३०

- विशेषदृष्ट्यान्यतरज्जहीहि तत् ॥ ३२ ॥ शमत्र यद्विन्दुरिव प्रमादजं, परत्र
यच्चावधिरिव शुमुक्तिजम् । तयोर्मिथः सप्रतिपक्षता स्थिता, विशेषदृष्ट्या-
- ३ न्यतरद्गृहाण तत् ॥ ३३ ॥ नियंत्रणा या चरणेऽत्र तिर्यक्क्षीगर्भकुंभीनर-
केषु या च । तयोर्मिथः सप्रतिपक्षभावाद्विशेषदृष्ट्यान्यतरां गृहाण ॥ ३४ ॥
सह तपोयमसंयमयंत्रणां, स्ववशतासहने हि गुणो महान् । परवशस्त्वति
- ६ भूरि सहिष्यसे, न च गुणं बहुमाप्स्यसि कंचन ॥ ३५ ॥ अणीयसा सा-
म्यनियंत्रणाभुवा, मुनेऽत्र कप्रेन चरित्रजेन च । यदि क्षयो दुर्गतिगर्भवा-
सगाऽसुखावलेस्तत्किमवापि नार्थितम् ? ॥ ३६ ॥ त्यज स्पृहां स्वःशिवशर्म-
- ९ लाभे, स्वीकृत्य तिर्यङ्नरकादिदुःखम् । सुखाणुभिश्चेद्विषयादिजातैः, संतो-
ष्यसे संयमकष्टभीरुः ॥ ३७ ॥ समग्रचिंतार्तिहृतेरिहापि, यस्मिन्सुखं स्या-
त्परमं रतानाम् । परत्र चेन्द्रादिमहोदयश्रीः, प्रमाद्यसीहापि कथं चरित्रे ?
- १२ ॥ ३८ ॥ महातपोध्यानपरीपहादि, न सत्त्वसाध्यं यदि धर्तुमीशः । तद्भाव-
नाः किं समितीश्च गुप्तीर्धत्से शिवार्थिन् न मनःप्रसाध्याः ॥ ३९ ॥ अनि-
त्यताद्या भज भावनाः सदा, यतस्व दुःसाध्यगुणेऽपि संयमे । जिघत्सया ते
- १५ त्वरते ह्ययं यमः, (ह्यसंयमः ?) श्रयन् प्रमादान्न भवाद्विभेपि किम् ? ॥ ४० ॥
हतं मनस्ते कुविकल्पजालैर्वचोऽप्यवद्यैश्च वपुः प्रमादैः । लब्धीश्च सिद्धीश्च
तथापि वाञ्छन्, मनोरथैरेव हहा !! हतोऽसि ॥ ४१ ॥ मनोवशस्ते सुख-
- १८ दुःखसंगमो, मनो मिलेद्यैस्तु तदात्मकं भवेत् । प्रमादचोरैरिति वार्यतां
मिलच्छीलांगमित्रैरनुपञ्जयानिंशम् ॥ ४२ ॥ ध्रुवः प्रमादैर्भववारिधौ मुने !,
तव प्रपातः परमत्सरः पुनः । गले निवद्धोरुशिलोपमोऽस्ति चेत् कथं तदो-
- २१ न्मज्जनमप्यवाप्स्यसि ? ॥ ४३ ॥ महर्षयः केऽपि सहंत्युदीर्याप्युप्रातपादीन्यदि
निर्जरार्थम् । कष्टं प्रसंगागतमप्यणीयोऽपीच्छन् शिवं किं सहसे न भिक्षो !
॥ ४४ ॥ यो दानमानस्तुतिवन्दनाभिर्न मोदतेऽन्यैर्न तु दुर्मनायते । अलाभ-
- २४ लाभोऽपि परीपहान् सहन्, यतिः स तत्त्वादपरो चिद्वकः ॥ ४५ ॥
दधद्गृहस्थेषु ममत्वबुद्धिं, तदीयतस्या परितप्यमानः । अनिवृत्तांतःकरणः
सदा स्वैस्तेषां च पापैर्भ्रमिता भवेऽसि ॥ ४६ ॥ त्यक्त्वा गृहं स्वं परगेहं-
- २७ चिंतातप्तस्य को नाम गुणस्तवर्पे । आजीविकास्ते यतिवेषतोऽत्र, सुदुर्गतिः
प्रेत्य तु दुर्निवारा ॥ ४७ ॥ कुर्वे न सावद्यमिति प्रतिज्ञां, वदन्नकुर्वन्नपि
देहमात्रात् । शय्यादिकृतेषु नुदन् गृहस्थान्, हृदा गिरा वाऽसि कथं मु-
- ३० मुक्षुः ? ॥ ४८ ॥ कथं महत्त्वाय ममत्वतो वा, सावद्यमिच्छस्यपि संघ-

छोके । न हेममण्यप्युदरे हि शशी, क्षिप्ता क्षणोति क्षणतोऽप्यसू किम् ?
 ॥ ४९ ॥ रक्षः कोऽपि जनामिमूतिपदवीं त्यक्त्वा प्रसावादगुरो—येषां प्राप्य
 पतेः कथंचन कियच्छास्त्र पद कोऽपि न । मौल्यार्थविवक्षीकृतसुजनतादना २
 र्चनेर्गर्भमा—गात्मान गणयन्नरेन्द्रमिष भिगू गता हृत दुर्गतौ ॥ ५० ॥ प्रा-
 प्यापि धारित्रमिदं दुरापं, स्वदोषजैर्यद्विषयप्रमादैः । भर्त्ताभुधौ बिभू पति-
 तोऽसि मिश्रो^१, हतोऽसि ह्युद्यैस्त्वन्तकालम् ॥ ५१ ॥ कथमपि समवाप्य ६
 बोधिरज, युगसमिन्मयिनिवर्तनादुरापम् । कुत कुत रिपुवश्यतामगच्छन्,
 किमपि हित छन्नसे यतोऽर्जितं क्षम् ॥ ५२ ॥ द्विपस्त्रिमे से विषयप्रमादा,
 असंभृता मानसदेहबाधः । असंयमाः सप्तदशापि हास्यावयव्य निम्बधर ९
 नित्यमेभ्यः ॥ ५३ ॥ गुरुनवाप्याप्यपहाय गेहमधीत्य शास्त्राण्यपि तत्त्व-
 बाधि । निर्वाहार्थितादिमराद्यमावेऽप्युपे^१ । न किं प्रेत्यहिताय यत्नः ? ॥ ५४ ॥
 विरभितैः संयमसर्वयोगैः, पतिष्यतस्ते भवदुःखराशौ । शास्त्राणि शिष्यो- १६
 पयिपुलकाद्या, भक्ष्यञ्च लोकाः दारणाय नात्मम् ॥ ५५ ॥ यस्य क्षणोऽपि
 सुरभाममुत्पत्ति पश्य—कोटीर्दृणां द्विनवती बाधिकां ददाति । किं हारय-
 क्षयम् । संयमजीवितं तत्, ह्यहा प्रमत्त ! पुनरस्य कुतस्त्ववाप्तिः ? ॥ ५६ ॥ १५
 नाम्नापि यस्मेति जनेऽसि पूज्यः, शृङ्गाक्षतो नेष्टमुत्पत्ति कानि । वत्संयमे-
 ऽस्मिन् यवसे मुमुक्षोऽनुमूयमानोरुफलेऽपि किं न ? ॥ ५७ ॥

अथ अतुर्वशो निष्क्यात्वादिमितोपाधिकारः

निष्क्यात्वयोगाविरतिप्रमादान्, आत्मन् ! सदा संश्रुणु सौख्यमिच्छन् ।
 असंभृता यद्भवतापमेते, संश्रुत्वा मुक्तिरमां न वधुः ॥ १ ॥ मनः संश्रुणु ११
 हे विद्वन्^१, असंभृतमना यतः । याति तदुलमत्सो द्राक्, सप्तमी नरका-
 धनीम् ॥ २ ॥ प्रसन्नचर्यामर्पेर्मनःप्रसरसधरो । नरकस्य शिवस्यापि, हेतु-
 भूतौ क्षणादपि ॥ ३ ॥ मनोऽप्रवृत्तिमात्रेण, ध्यान नैकेन्द्रियादिषु । धर्म्य- १४
 भुक्तमनःस्थैर्यमाजसु ध्यायिनः स्तुमः ॥ ४ ॥ सार्धं निरर्थकं वा यम्—मनः
 मुग्धानयत्रितम् । विरत तुर्विकल्पेभ्यः, पारगांस्तान् स्तुवे यतीम् ॥ ५ ॥
 यपोऽप्रवृत्तिमात्रेण, मौनं के के न विभ्रति । निरवयव बभो येषाम्, यपो २०
 गुमांस्तु सान् स्तुवे ॥ ६ ॥ निरयय यचो मूढि, सावयवचपनैर्यतः । प्रयाता
 नरक घोरं, बसुराजादयो हृतम् ॥ ७ ॥ इहाऽस्युत्र च वेराय, तुर्बांषो नर-
 काय च । अमिदग्भाः प्ररोहन्ति, दुर्वाग्दग्भाः पुनर्न हि ॥ ८ ॥ अत एव १०

- जिना दीक्षाकालादाकेवलौद्धवम् । अवद्यादिभिर्न्यां त्र्युद्धानत्रयभृतोऽपि न
 ॥ ९ ॥ कृपया संवृणु स्वांगं, कूर्मज्ञातनिदर्शनात् । संवृतासंवृतांगा यत्,
 ३ सुखदुःखान्यवाप्नुयुः ॥ १० ॥ कायस्तंभात्र के के स्थुस्तरुस्तंभादयो यताः ।
 शिवहेतुक्रियो येषां, कायस्तांस्तु स्तुवे यतीन् ॥ ११ ॥ श्रुतिसंयममात्रेण,
 शब्दान् कान् के त्यजन्ति न । इष्टानिष्टेषु चैतेषु, रागद्वेषौ त्यजन्मुनिः ॥ १२ ॥
 ६ चक्षुःसंयममात्रात् के, रूपालोकांस्त्यजन्ति न । इष्टानिष्टेषु चैतेषु, रागद्वेषौ
 त्यजन्मुनिः ॥ १३ ॥ घ्राणसंयममात्रेण, गंधान् कान् के त्यजन्ति न ।
 इष्टानिष्टेषु चैतेषु, रागद्वेषौ त्यजन् मुनिः ॥ १४ ॥ जिह्वासंयममात्रेण, रं-
 ९ सान् कान् के त्यजन्ति न । मनसा त्यज तानिष्टान्, यदीच्छसि तपःफ-
 लम् ॥ १५ ॥ त्वचःसंयममात्रेण, स्पर्शान् कान् के त्यजन्ति न । मनसा
 त्यज तानिष्टान्, यदीच्छसि तपःफलम् ॥ १६ ॥ वस्त्रिसंयममात्रेण, ब्रह्म
 १२ के के न विभ्रते । मनःसंयमतो घेहि, धीर ! चेत्तत्फलार्थ्यसि ॥ १७ ॥
 विषयेन्द्रियसंयोगाभावात्के के न संयताः । रागद्वेषमनोयोगाभावाद्ये तु स्त-
 वीमि-तान् ॥ १८ ॥ कपायान् संवृणु प्राज्ञ, नरकं यदसंवरात् । महा-
 १५ तपस्विनोऽप्यापुः, करटोत्करटादयः ॥ १९ ॥ यस्यास्ति किञ्चिन्न तपोय-
 मादि, त्रूयात्सं यत्तत्तुदतां परान् वा । यस्यास्ति कष्टाप्तमिदं तु किं न, तद्-
 भ्रंशभीः संवृणुते स योगान् ॥ २० ॥ भवेत्सममेवपि संवरेषु, परं नि-
 १८ दानं शिवसंपदां यः । त्यजन् कपायादिजदुर्विकल्पान्, कुर्यान्मनःसंवर-
 मिद्धधीस्तम् ॥ २१ ॥ तदेवमात्मा कृतसंवरः स्यात्, निःसंगताभाक् स-
 ततं सुखेन । निःसंगभावादथ संवरस्तद्व्ययं शिवार्थी युगपद्भजेत ॥ २२ ॥

२१

अथ पंचदशः शुभवृत्तिशिक्षोपदेशाधिकारः

- आवश्यकेष्वातनु यत्नमाप्नोदितेषु शुद्धेषु तमोऽपहेषु । न हंत्यभुक्तं हि
 ३४ न चाप्यशुद्धं, वैद्योक्तमप्यौषधमामयान् यत् ॥ १ ॥ तपांसि तन्याद्विविधानि
 नित्यां, मुखे कटून्यायतिमुंदराणि । निघ्नन्ति तान्येव कुकर्मराशिं, रसायना-
 नीव दुरामयान् यत् ॥ २ ॥ विशुद्धशीलांगसहस्रधारी, भवानिशं निर्मित-
 ३७ योगसिद्धिः । सहोपसर्गास्तनुनिर्ममः संन्, भजस्व गुप्तीः समितीञ्च सम्यक्
 ॥ ३ ॥ स्वाध्याययोगेषु दधस्व यत्नं, मध्यस्थवृत्त्यानुसारागमार्थान् । अगा-
 रवो भैक्षमटाऽविषादी, हेतौ विशुद्धे व्रशितेन्द्रियौघः ॥ ४ ॥ ददस्व धर्मा-
 ३० र्थितयैव धर्म्यान्, सदोपदेशान् स्वपरादिसाम्यान् । जगद्धितैषी नवभिश्च

कल्पैर्मांसे कुले वा विहराऽप्रमत्तः ॥ ५ ॥ कृताकृत स्वस्य तपोऽपि नास्ति,
 तप्यन्त्यात्मीः सुकृतेष्वरे च । सदा समीक्षस्व इषाय साध्ये, यतस्व हेय त्यज
 चाम्यथार्थी ॥ ६ ॥ परस्व पीडापरिवर्जनाच्चे, त्रिधा त्रियोग्यप्यमला सदा- ३
 सु । साम्यैकलीन गतदुर्विकल्प, मनो वचनमाप्यनयप्रपृति ॥ ७ ॥ मैत्री
 प्रमोद कथनां च सम्यक्, मध्यस्थतां ज्ञानय साम्यमात्मन् । मद्भाषना-
 स्वात्मस्य प्रयत्नान्, कृताविराम रमयस्व चेत् ॥ ८ ॥ कुर्यान्न कुत्रापि ६
 मयस्वभाव, न च प्रमो ! रत्यरती कपायान् । इहापि सौम्य छमसेऽप्य-
 नीहो, अनुत्तरमस्यैमुज्ज्वलमात्मन् । ॥ ९ ॥ इति पतिविरसिणां योऽवधार्य
 प्रतप्त-स्मरणकरणयोगानेकचित्तः भवेत् । सपदि भवमहर्निश द्वेशराशिं स ९
 तीर्त्वा, विरुन्मति शिवसौम्यानन्दसाधुम्यामाप्य ॥ १० ॥

अथ पोटकाः साम्यसर्पेणाधिकाराः

११

एव सदाभ्यासबलेन सात्म्यं, नयस्व साम्यं परमार्थवेदिम् । यतः
 करुणाः सिद्धसंपदस्ये, भवन्ति सद्यो भवमीतिमेषुः ॥ १ ॥ त्वमेव दुःख-
 नरकस्त्वमेव, त्वमेव इमांश्चिद्विष त्वमेव । त्वमेव कर्माणि मज्जत्स्त्वमेव, १५
 अहीहविद्यामवचेहि आत्मन् । ॥ २ ॥ निःसंगतामेहि सदां तदात्मन्येव
 दोषेष्वपि साम्यमावाह । अवेहि विद्वन् । ममतेव मूख, दुष्टां सुखानां सम-
 तेव चेति ॥ ३ ॥ ग्रीषु भूतिषु निजे च परे वा, संपदि प्रसरदापदि चा- १८
 त्मन् । तत्त्वमेहि समतां ममतामुग्, येन शाश्वतमुखाद्वयमेपि ॥ ४ ॥
 तमेव सेवस्य गुरुं प्रयत्नादधीष्व, दास्याण्यपि तानि विद्वन् । तदेव तत्त्व
 परिभावयात्मन् । येभ्यो भवेत्साम्यमुपोपभोगः ॥ ५ ॥ समप्रसच्छास्त्र- २१
 मशार्णवेभ्यः, समुद्धृतं साम्यमुधारसोऽयम् । निपीयतां हे विदुषा ! सम-
 श्वमिहापि सुकृतेः सुगन्धर्विकां यन् ॥ ६ ॥ शांतिरसभावनात्मा, मुनिसुन्दर-
 सूरिमिः कृतो मया । ब्रह्मरहस्या ध्येया, स्वपरहितोऽध्यात्मकल्पतवरपः २४
 ॥ ७ ॥ इममिति मतिमानधीत्य पिते, रमयसि यो विरमत्यय मवाप्राह ।
 स च निमतमतो रमेत् आसिन्, सह भववैरिजयमिया शिष्यमीः ॥ ८ ॥
 इति सप्तमाध्यायि श्रीमुनिसुन्दरसूरिविरचित-पोटकाधिकार-मयोऽध्यात्मकल्पद्रुमः समाप्तः ।

न्यायविंशारदमहोपाध्यायश्रीयशोविजयविरचितं श्रीज्ञानसारसूत्रम् ।

पूर्णाष्टकम्—ऐन्द्रश्रीसुखमग्नेन लीलामग्नमिवाखिलम् । सच्चिदान-

१२ न्द्रपूर्णं पूर्णं जगदवेक्ष्यते ॥ १ ॥ पूर्णता या परोपाधेः सा याचितकम-

ण्डनम् । या तु स्वाभाविकी सैव जालरत्नविभानिभा ॥ २ ॥ अवास्तवी

विकल्पैः स्यात् पूर्णतावधेरिवोर्मिभिः । पूर्णानन्दस्तु भगवांस्तिमितोदधि-

६ सन्निभः ॥ ३ ॥ जागर्ति ज्ञानदृष्टिश्चेत् कृष्णा कृष्णाहिजादगुली । पूर्णा-

नन्दस्य तर्त्किं स्यादैन्द्रियवृत्तिकवेदना ॥ ४ ॥ पूर्यन्ते येन कृष्णास्तदुपेक्षैव

पूर्णता । पूर्णानन्दसुधास्निग्धा दृष्टिरेषा मनीषिणाम् ॥ ५ ॥ अपूर्णः पूर्ण-

० तामेति पूर्यमाणस्तु हीयते । पूर्णानन्दस्वभावोऽयं जगदद्भुतदायकः ॥ ६ ॥

परस्वत्वकृतोन्माथा भूनाथा न्यूनतेक्षिणः । स्वस्वत्वसुखपूर्णस्य न्यूनता न

हरेरपि ॥ ७ ॥ कृष्णे पक्षे परिक्षीणे शुक्ले च समुदञ्चति । द्योतते सक-

१२ लाध्यक्षा पूर्णानन्दविधोः कला ॥ ८ ॥

मग्नष्टकम्—प्रत्याहृत्येन्द्रियव्यूहं समाधाय मनो निजम् । दधञ्चि-

न्मात्रविश्रान्तिर्मग्न इत्यभिधीयते ॥ १ ॥ यस्य ज्ञानसुधासिन्धौ परब्रह्मणि

१५ मग्नता । विषयान्तरसञ्चारस्तस्य हालाहलोपमः ॥ २ ॥ स्वभावसुखमग्नस्य

जगत्तत्त्वावलोकितः । कर्तृत्वं नान्यभाषानां साक्षित्वमवशिष्यते ॥ ३ ॥

परब्रह्मणि मग्नस्य श्रद्धा पौद्गलिकी कथा । क्षामी चामीकरोन्मादाः स्फार

१८ दारादराः क्व च ? ॥ ४ ॥ तेजोलेइयाविवृद्धिर्या साधोः पर्यायवृद्धितः ।

भाषिता भगवत्यादौ सेत्यम्भूतस्य युज्यते ॥ ५ ॥ ज्ञानमग्नस्य यच्छर्म

तद्वक्तुं नैव शक्यते । नोपमेयं प्रियाग्नेर्नोपि तच्चन्दनद्रवैः ॥ ६ ॥ शम-

२१ शैत्यपुपो यस्य विष्णुपोऽपि महाकथा । किं स्तुमो ज्ञानपीयूषे तत्र सर्वाङ्गम-

ग्नता ॥ ७ ॥ यस्य दृष्टिः कृपावृष्टिर्गिरः शमसुधाकिरः । तस्मै नमः शुभ-

ज्ञानध्यानमग्नय योगिने ॥ ८ ॥

स्थिरताष्टकम्—वत्स ! किं चञ्चलस्वान्तो भ्रान्त्या भ्रान्त्या विपी-

दसि ? । निधिं स्वसन्निधावेव स्थिरता दर्शयिष्यति ॥ १ ॥ ज्ञानदुग्धं

विनश्येत लोभविक्षोभकूर्वकैः । अम्लद्रव्यादिवास्थैर्यादिति मत्वा स्थिरो

२७ भव ॥ २ ॥ अस्थिरे हृदये चित्रा वाग्नेत्राऽऽकारगोपना । पुंश्चल्या इव क-

ल्याणकारिणी न प्रकीर्तिता ॥ ३ ॥ अन्तर्गतं महाशल्यमस्थैर्यं यदि नो-

द्धृतम् । क्रियौपधस्य को दोषस्तदा गुणमयच्छतः ? ॥ ४ ॥ स्थिरता वाङ्म-

३० नःकार्यैर्येषामङ्गाङ्गितां गता । योगिनः शमशीलास्ते ग्रामेऽरण्ये दिवा-

निनि ॥ ५ ॥ सौर्यरत्नप्रदीपमेदू दीप संकल्पदीपयोः । तद्विकल्पैरल धू-
मेरलधूमेस्त्रयाभयोः ॥ ६ ॥ उदीरयिष्यमि स्वास्तादस्यैर्यपन्नं यदि । ममा-
धिर्धर्ममेधस्य घटां विषत्रयिष्यसि ॥ ७ ॥ चारित्रं भिरतारूपमेतत्सिद्धेय- १
पीष्यते । यतन्तां यतयोऽवश्यमस्या ण्य प्रसिद्धये ॥ ८ ॥ ३

मोहाष्टकम्—अह—ममेति ममोऽयं मोहस्य जगदाध्यक्षः । जय-
मेय हि नमपूर्वः प्रतिममोऽपि मोहजित् ॥ १ ॥ शुद्धात्मद्रव्यमेवाद शुद्ध- १
ज्ञान गुणो मम । नाग्योऽह न ममाम्ये वेत्यदो मोहात्ममुत्पणम् ॥ २ ॥
यो न मुसति तप्रेषु भावेर्षोऽयिकादिषु । आकाशमिव पद्मेन नाऽसौ
पापेन लिप्यते ॥ ३ ॥ पश्यमेव परद्रव्यनाटक प्रतिपादकम् । मयचक्र- १
पुग्योऽपि नामूढः परिलिखते ॥ ४ ॥ विक्लपपक्वैरमा पीतमोहासवो
ह्ययम् । मयोयतालमुत्ताड्यपञ्चमधितिष्ठति ॥ ५ ॥ निर्मल रुदिक-
म्येव सहजं रूपमात्मनः । अप्यन्योपाधिसम्बन्धो अहस्यत्र विमुहति ॥ ६ ॥ ११
अनारोपमुग्र मोहन्यागादनुमयमपि । आरोपमिषलोकेषु बहुमाश्रयं बान्
भवेत् ॥ ७ ॥ यद्विद्वर्णविम्वलसमस्याचारचादधीः । क नाम स पर-
द्रव्येऽनुपयोगिनि मुहति ॥ ८ ॥ ४ १५

ज्ञानाष्टकम्—मज्जलक्षः विद्याज्ञाने विद्यायामिव दूषरः । ज्ञानी
निमज्जति ज्ञाने मराल इव मानसे ॥ १ ॥ निर्वाणपदमप्येकं भाष्यते य-
मुदुमुदुः । तदेष ज्ञानमुत्सृज्य निर्णयो नास्ति भूयमा ॥ २ ॥ स्वभाव- १६
छात्रमन्तराकारेण ज्ञानमिष्यते । ध्याग्यमात्रयतस्त्वन्यत्तया षोक्त महा-
त्मना ॥ ३ ॥ ५ पादाश्च प्रतिपादाश्च यद्वन्दोऽनिधितोऽस्तथा । तस्यान्त नैव
गच्छन्ति तिल्वीनरूपं गतो ॥ ४ ॥ स्वद्रव्यगुणपर्याय पर्याय वयो पर- ११
म्यया । इति दत्तात्ममन्त्रुष्टिमुष्टिज्ञानमिनिमुनेः ॥ ५ ॥ अग्नि येदू प्र-
न्धिभिस्तान किं चित्रैस्तत्रयज्ञयोः ? प्रदीपाः बोपमुग्रयन्ते ? तमोप्री दृष्टि-
रेव येन् ॥ ६ ॥ मिथ्याग्रनीकपञ्चिदज्ञानदम्भोभिजोमितः । निर्मयते १४
सकषद् योगी नन्दत्यानन्दनन्दने ॥ ७ ॥ पीयूषमममुग्रोर्यं रमायनममो-
पयम् । अनन्यावेष्टमेधस्य ज्ञानमाहुर्मनीषिणः ॥ ८ ॥ ५

जमाष्टकम्—विषम्यविषयोनीर्जः ममाषाबलम्वनः सदा । ज्ञा- १७
नस्य परितो यः स ज्ञानः परिकीर्तितः ॥ १ ॥ अनिष्टम् कर्मवैषम्य
ब्रह्मादेन मम जगत् । आगमाभेदं यः पश्येदमो मोक्षद्वीपे जमी ॥ २ ॥
आरम्भमुनिर्योग भवेद् पादत्रियामपि । योगारूढः शमावेव शुद्धन्दन- १०

नैव लक्ष्मीः ज्ञाने नृणां जितं यम ते । धातुपुलीयमालपु शम
न तान् १ शमसायपीलीय शमपने शान्तिम शमसाय वेति ॥ ३ ॥ लोकेऽयं ग

११२ वाचकश्रीयशोविजयविरचितं श्रीज्ञानसारसुत्रम् अ० ६-१
 ११३ तः सात्त्विकेन गुणितेन नास्ति ॥ निमित्तविषयपि ७

१ गतक्रियः ॥ ३ ॥ ध्यानवृष्टेर्दयानद्याः शमपूरे प्रसर्पति । विकारतीरवृक्षाणां
 मूलादुन्मूलनं भवेत् ॥ ४ ॥ ज्ञानध्यानतपःशीलसम्यक्तवसहितोऽप्यहो !
 २ तं नाप्नोति गुणं साधुर्यमाप्नोति शमान्वितः ॥ ५ ॥ स्वयम्भूरमणस्पद्धि-
 वद्विष्णुसमतारसः । मुनिर्येनोपमीयेत कोऽपि नासौ चराचरे ॥ ६ ॥
 शमसूक्तसुधासिक्तं येषां नक्तं दिनं मनः । कदापि ते न दहन्ते रागोरग-
 ६ विषोर्मिभिः ॥ ७ ॥ गर्जज्ज्ञानगजोत्तुङ्गरङ्गद्वान्तुरङ्गमाः । ज्वयन्ति मु-
 निराजस्य शमसाम्राज्यसम्पदः ॥ ८ ॥ ६ सर्वतः ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥

इन्द्रियजयाष्टकम्—विभेपि यदि संसारान्मोक्षप्राप्तिं च काङ्क्षति ।
 ७ तदेन्द्रियजयं कर्तुं स्फोरय स्फारपौरुषम् ॥ १ ॥ वृद्धास्तृष्णाजलापूर्णैराल-
 वालैः किलेन्द्रियैः । मूर्च्छामनुच्छां यच्छन्ति विकारविपपादपाः ॥ २ ॥
 सरित्सहस्रदुष्पूरसमुद्रोदरसोदरः । तृप्तिमानेन्द्रियग्रामो भव तृप्तोऽन्तरा-
 १२ त्मना ॥ ३ ॥ आत्मानं विषयैः पात्रैर्भववासपराङ्मुखम् । इन्द्रियाणि निब-
 ध्नन्ति मोहराजस्य किङ्कराः ॥ ४ ॥ गिरिमृत्तां धनं पश्यन् धावती-
 न्द्रियमोहितः । अनादिनिधनं ज्ञानं धनं पार्श्वे न पश्यति ॥ ५ ॥ पुरः-
 १५ पुरः स्फुरत्तृष्णामृगतृष्णानुकारिणु । इन्द्रियार्थेषु धावन्ति त्यक्त्वा ज्ञानामृतं
 जडाः ॥ ६ ॥ पतद्गृह्णमीनेभसारङ्गा यान्ति दुर्दशाम् । एकैकेन्द्रियदो-
 पाब्धेद् दुष्टैस्तैः किं न पद्भभिः ? ॥ ७ ॥ विवेकद्विपहर्षक्षेः समाधिधनत-
 १८ स्करैः । इन्द्रियैर्न जितो योऽसौ धीराणां धुरि गण्यते ॥ ८ ॥ ७

त्यागाष्टकम्—संयमात्मा श्रयेच्छुद्धोपयोगं पितरं निजम् । धृति-
 मन्त्रां च पितरौ तन्मा विसृजतं ध्रुवम् ॥ १ ॥ युष्माकं सङ्गमोऽनादि-
 २१ र्वन्धवोऽनियतात्मनाम् । ध्रुवैकरूपान् शीलादिवन्धूनि त्यधुनाश्रये ॥ २ ॥
 कान्ता मे समतैर्वैका, ज्ञातयो मे समक्रियाः । बाह्यवर्गमिति त्यक्त्वा धर्म-
 संन्यासवान् भवेत् ॥ ३ ॥ धर्मास्त्याज्याः सुसङ्गोत्थाः क्षायोपशमिका अपि ।
 २४ प्राप्य चेन्दनगन्धाभं धर्मसंन्यासमुत्तमम् ॥ ४ ॥ गुरुत्वं स्वस्य नोदेति शि-
 क्षासात्म्येन यावता । आत्मतत्त्वप्रकाशेन तावत्सेव्यो गुरुत्तमः ॥ ५ ॥
 ज्ञानाचारादयोऽपीष्टाः शुद्धस्वस्वपदावधि । निर्विकल्पे पुनस्त्यागे न विकल्पो
 २७ न च क्रियाः ॥ ६ ॥ योगसंन्यासतस्त्यागी योगानप्यखिलांस्त्यजेत् । इत्येवं
 निर्गुणं ब्रह्म परोक्तमुपपद्यते ॥ ७ ॥ वस्तुतस्तु गुणैः पूर्णमनन्तैर्भासते स्व-
 तः । रूपं त्यक्त्वात्मनः साधोर्निरभ्रस्य विधोरिव ॥ ८ ॥ ८

१० क्रियाष्टकम्—ज्ञानी क्रियापरः शान्तो भावितात्मा जितेन्द्रियः ।

स्वयं तीर्णो भवाम्भोने परांस्तारयितुं क्षमः ॥ १ ॥ क्रियाविरहितं हन्त ।
 ज्ञानमात्रमनर्थकम् । गतिं विना पयसोऽपि नाप्नोति पुरमीप्सितम् ॥ २ ॥
 स्थानुपूर्वा क्रियां काले ज्ञानपूर्वोऽप्यपेक्षते । प्रदीपः सप्रकाशोऽपि तैलपूर्वा- १
 दिक यथा ॥ ३ ॥ पादमात्रं पुरस्कृत्य ये क्रियाभ्यवहारतः । यदने कषल-
 क्षेप विना ते दमिकावृण ॥ ४ ॥ गुणमद्भुतमानावेर्निवृत्तस्मृत्वा च सरिकया ।
 जातं न पातयेद्भयमजातं जनयेदपि ॥ ५ ॥ भावोपशमिके भावे या क्रिया १
 क्रियते तथा । पतितस्यापि तद्भावाप्रयुक्तिर्जायते पुनः ॥ ६ ॥ गुणधृष्टौ
 ततः कुर्यान् क्रियामस्मरुल्लनाय वा । ण्ठं तु संयमस्थानं नितानामवशिष्टे
 ॥ ७ ॥ वचोऽनुष्ठानतोऽस्तङ्गक्रियासङ्गतिमङ्गति । सेयं ज्ञानक्रियाभेद- १
 मूमिरानन्दपिच्छल ॥ ८ ॥ ९

तृतीयपट्टकम्—पीत्वा ज्ञानामृतं मुक्त्वा क्रियामुल्लताफलम् । साम्य-
 त्वामूलमास्याय दृष्टिं याति परां मुनिं ॥ १ ॥ स्वगुणैरेव दृष्टिश्चेदाकाश ॥
 भविनश्चरी । ज्ञानिनो विषयो किं तैर्यैर्मवेक्ष्यमिरिष्यरी ॥ २ ॥ वा ज्ञानैकर-
 सात्वादाद्भवेत्तुमिरिष्यन्तिद्रिया । सा न त्रिहेम्निद्रिया पद्मसास्यादनादपि ॥ ३ ॥
 संसारे स्वप्नबन्धिन्या दृष्टिः स्वादाभिमानिनी । तस्या तु भ्रान्तिशून्यस्य १५
 सात्मवीर्यविपाककृत् ॥ ४ ॥ पुटले पुटलादृष्टिं शान्त्यात्मा पुनर्यत्ना ।
 परदृष्टिममारोपो ज्ञानिनमत्र युज्यते ॥ ५ ॥ मधूरज्यमहासाग्राहो धात्रे
 च गोरमात् । परब्रह्मणि दृष्टिर्यो जनास्तो ज्ञानतेऽपि न ॥ ६ ॥ विषयोर्मि- १८
 विपोद्गारः स्याददृष्टस्य पुटलेः । ज्ञानदृष्टस्य तु ध्यानमुपोद्गारपरम्परा ॥ ७ ॥
 मुनिनो विषयादृष्टा नेन्द्रोपेन्द्रादयोऽप्यहो । मिष्टुरेकः सुप्री लोके ज्ञान-
 द्रवो निरञ्जनः ॥ ८ ॥ १०

निर्लेपाष्टकम्—संसारे नियमन्त्यार्थमनः कञ्चलवेदमनि । लिप्यते
 निरिण्डो लोको ज्ञानमिदो न लिप्यते ॥ १ ॥ नाऽहं पुटलभाषानां कर्ता
 फारयितापि न । नानुमन्तापि चेद्यात्मा ज्ञानयाम् लिप्यते कथम् ? ॥ २ ॥ ११
 लिप्यते पुटलशब्दो न लिप्ये पुटलैरहम् । निशम्योमाधुनेनेष ध्यायमिति
 न लिप्यते ॥ ३ ॥ लिप्यते ज्ञानमम्यातप्रतिपाताय केवलम् । निर्लेपज्ञा
 नमप्रस्य क्रिया मयोपयुज्यते ॥ ४ ॥ तप ह्युत्तमिना मत्तः क्रियायानपि १०
 लिप्यते । भाषनाज्ञानमम्यभो निष्क्रियोऽपि न लिप्यते ॥ ५ ॥ अलिप्तो
 निशयेनात्मा, लिप्यते व्यवहारतः । शुद्धत्वलिप्यता ज्ञानी क्रियायान
 लिप्यता दृष्टा ॥ ६ ॥ ज्ञानक्रियामभावेन सद्बोधमीक्षने द्वयोः । मूमिका १०

भेदतत्त्वत्र भवेदेकैकमुख्यता ॥ ७ ॥ सद्भानं यदनुष्ठानं न लिप्तं दोषप-
ङ्कतः । शुद्धबुद्धस्वभावाय तस्मै भगवते नमः ॥ ८ ॥ ११

३ निस्पृहाष्टकम्—स्वभावलाभात्किमपि प्राप्तव्यं नावशिष्यते । इत्या-
त्मैश्वर्यसम्पन्नो निस्पृहो जायते मुनिः ॥ १ ॥ संयोजितकरैः के के प्रा-
र्थ्यन्ते न स्पृहावहैः । अमात्रज्ञानपात्रस्य निस्पृहस्य तृणं जगत् ॥ २ ॥

६ छिन्दन्ति ज्ञानदात्रेण स्पृहाविपलतां बुधाः । मुखशोकं च मूर्च्छां च
दैव्यं यच्छति यत्फलम् ॥ ३ ॥ निष्कासनीया विदुषा स्पृहा चित्तगृहा-
द्वहिः । अनात्मरतिचाण्डालीसङ्गमङ्गीकरोति या ॥ ४ ॥ स्पृहावन्तो वि-

९ लोक्यन्ते लघवस्तृणतूलवत् । महाश्रयं तथाप्येते मज्जन्ति भववारिधौ
॥ ५ ॥ गौरवं पौरवन्द्यत्वात्प्रकृष्टत्वं प्रतिष्ठया । ख्यातिं जातिगुणात् स्वस्य
प्रादुःकुर्यान्न निस्पृहः ॥ ६ ॥ भूशय्या भैक्षमशनं जीर्णं वासो वनं गृहम् !

१२ तथापि निस्पृहस्याहो चक्रिणोऽप्यधिकं सुखम् ॥ ७ ॥ परस्पृहा महादुःखं
निस्पृहत्वं महासुखम् । एतदुक्तं समासेन लक्षणं सुखदुःखयोः ॥ ८ ॥

१२ मौनाष्टकम्—मन्यते यो जगत्तत्त्वं स मुनिः परिकीर्तितः । सम्य-
१५ त्तवमेव तन्मौनं मौनं सम्यक्तवमेव च ॥ १ ॥ आत्मात्मन्येव यच्छुद्धं
जानात्यात्मानमात्मना । सेयं रत्नत्रये ब्रप्तिरुच्याचारैकता मुनेः ॥ २ ॥

चारित्रमात्मचरणाज्ज्ञानं वा दर्शनं मुनेः । शुद्धज्ञाननये साध्यं क्रियाला-
१८ भात् क्रियानये ॥ ३ ॥ यतः प्रवृत्तिर्न मणौ लभ्यते वा न तत्फलम् । अ-
तात्त्विकी मणिज्ञप्तिर्मणिश्रद्धा च सा यथा ॥ ४ ॥ तथा यतो न शुद्धा-
त्मस्वभावाचरणं भवेत् । फलं दोषनिवृत्तिर्वा न तज्ज्ञानं न दर्शनम् ॥ ५ ॥

२१ यथा शोफस्य पुष्टत्वं यथा वा वध्यमण्डनम् । तथा जानन् भवोन्मादमा-
त्मतृप्तो मुनिर्भवेत् ॥ ६ ॥ सुलभं वागनुच्चारं मौनमेकेन्द्रियेष्वपि । पुद्गले-
ष्वप्रवृत्तिस्तु योगानां मौनमुत्तमम् ॥ ७ ॥ ज्योतिर्मयी च दीपस्य क्रिया

२४ सर्वापि चिन्मयी । यस्यानन्यस्वभावस्य तस्य मौनमनुत्तरम् ॥ ८ ॥ १३

विद्याष्टकम्—नित्यशुच्यात्मताख्यातिरनित्याशुच्यनात्मसु । अवि-
द्यातत्त्वधीर्विद्यायोगाचार्यैः प्रकीर्तिता ॥ १ ॥ यः पश्येन्नित्यमात्मानम-
२७ नित्यं परसङ्गमम् । छलं लब्धुं न शक्नोति तस्य मोहमलिम्लुचः ॥ २ ॥

तरङ्गतरलां लक्ष्मीमायुर्वायुवदस्थिरम् । अदभ्रधीरनुध्यायेदभ्रवद्भङ्गं वपुः
॥ ३ ॥ शुचीन्यप्यशुचीकर्तुं समर्थेऽशुचिसम्भवे । देहे जलादिना शौच-
३० भ्रमो मूढस्य दारुणः ॥ ४ ॥ यः स्नात्वा समताकुण्डे हित्वा कदमलजं

मत्तम् । पुनर्न याति मालिन्य सोऽन्तरात्मा परः शुचिः ॥ ५ ॥ आत्मबोधो
नवः पाशो देहगोहधनाविषु । यः क्षिप्तोऽप्यात्मना तेषु स्वस्य बन्धाय जा-
यते ॥ ६ ॥ मिथो युक्तपदार्थानामसङ्गमथमरिष्या । चिन्मात्रपरिणामेन
विदुषैषानुमूयते ॥ ७ ॥ अविद्याविमिरण्यसे दृशा विद्याञ्जनस्पृशा । प-
श्यन्ति परमात्मानमात्मन्येष हि योगिनः ॥ ८ ॥ १४

विवेकाष्टकम्—कर्मजीव च संस्पृष्ट सर्वदा क्षीरनीरयात् । विभि- १
न्नीकृते योऽमो मुनिह्रमो विवेकवान् ॥ १ ॥ देहात्माद्यविवेकोऽयं सर्वदा
मुक्तमो भवे । भवकोट्यापि तद्देवविवेकस्त्वतिदुर्लभः ॥ २ ॥ श्रुतेऽपि
भ्योन्नि विमिराद्रेयामिर्मिमता यथा । विकारेर्मिमता मासि तथात्मन्यविवे- ९
कतः ॥ ३ ॥ यथा बोधैः कृतं युद्धं स्वामिन्येवोपचर्यते । शुद्धात्मन्यवि-
वेकेन कर्मस्त्वन्धोर्जितं तथा ॥ ४ ॥ इष्टकापि हि स्वर्णं पीतोम्मत्तो यथे-
क्षते । आत्माभेदभ्रमस्तद्देहावाचविवेकिनः ॥ ५ ॥ इच्छन्नपरमान् भा- १२
यान् विवेकाद्रेः पतत्यथा । परम भाषमन्विष्यन्नाविवेके निमज्जति ॥ ६ ॥
आत्मन्येवात्मनः कुर्याद्यं पदकारकसङ्गतिम् । काविवेकस्त्वरस्यास्य वैषम्यं
जडमज्जनात् ॥ ७ ॥ संयमाच्च विवेकेन शणेनोत्तेजितं मुनेः । धृतिष्ठा- १५
रोन्वप्यं कर्मसमुच्छेदकम भवेत् ॥ ८ ॥ १५

माध्यस्त्याष्टकम्—स्वीयतामनुपासन्म मध्यस्थेनान्तरात्मना । बुद्ध-
कंफर्करभेदेन्यन्यतां यातयापद्यम् ॥ १ ॥ मनोयत्नो बुद्धिगर्भी मध्यस्थ- १८
स्यानुपावति । तामाकुर्यति पुष्टेन तुष्ट्यामहमन इषिः ॥ २ ॥ नयेषु
स्वार्थमतेषु मोक्षेषु परपालने । समशीलं मनो यस्य स मध्यस्थो महामुनिः
॥ ३ ॥ स्वम्यकर्मकृतादेशा स्वम्यकर्ममुजो नराः । न राग नाद्वि च द्वेष २१
मध्यस्थेषु गच्छति ॥ ४ ॥ मनः स्याद् व्यापृतं यावत्परबोपगुणमदे ।
कार्यं व्यस्य परं तावन्मध्यस्थेनाऽऽत्ममापने ॥ ५ ॥ विभिन्ना अपि पन्थानः
समुद्र मरितामिष । मध्यम्यानां परं ब्रह्म प्राप्नुयन्त्येकमभयम् ॥ ६ ॥ स्या- २४
गम रागमाद्रेण द्वेषमात्रात्परागमम् । न भयामन्यजामो वा किन्तु मध्य-
स्थया दृशा ॥ ७ ॥ मध्यस्थया दृशा सर्वेष्वपुनर्यथाविषु । पारिमर्त्या
विनीधारण्यादाज्ञाभ्यहे हितम् ॥ ८ ॥ १६

निर्मपाष्टकम्—यस्य नास्ति परापेक्षा स्वभावाद्देवतामिनः । तस्य किं
न भयभ्रान्तिटान्तिमन्ताननानयम् ॥ १ ॥ भयमौन्येन किं भूरिमय-
एनभमना । सदा भयोभात शानं मुग्धमेव विक्षिप्यते ॥ २ ॥ न गोत्रं २०

क्वापि नारोप्यं हेयं देयं च न क्वचित् । क भयेन मुनेः स्थेयं ज्ञेयं ज्ञानेन पश्यतः ॥ ३ ॥ एकं ब्रह्मास्त्रमादाय निघ्नन्मोहचमूं मुनिः । विभेति नैव सङ्गमशीर्षस्य इव नागराट् ॥ ४ ॥ मयूरी ज्ञानदृष्टिश्चेत्प्रसर्पति मनोवने । वेष्टनं भयसर्पाणां न तदानन्दचन्दने ॥ ५ ॥ कृतमोहास्त्रवैफल्यं ज्ञानवर्म विभर्ति यः । क भीस्तस्य क वा भङ्गः कर्मसङ्गरकेलिषु ॥ ६ ॥ तूलव-
६ द्धवो मूढा भ्रमन्त्यध्रे भयानिलैः । नैकं रोमापि तैर्ज्ञानगरिष्ठानां तु क-
म्पते ॥ ७ ॥ चित्ते परिणतं यस्य चारित्रमकुतोभयम् । अखण्डज्ञानरा-
जस्य तस्य साधोः कुतो भयम् ? ॥ ८ ॥ १७

९ अनात्मशंसाष्टकम्—गुणैर्यदि न पूर्णोऽसि कृतमात्मप्रशंसया । गुणैरेवासि पूर्णश्चेत्कृतमात्मप्रशंसया ॥ १ ॥ श्रेयोद्रुमस्य मूलानि खोत्कर्षान्भः प्रवाहतः । पुण्यानि प्रकटीकुर्वन् फलं किं समवाप्स्यसि ? ॥ २ ॥
१२ आलम्बिता हिताय स्युः परैः स्वगुणरश्मयः । अहो स्वयं गृहीतास्तु पात-
यन्ति भवोदधौ ॥ ३ ॥ उच्चत्वदृष्टिदोषोत्थखोत्कर्षज्वरशान्तिकम् । पूर्व-
पूरुषसिंहेभ्यो भृशं नीचत्वभावनम् ॥ ४ ॥ शरीररूपलावण्यग्रामाराम-
१५ धनादिभिः । उत्कर्षः परपर्यायैश्चिदानन्दघनस्य कः ॥ ५ ॥ शुद्धाः प्रत्या-
त्मसान्ध्येन पर्यायाः परिभाविताः । अशुद्धाश्चापकृष्टत्वाभ्योत्कर्षाय महा-
मुनेः ॥ ६ ॥ क्षोभं गच्छन्समुद्रोऽपि खोत्कर्षपवनेरितः । गुणौघान् बुद्बु-
१८ दीकृत्य विनाशयसि किं मुधा ? ॥ ७ ॥ निरपेक्षानवच्छिन्नानन्तचिन्मात्र-
मूर्त्तयः । योगिनो गलितोत्कर्षापकर्षानल्पकल्पनाः ॥ ८ ॥ १८

तत्त्वदृष्ट्याष्टकम्—रूपे रूपवती दृष्टिर्दृष्ट्वा रूपं विमुह्यति । मज्जत्या-
२१ त्मनि नीरूपे तत्त्वदृष्टिस्त्वरूपिणी ॥ १ ॥ भ्रमवाही बहिर्दृष्टिर्भ्रमच्छाया
तदीक्षणम् । अभ्रान्तस्तत्त्वदृष्टिस्तु नास्यां शेते सुखाऽऽशया ॥ २ ॥ ग्रामा-
ऽऽरामादि मोहाय यद्दृष्टं बाह्यया दृशा । तत्त्वदृष्ट्या तदेवान्तर्नीतं वैराग्यस-
२४ म्पदे ॥ ३ ॥ बाह्यदृष्टेः सुधासारघटिता भाति सुन्दरी । तत्त्वदृष्टेस्तु सा
साक्षाद्विष्णुमूर्तिपिठरोदरी ॥ ४ ॥ लावण्यलहरीपुण्यं वपुः पश्यति बाह्य-
दृग् । तत्त्वदृष्टिः श्वकाकानां भक्ष्यं कृमिकुलाकुलम् ॥ ५ ॥ गजाश्वैर्भूप-
२७ भुवनं विस्मयाय बहिर्दृशः । तत्राश्वेभवनात्कोऽपि भेदस्तत्त्वदृशस्तु न ॥ ६ ॥
भस्मना केशलोचेन वपुर्वृतमलेन वा । महान्तं बाह्यदृग् वेत्ति चित्ताग्रा-
ज्येन तत्त्ववित् ॥ ७ ॥ न विकाराय विश्वस्योपकारायैव निर्मिताः । स्फुर-
३० त्कारुण्यपीयूषवृष्टयस्तत्त्वदृष्टयः ॥ ८ ॥ १९

सर्वसमृद्धपट्टकम्—वाद्यदृष्टिप्रचारेषु मुद्रितेषु महात्मनः । अम्ब-
रेषाम्भासस्ते स्फुटाः सर्वाः समृद्धयः ॥ १ ॥ समाधिर्नन्दन धैर्यं, व-
म्बोक्तिः समता शची । ज्ञान महाविमान च यामवभीरिय मुनेः ॥ २ ॥ १
विस्तारितक्रियाज्ञानचर्मच्छत्रो निधारयन् । मोहम्लेच्छमहापृष्टिं चक्रवर्ती
म किं मुनिः ॥ ३ ॥ नयत्रयसुषाकुण्ठनिष्ठाधिष्ठायको मुनिः । नागलोकेऽव-
द्भाति क्रमां रश्मिं प्रयत्नतः ॥ ४ ॥ मुनिरभ्यात्मकेलाशे धिवेकवृषभस्थितः । १
शोभते विरतिशक्तिगङ्गागोरीयुतः स्थितः ॥ ५ ॥ ज्ञानदर्शनचन्द्रार्धनेत्रस्य
नरकच्छिदः । मुर्यसागरममस्य किं न्यून योगिनो हरेः ? ॥ ६ ॥ या सृष्टि-
र्महो वाद्या वाद्यापेक्षावलम्बिनी । मुनेः परानपेक्षान्तर्गुणसृष्टिस्ततोऽधिका १
॥ ७ ॥ रत्नैर्मिभिः पवित्रा या स्रोतोभिरिव जाह्नवी । सिद्धयोगस्य सा-
त्यैर्हृत्पद्मी न दूषीयसी ॥ ८ ॥ २०

कर्मविपाकचिन्तनाष्टकम्—दुःखं प्राप्य न दीनं स्यात्, सुखं १२
प्राप्य च विस्मितः । मुनिः कर्मविपाकस्य ज्ञानन्परवशं जगत् ॥ १ ॥ येषां
भूमन्मात्रेण भव्यस्ते पर्वता अपि । ठेरोहो कर्मवैपत्ये भूर्पर्मिष्ठापि नाप्यते
॥ २ ॥ जातिचातुर्यहीनोऽपि कर्मण्यभ्युदयायहे । क्षणात्रकोऽपि राजा स्यात् १५
छत्रच्छन्नदिगन्तरः ॥ ३ ॥ विपमा कर्मणः सृष्टिर्दृष्टा करमपृष्ठमत् । जा-
त्याविभूतिवैपम्यान् का रतिमत्र योगिनाः ? ॥ ४ ॥ आरूढाः प्रज्ञमभोर्धि
मृतकेवलिनोऽपि च । भ्राम्यन्तेऽनन्तसंसारमहो दुष्टेन कर्मणा ॥ ५ ॥ अ- १८
र्वाहू सर्वापि सामग्री भ्रान्त्यै परितिष्ठति । विपाकः कर्मणः कार्यपर्यन्तम-
नुभावति ॥ ६ ॥ असावचरमावर्त्ते घर्मं हरति पश्यतः । चरमावर्त्तिमा-
घोरतु वृष्टमन्विष्य दुष्यति ॥ ७ ॥ साम्यं विमर्षि यः कर्मविपाक इति १९
चिन्तयन् । स एव स्याद्विज्ञानन्दमकरन्दमधुप्रतः ॥ ८ ॥ २१

मयोद्वेगाष्टकम्—यस्य गम्भीरमप्यस्याऽज्ञानवशमयं तलम् ।
रुद्धा ध्यसनत्रैलोक्यैः पण्यानो यत्र दुर्गमाः ॥ १ ॥ पातालकलसा यत्र २३
भूतस्तृष्णामहानिले । कर्पावाधितसङ्कल्पवेद्यावृद्धिं वितन्यते ॥ २ ॥
स्मरैर्धामिर्भल्यन्तर्धेयं श्लेष्मघनः सदा । यो पोररोगजोऽहमिदमस्यकच्छ-
पसङ्कुलः ॥ ३ ॥ दुर्धृदिमत्सरजोर्हर्षिद्युर्दुर्धर्षातगर्जितैः । यत्र सांयात्रिका २०
लोका पठन्त्युत्पाससङ्घे ॥ ४ ॥ ज्ञानी तस्याद्भवाभ्योर्धेर्नित्योद्विग्नोऽति-
दारुणात् । तस्य सन्तरणोपायं सर्वयत्नेन काङ्क्षति ॥ ५ ॥ तेषुपात्रघरो
यद्गद्गपावेधोघतो यथा । क्रियास्वनन्यविश्रुतः स्याद्भयभीतस्तथा मुनिः ॥ ६ ॥ २०

विपं विपस्य वह्निश्च वह्नेरेव यदौषधम् । तत्सत्यं भवभीतानामुपसर्गेऽपि
यन्न भीः ॥ ७ ॥ स्थैर्यं भवभयादेव व्यवहारे मुनिर्व्रजेत् । स्वात्माराम-
३ समाधौ तु तदप्यन्तर्निमज्जति ॥ ८ ॥ २२

लोकसंज्ञात्यागाष्टकम्—प्राप्तः पष्टं गुणस्थानं भवदुर्गाद्रिलङ्घनम् ।

लोकसंज्ञारतो न स्यान्मुनिर्लोकोत्तरस्थितिः ॥ १ ॥ यथा चिन्तामणिं दत्ते
६ वठरो वदरीफलैः । हृद्वा जहाति सद्धर्मं तथैव जनरञ्जनैः ॥ २ ॥ लोकसं-
ज्ञामहानद्यामनुस्रोतोऽनुगा न के । प्रतिस्रोतोऽनुगस्त्वेको राजहंसो महामुनिः
॥ ३ ॥ लोकमालम्ब्य कर्तव्यं कृतं बहुभिरेव चेत् । तदा मिथ्यादृशां धर्मो
९ न त्याज्यः स्यात्कदाचन ॥ ४ ॥ श्रेयोऽर्थिनो हि भूयांसो लोके लोकोत्तरे
न च । स्तोका हि रत्नवणिजः स्तोकाश्च स्वात्मसाधकाः ॥ ५ ॥ लोकसंज्ञा-
हता हन्त ! नीचैर्गमनदर्शनैः । शंसयन्ति स्वसत्यागमर्मघातमहाव्यथाम्
१२ ॥ ६ ॥ आत्मसाक्षिकसद्धर्मसिद्धौ किं लोकयात्रया । तत्र प्रसन्नचन्द्रश्च
भरतश्च निदर्शनम् ॥ ७ ॥ लोकसंज्ञोज्झितः साधुः परब्रह्मसमाधिमान् ।
सुखमास्ते गतद्रोहममतामत्सरज्वरः ॥ ८ ॥ २३

१५ **शास्त्राष्टकम्**—चर्मचक्षुर्भृतः सर्वे देवाश्चावधिचक्षुषः । सर्वत-
श्चक्षुषः सिद्धाः साधवः शास्त्रचक्षुषः ॥ १ ॥ पुरःस्थितानिवोर्ध्वाधस्तिर्य-
ग्लोकविवर्त्तिनः । सर्वान् भावान्नेक्षन्ते ज्ञानिनः शास्त्रचक्षुषा ॥ २ ॥
१८ शासनात्राणशक्तेश्च बुधैश्शास्त्रं निरुच्यते । वचनं वीतरागस्य तत्तु नान्यस्य
कस्यचित् ॥ ३ ॥ शास्त्रे पुरस्कृते तस्माद्वीतरागः पुरस्कृतः । पुरस्कृते पुन-
स्तस्मिन्नियमात् सर्वसिद्धयः ॥ ४ ॥ अदृष्टार्थे नु धावन्तः शास्त्रदीपं विना
२१ जडाः । प्राप्नुवन्ति परं खेदं प्रस्वलन्तः पदे पदे ॥ ५ ॥ शुद्धोच्छाद्यपि
शास्त्राज्ञानिरपेक्षस्य नो हितम् । भौतहन्तुर्यथा तस्य पदस्पर्शनिवारणम्
॥ ६ ॥ अज्ञानाहिमहामग्नं स्वाच्छन्द्यज्वरलङ्घनम् । धर्मारामसुधाकुल्यां
२४ शास्त्रमाहुर्महर्षयः ॥ ७ ॥ शास्त्रोक्ताचारकर्ता च शास्त्रज्ञः शास्त्रदर्शकः ।
शास्त्रैकदृग् महायोगी प्राप्नोति परमं पदम् ॥ ८ ॥ २४

परिग्रहाष्टकम्—न परावर्तते राशेर्वक्रतां जातु नोज्झति । परिग्रह-

२७ ग्रहः कोऽयं विडम्बितजगत्रयः ॥ १ ॥ परिग्रहग्रहावेशाहुर्भाषितरजःकिराः ।
श्रूयन्ते विकृताः किं न ? प्रलापा लिङ्गिनामपि ॥ २ ॥ यस्यक्त्वा तृणवद्वाह्य-
मान्तरं च परिग्रहम् । उदास्ते तत्पदाम्भोजं पर्युपास्ते जगत्रयी ॥ ३ ॥
३० चित्तेऽन्तर्ग्रन्थिगहने वह्निर्निर्ग्रन्थता वृथा । त्यागात्कञ्चुकमात्रस्य भुजगो नहि

निर्विषः ॥ ४ ॥ तच्छे परिग्रहे साधो प्रयाति सकलं रजः । पालित्यागे क्षणा-
देष सरसः सञ्छिन्न यथा ॥ ५ ॥ त्यक्तपुत्रकसत्रस्य मूर्च्छांमुक्तस्य योगिनः ।
चिन्मात्रप्रतिबद्धस्य का पुत्रलनियक्षणा ॥ ६ ॥ चिन्मात्रदीपको गच्छे १
मिवावस्थानसन्निभैः । निष्परिमहता सौर्यं धर्मोपकरयैरपि ॥ ७ ॥ मूर्च्छा-
छन्नधियां सर्वं जगदेव परिग्रहः । मूर्च्छया रहितानान्तु जगदेवापरिमहः ॥ ८ ॥ २५

अनुमयाष्टकम्—सम्ध्येय विनरात्रिभ्यां केवलश्रुतयोः पूयक् । १
पुनरेतनुभवो दृष्टः केवलार्काग्नौवधः ॥ १ ॥ व्यापारः सर्वशास्त्राणां विष्-
प्रदर्शनमेव हि । पारं तु प्रापयत्येकोऽनुभवो भवधारिवेः ॥ २ ॥ अती-
न्द्रिय परं ब्रह्म विष्णुश्चानुभव विना । शास्त्रयुक्तिशतेनापि न गम्य यद् ध्रुवा १
जगुः ॥ ३ ॥ ५ ज्ञायेरन् हेतुषावेव पदार्था यद्यतीन्द्रियाः । कालेनैतावता
प्राज्ञैः कृतः स्वासेषु निश्चयः ॥ ४ ॥ केवां न कल्पनादर्घ्यां शास्त्रक्षीराभ-
गाहिनी । विरलास्तद्भावावधिवोऽनुभवमिदृया ॥ ५ ॥ पश्यन्ति ब्रह्मनि- ११
र्द्वन्द्व निर्द्वन्द्वानुभवं विना । कथं लिपिमयी दृष्टिर्बाल्ययी वा मनोमयी ॥ ६ ॥
न सुषुप्तिरमोहत्वाभापि च व्यापजागरे । कल्पनाश्लिष्यविभान्तेस्तुर्ध्वानु-
भवे दक्षा ॥ ७ ॥ अभिगत्यास्त्रितं क्षण्णब्रह्म शास्त्रदृष्टा मुनिः । स्वसंवेद्य १५
परं ब्रह्मानुभवेनाधिगच्छति ॥ ८ ॥ २६

योगाष्टकम्—मोक्षेण योगनाद्योगः सर्वोऽप्याचार इष्यते । विशिष्य
स्थानवर्णाधीनम्बनैकाग्र्यगोचरः ॥ १ ॥ कर्मयोगद्वयं तत्र ज्ञानयोगद्वयं १८
विदुः । विरतेष्वेव नियमाद्वीजमात्र परेष्वपि ॥ २ ॥ कृपानिर्वेदसंवेग-
प्रज्ञमोक्षचिह्नरिणः । मेधाः प्रत्येकमन्त्रेच्छाप्रवृत्तिस्त्विदसिद्धयः ॥ ३ ॥ इच्छा
सद्वत्त्व्याप्रीतिः प्रवृत्तिः पालन परम् । सौर्यं वाचकमीहानि सिद्धिरन्यार्य- २१
साधनम् ॥ ४ ॥ अर्धाळम्बनयोश्चैत्यवन्नावौ विभावनम् । मेयसे योगिनः
स्थानवर्णयोर्यज्ञ एव च ॥ ५ ॥ आळम्बनमिह द्वेय द्विविध रूप्यरूपि च ।
अरूपि गुणसायुज्ययोगोऽनाळम्बन परम् ॥ ६ ॥ प्रीतिमक्तिष्वोऽसङ्गैः स्थाना २३
यपि चतुर्विधम् । तस्माद्योगयोगातिर्मोक्षयोगः कस्माद्भवेत् ॥ ७ ॥ स्थानाद्य
योगिनस्त्रीयोच्छेद्याद्याळम्बनापि । सूत्रदाने महाशोष इत्याचार्याः प्रचक्षते ८ २७

नियागाष्टकम्—यः कर्मं कृतवान् दीप्ते ब्रह्माग्नौ ध्यानध्यायया । १०
स निश्चितेन ध्यानेन नियागप्रतिपत्तिमाप् ॥ १ ॥ पापञ्चसिनि निष्कामे
ज्ञानयष्टे रक्तो भव । सावधैः कर्मयज्ञैः किं ? मूर्तिकामनयाविद्धैः ॥ २ ॥
वेदोक्तस्याम्बनःपुद्गला कर्मयज्ञोऽपि योगिनः । ब्रह्मयज्ञ इतीच्छन्तः श्येन- ३०

१२० वाचकश्रीयशोविजयविरचितं श्रीज्ञानसारसूत्रम् अ० २८-३१

यागं त्यजन्ति किम् ? ॥ ३ ॥ ब्रह्मयज्ञः परं कर्म गृहस्थस्याधिकारिणः ।
पूजादि वीतरागस्य ज्ञानमेव तु योगिनः ॥ ४ ॥ भिन्नोद्देशेन विहितं कर्म
३ कर्मक्षयाऽक्षमम् । क्लृप्तभिन्नाधिकारं च पुत्रेष्ट्यादिवदिष्यताम् ॥ ५ ॥ ब्र-
ह्मार्पणमपि ब्रह्मयज्ञान्तर्भावसाधनम् । ब्रह्माग्नौ कर्मणो युक्तं स्वकृतत्वस्यै
हुते ॥ ६ ॥ ब्रह्मण्यर्पितसर्वस्वो ब्रह्मदृग्ब्रह्मसाधनः । ब्रह्मणा जुह्वद्ब्रह्म ब्रह्मणि
६ ब्रह्मगुप्तिमान् ॥ ७ ॥ ब्रह्माध्ययननिष्ठावान् परब्रह्मसमाहितः । ब्राह्मणो
लिप्यते नाधैर्नियोगप्रतिपत्तिमान् ॥ ८ ॥ २८

भावपूजाष्टकम्—दयाम्भसा कृतस्नानः सन्तोषशुभवस्त्रभृत् । वि-
१ वेकतिलकभ्राजी भावनापावनाशयः ॥ १ ॥ भक्तिश्रद्धानुघुसृणोन्मिश्र-
कश्मीरजद्रवैः । नवब्रह्मांगतो देवं शुद्धमात्मानमर्चय ॥ २ ॥ क्षमापुष्प-
स्रजं धर्मयुग्मक्षौमद्वयं तथा । ध्यानाभरणसारं च तदङ्गे विनिवेशय ॥ ३ ॥
१२ मदस्थानमिदात्यागैर्लिखाग्रे, चाष्टमङ्गलीम् । ज्ञानाग्नौ शुभसङ्कल्पकाकतुण्डं
च धूपय ॥ ४ ॥ प्राग्धर्मलवणोत्तारं धर्मसंन्यासवह्निना । कुर्वन् पूरय
सामर्थ्यराजनीराजनाविधिम् ॥ ५ ॥ स्फुरन्मङ्गलदीपं च स्थापयानुभवं
१५ पुरः । योगनृत्यपर(स्तु)स्तौर्थत्रिकसंयमवान् भव ॥ ६ ॥ उल्लसन्मनसः
सत्यघण्टां वादयतस्तव । भावपूजारतस्येत्यं करकोडे महोदयः ॥ ७ ॥
द्रव्यपूजोचिता भेदोपासना गृहमेधिनाम् । भावपूजा तु साधूनामभेदो-
१८ पासनात्मिका ॥ ८ ॥ २९

ध्यानाष्टकम्—ध्याता ध्येयं तथा ध्यानं त्रयं यस्यैकतां गतम् ।
मुनेरनन्यचित्तस्य तस्य दुःखं न विद्यते ॥ १ ॥ ध्यातान्तरात्मा ध्येयस्तु
२१ परमात्मा प्रकीर्तितः । ध्यानं चैकाग्रसंविद्धिः समापत्तिस्तदेकता ॥ २ ॥
मणौ विम्बप्रतिच्छाया समापत्तिः परात्मनः । क्षीणवृत्तौ भवेद् ध्याना-
दन्तरात्मनि निर्मले ॥ ३ ॥ आपत्तिश्च ततः पुण्यतीर्थकृत्कर्मबन्धतः ।
२४ तद्वावाभिमुखत्वेन सम्पत्तिश्च क्रमाद्भवेत् ॥ ४ ॥ इत्थं ध्यानफलाद्युक्तं
विंशतिस्थानकाद्यपि । कष्टमात्रं त्वभव्यानामपि नो दुर्लभं भवे ॥ ५ ॥
जितेन्द्रियस्य धीरस्य प्रज्ञान्तस्य स्थिरात्मनः । सुखासनस्य नासाग्रन्यस्त-
२७ नेत्रस्य योगिनः ॥ ६ ॥ रुद्धवाह्यमनोवृत्तेर्धारणाधारया रयात् । प्रसन्नस्या-
ग्रमत्तस्य चिदानन्दसुधालिहः ॥ ७ ॥ साम्राज्यमप्रतिद्वन्द्वमन्तरेव वित-
न्वतः । ध्यानिनो नोपमा लोके सदेव मनुजेऽपि हि ॥ ८ ॥ ३०

१० तपोऽष्टकम्—ज्ञानमेव बुधाः प्राहुः कर्मणां तापनात्तपः । तदाभ्य-

स्तरमेवेष्टं याद्यं तदुपहृदकम् ॥ १ ॥ आनुभोतसिद्धी वृत्तिर्वाछानां सुख-
शीलता । प्राप्तिभोतसिद्धी वृत्तिर्ज्ञानिनां परम तपः ॥ २ ॥ धनार्थिनां यथा
नास्ति शीलतापानि दुस्तदम् । तथा भवविरक्तानां तत्त्वज्ञानार्थिनामपि ॥ ३ ॥
समुपायप्रवृत्तानामुपेयमधुरत्नतः । ज्ञानिनां नित्यमानन्दवृद्धिरेव तपस्वि-
नाम् ॥ ४ ॥ इत्थं च दुःस्वरूपस्यात्तपो व्यर्थमिति श्रुताम् । बोधानां
निहता बुद्धिर्बोधान्दापरिहृताम् ॥ ५ ॥ यत्र ब्रह्म जिनात्मा च कपायाणां
तथा वृत्तिः । सानुबन्धा जिनाज्ञा च तत्तपः शुद्धमिव्यते ॥ ६ ॥ तदेव हि
तपः कार्यं दुष्प्राप्तं यत्र नो भवेत् । येन योगा न दीयन्ते क्षीयन्ते नेन्द्रि-
याणि वा ॥ ७ ॥ मूलोत्तरगुणभेदिप्रान्यमानान्यसिद्धये । बाधमान्यन्तरं
चेत्य तपः कुर्यान्महासुनिः ॥ ८ ॥ ३१

सर्वनयाश्रयणाष्टकम्—धावन्तोऽपि नयाः सर्वे स्युर्भावे कृतवि-
भवाः । चारित्र्यगुणलीनः स्यादिति सर्वनयाभितः ॥ १ ॥ पूयप्रया मियः १२
पक्षप्रतिपक्षकद्वयिताः । समवृत्तिमुत्तास्वादी ज्ञानी सर्वनयाभितः ॥ २ ॥
नाप्रमाण प्रमाण वा सर्वमप्यभिज्ञेपितम् । विज्ञेपित प्रमाणं स्यादिति सर्व-
नयकृता ॥ ३ ॥ लोके सर्वनयज्ञानो वाटस्त्वं बाध्यनुग्रहः । स्यात् पूयद् १५
नयमूदानां स्मयार्तिर्बाध्यसिद्धिः ॥ ४ ॥ भेयः सर्वनयज्ञानां विपुल धर्म-
भादतः । ह्युक्त्वादिवादाश्च परेषां तु विपर्यय ॥ ५ ॥ प्रकाशित जि-
नाना येर्मतं सर्वनयाभितम् । चित्ते परिणतं चेत् येषां तेभ्यो नमो नमः ॥ ६ ॥
॥ ७ ॥ निश्चये व्यवहारे च तत्कृता ज्ञाने च कर्मणि । एकपाक्षिकविशे-
यमाख्या शुद्धमूमिकाम् ॥ ८ ॥ जम्बूद्विभवाः सर्वत्र पक्षपातविवर्जिताः ।
अयस्ति परमानन्दमयाः सर्वनयाभया ॥ ८ ॥ ३२

उपसंहारार्थं सर्वाष्टकानां भाष्यनाभिधानाख्याननिर्दे-
शाः—पूर्वो ममः स्थितोऽमोक्षो ज्ञानी ज्ञानतो जितेन्द्रियः । त्यागी क्रिया-
परत्पन्नो निर्लेपो निरुद्धो मुनिः ॥ १ ॥ विद्याविवेकमप्यमो मप्यम्यो १३
भयवर्जितः । अनात्मज्ञानमकलत्त्वदृष्टिः सर्वसमुद्दिमान् ॥ २ ॥ प्याता
कर्मविपाकानामुद्दिमो भवचारिवेः । लोकसहायिमिमुंका क्षाम्रदग् निष्य-
रिमदः ॥ ३ ॥ शुद्धानुभवबान् योगी नियागप्रतिपत्तिमान् । मावापोप्या २०
नतपमां भूमिः सर्वनयाभितः ॥ ४ ॥ स्पष्टं निष्ठित तस्य अष्टके प्रति-
पन्नबान् । मुनिर्मोक्षय ज्ञानसारं ममधिगच्छति ॥ ५ ॥ निर्विकारं निरु-
बाध ज्ञानसारमुपेयुषाम् । विनिवृत्तपराज्ञानां मोक्षोऽत्रैव महात्मनाम् ॥ ६ ॥ ३०

चित्तमाद्रीकृतं ज्ञानसारसारस्वतोर्मिभिः । नाप्नोति तीव्रमोहान्निहोपशोपक-
 दर्थनाम् ॥ ७ ॥ अचिन्त्या कापि साधूनां ज्ञानसारगरिष्ठता । गतिर्ययोर्ध्व-
 ३ मेव स्यादधःपातः कदापि न ॥ ८ ॥ हेतुश्च यो हि मण्डूकचूर्णतुल्यः क्रिया-
 कृतः । दग्धतच्चूर्णसदृशो ज्ञानसारकृतः पुनः ॥ ९ ॥ ज्ञानपूतां परेऽप्याहुः
 क्रियां हेमघटोपमाम् । युक्तं तदपि तद्भावं न यद्गमापि सोज्झति ॥ १० ॥
 ६ क्रियाशून्यं च यज्ज्ञानं ज्ञानशून्या च या क्रिया । अनयोरन्तरं ज्ञेयं भानु-
 खद्योतयोरिव ॥ ११ ॥ चारित्रं विरतिः पूर्णा ज्ञानस्योत्कर्ष एव हि । ज्ञा-
 नाद्वैतनये दृष्टिर्देया तद्योगसिद्धये ॥ १२ ॥

९ एतच्छास्त्ररचनाकालक्षेत्रादि — सिद्धिं सिद्धपुरे पुरन्दरपुर-
 स्पर्द्धावहे लब्धवान् । चिदीपोऽयमुदारसारमहसा दीपोत्सवे पर्वणि । एत-
 द्भावनभावपावनमनश्चञ्चलमत्कारिणां तैस्तैर्दीपशतैः सुनिश्चयमतैर्नित्योऽस्तु
 १२ दीपोत्सवः ॥ १३ ॥ केपाश्चिद्विषयज्वरातुरमहो चित्तं परेषां विप्रावेगो-
 दर्ककुतर्कमूर्च्छितमथान्येषां कुवैराग्यतः । लग्नलकर्मबोधकूपपतितं चास्ते-
 ऽपरेषामपि श्लोकानां तु विकारभातरहितं तज्ज्ञानसाराश्रितम् ॥ १४ ॥

१५ ग्रन्थाभ्यासरूपफलम् — जातोद्रेकविवेकतोरणततेर्धावल्यमातन्य-
 ते, हृद्गोहे समयोचितः प्रसरति स्फीतश्च गीतध्वनिः । पूर्णानन्दघनस्य
 किं सहजया तद्भाष्यभङ्ग्या भवन्नैतद्वन्थमिपात्करग्रहमहश्चित्रश्चरित्रश्रियः
 १८ ॥ १५ ॥ भावस्तोमपवित्रगोमयरसैः सिक्तेव भूः सर्वतः, संसिक्ता शमतोदकै
 रथ पथिन्यस्ता विवेकस्रजः । अध्यात्मा मृतपूर्णकामकलशश्चक्रेऽत्र शास्त्रे
 पुरः पूर्णानन्दघने पुरं प्रविशति स्वीयं कृतं मङ्गलम् ॥ १६ ॥ गच्छे श्रीविज-
 २१ यादिदेवसुगुरोः स्वच्छे गुणानां गणैः, प्रौढिं प्रौढिमधाम्नि जीतविजयप्राज्ञाः
 परामैयरुः । तत्सातीर्थ्यभृतां नयादिविजयप्राज्ञोत्तमानां शिशोः, श्रीमन्त्या-
 यविशारदस्य कृतिनामेपा कृतिः प्रीतये ॥ १७ ॥

श्रीधर्मदासगणिविरचिता उपदेशमाला

नमिञ्जण जिणवरिंदे, इंदनरिंदच्चिए तिलोअगुरू । उवएसमालमिणमो,
 २७ बुन्छामि गुरूवएसेणं ॥ १ ॥ जगच्छूडामणिभूओ, उसभो वीरो तिलो-
 असिरितिलओ । एगो लोगाइखो, एगो चक्खू तिहुअणस्स ॥ २ ॥ संव-
 च्छरुसुसभजिणो, छम्मासा वद्धमाणजिणचंदो । इअ विहरिआ निरसणा,
 ३० जइज्ज एओवमाणेणं ॥ ३ ॥ जइ ता-तिलोअनाहो, विसइइ वहुओइ

असुरिसञ्जनस्त । इअ जीअंतकराई, एम राभा सखसाहण ॥ ४ ॥ न
 चइअइ चालेई, महइमहाबद्धमाणजिअबजो । उवसग्गसइस्सेहिबि, नेरु
 अइ बायगुआदि ॥ ५ ॥ भइो विणीअविणओ, पढमगणहरो समत्तमु- ३
 अनानी । जाणतोइवि तमरय, बिम्बिअहिअओ मुणइ सम्य ॥ ६ ॥ अं
 आपवेइ राया, पगईओ व सिरेंण इच्छति । इअ गुग्गमणमुहमणिअ,
 कयमत्तिउडेहि सोअख्य ॥ ७ ॥ अइ मुरगणाण इओ, गइगणतारागणाण ९
 अइ चओ । अइ य पयाण नरिओ, गणस्सवि गुरु वहाणओ ॥ ८ ॥
 बाल्लपि महीपालो, न पया परिमअइ एम गुरु उवमा । अ वा पुरओ
 काई, विहरंति मुणी वहा सोवि ॥ ९ ॥ पढिरुवो वेयस्सी, जुगणपहाणा- ९
 गमो महुअओ । गमीरो धीमत्तो, उवण्मपरो अ आयरिओ ॥ १० ॥
 अपरिस्मात्ता सोमो, सगइसीलो अभिमाहमई य । अविक्त्यणो अचवलो,
 पसंतहिअओ गुरु होइ ॥ ११ ॥ कइयावि जिणवरिदा, पत्ता अयराभरं १६
 पइ वाउ । आयरिणई पययण, धारिअइ सपय सयउ ॥ १२ ॥ अणु-
 गम्मए मगवई, रायसुअज्जासइस्सविंदहि । वहवि न करेइ माण, परि-
 यच्छइ व वहा नूण ॥ १३ ॥ विणविक्खिरअस्स इमगस्स, अमिमुहा १५
 अज्जपदणा अज्जा । नेच्छइ आसणगाहण, सो विणओ सम्यअज्जाण ॥ १४ ॥
 बरिममविक्खिरआए, अज्जाए अज्जविक्खिरओ माहू । अभिगमणवदण-
 नमसणेम विणएण सो पुओ ॥ १५ ॥ धम्मो पुरिसप्पभवो पुरिसवरदे- १८
 सिओ, पुरिसमिद्धो । छेएवि पइ पुरिसो, किं पुण छोगुत्तमे धम्मे ?
 ॥ १६ ॥ सबाहणस्स रणो, वडया बाणारसीई नयरीए । कप्पासहस्सम
 हिअ, आसी किं रुक्खवतीण ॥ १७ ॥ वहविय सा रावसिटी, वल्लु १९
 वृत्ती न साइया छदि । उवरट्टिएण इएण, साइया अंगरीरेण ॥ १८ ॥
 महिल्लण मुक्कडुआणवि, मग्गाओ इइ समत्तपरसारो । रावपुरिसेहि नि-
 ल्लइ, जणेइवि पुरिमो अदिं नतिय ॥ १९ ॥ किं परजणपटुआणावणाहिं २१
 वरमप्पमक्खियय सुकय । इइ भरहचवट्टी, पसप्पवओ य दिठ्ठता ॥ २० ॥
 वेमोइवि अप्पमाणो, असंखमपहेमु बट्टमाणस्म । किं परिअत्तिअवेसं, विसं
 न मारेइ राजत ॥ २१ ॥ धम्म रक्खइ वेमो, संकइ वेमेण दिक्खिरओ २३
 मिह अहं । उम्मगेण पढत, रक्खइ राया जणवउख्य ॥ २२ ॥ अप्पा
 जागइ अप्पा, अइट्ठिओ अप्पमक्खिओ धम्मो । अप्पा करेइ व वह, अइ
 अप्पमुहापइ होइ ॥ २३ ॥ अ अं समय जीवो, आविसइ जेण जेण २०

- भावेण । सो तम्मि तम्मि समये, सुहासुहं वंधए कम्मं ॥ २४ ॥ धम्मो
मएण हुंतो, तो नवि सीउण्हवायविज्झडिओ । संवच्छरम (रं अ) ण-
३३ सिओ, वाहुवली तह किलिस्संतो ॥ २५ ॥ निअगमइविगप्पिअचित्तिएण
सच्छंदवुद्धिरइएणं । कत्तो पारत्तहिअं कीरइ गुरुअणुवएसेणं ? ॥ २६ ॥
थद्धो निरोवयारी, अविणीओ गन्विओ निरुवणामो । साहुजणस्स गर-
१६ हिओ, जणेऽवि वयणिज्जयं लहइ ॥ २७ ॥ थोवेणवि सप्पुरिसा, सणं-
कुमारुव्व केइ वुज्झंति । देहे खणपरिहाणी, जं किर देवेहिं से कहिया
॥ २८ ॥ जइ ता लवसत्तमसुरविमाणवासीवि परिवडंति सुरा । चित्ति-
१९ जंतं सेसं, संसारे सासयं कयरं ? ॥ २९ ॥ कह तं भण्णइ सुखं ?
सुचिरेणवि जस्स दुक्खमल्लिअइ । जं च मरणावसाणे, भवसंसाराणुवंधिं
च ॥ ३० ॥ उवएससहस्सेहिवि, वोहिजंतो न वुज्झइ कोई । जइ वंभ-
१२ दत्तराया; उदायिनिवमारओ चेव ॥ ३१ ॥ गयकण्णचंचलाए, अप-
रिच्चत्ताएँ रायलच्छीए । जीवा सकम्मकलिमलभरियभरा तो पडंति अहे
॥ ३२ ॥ वुत्तूणवि जीवाणं, सुदुक्कराइंति पावचरिआइं । भयवं जा सा
१५ सा सा, पच्चाएसो हु इणमो ते ॥ ३३ ॥ पडिवज्जिऊण दोसे, निअए
सम्मं च पायवडिआए । तो किर मिगावईए, उप्पन्नं केवलं नाणं ॥ ३४ ॥
किं सक्का वुत्तुं जे सरागधम्मम्मि कोइ अकसाओ ? । जो पुण धरिज्ज
१८ धणिअं, दुव्वयणुज्जालिए स मुणी ॥ ३५ ॥ कहुअकसायतरूणं, पुष्पं च
फलं च दोऽवि विरसाइं । पुप्फेण झाइ कुविओ, फलेण पावं समायरइ
॥ ३६ ॥ संतेऽवि कोऽवि उज्झइ, कोऽवि असंतेऽवि अहिलसइ भोए ।
२१ चयइ परपच्चएणऽवि, पभवो ददूण जह जंबुं ॥ ३७ ॥ दीसंति परम-
घोरावि पवरधम्मप्पभावपडिवुद्धा । जह सो चिलाइपुत्तो, पडिवुद्धो सुंसु-
भाणाए ॥ ३८ ॥ पुप्फियफलिए तह पिउघरम्मि तण्हा छुहा समणुवद्धा ।
२४ ढंढेण तहा विसडा, विसडा जह सफल्या जाया ॥ ३९ ॥ आहारेसु सुहेसु अ,
रम्मावसहेसु काणणेसुं च । साहूण नाहिगारो अहिगारो धम्मकज्जेसु ॥ ४० ॥
साहू कांतारमहाभएसु अवि जणवएवि मुइअम्मि । अवि ते सरीरपीडं,
२७ सहंती न लहं (यं) ति य विरुद्धं ॥ ४१ ॥ जंतेहि पीलियावि हु, खंदगं-
सीसा न चेव परिकुविया । विइयपरमत्थसारा, खमंति जे पंडिआ हुंति
॥ ४२ ॥ जिणवयणमुइसकण्णा, अवगयसंसारघोरपेयाला । वालाण खमंति
३० जई, जइत्ति किं इत्थ अच्छेरं ? ॥ ४३ ॥ न कुलं इत्थ पहाणं, हरिएस-

वल्लभ किं कुल आसी १ । आकपिया लवेण, सुरावि ज पञ्जुबासवि
 ॥ ४४ ॥ देवो नेरुवत्ति थ, कीड पयगुत्ति माणुसो वेसो । रुवस्सी अ
 विरुधो, सुहमागी हुक्कलमागी अ ॥ ४५ ॥ रावत्ति थ वमगुत्ति थ, एस ३
 सपागुत्ति एस वेयविह । सामी दासो पुजो, खलत्ति अधपो धणवत्ति
 ॥ ४६ ॥ नवि इत्थ कोऽवि नियमो, सकम्मविणिविहुसरिसक्यजिहो ।
 अमुमरुववेसो, नमुग्घ परियत्तप जीवो ॥ ४७ ॥ कोडीसण्हि धणसंघयस्स ४
 शुणमुमरियार्य कमाए । नवि लुहो वयररिस्सी, अलोमवा एस साहुप
 ॥ ४८ ॥ अंतउरपुरवळवाइणेहि वरसिरिषेरेहि मुणिवसहा । कामेहि बहुवि-
 हेहि थ, छदिजतावि नेच्छत्ति ॥ ४९ ॥ छेओ मेओ वसण, आयासफिले- ५
 समयविवागो अ । मरणं धम्मम्मसो, अरई अत्थाठ सम्भाइ ॥ ५० ॥
 वोससयमूळजाल, पुण्यरिसिविचक्षिय जई वत्त । अत्थ वहत्ति अणत्थं,
 कीस अणत्थ तव वरत्ति ॥ ५१ ॥ वहवंधणमारणसेइणाओ कामो १२
 परिमाहे नत्थि । त जइ परिग्गहुविथ, जइधम्मो तो नणु पवचो ॥ ५२ ॥
 किं आसि नत्थिसेणस्स कुल थ हरिकुलस्स विठस्स । आसी पियामहो
 सव्वरिएण वसुदेवनामुत्ति ॥ ५३ ॥ विज्जाहरीहिं सहरिस्सं, नरिवहुहियाहिं १५
 अहमहतीहिं । ज पत्थिजइ तइया, वसुदेवो त ववत्त फळं ॥ ५४ ॥
 सपरक्कमरावळवाइएण सीसे पळीविण निजए । गयमुक्कमालेण समा, वहा
 कया जइ सिव पचो ॥ ५५ ॥ रायकुलेमुऽवि आया, मीया अरमरण- १६
 गम्मवसहीण । साहु सहत्ति सव्व, नीयाणऽवि पेसपेसाण ॥ ५६ ॥
 पणमत्ति थ पुण्यवरं कुळया, न नमत्ति अकुळया पुरिसा । पणओ इह
 पुठ्ठि जइवणस्स जइ चक्कवट्टिसुणी ॥ ५७ ॥ जइ चक्कवट्टिसाहु सामाइ- १७
 असाहुपा निरुवयारं । भणिओ न वेय कुविओ, पणओ बहुअत्तणगुणेणं
 ॥ ५८ ॥ ते धम्मा से साहु, तेसि नमो ने अफअपविविरया । धीरा
 वयमसिहारं, वरत्ति अह धुत्तिमहमुणी ॥ ५९ ॥ विसयासिपवरंमिथ, १८
 छोए असिपजरम्मि तिक्कत्तम्मि । सिंहा थ पजरगया, धसत्ति ववपजरे
 साहु ॥ ६० ॥ जो कुणइ अणमार्णं, गुरुवयणं न थ छणइ वयमसं ।
 सो पण्णा तह सोअइ, ववकोसपरे जइ ववत्ती ॥ ६१ ॥ जिह्वय- १९
 पण्यभरसमुग्घणवसिअस्स अवत्त । जुवइजणसंबइयरे, जइत्तण ठ-
 भयओ भइ ॥ ६२ ॥ जइ ठाणी जइ मोणी, जइ मुढी वळली ववत्ती
 या । पत्थमो अ जवम, बंभावि न रोएण मज्झा ॥ ६३ ॥ सो पत्थि २०

- तो गुणियं, तो गुणियं तो अचेइओ अप्पा । ओवडियपेहियामंतिओऽवि
 जइ नि कुणइ अकंजं ॥ ६४ ॥ पागडियसव्यसलो, गुरुपामूलम्मि लहइ
 २३ साहुप्रयं । अविमुद्धस्स न बहुइ, गुणसेढी तत्तिया ठाइ ॥ ६५ ॥ जइ
 दुंकरदुंकरकारउत्ति भणिओ जहट्टिओ साहू । तो कीस अज्जसंभूअवि-
 जयसीसेहिं नवि खमिअं ? ॥ ६६ ॥ जइ ताव सव्वओ सुंदरुत्ति कम्माण
 २६ उवसमेण जई । धम्मं वियाणमाणो, इयरो किं मच्छरं वहइ ? ॥ ६७ ॥
 अइसुट्टिओत्ति गुणंसमुहओत्ति जो न सहइ जइपसंसं । सो परिहाइ पर-
 भवे, जहा महाप्रीढपीढरिसी ॥ ६८ ॥ परपरिवायं गिण्हइ, अट्ठमय-
 २९ विरल्लेणे सया रमइ । डल्लइ य परसिरीए, सकसाओ दुक्खिओ निब्वं
 ॥ ६९ ॥ विग्गहविवायरुइणो, कुलगणसंधेण वाहिरकयस्स । नत्थि किर
 देवलोएवि देवसमिईसु अवंगासो ॥ ७० ॥ जइ ता जणसंववहारवज्जि-
 ३२ यमकज्जमायरइ अन्नो । जो तं पुणो विकत्थइ, परस्स वसणेण सो दुहिओ
 ॥ ७१ ॥ सुट्ठुवि उज्जवे (म) माणं, पंचेव करिति रित्तयं समणं ।
 अप्पथुई परनिंदा, जिब्भोवत्था कसाया य ॥ ७२ ॥ परपरिवायमईओ,
 ३५ दूंसइ वेयणेहिं जेहिं जेहिं परं । ते ते पावइ दोसे, परपरिवाई इअ अ-
 पिच्छो ॥ ७३ ॥ थद्धा छिइप्पेही, अवण्णवाई सयंसई चवला । वंका
 कोहणसीला, सीसा उव्वेअगा गुरुणो ॥ ७४ ॥ जस्स गुरुम्मि न भत्ती,
 ३८ न य बहुमाणो न गउरवं न भयं । नवि लज्जा नवि नेहो, गुरुकुलवासेण
 किं तस्स ? ॥ ७५ ॥ रूसइ चोइज्जंतो, वहई हियएण अणुसयं भणिओ ।
 न य किंहिं करणिजे, गुरुस्स आलो न सो सीसो ॥ ७६ ॥ उव्विहणसूअ-
 ४० णपरिभवेहिं अईभणियदुट्ठमणिएहिं । सत्ताहिया सुविहिया, न चेव भिंदंति
 सुहरां ता ॥ ७७ ॥ माणंसिणोवि अंवमाणवंचणा ते परस्स न करंति ।
 सुहदुक्खुगिरणत्थं, साहू उअहिव्वं गंभीरा ॥ ७८ ॥ मउआ निहुअसहावा,
 ४४ हासदिवंविंजिया विगहमुक्का । असमंजसमइबहुअं, न भणंति अपुच्छिआ
 साहू ॥ ७९ ॥ महुअं निउणं थोवं, कज्जावडिअं अगव्वियमतुच्छं । पुर्व्वं
 मइसंकलियं, भणंति जं धम्मसंजुत्तं ॥ ८० ॥ सट्ठिं वांससहस्सो, तिसत्त-
 ४७ खुत्तोदयेण धोएणा । अणुत्तिणं तामलिणा, अन्नाणतवुत्ति अप्पफलो ॥ ८१ ॥
 छज्जीवकायवहगा, हिंसकसत्थाई उवइसंति पुणो । सुबहुंपि तवकिलेसो,
 बालतवस्सीण अप्पफलो ॥ ८२ ॥ परियच्छंति अ सर्व्वे, जहट्टियं अवि-
 ५० तह असंदिद्धं । तो जिणवयणविहिन्नं सहंति बहुअस्स वहुआइ ॥ ८३ ॥

जो जस्स वट्टइ द्वियप सो त ठावेइ सुवरसहाव । वग्गी छाव जणणी,
 मह सोम च ममेइ ॥ ८४ ॥ मणिक्कणगरयणघणपूरियम्मि भवणम्मि
 सात्थिमहोऽपि । अन्नो किर मन्नवि मामिन्नोसि आन्नो विगयन्नामो ॥ ८५ ॥ ३
 न करंति जे तवसज्जम च सुद्धपाणिपायाण । पुरिसा समपुरिसाण, अयस्स
 पेसत्तणमुर्विति ॥ ८६ ॥ सुवरसुद्धमालमुद्धोऽरण विविहेहिं तथविसेसेहिं ।
 तद् सोसविन्नो अप्पा जह नवि नाओ समवणेऽपि ॥ ८७ ॥ पुब्बरमुद्धो- ४
 सद्ध, अयंतिमुद्धमालमहरिसीचरिय । अप्पावि नाम तद् तज्जइति अण्ठे-
 रय एअं ॥ ८८ ॥ जण्ठवसरीरपर, अन्नो जीवो सरीरमभंति । धम्मस्स
 कारणे सुविहिया सरीरेपि छडुंति ॥ ८९ ॥ एगद्विजसंपि जीयो, पव्वज्ज- ५
 मुक्काजो अतन्नमणो । जइवि न पावइ सुक्कं, अवस्स वेमाणिओ होइ
 ॥ ९० ॥ सीतावेडेण सिरम्मि चेत्तिप निगयाणि अच्छीणि । मेयज्जस्स
 भगयओ, न य सो मणसावि परिकुविन्नो ॥ ९१ ॥ जो चदणेण बाहु, ११
 जालिपइ वासिणा वि तच्छेइ । संभुणइ जो अ निंबइ, महपिसिणो तत्थ
 समभावा ॥ ९२ ॥ सिंहगिरिसुसीसाण, मह गुरुवयणसइहाव । बयरो
 किर दाही बायणति न विक्कोविअं ययणं ॥ ९३ ॥ मिण गोणसगुलीहिं, १५
 गणेहिं वा वत्थक्काइ से । इच्छति भाणिक्कण, (भाणियव्व) कज्ज तु त
 प्पव जयपति ॥ ९४ ॥ कारणविज्ज कयाई, सेय काय वयंति आयरिया ।
 त तद् सहइअम्मं भविअव्व कारणेण तहिं ॥ ९५ ॥ जो गिण्ढइ गुरुव- १६
 व्वं, मण्णव भावओ विमुत्तमणो । ओसइमिअ पिज्जव्वं, तं तस्स सुहावइ
 होइ ॥ ९६ ॥ अणुवत्तगा विणीआ, बहुक्कयमा निअमत्तिमत्ता य । गुरु
 कुत्तपासी अमुहं, धम्मा मीसा इह मुनीला ॥ ९७ ॥ जीवतस्स इह जमो, १७
 किंती य मयस्स परमवे यम्मो । सुगुणस्स य, निगुणस्स य अज्जमाऽ
 किंती अहम्मो य ॥ ९८ ॥ पुब्बावासेऽपि ठिय, अहव गिलाण गुरु परि-
 भवति । दत्तुव्व धम्मपीमसण्ण दुस्मिक्किय तपि ॥ ९९ ॥ आयरिय १४
 भत्तिरागो, पस्स मुनक्कयत्तमइरिमीसरिमो । अवि जीविअं यवसिअं, न
 चेव गुरुपरिभयो सहिओ ॥ १०० ॥ पुण्णेहिं चोइआ पुरफयवेहिं सिग्गि-
 भायण भयिअसत्ता । गुग्गमागमेसिभहा, वेययमिअ पग्गुवासंति ॥ १०१ ॥ २०
 बहुमुत्तमयसइस्माण दायगा मोअगा बुहमयाण । आयरिआ पुट्ठमेअं,
 पेसिपणसीअ (य) ते हेऊ ॥ १०२ ॥ नग्गगट्ठामणपइइत्यए कए तद्
 यणसिणा रण्णा । अमरविमाण पत्त, त आयरिअप्पमाजेण ॥ १०३ ॥ २०

- धम्ममइएहिं अइसुंदरेहिं कारणगुणोवणीएहिं । पल्हायंतो य मणं, सीसं
 चोएइ आयरिओ ॥ १०४ ॥ जीअं काऊण पणं, तुरमिणिदत्तस्स कालि-
 ३ अज्जेणं । अविअ सरीरं चत्तं, न य भणिअमहम्मसंजुत्तं ॥ १०५ ॥ फुड-
 पागडमकहंतो, जहद्विअं वोहिलाभमुवहणइ । जह भगवओ विसालो, जर-
 मरणमहोअही आसि ॥ १०६ ॥ कारुण्णरुण्णसिंगारभावभयजीविअंतक-
 ६ रणेहिं । साहू अविअ मरंति, न य निअनिअमं विराहंति ॥ १०७ ॥
 अप्पहियमायरंतो अणुमोअंतो अ सुग्गइं लहइ । रहकारदाणअणुमोअगो
 मिगो जह य बलदेवो ॥ १०८ ॥ जं तं कयं पुरा पूरणेण अइदुक्करं चिरं
 ९ कालं । जइ तं दयावरो इह, करिंतु तो सफलयं हुंतं ॥ १०९ ॥ कारण-
 नीयावासी, सुट्ठयरं उज्जमेण जइयव्वं । जह ते संगमथेरा, सपाढिहेरा
 तथा आसी ॥ ११० ॥ एगंतनियावासी, घरसरणाईसु जइ ममत्तंपि ।
 १२ कह न पडिहंति कलिकलुसरोसदोसाण आवाए ॥ १११ ॥ अवि कत्ति-
 ऊण जीवे, कत्तो घरसरणगुत्तिसंठप्पं । अवि कत्तिआ य तं तह, पडिआ
 अस्संजयाण पहे ॥ ११२ ॥ थोवोऽवि गिहिपसंगो, जइणो सुद्धस्स पंक-
 १५ मावहई । जह सो वारत्तरिसी, हसिओ पज्जोअनरवइणा ॥ ११३ ॥
 सत्त्वावो वीसंभो, नेहो रइवइयरो अ जुवइजणे । सयणघरसंपसारो,
 तवसीलवयाइं फेडिज्जा ॥ ११४ ॥ जोइसनिमित्तअक्खरकोउआएसभूइ-
 १८ कम्मेहिं । करणाणुमोअणाहि अ, साहुस्स तवक्खओ होइ ॥ ११५ ॥
 जह जह कीरइ संगो, तह तह पसरो खणे खणे होइ । थोवोवि होइ
 बहुओ, न य लहइ धिइं निरुंभंतो ॥ ११६ ॥ जो चयइ उत्तरगुणे, मूल-
 २१ गुणेऽवि अचिरेण सो चयइ । जह जह कुणइ पमायं, पिड्ढिजइ तह कसा-
 एहिं ॥ ११७ ॥ जो निच्छएण गिण्हइ, देहआएवि न य धिइं मुअइ ।
 सो साहेइ सकज्जं, जह चंदवाडिंसओ राया ॥ ११८ ॥ सीउण्हखुप्पि-
 २४ वासं, दुस्सिज्जपरीसहं किलेसं च । जो सहइ तस्स धम्मो, जो धिइमं
 सो तवं चरइ ॥ ११९ ॥ धम्ममिणं जाणंता, गिहिणोऽवि दढव्वया
 किमुअ साहू ? । कमलामेलाहरणे, सागरचंदेण इत्थुवमा ॥ १२० ॥ दे-
 २७ वेहिं कामदेवो, गिहीवि नवि चालिओ (चाइओ) तवगुणेहिं । मत्तग-
 यंदमुयंगमरक्खसघोरट्टहासेहिं ॥ १२१ ॥ भोगे अमुंजमाणावि केइ मोहा
 पडंति अहरगइं । कुविओ आहारत्थी, जत्ताइ जणस्स दमगुण्व ॥ १२२ ॥
 ३० भवसयसहस्सदुलहे, जाइजरामरणसागरुत्तारे । जिणवयणम्मि गुणायर !

- ॥ १४२ ॥ अमुणियपरमत्थाणं, वंधुजणसिणेहवड्यरो होइ । अवंगयसं-
सारसहावनिच्छयाणं समं हिचयं ॥ १४३ ॥ माया पिया य भाया, भज्जा
३ पुत्ता सुही य नियगा य । इह चेव बहुविहाई, करंति भयवेमणस्साई
॥ १४४ ॥ माया नियगमइविगप्पियस्मि अत्ये अपूरमाणम्मि । पुत्तम्म
कुणइ वसणं, चुलणी जह वंभदत्तस्स ॥ १४५ ॥ सन्धंगोवंगविगतणाओ
६ जगडणविहेडणाओ अ । कामी य रज्जतिसिओ पुत्ताण पिया कणयकेऊ
॥ १४६ ॥ विसयसुहरागवसओ, घोरो भायाऽवि भायरं हणइ । आहा-
विओ वहत्थं, जह बाहुवलिस्स भरहवई ॥ १४७ ॥ भज्जाऽवि इंदिय-
९ विगारदोसनडिया करेइ पइपावं । जह सो पणसिराया सूरियकंताई तह
वहिओ ॥ १४८ ॥ सासयसुक्खतरस्सी, नियअंगसमुच्चभवेण पियपुत्तो ।
जह सो सेणियराया, कोणियरण्णा खयं नीओ ॥ १४९ ॥ लुद्धा सक-
१२ ज्जतुरिआ, सुहिणोऽवि विसंवयंति कयकज्जा । जह चंदगुत्तगुरुणा, पव्व-
यओ घाइओ राया ॥ १५० ॥ निययाऽवि निययकज्जे, विसंवयंतम्मि
हुंति खरफरुसा । जह रामसुभूमकओ, वंभकज्जत्तस्स आसि खओ ॥ १५१ ॥
१५ कुलघरनिययसुहेसु अ, सचणे अ जणे अ निच्च मुणिवसहा । विहरंति
अणिस्साए, जह अज्जमहागिरी भयवं ॥ १५२ ॥ रुवेण जुव्वणेण य क-
न्नाहि सुहेहिं वरसिरीए य । न य लुच्चंति सुविहिया, निदरिसणं जंवु-
१८ नामुत्ति ॥ १५३ ॥ उत्तमकुलप्पसूया, रायकुलवडिसगाऽवि मुणिवसहा ।
बहुजणजडसंधट्ठं, मेहकुमारु व्व विसहंति ॥ १५४ ॥ अवरुप्परसंवाहं,
सुक्खं तुच्छं सरीरपीडा य । सारण वारण चोयण, गुरुजणआयत्तया य
२१ गणे ॥ १५५ ॥ इक्कस्स कओ घम्मो?, सच्छंदगईमईपयारस्स । किं वा
करेइ इक्को?, परिहरउ कहं अकज्जं वा ? ॥ १५६ ॥ कत्तो सुत्तधागम,
पडिपुच्छण चोयणा व इक्कस्स । विणओ वेयावच्चं, आराहणया य मर-
२४ णंते ? ॥ १५७ ॥ पिह्लिज्जेसणमिक्को, पइन्नपमयाजणाउ निच्च भयं । काउ-
मणोऽवि अकज्जं, न तरइ काऊण बहुमज्जे ॥ १५८ ॥ उच्चारपासवण-
वंतपित्तमुच्छाइमोहिओ इक्को । सहवभाणविहत्थो, निक्खिवइ व कुणइ
३७ उट्ठाहं ॥ १५९ ॥ एगदिवसेण बहुआ, सुहा य असुहा य जीवपरिणामा ।
इक्को असुहपरिणओ, चइज्ज आलंवणं लद्धुं ॥ १६० ॥ सव्वजिणप्पडि-
कुट्ठं, अणवत्था थेरकप्पमेओ अ । इक्को अ सुआउत्तोऽवि हणइ तवसं-
३० जमं अइरा ॥ १६१ ॥ वेसं जुण्णकुमारिं, पज्जथवइअं च बालविहवं च ।

पासंढरोहममह, नवतरुणि थेरमम्य थ ॥ १६२ ॥ सविहपुम्मदरुवा,
दिह्वा मोहेइ जा मण इरपी । आयदिय बिंत्ता, दूरपरेण पठिरंति ॥ १६३ ॥
मम्मदिहीवि क्यागमोवि अइविमयरगमुहममओ । मयसकडम्मि पयि- १
सइ, इर्यं मुद सचई माय ॥ १६४ ॥ सुतवम्मियाण पूया, पणाममवा-
रबिणयकज्जपरो । पट्ठपि कम्मममुहं, सिविलेइ वसारनेया थ ॥ १६५ ॥
अभिगमजब्बणनममणेज पडिपुण्ड्रेण माहूण । विरसपियंअपि कम्म, १
गमेज विरत्तचणमुवेइ ॥ १६६ ॥ चेइ मुमीळा मुहमाइ सज्जणा गुग
जपस्मअपि मुमीळा । पिउल जणति सळ, जह मीसो पट्ठइत्त
॥ १६७ ॥ अंगारडीपयहो, कोइ इयुक्क मुसीमपरिचारो । मुमिगे ज- १
ईदि दिहो, कोलो गयकठहपरिणयो ॥ १६८ ॥ सो उगमयममुदे, मय-
परमुवागण्हिराण्हि । करहोबकयरभरिओ, दिहो पोरणसीसेहि ॥ १६९ ॥
समारवण्णा नवि, गणति संमारसूजरा जीवा । मुमिगण्णअपि केइ, १२
मुम्मति पुण्डमूला या ॥ १७० ॥ ओ अणिकल तय सज्जम थ साहू
करिज पण्डाअपि । अन्नियमुयच्छ सो नियगमदुमचिरेण मादेइ
॥ १७१ ॥ मुहिओ न पयइ भोण, पयइ जहा दुक्किअओति अलियमिण । १५
पिण्णकम्मोळिसो न इमो न इमो परिवयई ॥ १७२ ॥ जह पयइ
पणपट्टी, पवित्थरं तत्थिय मुहुत्तेण । न पयइ तहा अहमो, दुम्मुद्धी गण्णरं
इमओ ॥ १७३ ॥ ईहो पिनीठियाहिं पिताअपुत्तत्त चाळणी व्व कओ । १८
तनुओवि मज्जवओमो, न चाळिओ तेज वागुवरि ॥ १७४ ॥ पाण्ण-
अपि पायं, पिनीठियाअपि जे न इच्छति । ते पट्ठ जई अपावा, पायाई
वरंति असम्म ? ॥ १७५ ॥ जिगपहजपडियागं, पाणहरागअपि पहरमा- २१
पाय । म वरंति थ पायाइ, पायम्म पत्त विपायता ॥ १७६ ॥ बदमा-
व्वअम्मवगादापरधनविखोवणाइण । मय्वजहमो उदमो, इमगुणिओ
इवति क्याण ॥ १७७ ॥ विज्जयरे उ पओसे, मयगुणिओ मयमदस्म- २७
कोहिगुणो । कोहाकोहिगुणो या, इज्ज विवागो पट्टवरो या ॥ १७८ ॥
केइय वरंताण्ण इम त्रिहयनम्म अण्ठे । जह नियमा ववियणी, मरु-
वैसी भागवई मिळा ॥ १७९ ॥ किंवि बहिंवि क्याटं, एगे छट्ठीदिं केहि- २०
अपि निर्भेदि । पत्तेजपुट्ठतामा, हवति अण्ठेव्वम्मूया ॥ १८० ॥ निदि
संदममहमो, पन्थितो जह जणो निवत्तज्यो । इद मामइ तद पत्तेजपुट्ठ-
छट्ठी(मिठ)पटिच्छज्यो ॥ १८१ ॥ सोउता गइ मुहमाणिप तद मतागय- २०

- सगभङ्गीए । ताव न वीससियव्वं, सेयट्ठी धम्मिओ जाव ॥ १८२ ॥
 खरकरहतुरयवसहा, मत्तगइंदाऽवि नाम दम्मंति । इक्को नवरि न दम्मइ,
 ३ निरंकुसो अप्पणो अप्पा ॥ १८३ ॥ वरं मे अप्पा दंतो, संजमेण तवेण
 य । माऽहं परेहिं दम्मंतो, वंधणेहिं वहेहि अ ॥ १८४ ॥ अप्पा चेव
 दमेयव्वो, अप्पा हु खलु दुदमो । अप्पा दंतो सुही होइ, अस्सि लोए
 ६ परत्थ य ॥ १८५ ॥ निब्बं दोससहगओ जीवो अविरहियमसुहपरिणामो ।
 नवरं दिन्ने पसरे, तो देइ पमायमयरेसु ॥ १८६ ॥ अन्निय वंदिय पूइअ;
 सक्कारिय पणमिओ महग्गविओ । तं तह करेइ जीवो, पाडेइ जहप्पणो
 ९ ठाणं ॥ १८७ ॥ सीलव्वयाइं जो बहुफलाइं हंतूण सुक्खमहिलसइ ।
 धिइदुच्चलो तवस्सी, कोडीए कागिणिं किणई ॥ १८८ ॥ जीवो जहाम-
 णसियं, हियइच्छियपत्थिएहिं सुक्खेहिं । तोसेऊण न तीरई, जावजीवेण
 १२ सव्वेण ॥ १८९ ॥ सुमिणंतराणुभूयं, सुक्खं समइच्छियं जहा नत्थि ।
 एवमिमंपि अईयं, सुक्खं सुमिणोवमं होई ॥ १९० ॥ पुरनिद्वमणे जक्खो,
 महुरामंगू तहेव सुयनिहसो । वोहेई सुविहियजणं, विसूरइ वहुं च हिय-
 १५ एण ॥ १९१ ॥ निगंतूण वराओ, न कओ धम्मो मएजिणक्खाओ । इड्ढि-
 रससायगुरुयत्तणेण न य चेइओ अप्पा ॥ १९२ ॥ ओसन्नविहारेणं, हा जह
 झीणम्मि आए सव्वे । किं काहामि अहन्नो संपइ सोयामि अप्पाणं ॥ १९३ ॥
 १८ हा जीव ! पाव भमिहिसि, जाईजोणीसयाइं वहुयाइं । भवसयसहस्सदु-
 लहंपि जिणमयं एरिसं लद्धुं ॥ १९४ ॥ पावो पमायवसओ, जीवो संसा-
 रक्कज्जमुल्लुत्तो । दुक्खेहिं न निव्विण्णो सुक्खेहिं न चेव परितुट्ठो ॥ १९५ ॥
 २१ परितप्पिण तणुओ, साहारो जइ घणं न उज्जमइ । सेणियराया तं तह,
 परितप्पंतो गओ नरयं ॥ १९६ ॥ जीवेण जाणि विसज्जियाणि जाईस-
 एसु देहाणि । थोवेहिं तओ सयलंपि तिहुयणं हुज्ज पडिहत्थं ॥ १९७ ॥
 २४ नहदंतमंसकेसट्ठिएसु जीवेण विप्पमुक्केसु । तेसुवि हविज्ज कइलासमेरुगि-
 रिसन्निभा कूडा ॥ १९८ ॥ हिमवंतमलयमंदरदीवोदहिधरणिसरिसरा-
 सीओ । अहिअयरो आहारो, लुहिण्णाहारिओ होज्जा ॥ १९९ ॥ जं णेण
 २७ जलं पीयं, धम्मायवजगडिण तंपि इहं । सव्वेसुवि अगडतलायनईसमु-
 देसु नवि हुज्जा ॥ २०० ॥ पीयं थणयच्छीरं, सागरसलिलाओ होज्ज
 बहुअयरं । संसारम्मि अणंते, माऊणं अन्नमन्नाणं ॥ २०१ ॥ पत्ता य
 ३० कामभोगा, कालमणंतं इहं सउवभोगा । अप्पुव्वं पिव मन्नई, तहवि य

जीवो मणे सुकलं ॥ २०२ ॥ जाणइ अं अहा भोगिद्विसंपया संच्वमेध
 यम्मफल । तहवि वडमूढदियजो, पावे कम्मे जणो रमई ॥ २०३ ॥
 जाणिअइ विंतिअइ, जम्मजरामरणसमर्थ दुकल । न य विसणसु विर- १
 ळई, अहो सुवयो कबडगठी ॥ २०४ ॥ जाणइ य जह मरिअइ, अम-
 रंतपि हु अर पिणासेई । न य ठठिगगो लोओ, अहो रहस्सं मुनिम्मामं
 ॥ २०५ ॥ दुपय चठणय वडुपरं य अपय समिद्धमहण वा । अणय २६
 कएऽवि कयतो, हरइ हयासो अपरिततो ॥ २०६ ॥ न य नअइ सो
 दियहो, मरियम्य चाऽबसेण सम्बेण । आसापासपरहो, न करेइ य अं
 हियं बोयो(बोहो) ॥ २०७ ॥ संहरागजलपुच्छुओवमे, जीविए अ जल- ६
 विहुचंचले । जुवणे य नइवेगसनिमे, पाव जीव ! किमय न युवसि ?
 ॥ २०८ ॥ अं जं नअइ अमुइ, छविअइ कुच्छणिअमेयति । व व म-
 गइ अंग, नवरमणगुत्त पडिहूओ ॥ २०९ ॥ सव्वगहाण पमबो, मह- ११
 गहो सम्बदोसपावट्टी । काममाहो दुरप्पा, जेणमिभूय जग सव्व ॥ २१० ॥
 जो सेवइ किं छइइ, याम हारेइ दुव्वलो होइ । पावेइ वैमणस्सं, दु-
 कलाणि अ अत्तदोसेण ॥ २११ ॥ जइ कच्चुओ कच्चु, कंचुयमाणो १५
 दुई मुणइ सुकलं । मोहाउर मणुत्ता, तह कामदुइ सुठ विंति ॥ २१२ ॥
 विसयविसं हाइइळ, विसयविसं बडइ पियताण । विसयविसाइमपिय,
 विसयविसविसूइया होई ॥ २१३ ॥ एव हु पचहिं आसवेहिं रयमाय- १६
 गिदु अणुसमय । चउगइदुइपेरंतं, अणुपरियट्टि संसारे ॥ २१४ ॥ स-
 व्वगईपकरदे, काहति अणतए अकयपुण्णा । जे य न मुणसि घम्म,
 सोऊण य जे पमायसि ॥ २१५ ॥ अणुसिद्धा य वहुविइ, मिच्छादिही य जे ११
 नउ अहमा । वडुनिकाइयकम्मा, मुणति घम्मं न य कंरति ॥ २१६ ॥
 पचेव वडिऊण, पंचेव य रकिउऊण भावेण । कम्मरयविप्पमुक्का, सि-
 दिगइमणुत्तरं पत्ता ॥ २१७ ॥ नाणे वंसणचरणे, तवसंतमसमिद्धुचि- १७
 पच्छित्ते । दमठस्ममावपाए, वड्वाइअभिग्गहे चेव ॥ २१८ ॥ सदइणा
 धरणाए, निव उजुत्त एमणाइ ठिओ । तस्म ममोअहितरर्ण, पव्वजाए
 य (स) म्म हु ॥ २१९ ॥ जे धरसरणपसत्ता, छवायरिऊ सकिपणा १७
 अजया । नवरं मुत्तण धरं, धरसंकमण कय सेहिं ॥ २२० ॥ उयुत्त-
 मायारंतो, पचइ कम्म मुविण्ण जीवो । संसारं य पव्वड्ड, मायामोसं य
 कुव्वइ य ॥ २२१ ॥ जइ गिण्णइ वयसोयो, अइय न गिण्णइ सरीर- १७

- बुच्छेओ । पासत्थसंगमोऽविय, वयलोवो तो वरमसंगो ॥ २२२ ॥
 आलावो संवासो, वीसंभो संथवो पसंगो अ । हीणायारेहिं समं, सब्ब-
 २२ जिणिंदेहिं पडिक्खो ॥ २२३ ॥ अनुन्नजंपिण्हिं हसिउद्वसिएहिं खिप्प-
 माणो अ । पासत्थमज्झयारे, बलाऽवि जइ वाउलीहोइ ॥ २२४ ॥ लो-
 एऽवि कुसंसग्गीपियं जणं दुन्नियच्छमइवसणं । निंदइ निरुज्जमं पियकुसील-
 २५ जणमेव साहुजणो ॥ २२५ ॥ निच्चं संकिय मीओ गम्भो सब्बस्स खलि-
 यचारित्तो । साहुजणस्स अवमओ, मओऽवि पुण दुग्गइ जाइ ॥ २२६ ॥
 गिरिसुअपुप्फसुआणं, सुविहिय ! आहरणकारणविहन्नु । बज्जेज्ज सील-
 २६ विगले उज्जुयसीले हविज्ज जई ॥ २२७ ॥ ओसन्नचरणकरणं, जइणो
 वंदंति कारणं पप्प । जे सुविहियपरमत्था, ते वंदंते निवारंति ॥ २२८ ॥
 सुविहियं वंदावंतो, नासेई अप्पयं तु सुपहाओ । दुविहपहविप्पमुक्को,
 २७ कहमप्प न याणई मूढो ॥ २२९ ॥ ५ वंदइ उभओ कालंपि चेइयाइं थइ-
 थुई (थवत्थुई) परमा । जिणवरपडिमाधरधूवपुप्फगंधच्चणुज्जुत्तो ॥ २३० ॥
 सुविणिच्छियएगमई, धम्मम्मि अनन्नदेवओ अ पुणो । न य कुसमए स
 २८ रज्जइ, पुव्वावरयाहियत्थेसु ॥ २३१ ॥ दट्ठूण कुलिंगीणं, तसथावरभू-
 यमइणं विविहं । धम्माओ न चालिज्जइ, देवेहिं सइंदएहिंपि ॥ २३२ ॥
 वंदइ पडिपुच्छइ पज्जुवासई साहुणो सययमेव । पढइ सुणइ गुणेइ अ,
 २९ जणस्स धम्मं परिकहेइ ॥ २३३ ॥ दढसीलव्वयनियमो, पोसहआवस्स-
 एसु अब्बखलिओ । महुमज्जमंसंपंचविहवहुवीयफलेसु पडिक्कंतो ॥ २३४ ॥
 नाहम्मकम्मजीवी, पच्चक्खाणे अभिक्खमुज्जुत्तो । सव्वं परिमाणकडं, अ-
 ३० वरज्जइ तंपि संकंतो ॥ २३५ ॥ निक्खमणनाणनिव्वाणजम्मभूमीउ वंदइ
 जिणाणं । न य वसइ साहुजणविरहियम्मि देसे वहुगुणेऽवि ॥ २३६ ॥
 परतित्थियाण पणमण, उड्ढावण थुणण भत्तिरागं च । सक्कारं सम्माणं,
 ३१ दाणं विणयं च बज्जेइ ॥ २३७ ॥ पढमं जईण दाऊण, अप्पणा पणमि-
 ऊण पारेइ । असई अ सुविहिआणं, मुंजई कयदिसालोओ ॥ २३८ ॥
 साहूण कप्पणिज्जं, जं नवि दिन्नं कहिंपि किंचि तहिं । धीरा जहुत्तकारी,
 ३२ सुसावगा तं न मुंजंति ॥ २३९ ॥ वसहीसयणासणभत्तपाणभेसज्जवत्थ-
 पत्ताइं । जइऽवि न पज्जत्तधणो थोवाऽविहु थोवयं देई ॥ २४० ॥ संव-
 च्छरचाउम्मासिएसु अट्ठाहियासु अ तिहीसु । सव्वायरेण लगाइ जिणव-
 ३३ रपूयातवगुणेषु ॥ २४१ ॥ साहूण चेइयाण य पडिणीयं तह अवणवायं

च । जिणपण्यप्यस्त अहिं, सम्बत्थामेण चारेहिं ॥ २४२ ॥ विरया
 पाणिबहाओ, विरया निच च अलियवयणाओ । विरया चोरिकाओ,
 विरया परदारगमणाओ ॥ २४३ ॥ विरया परिग्गहाओ, अपरिमिआओ १
 अणवतण्हाओ । बहुदोससंकुळाओ, नरयगाइगमणपयाओ ॥ २४४ ॥
 मुक्का दुऊणमिच्छी, गहिया गुरुवयणसाहुपडिक्खी । मुक्को परपरिबाओ
 गहिल्लो जिणवेसिओ धम्मो ॥ २४५ ॥ सचनियमसीलकळिया, सुसा- १
 वागे जे इवसि इह सुगुणा, तेहिं न दुल्लहाइ, निष्वाणविमाणसुक्खाइ ५
 ॥ २४६ ॥ सीइअ कयावि गुरु, वपि सुसीसा सुनिज्जमहुपेहिं । मग्गे
 ठवसि पुणरवि, जह सेउगपयगो नाय ॥ २४७ ॥ वस वस विवसे १
 दिवसे, धम्मे बोहेइ अहव अहिअयरे । इअ नविसेणसत्ती, तहविय से
 संजमविक्खी ॥ २४८ ॥ कळुसीकओ अ किट्टीकओ अ पयरीकओ
 मल्लिमिओ अ । कम्मेहिं एस जीवो, नाऊणऽवि मुक्खाइ जेण ॥ २४९ ॥ १२
 कम्मेहिं वज्जसारोवमेहिं जठनपणोऽवि पडिपुट्ठो । सुवहुपि विसूरतो, न
 वरइ अप्पक्खम काउं ॥ २५० ॥ वाससहरसंऽपि अहिं, काऊण सज्जमं
 सुविठलपि । अंते किळिहुमावो, न विमुक्खाइ कहरिठ वय ॥ २५१ ॥ १५
 अप्पेणऽवि कालेण, केइ जहागहियसीलसामण्णा । साइसि निययकज्ज,
 पुढरियमहारिसिअ जहा ॥ २५२ ॥ काऊण संकिळिहुं, सामण्ण दुल्लहिं
 बिसोहिपय । सुक्खिआ पणयरो, करिअ अइ वज्जमं पयछा ॥ २५३ ॥ १६
 वक्खिअ अंतरी बिय, यडिय सवलायव वय हुअ स्वण । ओसओ सुह
 छेइइ न वरिअ च पयछ उज्जमिउं ॥ २५४ ॥ अवि माम चक्खवट्ठी, च-
 इअ सम्बपि चक्खवट्ठीमुह । न य ओसअविहारी, पुडिओ ओसअयं चयई १७
 ॥ २५५ ॥ नरयत्थो ससिराया, बहु मणई देइसाळणामुहिओ । पडिओ
 मि मए भाउअ ! तो मे जाणइ च देइ ॥ २५६ ॥ को तेण जीवरहिण्ण,
 संपय जाइण हुअ गुणो ? । जइऽसि पुरा आयतो, तो जरए नेव निव- १८
 वतो ॥ २५७ ॥ जायाऽऽ सावसेस, आव य घोवोऽवि अस्मि वव-
 साओ । ताव करिअण्हियं, मा ससिराया च सोइहिसि ॥ २५८ ॥
 पिपूणऽवि सामण्ण, सज्जमवोगेसु होइ ओ सिद्धिओ । पण्ड जइ वयणिओ १९
 सोअइ अ गओ कुवेच ॥ २५९ ॥ सुवा से जिअसोण, जिणवयण से
 मय न पाणति । सुवाणवि ते सुवा, जे नाऊणं नयि करेति ॥ २६० ॥
 वारेऊण घणनिहिं, छेहिं कप्पाडियाणि अण्डीणि । माऊणऽवि जिणव २०

- यणं, जे इह विहलंति धम्मधणं ॥ २६१ ॥ ठाणं उच्चयारं, मज्झं हीणं
च हीणतरंगं वा । जेण जहिं-गंतव्वं, चिट्ठाऽवि से तारिसी होई ॥ २६२ ॥
- ३६ जस्स गुरुस्मि परिभवो, साहूसु अणायरो खमा तुच्छा । धम्मे य अणहि-
लासो, अहिलासो दुग्गईए उ ॥ २६३ ॥ सारीरमाणसाणं, दुक्खसहस्साणं
वसणपरिभीया । नाणंकुसेण सुणिणो, रागगइंदं निरुंभंति ॥ २६४ ॥ सुग्ग-
४६ इमग्गपईवं, नाणं दिंतस्स हुज्ज किमदेय ? । जह तं पुलिंदएणं, दिन्नं सि-
वगस्स नियगच्छि ॥ २६५ ॥ सिंहासणे निसण्णं सोवागं सेणिओ नरवा-
रिंदो । विज्जं मग्गइ पयओ, इअ साहुजणस्स सुअविणओ ॥ २६६ ॥
- ४६ विज्जाए कासवसंतिआए दगसूअरी सिरिं पत्तो । पडिओ मुसं वयंतो,
सुअनिण्हवणा इय अपत्था ॥ २६७ ॥ सयलम्मिऽवि जियलोए, तेण इहं
घोसिओ अमाघाओ । इक्कंऽपि जो दुहत्तं, सत्तं वोहेइ जिणवयणे ॥ २६८ ॥
- १२ सम्मत्तदायगाणं, दुप्पडियारं भवेसु बहुएसु । सव्वगुणमेलियाहिऽवि, उ-
वयारसहस्सकोडीहिं ॥ २६९ ॥ सम्मत्तम्मि उ लद्धे, ठइयाइं नरयति-
रियदाराइं । दिव्वाणि माणुसाणि य मोक्खसुहाइं सहीणाइं ॥ २७० ॥
- १५ कुसमयसुईण महणं, सम्मत्तं जस्स सुट्ठियं हियए । तस्स जग्गुज्जोयकरं,
नाणं चरणं च भवमहणं ॥ २७१ ॥ सुपरिच्छियसम्मत्तो, नाणेणालो-
इयऽत्थसव्भावो । निव्वणचरणाउत्तो, इच्छियमत्थं पसाहेइ ॥ २७२ ॥
- १६ जह मूलताणए पंडुरम्मि दुव्वण्णरागवण्णेहिं । वीभच्छा पडसोहा, इय
सम्मत्तं पमाएहिं ॥ २७३ ॥ नरएसु सुरवरेसु य, जो वंधइ सागरोवमं
इक्कं । पलिओवमाण वंधइ, कोडिसहस्साणि दिवसेण ॥ २७४ ॥ पलि-
- ११ ओवमसंखिज्जं, भागं जो वंधई सुरगणेसु । दिवसे दिवसे वंधइ, स वा-
सकोडी असंखिज्जा ॥ २७५ ॥ एस कमो नरएसुऽवि, बुहेण नाऊण नाम
एयंमि । धम्मम्मि कह पमाओ, निमेसमित्तंपि कायव्यो ! ॥ २७६ ॥
- २४ दिव्वालंकारविभूसणाइं रयणुज्जलाणि य घराइं । रूवं भोगसमुदओ; सुर-
लोगसमो कओ इहयं ? ॥ २७७ ॥ देवाण देवलोए जं सुक्खं तं
नरो सुमणिओऽवि । न भणइ वाससएणऽवि जस्सऽवि जीहासयं हुज्जा
२७ ॥ २७८ ॥ नरएसु जाइं अइक्खवडाइं दुक्खाइं परमतक्खाइं । को
वण्णेही ताइं ? जीवंतो वासकोडीऽवि ॥ २७९ ॥ कक्खडदाइ साम-
लिअसिवणवेयरणिपहरणसएहिं । जा जायणाउ पावंति, नारया तं अह-
- ३० म्मफलं ॥ २८० ॥ तिरिया कसंकुसारानिवायवहवंधमारणसयाइं । नऽवि

इहयं पावेंता, पररण जइ नियमिया हुंता ॥ २८१ ॥ आभीव सक्ल्लेसो,
 मुक्कल तुष्ठा उदहवा बहुया । नीमअणसिद्धणावि य, अणिद्वयासो अ
 माणुस्ते ॥ २८२ ॥ चारणमिरोहयहवधरोगयणहरणमरणमसणाइ । म- १
 णसंवापो अजसो, विगोमणया य माणुस्ते ॥ २८३ ॥ चिंतासंवापेहि
 य, हरिहरमाहि पुणठत्ताहि । छद्घूणअवि माणुस्तं, मरंति केई मुनिभिय-
 ण्णा ॥ २८४ ॥ इयाअवि देवठोए, दिव्याभरणाणुरंजियसरीरा । अं परि- १
 षडति वचो, त हुक्कल वारुण सेसि ॥ २८५ ॥ तं मुरविमाणविमयं,
 विंशिय वयण च देवठोगाओ । अइकलियं थिय ज नथि, पुट्टइ सयस-
 हं दियय ॥ २८६ ॥ ईसाविसायमयकोइमायाळोमेहि एवमाईहि । दे १
 वाअवि सममिमूया, वेसि कत्तो मुहं नाम ? ॥ २८७ ॥ धम्मपि नाम
 नाइन, कींस पुरिसा सद्धति पुरिसाणं ? । मामिये सादीणे, को नाम
 करिअ दासत्त ? ॥ २८८ ॥ संसारचारण चारण अ आत्मीलियस्त वंघेहि । १२
 उभियगो जरस मणो, सो किर आसमसिद्धिपहो ॥ २८९ ॥ आसमक-
 लमयसिद्धियस्त जीवस्त लक्खण इणमो । विसयमुहेसु न रज्जइ, सव्व
 त्यामेसु उज्जमइ ॥ २९० ॥ हुअ व न थ देहपल, धिइमइसत्तेण जइ न १५
 उज्जमसि । अण्ठिहिसि चिरं काल, वलं थ काल थ सोमंतो ॥ २९१ ॥
 लद्धिद्विय थ बोहि, अकरिंठोऽणागय थ पत्थितो । अन्न दाई बोहि,
 छदिमसि कपरेण मुण्णे ? ॥ २९२ ॥ सधयणकालपल्लूसमारुयाळंयणाइ १८
 धितुणं । सव्व थिय नियमपुटं, निरुज्जमाओ पमुवति ॥ २९३ ॥ कालस्म
 य परिहाणी, सजमजोगाइ नरिय रिचाइ । जयणाइ बहियअ नहु ज-
 यणा भवए भंग ॥ २९४ ॥ समिईकमायगारयइदियमयवमचेरुत्तीसु । २१
 सत्तायविपयतयसत्तिओ अ जयणा मुबिहियाण ॥ २९५ ॥ जुगमित्त-
 तरदिट्ठी, पय पय चक्खुणा विमोहिंसो । अव्यक्किरत्तावत्तो, इरियास-
 मिओ मुणी होई ॥ २९६ ॥ कजे भासइ भासं, अणयज्जमकारणे न २३
 भासइ य । बिगहविमुत्तियपरिवज्जिओ अ जइ भासणासमिओ ॥ २९७ ॥
 पायासमेमणाओ, मोयणदोसे य पंथ सोहेइ । सो पसणाइसमिओ,
 आभीवी अन्नहा होइ ॥ २९८ ॥ पुण्य चक्खु परिकिरय, पमज्जिई २०
 जो ठवेइ गिण्हइ या । आयागमइनिस्सेयणाइ ममिओ मुणी होइ ॥ २९९ ॥
 उचारपासयणखेळब्रह्मसिपागय य पाणविही । मुविबेइण पणसे, तिसिरेतो
 होइ तम्ममिओ ॥ ३०० ॥ कोहो माणो माया, सोमो हामो रई य ३०

अरई य । सोगो भयं दुगुंछा, पञ्चकलकली इमे सञ्चे ॥ ३०१ ॥ कोहो
 कलहो खारो, अवरुप्परमच्छरो अणुसओ अ । चंडत्तणमणुवसमो, ताम-
 ३ सभावो अ संतावो ॥ ३०२ ॥ निच्छोडण निम्भंछण निराणुवत्तित्तणं
 असंवासो । कयनासो अ असम्मं, वंधइ घणविकणं कम्मं ॥ ३०३ ॥
 युग्मम् ॥ माणो मयऽहंकारो, परपरिवाओ अ अत्तउक्करिसो । परपरिभ-
 ६ वोऽवि य तहा, परस्स निंदा असूआ य ॥ ३०४ ॥ हीला निरुवयारि-
 त्तणं निरवणामया अविणओ अ । परगुणपच्छायणया, जीवं पाडंति सं-
 सारे ॥ ३०५ ॥ युग्मम् ॥ माया कुडंग पच्छन्नपावया कूड कवड वंच-
 ९ णया । सञ्चत्थ असञ्भावो, परनिक्खेवावहारो अ ॥ ३०६ ॥ छल छोम
 संवड्यरो, गूढायारत्तणं मई कुडिला । वीसंभवायणं पिय भवकोडिसएसुवि
 नडंति ॥ ३०७ ॥ युग्मम् ॥ लोभो अइसंचयसीलया य किलिट्ठत्तणं अ-
 १२ इमत्तं । कप्पन्नमपरिभोगो, नट्टविनट्टे य आगहं ॥ ३०८ ॥ मुच्छा
 अइवहुधणलोभया य तडंभावभावणा य सया । वोलंति महाघोरे, जर-
 मरणमहासमुदंमि ॥ ३०९ ॥ युग्मम् ॥ एएसु जो न वट्टिजा (वट्टे),
 १५ तेणं अप्पा जहट्टिओ नाओ । मणुआण माणणिज्जो, देवाणवि देवयं हुज्जा
 ॥ ३१० ॥ जो भासुरं भुअंगं, पयंडदाढाविसं विघट्टेइ । तत्तो चिय त-
 स्संतो रोसभुअंगोवमाणमिणं ॥ ३११ ॥ जो आगलेइ मत्तं, कयंतकालो-
 १८ वमं वणगइदं । सो तेणं चिय हुज्जइ, माणगइदेण इत्थुवमा ॥ ३१२ ॥
 विसवह्मिमहागहणं, जो पविसइ साणुवावफरिसविसं । सो अचिरेण
 विणस्सइ, माया विसवह्मिगहणसमा ॥ ३१३ ॥ घोरे भयागरे सागरम्मि
 २१ तिमिमगरगाहपडरम्मि । जो पविसइ सो पविसइ, लोभमहासागरे भीमे
 ॥ ३१४ ॥ गुणदोसवहुविसेसं, पयं पयं जाणिऊण नीसेसं । दोसेसु जणो
 न विरज्जइत्ति कम्माण अहिगारो ॥ ३१५ ॥ अट्टट्टहासकेलीकिलत्तणं हास-
 २४ खिड्डजमगरुई । कंदप्पं उवहसणं, परस्स न करंति अणगारा ॥ ३१६ ॥
 साहूणं अप्परुई, ससरीरपलोअणा तवे अरई । सुत्थिअचन्नो अइपहरिसो
 य नत्थी सुसाहूणं ॥ ३१७ ॥ उव्वेयओ अ अरणामओ अ अरमंतिया
 २७ य अरई य । कलिमलओ अ अणेगगया य कत्तो सुविहियाणं ? ॥ ३१८ ॥
 सोगं संतावं अधिइं च मज्झं च वेमणस्सं च । कारुन्न रुन्नभावं, न साहु
 धम्मम्मि इच्छंति ॥ ३१९ ॥ भयसंखोहविसाओ, मग्गविभेओ विभी-
 ३० सियाओ अ । परमग्गदंसणाणि य, दढधम्माणं कओ हुंति ? ॥ ३२० ॥

कुच्छा तिलीणमलसंकटेषु उन्मेष्यओ अणिट्टेसु । पक्खुनियत्तणमसुमेसु
नत्थि वृद्धेसु वृत्ताण ॥ ३०१ ॥ एवपि नाम नाउण, मुत्तियय्यसि नूण
जीवस्स । फेहेउण न तीरइ, अइवलिओ पम्मसपाओ ॥ ३०२ ॥ जह १
जह वहुस्सुओ सम्मओ अ सीमगणसपरिवुहो अ । अविणिण्ठिओ अ
समण, तह तह सिद्धतपडिणीओ ॥ ३०३ ॥ पयगाइ वत्थपायासणोव-
गरणाइ एम विमवो मे । अविय महाउणनेया, अहसि अह इड्डिगार- १
विओ ॥ ३०४ ॥ अरस विरसं छह अहोववभ च निच्छए सुत्तु । निद्धाणि
पेसळाणि य, ममाइ रसगारवे गिहो ॥ ३०५ ॥ सुस्समई सरीरं, सय-
णासणवाहणापसगपरो । सायागारवगुरुओ दुक्कयस्म न देइ अप्पाण १
॥ ३०६ ॥ तथकुलछायामभो, पडिक्कप्पसणा अमिहपहो । वसपाणि
रणमुहाणि य, इदियवसगा अणुहवति ॥ ३०७ ॥ महेसु न रंजिज्जा,
रुधं वट्ठु पुणो न इत्थिज्जा । गणे रसे अ फासे, अमुच्छिओ उज्ज ११
भिज्ज मुणी ॥ ३०८ ॥ निहयाणि इयाणि य इदिमाणि घाण्डण पय-
त्तेण । अहियत्ते निहयाइ, हियक्कजे पूयणिज्जाइ ॥ ३०९ ॥ जाइकुलरु-
ववसमुभतवळाभिस्मरिय अट्टमयमचो । एयाइ चिय वपइ, अमुहाइ वट्ठु १५
य संमारे ॥ ३१० ॥ जाइए उत्तमाए, कुले पहाणम्मि रूपमिस्सरिय ।
वठविज्जाय ववेण य, छाममण्ण च ओ रिंसे ॥ ३११ ॥ ससारमणव
पग, नीयट्ठाणाइ पायमाणो य । भमइ अणत्त काळ, सम्हा उ मए वि- १८
वज्जिज्जा ॥ ३१२ ॥ युग्गम् ॥ सुदुत्तपि जई जयतो, जाइमयाईसु मज्जई
ओ उ । मो मेअअरिसि जहा, हरिणमबलु व्व परिहाई ॥ ३१३ ॥ इत्थि-
पमुसंमिलिट्ठ, वमदि इत्थीइह च यज्जतो । इत्थिज्जणसनिमिज्ज, निरुत्तण २१
अंगुवगाण ॥ ३१४ ॥ पुब्बय्याणुम्मरण, इत्थीज्जणविरहत्थविलय च ।
अइपट्ठमं अइवट्ठमो, विवज्जयतो अ आहमं ॥ ३१५ ॥ वज्जतो अ विमूमं, ज-
इज्ज इह पमवेरगुचीसु । माहु तिगुत्तिगुत्तो, निहुओ दतो पसंतो अ ॥ ३१६ ॥ २४
प्रिभिर्पिच्छेपक्कम् ॥ गुम्भोरयणक्कयोरुभंतरे तह थणतरे इदुत्तु ।
माहरइ सओ विट्ठि, न य वपइ विट्ठिय विट्ठि ॥ ३१७ ॥ सग्गाण्ण पमत्थ,
हाण जाणइ य सव्वपरमत्थ । मग्गाए पट्ठतो, गणे गणे जाइ वेरगा २०
॥ ३१८ ॥ उट्ठमइत्तिरियलोण, जोइमयेमानिया य मिट्ठी य । मग्गो
सोगान्तो, मग्गापविट्ठस्म पक्कग्गो ॥ ३१९ ॥ जो निक्काल तपसंज-
मुज्जओ नवि करेइ मग्गाय । अत्तसं सुदमीलज्जण, नपि त टावेइ माट्ट- २०

- पए ॥ ३४० ॥ विणओ सासणे मूलं, विणीओ संजओ भवे । विणयाओ विप्पमुक्कस्स, कओ धम्मो कओ तवो ? ॥ ३४१ ॥ विणओ आवहइ ॥ ३४२ ॥ विणओ जसं च किंतिं च । न कयाइ दुव्विणीओ, -सक-
ज्जसिद्धिं समाणेइ ॥ ३४३ ॥ जह जह खमइ सरीरं, धुवजोगा जह जहा न हायंति । कम्मक्खओ अ विड्डो, विवित्तया इंदियदमो अ ॥ ३४४ ॥ जइ ता असक्कणिज्जं, न तरसि काऊण तो इमं कीस । अप्पायत्तं न कु-
णसि, संजमजयणं जइजोगं ? ॥ ३४५ ॥ जायम्मि देहसंदेहयम्मि जय-
णाइ किंचि-सेविज्जा । अह-पुण सज्जो अ निरुज्जमो अ तो संजमो कत्तो ? ॥ ३४६ ॥ मा कुणउ जइ तिगिच्छं, अहियासेऊण जइ तरइ सम्मं ।
अहियासित्तस्स पुणो, जइ से जोगा न हायंति ॥ ३४७ ॥ निम्भं पवयण-
सोहाकराण चरणुज्जुआण साहूणं । संविग्गविहारीणं, सव्वपयत्तेण कायव्वं ॥ ३४८ ॥ हीणस्सऽवि सुद्वपरुक्खगस्स नाणाहियस्स कायव्वं । जणचित्त-
ग्गहणत्थं, करंति लिंगावसेसेऽवि ॥ ३४९ ॥ दगपाणं पुप्फफलं, अणेस-
णिज्जं गिहत्थकिच्चाइ । अजया पडिसेवंती, जइवेसविडंबगा नवरं ॥ ३५० ॥ ओसन्नया अचोही, पवयणउन्भावणा य वोहिफलं । ओसन्नोऽवि वरंपिहु
पवयणउन्भावणापरमो ॥ ३५१ ॥ गुणहीणो गुणरयणायरेसु जो कुणइ तुल्लमप्पाणं । सुतवस्सिणो अ हीलइ, सम्मत्तं कोमलं तस्स ॥ ३५२ ॥ ओसन्नस्स गिहिरस-व, जिणपवयणतिव्वभावियमइस्स । फीरइ जं अण-
वज्जं, दइसम्मत्तस्सऽवत्थासु ॥ ३५३ ॥ पासत्थोसन्नकुसीलनीयसंसत्त-
जणमहाच्छंदं । नाऊण तं सुविहिया, सव्वपयत्तेण वज्जंति ॥ ३५४ ॥ वायालमेसणाओ, न रक्खई धाइसिज्जपिंडं च । आहारेइ अभिक्खं,
विगईओ सन्निहिं खाई ॥ ३५५ ॥ सूरप्पमाणभोजी, आहारेई अभि-
क्खमाहारं । न य मंडलीइ भुंजइ, न य भिक्खं हिंडई अलसो ॥ ३५६ ॥ कीवो न कुणइ लोअं, लज्जई पडिमाइ जल्लमवणेइ । सोचाहणो अ हिंडइ,
बंधइ कडिपट्टयमकज्जे ॥ ३५७ ॥ गामं देसं च कुलं, ममायए पीठफल-
गपडिवट्ठो । घरसरणेसु पसज्जइ, विहरइ य सकिंचणो रिक्को ॥ ३५८ ॥ नहदंतकेसरोमे, जमेइ उच्छोलधोअणो अजओ । चाहेइ य पलियंकं,
अइरेगपमाणमत्थुरइ ॥ ३५९ ॥ सोवइ य सव्वराइ, नीसट्टमचेयणो न
वा झरइ । न पमज्जंतो पविसइ, निसिहीयावस्सियं न करे ॥ ३६० ॥ पाय पहे न पमज्जइ, जुगमायाए न सोहए झरियं । पुढवीदगअगणिमारु-

अवणस्तइतसेसु मिरविक्खो ॥ ३६० ॥ सम्भं योष उषहिं, न पेहए म
 प करेइ सखाय । सहकरो, ससकरो, सहुओ गणमेयतच्छो ॥ ३६१ ॥
 रिचार्यं मुखइ, कासार्यं तहेव अविमि । गिण्हइ अनुइयसूरे, अस- १
 णाई अहव उवगरण ॥ ३६२ ॥ ठवणकुले न ठवेई, यासत्येहि च संगय
 कुणई ॥ निचमवन्नापरओ, न य पेहपमवणासीछो ॥ ३६३ ॥ रीयइ य
 वववयाए, मूढो परिमवइ तहव रायणिए । परपरियाम गिण्हई, निहुर- २
 भासी विगहसीछो ॥ ३६४ ॥ विअमस जोगं, सेगिण्हं कुणइ मूहकम्म
 च । अक्खरनिमित्तजीवी, आरंभपरिगाहे रमइ ॥ ३६५ ॥ कम्मेण विणा
 बगहमणुजाणावेइ विवसओ मुखइ । अन्नियत्ताम मुंजइ, इत्थिनिस्ति- ३
 आसु अमिरमइ ॥ ३६६ ॥ उवारे पासवणे, खेले सिंघायए अणाउत्तो ।
 संधारण उयहीण, पडिक्कमइ वा सपाउरणो ॥ ३६७ ॥ न करेइ महे
 जयणं, चनियाए तह करेइ परिमोग । चरइ अनुवसुवासे, सपक्कपर- ४
 पक्कओमाणे ॥ ३६८ ॥ संजोमइ अइपहुमं, इगास सधूमग अणट्ठाण ।
 मुखइ हवयसुद्धा, न घरेइ अ पायपुच्छया ॥ ३६९ ॥ अहम छह चरय,
 संवच्छर चाइमास पक्खेसु । न करेइ सायवहुलो, न य विहरइ मास ५
 कप्पेण ॥ ३७० ॥ नीय गिण्हइ पिंइ, णगागी अण्ठए गिहस्यकहो ।
 पावसुआणि अहिअइ, अहिगारो सोगाहणम्मि ॥ ३७१ ॥ परिमवइ
 जगाऊपी, सुअम्मग निगूहए वाओ । विहरइ सायागुणओ, संतमविग ६
 लेसु नित्तेसु ॥ ३७२ ॥ उग्गाइ गाइ डसई, असबुद्धे मइ करेइ कंदप्प ।
 गिहियअयित्तगोअविय, ओसमे देइ गिण्हइ वा ॥ ३७३ ॥ धम्मक्याओ
 अहिअइ, घरा चरं ममइ परिकहतो अ । गणणाइ पमाजेण य, अइरित्त- ७
 वहइ उवगरण ॥ ३७४ ॥ बारस बारस विणिण य, काइयइबारकाळमू-
 मीओ । अंतो बहिं च अहियासि अणहियासे म पडिलेहे ॥ ३७५ ॥
 गीयत्थ संविगा, आयरिअं मुखइ यलइ गच्छस्स । गुणो य अणापुरट्ठा, ८
 अं किंचिपि देइ गिण्हइ वा ॥ ३७६ ॥ गुणपरिमोग मुजइ, सिखासं-
 मारउपकरणआयं । किन्तिथ मुमति मासई, अविणीओ गम्बिओ लुट्ठो
 ॥ ३७७ ॥ गुणपक्कआणगिआणसेइवालाअस्स गच्छस्स । न करेइ ९
 नेव पुच्छइ, निअम्मो खिगमुखजीवी ॥ ३७८ ॥ पडगमणवमहिआहार-
 सुयणपडिअविडिपरिहवण । मायरइ नेव आणइ, अआयट्ठावण थेव
 ॥ ३७९ ॥ सच्छदगमणउट्ठाणसोभणो अण्णेण चरणेण । समणगुणमु- १०

- कजोगी, बहुजीवखयंकरां भमइ ॥ ३८० ॥ वन्धिच्च वायपुण्णो, परि-
 भमई जिणमयं अयाणंतो । थद्धो निच्चिन्नाणो, नय पिच्छइ कंचि अप्प-
 ३ समं ॥ ३८१ ॥ सच्छंदगमणउट्ठाणसोअणो भुंजई गिहीणं च । पामत्था-
 इट्ठाणा, हवंति एमाइया एण ॥ ३८२ ॥ जो हुज्ज उ अममत्थो, रोगेण
 व पिह्णिओ झरियदेहो । सव्वमवि जहामणियं, कयाइ न तरिज्ज काउं जे
 ६ ॥ ३८३ ॥ सोऽविय निययपरक्कमववसायधिईवलं अगूहंतो । मुत्तूण
 कूडचरियं, जई जयंतो अवस्म जई ॥ ३८४ ॥ युग्मम् ॥ अलसो सढो-
 ऽवलित्तो, आलंघणनत्तरो अइपमाई । एवंठिओऽवि मन्नई, अप्पाणं सु-
 ९ ण्ठिओमि (म्हि) त्ति ॥ ३८५ ॥ जोऽवि य पाडेऊणं, मायामोसेहिं खाइ
 मुद्धजणं । तिग्गाममज्झवासी, सो सोअइ कवडखवगु च्च ॥ ३८६ ॥
 एगागी पासत्थो, सच्छंदो ठाणवासि ओसत्तो । दुग्गमाईसंजोगा, जह
 १२ बहुआ तह गुरू हुंति ॥ ३८७ ॥ गच्छगओ अणुओगी, गुरुसेवी अनि-
 यओ गुणाउत्तो । संजोएण पयाणं, संजमआराहगा भणिया ॥ ३८८ ॥
 निम्ममा निरहंकारा, उवउत्ता नाणदंसणचरित्ते । एगखि (क्खे) तेऽवि
 १५ ठिया, खवंति पोरणयं कम्मं ॥ ३८९ ॥ जियकोहमाणमाया, जियलोहपरी-
 सहा य जे धीरा । बुद्धावासेऽवि ठिया, खवंति चिरसंचियं कम्मं ॥ ३९० ॥
 पंचसमिया तिगुत्ता, उज्जुत्ता संजमे तवे चरणे । वाससयंपि वसंता, सु-
 १८ णिणो आराहगा भणिया ॥ ३९१ ॥ तम्हा सव्वाणुत्ता, सव्वनिसेहो य पव-
 यणे नत्थि । आयं वयं तुलिज्जा, लाहाकंखि व्व वाणियओ ॥ ३९२ ॥
 धम्मम्मि नत्थि माया, न य कवडं आणुवत्तिभणियं वा । कुडपागडमकु-
 २१ ढिल्लं, धम्मवयणमुज्जुयं जाण ॥ ३९३ ॥ नवि धम्मस्स भडक्का, उक्कोडा वं-
 चणा व कवडं वा । निच्छम्मो किर धम्मो सदेवमणुआसुरे लोण ॥ ३९४ ॥
 भिक्खू गीयमगीए, अभिसेए तहय चेव रायणिए । एवं तु पुरिसवत्थुं,
 २४ दव्वाइ चउव्विहं सेसं ॥ ३९५ ॥ चरणइयारो दुविहो, मूलगुणे चेव
 उत्तरगुणे य । मूलगुणे छट्ठाणा, पढमो पुण नवविहो तत्थ ॥ ३९६ ॥ सेसु-
 क्कोसो मज्झिम जहन्नओ वा भवे चउद्धा उ । उत्तरगुणऽणेगविहो, दंस-
 २७ णनाणेषु अट्ठऽट्ठ ॥ ३९७ ॥ जं जयइ अगीयत्थो, जं च अगीयत्थनि-
 स्सिओ जयइ । वट्ठावेइ य गच्छं, अणंतसंसारिओ होइ ॥ ३९८ ॥ कह
 उ ? जयंतो साहू, वट्ठावेई य जो उ गच्छं तु । संजमजुत्तो होउं, अणं-
 ३० तसंसारिओ होइ ? ॥ ३९९ ॥ दव्वं खित्तं कालं, भावं पुरिस पडिसे-

वणाओ य । नवि जाणइ अर्गीओ, उत्तमाववाइय चेव ॥ ४०० ॥
 जइठियदइय न याणइ, सबिचिचिभीसिय चेव । कप्पारुप्प च सहा,
 जुग्ग वा जस्म ज होई ॥ ४०१ ॥ जइठियरित्त न जाणइ, भयाने ३
 जणपण अ ज मणिय । कालपि अ नवि जाणइ, सुभिकगदुभिकस ज
 कप्प ॥ ४०२ ॥ भावे हट्ठगिछाण, नवि याणइ गाढज्जादकप्प च ।
 सहुअसहुपुरिमरुव, वायुमवत्थुं च नवि जाणे ॥ ४०३ ॥ पडिसेयणा ६
 चउत्ता, आठट्ठिपमायदप्पकप्पेसु । नवि जाणइ अर्गीओ, पच्छित्त चेव
 ज सत्थ ॥ ४०४ ॥ जइ नाम कोइ पुरिमो, नयणविहूओ अदेमहुसट्ठो
 य । कत्ताउविमीमे, मणपणदुस्स मत्थस्स ॥ ४०५ ॥ इच्छइ य वेसि- ९
 यत्त, किं मो उ समस्य वेसियत्तम्म । हुमाई अयाणतो, नयणविहूओ
 फइ वेसे । ॥ ४०६ ॥ युग्गम् ॥ एवमर्गीयत्तोऽविहु, त्रिषययणपईव-
 चक्खुपरिहीणो । इध्माई अयाणतो, सम्मगयवाडर्यं चेव ॥ ४०७ ॥ कइ १२
 सो जयइ अर्गीओ ? कइ या कुमळ अर्गीयनिम्माए ? । कइ या करे उ
 गच्छ । मवाउवुद्धाउल मो उ ॥ ४०८ ॥ मुत्ते य इम मणिय, अण-
 ण्डित्ते य इइ पच्छित्त । पच्छित्ते अइमत्त, आसायण सत्थ महई उ १५
 ॥ ४०९ ॥ आमायण मिच्छत्त, आमायणवज्जणा उ सम्मत्त । आसा-
 यणानिमित्त, कुम्पइ दीइ च संसारं ॥ ४१० ॥ अण्ण दोसा जम्हा, अर्गीय
 जयंतस्सज्जीयनिम्माए । वट्ठावय गच्छम्म य, जो अ गणं वेयगीयम्म १८
 ॥ ४११ ॥ अवहुस्सुओ तवग्गी, विहरित्तमो अज्जाणिउण पइ । अय
 राइयसयाइ, फाउणपि जो न याणेइ ॥ ४१२ ॥ विसियराइयसोद्विय,
 ययाइयारे य जो न याणेइ । अविमुदम्म न वहुइ, गुणसेवी तत्तिया ठाउ ११
 ॥ ४१३ ॥ युग्गम् ॥ अप्पागमो कित्तिस्मइ, जउवि करेइ अउदुबं तु
 तप । सुदरपुईइ कय, पटुपपि न मुदरं होई ॥ ४१४ ॥ अपरिच्छिउ-
 मुयनिदमस्स पेयउममिअमुत्तपारिम्म । मच्चुत्रमेणऽवि कय, अज्जाणनये १७
 पटु पइई ॥ ४१५ ॥ जइ दाइयम्मिऽवि पइ, तम्म विमेमे पइस्सया-
 पतो । पडिओ कित्तिस्मइ चिय, सह उट्ठिगयारसुअमिचो ॥ ४१६ ॥ फ-
 ल्पारुप्प ण्णामोमग चरणकरणमेहविहिं । पायच्छित्तयिहिंऽपि य, इत्था- २०
 उगुणेसु अ ममग्ग ॥ ४१७ ॥ पट्ठापणविहिमुट्ठावप च अज्जाविहिं निरय-
 मेमं । उमग्गपयावविहिं, जयागमायो पइ उयउ ? ॥ ४१८ ॥ सीमाय-
 रियम्मेन य, जणेग गहिपाई मिणमत्पाई । नज्जि पटुविहाइं न पयन्नु १९

- मिताणुसरियाई ॥४१९॥ जह उज्जमिउं जाणइ, नाणी तव संजमे उथा-
यविऊ । तह चक्खुमित्तदरिसणसामायारी न याणंति ॥४२०॥ सिप्पाणि
३ य सत्थाणि य, जाणंतोऽवि नय जुंजइ जो ऊ । तेसिं फलं न भुंजइ,
इअ अजयंतो जई नाणी ॥ ४२१ ॥ गारवतियपडिबद्धा, संजमकरण-
जमम्मि सीअंता । निगंतूण गणाओ (घरओ) हिंइंति पमायरणम्मि
६ ॥ ४२२ ॥ नाणाहिओ चरतरं, हीणोऽविहु पवयणं पभावंतो । नय दुक्करं
करंतो, सुट्ठुविअप्पागमो पुरिसो ॥४२३॥ नाणाहियस्स नाणं, पुज्जइ नाणा
पवत्तए चरणं । जरस पुण दुण्ह इक्कंपि नत्थि तस पुज्जए काई ॥४२४॥
९ नाणं चरित्तहीणं, लिगगहणं च दंसणविहीणं । संजमहीणं च तवं, जो
घरइ निरत्थयं तस्स ॥४२५॥ जहा खरो चंदणभारवाही, भारस्स भागी
न हु चंदनरस । एवं खु नाणी चरणेण हीणो, नाणम्स भागी न हु सुग्ग-
१३ ईए ॥४२६॥ संपागडपडिसेवी, काएसु वएसु जो न उज्जमई । पवयणपा-
डणपरमो, सम्मत्तं कोमलं तस्स ॥ ४२७ ॥ चरणकरणपरिहीणो, जइवि
तवं चरइ सुट्ठु अइगुरुअं । सो तिहं व किणंतो कंसियवुहो मुणेयव्वो
१५ ॥४२८॥ छत्तीवनिकायमहव्वयाण परिपालणाइ जइधम्मो । जइ पुण ताई
न रक्खइ, भणाहि को नाम सो धम्मो ? ॥४२९॥ छत्तीवनिकायदया-
विवज्जिओ नेव दिक्खिओ न गिही । जइधम्माओ चुक्को, चुक्कइ गिहिदा-
१८ णधम्माओं ॥ ४३० ॥ सब्बाओगे जह कोइ, अमच्चो नरवइस्स वि-
त्तूणं । आणाहरणे पावइ, वहव्वंयण दव्वहरणं च ॥ ४३१ ॥ तह छक्का-
यमहव्वयसव्वन्तिवित्तीउ गिणिहऊण जई । एगमवि विराहंतो, अमच्चरणो
२१ हणइ वोहिं ॥४३२॥ तो हयवोही य पच्छा, कयावराहाणुसरिसमियम-
मियं । पुणवि भवोअहिपडिओ, भमइ जरामरणदुग्गम्मि ॥४३३॥ जइ-
याऽणेणं चत्तं, अप्पणयं नाणदंसणचरित्तं । तइया तस्स परेसुं, अणुकंपा
२४ नत्थि जीवेसु ॥४३४॥ छक्कायरिऊण अस्संजयाण लिंगावसेसमित्ताणं । बहु-
अस्संजमपवहो, खारो मइलेइ सुट्ठुअरं ॥ ४३५ ॥ किं लिंगमिद्वीघारणेण
कज्जम्मि अट्टिए ठाणे । राया न होइ सयमेव, धारयं चामराडोवे ॥४३६॥
२७ जो सुत्तत्थविणिच्छियकयागमो मूलउत्तरगुणोहं । उव्वहइ सयाऽखलिओ
सो लिक्खइ साहुलिक्खम्मि ॥४३७॥ बहुदोससंकिलिट्ठो, नवरं मइलेइ चंच-
लसहावो । सुट्ठुवि वायामितो, कायं न करेइ किंचि गुणं ॥४३८॥
३० कोसिंचि वरं सरणं, जीवियमन्नेसिमुभयमन्नेसिं । इहुरदेविच्छाए, अहियं

केसिंभि वमयपि ॥ ४३९ ॥ केसिंभि य परलोको, अमोसं इत्य होइ
 इहोको । कस्तवि दुष्णिवि लोका, दोऽवि हया कस्तई लोका ॥४४०॥
 छत्रीषकायविरजो, कायभिलेसेहिं सुदुहु गुरुणहिं । नहु तस्त इमो लोको, १
 हयइस्तेगो परो लोको ॥ ४४१ ॥ नरयनिरुद्धमईण, वडियमाईण जी-
 वियं सेयं । बहुवायम्मिऽवि वेहे, विमुक्तमाणस्म वर मरण ॥ ४४२ ॥
 सवनिमसुद्वियाण, कदाण जीविअपि मरणपि । जीषत्तऽऽति गुणा, १
 मयाऽवि पुण सुग्गइ जसि ॥ ४४३ ॥ अहिय मरण अहिमं च जीविय
 पावकम्मअरीण । तमसम्मि पडंति मया, वेरं बहुति जीवता ॥४४४॥
 अवि इच्छति अ मरणं, नय परपीड करेति मणसाऽवि । जे सुविइय- २
 सुग्गइपदा, सोयरियसुओ जहा सुळसो ॥ ४४५ ॥ मूळग कुदळगा वाम
 गाणि वळूळपटिआओ व । पिंडेइ अपरित्तो, चउणया नत्थि प पसु-
 ऽवि ॥ ४४६ ॥ तह वत्थपायइहगठवगरणे जयणकअमुज्जुत्तो । अस्त- १२
 ऽद्धाए कित्तिसई, त थिय मूढो नऽवि करेई ॥ ४४७ ॥ अरिहता मग-
 वतो, अहियं व हिय व नवि इह किंवि । वारंति कारयेति प, पित्तुण
 खणं बला हत्ये ॥ ४४८ ॥ ववएसं पुण त विति जेण चरिएण कित्ति- १५
 निखयाणं । वेवाणऽवि हुति पडू, किमग पुण मणुअमित्ताणं ? ॥ ४४९ ॥
 वरमउडकिरीडपरो, विषइओ अवलकुडकाहरणो । सको हिओषएता,
 एउवणवाइओ जाओ ॥ ४५० ॥ रणुअखाई जाई, वत्तीसविमाणसय- ३०
 सहस्ताई । वज्जहरेण वराई, हिओवएसेण छडाई ॥ ४५१ ॥ सुरवइ
 समं विमूहं, प पत्तो मरहवकवहीऽवि । माणुसलोगस्त पडू, त जाण
 हिओवएसेण ॥ ४५२ ॥ लडूण सं सुइसुहं, जिणवणुवएसममयविहु- २१
 सम । अप्पहिय कायव्व, अहिपसु मय न वामव्व ॥ ४५३ ॥ हिय-
 मप्पणो करितो, कस्त न होइ गढओ गुरु गण्णो । अहिय समापरंतो,
 करत न विप्पवमो होइ ? ॥ ४५४ ॥ ओ नियमसीलवसंजमेहिं जुत्तो २०
 करेइ अप्पहियं । सो वेयय प पुजो, सीसे सिद्धत्यओ वव जणे ॥४५५॥
 सम्भो गुणेहिं गण्णो, गुणाहिअस्त अह लोकावीरस्त । संभमउडपिडओ,
 सहस्मनयणो मययमेइ ॥ ४५६ ॥ पोरिकवण्णान् इहकवडपरवारदारुण- २०
 मइस्म । तस्म थिय त अहिय, पुणोऽवि वेरं जणो बहइ ॥ ४५७ ॥ अइ
 ता वगफन्नलुद्ध(तिट्ठुं)रणसरिसोवमो जणो जाओ । वइया नणु पुच्छि-
 मो, अहिलासो वडवहरणम्मि ॥ ४५८ ॥ आजीवगणनेया, रअसिहिं २०

- पर्यहिऊण य जेमाली । हियमर्पणो करितो, नय वयणिजे इह पडंतो
 ॥ ४५९ ॥ इंदियकसायगारवमएहिं सययं किहिट्टपरिणामो । कम्मघण-
 ५ महाजालं, अणुसमयं बंधइ जीवो ॥ ४६० ॥ परपरिवायविसाला, अ-
 णेगेकंदप्पविसयभोगेहिं । संसारत्था जीवा, अरइविणोअं करंतेव ॥ ४६१ ॥
 आरंभपायनिरया, लोइअरिसिणो तहा कुलिंगी अ । दुहओ चुक्का नवरं,
 ६ जीवंति दरिद्वजियलोए ॥ ४६२ ॥ सव्वो न हिंसियव्वो, जह महिपालो
 तहा उदयपालो । नय अभयदाणवडणा, जणोचमाणेण होयव्वं ॥ ४६३ ॥
 पाविज्जइ इह वसणं, जणेण तं छगलओ असत्तुति । न य कोइ सोणि-
 ९ यवलिं, करेइ वग्घेण देवाणं ॥ ४६४ ॥ वच्चइ खणेण जीवो, पित्तानिल-
 धाउसंभखोभेहिं । उज्जमह मा विसीअह, तरतमजोगो इमो दुलहो
 ॥ ४६५ ॥ पंचिदियत्तणं माणुसत्तणं आरिए जणे सुकुलं । साहुसमागम
 १२ सुणणा, सदहणाऽरोग पव्वज्जा ॥ ४६६ ॥ आउं संविहंतो, सिढिलंतो
 बंधणाइं सव्वाइं । देहद्विअं मुयंतो, झायइ कलुणं बहुं जीवो ॥ ४६७ ॥
 इक्कंऽपि नत्थि जं सुट्ठु सुचरियं जह इमं बलं मज्झ । को नाम दढ-
 ५ क्कारो, मरणंते मंदपुण्णस्स ? ॥ ४६८ ॥ युग्मम् ॥ सूलविसअहिविसूर्ई-
 पाणीसत्थगिगसंभमेहिं च । देहंतरसंकमणं, करेइ जीवो मुहुत्तेण ॥ ४६९ ॥
 कत्तो चिंता सुचरियतवस्स गुणसुट्ठियस्स साहुस्स ? । सोगइगमपडिहत्थो,
 १८ जो अच्छइ नियमभरियभरो ॥ ४७० ॥ साहंति अ फुडविअडं, मासा-
 हससणसरिसया जीवा । न य कम्मभारगरुयत्तणेण तं आयरंति तहा
 ॥ ४७१ ॥ वग्घमुहम्मि अहिगओ, मंसं दंततराउ कट्ठेइ । मा साहसंति
 २१ जंपइ, करेइ न य तं जहाभणियं ॥ ४७२ ॥ परिअट्ठिऊण गंथत्थवित्थरं
 निहसिऊण परमत्थं । तं तह करेइ जह तं, न होइ सव्वंपि नडपढियं
 ॥ ४७३ ॥ पढइ नढो वेरगं, निव्विज्जिजा य बहुजणो जेण । पढिऊण
 २४ तं तह सढो, जालेण जलं समोअरइ ॥ ४७४ ॥ कह कह करेमि कह
 मा करेमि कह कह कयं बहुकयं मे । जो हिययसंपसारं, करेइ सो अड-
 करेइ हियं ॥ ४७५ ॥ सिढिलो अणायरकओ, अवसवसकओ तहा व
 २७ वकओ । सययं पमत्तसीलस्स, संजमो केरिसो होज्जा ? ॥ ४
 चंदुव्व कालपक्खे, परिहाइ पए पए पमायपरो । तह उग्घरवि
 य णय इच्छियं लहइ ॥ ४७७ ॥ भीओव्विग्ग निलुक्को,
 ३० दोससयकारी । अप्पन्नयं जणंतो, जणस्स धी जीवियं जियइ

न तर्हि दियसा पकरा, मासा वरिमाषि सगणिज्जति । जे मूलउत्तरगुणा,
 अकरानिया से गणिज्जति ॥ ४७९ ॥ जो नवि दिने दिने सफलेइ के
 जत्र अधिया मि गुणा । अगुणेसु अ नहु गतिओ, कह सो व करिअ ॥ १
 जप्पहिअं ? ॥ ४८० ॥ इय गणिय इय मुलिय इय बहुआ वरिसिय
 नियमिय च । जइ तहयि न पहियुसाइ, किं कीरइ ? नून भवियउर्य
 ॥ ४८१ ॥ किमग तु पुणो जेण, संजमसेही सिद्धिलीकया होई । सो व ॥ १
 पिअ पहियज्जइ, दुक्ख पच्छा च उज्जमई ॥ ४८२ ॥ जइ सख्य उय
 छइ, जइ अण्णा भाविओ उपसमेण । काय वाय च मण, उप्पहेण जइ
 न देई ॥ ४८३ ॥ इत्ये पाए निगिसे, काय चालिअ तपि कज्जेण । १
 कुम्भो व्य मा अंगे, अंगोवगाइ गोविज्जा ॥ ४८४ ॥ पिअइं पिणोय-
 भासं अंतरमासं अवज्जमासं च । ज जस्म अनिद्धिमपुच्छिओ य भासं
 न भासिज्जा ॥ ४८५ ॥ अणपट्ठिय मणो जस्स, हावइ यहुवाइ अट्ठ- १९
 मट्ठाइ । व चित्तिअं च न छइइ, संविणइ अ पावउम्माइ ॥ ४८६ ॥
 जइ जइ सधुवच्छइ, जइ जइ मुपिरं तयो वणे मुग्घ । तइ तइ फम्म-
 भरगुरू, संतमनिष्वाहिगे जाओ ॥ ४८७ ॥ बिअप्पो जइ जइ ओस- १५
 हाइ पिअेइ पायइग्गाइ । तइ तइ से अदिययरं, वाण्णाडरिअं पुट्ठं
 ॥ ४८८ ॥ वहुज्जमकज्जकरं, मिअ सख्य न होइ पुण करण । सोई च
 सवपिअं, न णइ परिकम्मण किंयि ॥ ४८९ ॥ को वाही उपणसं, पर- १८
 णाउमवाण दुग्घिमट्ठाण ? इयम वेपलोको, अ पहिअइ जाणमायस्म
 ॥ ४९० ॥ दो वेव जिअवेरेहिं, जाअइअमरणपिणमुवेहिं । सोगमि
 पहा मनिया, मुस्ममण मुमापगो पाइवि ॥ ४९१ ॥ भावणमुग्गायि ११
 हावया व वज्जण तु जिणपूआ । भावणनाउ मट्ठो, हयिअ इयवणु-
 जुत्तो ॥ ४९२ ॥ जो पुण निरवणो बिअ, सरारमुहज्जमिससत्तिग्गो ।
 तस्स नदि मोहिआओ, न मुग्गाइं नेय परसोगो ॥ ४९३ ॥ फंषणमणि १४
 सोपायं, धम्ममहस्सूमिअं मुषण्णज्ज । जो काणिअ जिणदरं, तओइवि
 तवसंजमो अदिओ ॥ ४९४ ॥ निरणीण दुट्ठिमफो, रणा दीपवराओ
 पभाओ । आणेउण बीअं, इइ रिअ पामवज्जाय्म ॥ ४९५ ॥ केहिपि १०
 मय्य गइय, पइममभेहिं मय्यमइ च । युत्त गयं च वेई, गित्ते गुद्वि
 संतत्या ॥ ४९६ ॥ राया जिअवरपदो, निरणीय धम्मपिरदिओ पाओ ।
 गित्ताइ धम्मभूमी, धम्मववगो य चत्तारि ॥ ४९७ ॥ असज्जएहिं सम्यं, १०

- खइअं अद्धं च देसविरएहिं । साहूहिं धम्मवीअं, उत्तं नीअं च निष्फत्तिं
॥ ४९८ ॥ जे ते सव्वं लहिउं, पच्छा खुट्ठंति दुव्वलधिईया । तवसंज-
- ३ मपरितंता, इह ते ओहरिअसीलभरा ॥ ४९९ ॥ आणं सव्वजिणाणं, भंजइ
टुविहं पहं अइकंतो, आणं च अइकंतो भमइ जरामरणदुग्गम्मि ॥ ५०० ॥
- जइ न तरसि धारेउं, मूलगुणभरं सउत्तरगुणं च । मुत्तूण तो तिभूमी, सुसाव-
- ६ गत्तं वरतरागं ॥ ५०१ ॥ अरिहंतचेइआणं, सुसाहुपूयारओ दढायारो ।
सुस्सावगो वरतरं, न साहुवेसेण चुअधम्मो ॥ ५०२ ॥ सव्वंति भाणि-
- ऊणं, विरई खलु जस्स सन्विद्या नत्थि । सो सव्वविरडवाई, चुकइ देसं
- ९ च सव्वं च ॥ ५०३ ॥ जो जहवायं न कुणइ, मिच्छदिट्ठी तओ हु को
अन्नो ? । वट्ठेइ अ मिच्छत्तं, परस्स संकं जणेमाणो ॥ ५०४ ॥ आणाए
- च्चिय चरणं, तन्नभंगे जाण किं न भगंति ? । आणं च अइकंतो, कस्सा-
- १२ एसा कुणइ सेसं ? ॥ ५०५ ॥ संसारो अ अणंतो, भट्टचरित्तस्स लिङ्ग-
- जीविस्स । पंचमहव्वयतुंगो, पागारो भट्ठिओ जेण ॥ ५०६ ॥ न करे-
- मिति भणित्ता, तं चेव निसेवए पुणो पावं । पच्चक्खमुसावाई, मायानि-
- १५ यडीपसंगो य ॥ ५०७ ॥ लोएऽवि जो ससूगो, अलिअं सहसा न भा-
- सए किंचि । अह दिक्खिओऽवि अलियं, भासइ तो किंच दिक्खाए ?
- ॥ ५०८ ॥ महव्वयअणुव्वयाइं, छंडेउं जो तवं चरइ अन्नं । सो अन्नाणी
- १८ मूढो, नावावु (छु) डो मुणेयव्वो ॥ ५०९ ॥ सुवहुं पासत्थजणं, ना-
- ऊणं जो न होइ मज्झत्थो । नय साहेइ सकज्जं, कागं च करेइ अप्पाणं
- ॥ ५१० ॥ परिचित्तिऊण निउणं, जइ नियमभरो न तीरण वोढुं । पर-
- २१ चित्तरंजणेणं, न वेसमित्तेण साहारो ॥ ५११ ॥ निच्छयनयस्स चरण-
- स्सुवघाए नाणदंसणवहोऽवि । ववहारस्स उ चरणे, हयम्मि भयणा उ
- सेसाणं ॥ ५१२ ॥ सुज्झइ जई सुचरणो, सुज्झइ सुस्सावओऽवि गुण-
- ३४ कलिओ । ओसन्नचरणकरणो, सुज्झइ संविग्गपक्खरुई ॥ ५१३ ॥ सं-
- विग्गपक्खियाणं, लक्खणमेयं, समासओ भणियं । ओसन्नचरणकरणाऽवि
- जेण कम्मं विसोहंति ॥ ५१४ ॥ सुद्धं सुसाहुधम्मं, कहेइ निंदइ य नि-
- २७ ययमायारं । सुतवस्सियाण पुरओ, होइ य सव्वोमरायणीओ ॥ ५१५ ॥
- वंदइ नय वंदावइ, किइकम्मं कुणइ कारवे नेय । अत्तट्ठा नवि दिक्खइ,
- देइ सुसाहूण वोहेउं ॥ ५१६ ॥ ओसन्नो अत्तट्ठा, परमप्पाणं च हणइ
- ३० दिक्खंतो । तं छुहइ दुग्गईए, अहिययरं वुइइ सयं च ॥ ५१७ ॥ जह

सरणमुबगयाण, जीवाण निरुत्तप सिरें जो ७ । एव आवरिओऽविहु,
 चत्सुच पन्नयंतो य ॥ ५१८ ॥ सायवजोगपरिवअणा ७ सम्मुचमो जई-
 धम्मो । वीओ मावगधम्मो, तइओ संविगपक्खपहो ॥ ५१९ ॥ सेसा १
 मिच्छदिही, गिहिलिक्ककुत्तिक्कपब्बलिक्केहि । अह सिण्णि य मुक्खपहा सं-
 सारपहा तहा सिण्णि ॥ ५२० ॥ संसारसागरमिण, परिम्ममतेहिं सम्म-
 बीबेहिं । गहियाणि य मुक्खाणि य अंगतसो वम्मसिक्का ॥ ५२१ ॥ १
 अचणुरत्तो जो पुण, न मयइ बहुसोऽवि पन्नविजसो । संविगपक्खयत्तं,
 करिअ छम्मिहिसि सेण पहा ॥ ५२२ ॥ कंवारोहमत्ताणओमगेळममाह-
 क्केसु । सव्वायेरेण जयणाइ कुणइ व साहुकरणिअ ॥ ५२३ ॥ आय- १
 रतरसमाण, सुदुद्धर माणसकहे छोए । संविगपक्खयत्तं, ओसमेण पुड
 काठ ॥ ५२४ ॥ सारणचइजा जे गच्छनिमाया पबिहरंति पासत्वा ।
 सिणयणवाहिराऽवि य, ते ७ पमाण न कायव्वा ॥ ५२५ ॥ हीणस्स- १२
 ऽवि मुद्धपरुवगत्स संविगपक्खवायस्म । जा जा इविअ जयमा, सा
 सा से निअरा होइ ॥ ५२६ ॥ मुक्खाइवपरिसुद्धे, चइ छामे कुणइ वा-
 णिओ विहु । पमेव य गीयत्तो, आय इदुद्ध समायरइ ॥ ५२७ ॥ जा १५
 मुक्खजोगिणो बिअ, इवइ योवाऽवि तस्म बीवव्या । संविगपक्खजयणा,
 तो विहा साहुवमत्स ॥ ५२८ ॥ किं मूसगाण जत्येण ? किं वा कणाण
 कम्ममाळाए ? । मोहमल्लखबलिआण, किं कलुषपसमाअय ? ॥ ५२९ ॥ १६
 चरपकरणाळसाण, अविणयबहुआण सययऽजोगमिण । न मणी सयसा-
 हत्तो, आवक्खइ कुम्भमासत्स ॥ ५३० ॥ नाऊण करपळगयाऽऽमळ व
 सव्माअमो पहा सव्वं । धम्ममि नाम सीअइइवि कम्माइ गुडआइ २१
 ॥ ५३१ ॥ धम्मत्यकममुक्खेसु अत्स माओ जहिं जहिं रमइ । वेरगो-
 गतरसं न इम सव्व मुहायेइ ॥ ५३२ ॥ संजमतवाळसाण, वेरग-
 कहा न होइ कण्णसुहा । संविगपक्खयाण, हुअ व केसिबि नाणीजं २४
 ॥ ५३३ ॥ सोऊण पगरणमिण, धम्मो आओ न अजसो अत्स । न य
 अणिय वेरग, आमिअ अणतससारी ॥ ५३४ ॥ कम्माण सुवहुआणुय-
 समेण चवगच्छई इम सव्व । कम्ममळविक्खणाण, ववइ पासेण भमत २६
 ॥ ५३५ ॥ उपपसमाअमेय ओ पवइ मुणइ कुणइ वा दियप । सो जाणइ
 अप्पहिय नाऊण सुइ समायरइ ॥ ५३६ ॥ 'वतमंणिदामंससिगेयविहिं
 यपडमक्खराभिहाणेण । उपपसमाअपगरणमिणमो रइअं दिअव्वाप ॥ ५३७ ॥ ३०

जिणवयणकप्पख्वो, अणेगसुत्तत्थसालविच्छिन्नो । तव नियमकुसुमगुच्छो,
सुगइफलबंधणो जयइ ॥ ५३८ ॥ जुग्गा सुसाहुवेरगिआण परलोगप-
३३ त्थिआणं च । संविगपक्खिआणं, दायव्वा, बहुसुआणं च ॥ ५३९ ॥
इय धम्मदासगणिणा जिणवयणुवणसकज्जमालाए । मालव्व विविहकुसुमा,
कहिआ य सुसीसवग्गस्स ॥ ५४० ॥ संतिकरी, बुद्धिकरी, कल्लणकरी
६ सुमंगलकरी य । होइ कहग्गस्स परिसाए, तह य निव्वाणफलंदाई ॥ ५४१ ॥
इत्थ समप्पइ इणमो, मालाउवएसपगरणं पगयं । गाहाणं, सव्वाणं,
पंचसया चेव चालीसा ॥ ५४२ ॥ जाव य लवणसमुदो, जाव य
९ नक्खत्तमंडिओ मेरू । ताव य रइया माला, जयम्मि थिरथावरा होउ
॥ ५४३ ॥ अक्खरमत्ताहीणं, जं चिय पढियं अयाणमाणेणं । तं खमह
मज्झ सव्वं, जिणवयणविणिग्गया वाणी ॥ ५४४ ॥

१२ ॥ इति श्रीधर्मदासगणिविरचितमुपदेशमालाप्रकरणम् ॥

शान्तो वेपः शमसुखफलाः श्रोत्ररम्या गिरस्ते, कान्तं रूपं व्यसनिषु दया
१५ साधुषु प्रेमसुधैः । इत्थम्भूते हितकृतिपरे त्वय्यसंगावबोधे, प्रेमस्थाने किमिति
कृपणा द्वेषमुत्पादयन्ति ॥ १ ॥ अतिशयवती सर्वा चेष्टा, वचो हृदयंगमम्, श-
मसुखफलः प्राप्तो धर्मः, स्फुटशुभसंश्रयः । मनसि करुणा स्फीता, रूपं परं
१८ नयनामृतम्, किमिति सुमते तद्यन्न स्यात्प्रसादकरं सताम् ॥ २ ॥ निरस्तदोषे
पितरीव वत्सले, कृपात्मने त्रातरि सौम्यदर्शने । हितोन्मुखे त्वय्यपि ये परा-
ङ्मुखाः पराङ्मुखास्ते ननु सर्वसंपदाम् ॥ ३ ॥ सर्वसत्त्वहितकारिणि नाथे,
२१ न प्रसीदति मनस्त्वयि यस्य । मानुषाकृतितिरस्कृतमूर्तेरन्तरं किमिह तस्य
पशोर्वा ॥ ४ ॥ त्वयि कारुणिके न यस्य भक्तिर्जगदभ्युद्धरणोद्यतस्वभावे ।
नहि तेन समोऽधमः पृथिव्यामथवा नाथ न भाजनं गुणानाम् ॥ ५ ॥ एवंविधे
३४ शास्तरि वीतदोषे, महाकृपालौ परमार्थवैद्ये । मध्यस्थभावोऽपि हि शोच्य
एव, त्वद्वेषदग्धेषु क एव वादः ॥ ६ ॥ न तानि चक्षुंषि न यैर्निरीक्ष्यसे,
न तानि चेतांसि न यैर्विचिन्त्यसे । न ता गिरो या न वदन्ति ते गुणा, न ते
२७ गुणा ये न भवंतमाश्रिताः ॥ ७ ॥ तच्चक्षुर्दृश्यसे येन, तन्मनो येन चि-
न्त्यसे । सज्जनानंदजननी, सा वाणी स्तूयसे यया ॥ ८ ॥ न तव यान्ति
जिनेन्द्र गुणाः क्षयम्, मम तु शक्तिरूपैति परिक्षयम् । निगदितैर्वहुभिः कि-
३० मिहापरैरपरिमाणगुणोऽसि नमोऽस्तु ते ॥ ९ ॥ इति श्रीजिनस्तवनम्

नन्नामरेभरभिरिष्टनिषिष्टोणरभ्रमापटलपाटलितांघ्रिपीठाः । तीर्थेश्वराः
 शिवपुरीपयसार्यवाहा निःशेषवस्तुपरमार्यबिबो जयन्ति ॥ १ ॥ ढोका-
 प्रमावमबना भवभीतिमुक्ता ज्ञानावलोकिस्तमस्तपदार्थसार्थाः । स्वामाविक- ३
 स्त्रिरविशिष्टमुक्तैः समृद्धाः सिद्धा विलीनघनकर्ममला जयन्ति ॥ २ ॥ आचा-
 रपञ्चकस्तमाचरणप्रवीणाः सर्वज्ञज्ञानमनमरैकचुरभरा ये । ते सूरयो वसिष्ठदु-
 र्वमवादिबृन्दा विन्दोपकारफरणप्रथणा जयन्ति ॥ ३ ॥ सूत्र यतीनतिपटु- ६
 स्फुटमुक्तिमुक्त युक्तिप्रमाणनयमगगमैर्गमीरम् । ये पाठयन्ति वरसूरिपदस्य
 योग्यास्ते वाचकस्तुरपाहगिरो जयन्ति ॥ ४ ॥ सिद्धागनासमसमागमवद-
 बाचाः, संसारसागरसमुत्तरणैकचित्ताः । ज्ञानाविभूषणविभूषितदेहमाणा ५
 रत्नाविपातरत्नयो यतयो जयन्ति ॥ ५ ॥ अर्हतस्त्रिमगद्वन्द्याम् त्रिलोकेन्द्र-
 रपूजिताम् । त्रिकालमावसर्बज्ञाम् त्रिविधेन नमाम्यह ॥ ६ ॥ सर्व-
 ल्पदर्वर्णीयाम् सिद्धाम् लोकप्रसंखिताम् । अष्टविधकर्ममुक्ताम्, नित्य बन्दे ११
 शिवालयात् ॥ ७ ॥ पञ्चविधाचाररताम् प्रतसंयमनायकाम् । आचार्याम्
 सततं वन्दे दारण्याम् भवदेहिनाम् ॥ ८ ॥ द्वादशांगोरुपूर्वाक्ष्यमुत्सागर-
 पारगाम् । उपदेष्टुनाम्नायाम् वमयो संध्योस्तुमः ॥ ९ ॥ निर्वाणसा- १५
 धकां साधून्, सर्वजीवज्ञपापराद् । प्रतशीलतपोमुक्तां बन्दे सङ्गतिर्का-
 क्षिणः ॥ १० ॥ एष पञ्चनमस्कारः सर्वपापप्रणाशनः । मगलानाञ्च स-
 र्वेषां प्रथमो भवतु मगलम् ॥ ११ ॥ इति श्रीपञ्चपरमेष्ठिस्तोत्रम् १८

प्रपन्नरामरमुज्ज्वलमौलिमालामिरर्चितांघ्रियुगम् । वन्दे युगादिनाथं मक्ति-
 प्रपतोत्तमांगेन ॥ १ ॥ एतत्तव अम्मदिने जगदानन्देन पूरित नाथ । किञ्च मयि
 नाथविहीने जातो नाथोऽयमिति युद्धा ॥ २ ॥ अपसम्भ्य केवलालोकमानुजा ११
 घर्मरत्नमकलङ्कम् । लोके प्रकटितमाश्री, शिनेन्द्र भवतैव मोहाये ॥ ३ ॥
 मूर्च्छाभ्रममुपनीते मुबने रागादिकालकूटेन । अमृतायितममलेन त्वदीयव-
 चनेन हे नाथ ॥ ४ ॥ भवदीयवचनरत्नः प्रभुरगुणाय यन्नि भवेदिय नैव ॥ ५ ॥
 जायेत नरककृपात्कथमुत्तारः प्रभो जगतः ॥ ६ ॥ चिन्तामणि-कल्पतरु दूरत
 एवापरीकृतो भवता । चिन्ताकल्पनयोगादस्ते हि दाने न शो दत्तः ॥ ६ ॥
 मक्तिभरनिर्मरमना भवाम्यहमनारत यथा भवति । कारुणिक कृपा कृत्वा म- १८
 हतीं कुरु मां तथानाथ ॥ ७ ॥ इति बहुमध्यगताक्षरविरहितवचनैरभिस्तुतो
 भक्त्या । संघोषिष्ठाममनुज वृद्धातु मच्छाय नामेय ॥ ८ ॥ इति श्रीपञ्चपरमेष्ठिस्तोत्रम्

ममिच्छा संयसतिययचक्षुःसकमर्कपतिदुर्लभिय । भवियार्ण भवविणार्स १९

- कमजुयलं वद्धमानस्स ॥ १ ॥ तस्सय पण्ड्यणवच्छलस्स दालिदुक्ख-
दलणस्स । वीरस्स मोक्खपहदायगस्स विन्नत्तियं काहं ॥ २ ॥ भयवं अ-
३ णाइसंसारसागरे भीसणे भमंतेण । वयणंपि न तुम्ह सुयं अच्छउ ता दंसणं
नाह ॥ ३ ॥ जइ पुण कहंपि जयगुरू अन्नभवे सामि वंदिओ हुंतो । ता हं
दुहसयपउरे संसारे नेय हिंडंतो ॥ ४ ॥ नारयतिरिनरामरभवेसु दुक्खाइं
५ सामि विसहंतो । भमिओ अहं अणाहो तुह दंसणविरहिओ नाह ॥ ५ ॥
अन्नाणमोहमूढो सामिय तुह सासणं अयाणंतो । छजीवकायमज्जे निहओ
नियकम्मदोसेणं ॥ ६ ॥ चुलसीइजोणिलक्खेसु नाह दुक्खाइं जाइं सहि-
७ याइं । ताइं तुमंचिय, जाणइ, को अन्नो साहिउं तरई ॥ ७ ॥ पयडो सि
तुमं जयगुरू तुममेवय सयलतिहुयणाभोओ । मोहंधेण न दिट्ठो उट्टुणं दिण-
यरोव्व जहा ॥ ८ ॥ कह कह वि दंसणावरणकम्म उवसमखएण जइ नाह ।
१२ दिट्ठो अदिट्ठपुव्वो भवसयमहणो तुमं देव ॥ ९ ॥ ता सुकयत्तो सामिय
अज्ज महानिब्वुइं अहं पत्तो । जं सयलसुक्खजणओ दिट्ठो तं कप्परुक्खोव्व
॥ १० ॥ जह मरुभूमिमज्जे तण्हासुसिएण केणवि नरेण । लब्भई पवर-
१५ जलोहो तह सामि तुमं मए पत्तो ॥ ११ ॥ भवगिरिनिईए जरमरणसलिल
अणवरय हीरमाणेण । तडितरुवर पालंओव्व नाह तं पाविओ इहं ॥ १२ ॥
दालिदुक्खसंताविएण पुरिसेण झीणविहवेण । जह लब्भइ पवरनिही तह
१८ सामि तुमं मए पत्तो ॥ १३ ॥ संसारोयहिमज्जे मोहमहावत्तभंगुरत-
रंगे । बुडुंतेण महायस लद्धो तं जाणवत्तंव ॥ १४ ॥ किं नाह महारयणं
किंवा चिन्तामणिव्व तं वीर । जेण तुह दंसणेणं अउव्वतोसो महं जाओ
२१ ॥ १५ ॥ रज्जंपि नाह भुत्तं बहुसो देवत्तणं मए पत्तं । नय एरिसो पमोओ
जाओ जह दंसणे तुम्ह ॥ १६ ॥ ता पसिय पसिय सामिय सफलं महमि-
ययदंसणं कुणसु । तिहुअण अन्नभहिणं सासयसिवसोक्खदाणेणं ॥ १७ ॥
२४ इय विन्नत्तो सिरिवद्धमाण सुरअसुरखयरपमुहेहिं । धावहि कम्ममलोहं
नियवोहपयच्छणजलेणं ॥ १८ ॥ जइवि तुमं गयनेहो जइवि तुमं सयल-
सुक्खाधारो । तहवि तुमं चिय सरणं सामिय संसारमीयाणं ॥ १९ ॥
२७ भयवं तुह गुणसवणे जं सुहं होइ भव्वसत्ताणं । कत्तो वंभपुरंदरहरिहरह-
इंसणेणावि ॥ २० ॥ इति सिरिवद्धमाणसामिथवो

५. ~~समाप्तोऽयं ग्रन्थसन्दोहः ।~~ समाप्तोऽयं ग्रन्थसन्दोहः ।

